

SPRINGVLOED

Van Elly Griffiths verschonen:

Dodencirkel
Offersteen
Springvloed
Beenderhuis

ELLY GRIFFITHS
SPRINGVLOED

De Fontein

Oorspronkelijke titel: *The House at Sea's End*

First published in Great Britain in 2011 by Quercus, London

Copyright © 2011 by Elly Griffiths

The moral right of Elly Griffiths to be identified as the author of this work has been asserted in accordance with the Copyright, Designs and Patents Act 1988

Copyright © 2011, 2021 voor deze uitgave:

Uitgeverij De Fontein

Vertaling: Els Franci-Ekeler

Omslagontwerp: De Weijer Design, Baarn

Omslagbeeld: Shutterstock

Auteursfoto omslag © Jerry Bauer

Kaart blz. 6: © Raymond Turvey

Opmaak binnenwerk: Hans Gordijn, Baarn

ISBN 978 90 261 5980 0

NUR 305

www.uitgeverijdefontein.nl

Alle personen in dit boek zijn door de auteur bedacht. Enige gelijkenis met bestaande – overleden of nog in leven zijnde – personen berust op puur toeval.

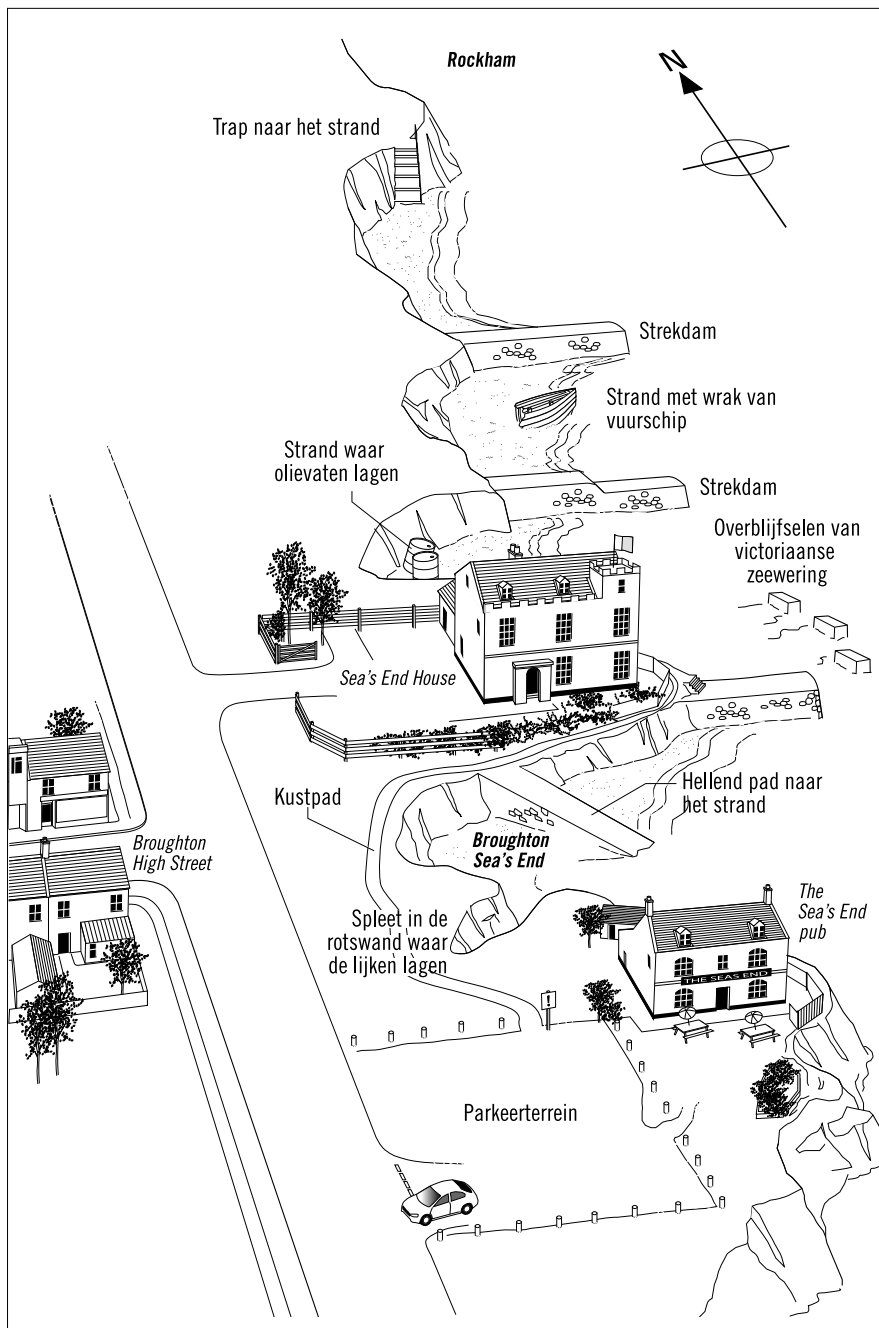
Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch, door geluidsopname- of weergaveapparatuur, of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor Gabriella, die Halloween ook ontliep.

PROLOOG

NOVEMBER

Twee mensen, een man en een vrouw, lopen door een ziekenhuisgang. Je kunt zien dat ze hier vaker zijn geweest. Het gezicht van de vrouw staat zacht door wat ze zich herinnert. De man kijkt gereserveerd en houdt zijn pas in bij de ingang van de afdeling. De lijst op de deur van al wat niet mag, is ook vrij afschrikwekkend. Geen bloemen, geen mobiele telefoons, geen kinderen onder de acht, geen bezoekers die hoesten of niezen. De vrouw wijst naar het icoontje van de telefoon (een kloek doorkruiste afbeelding van een nogal ouderwets model), maar de man haalt alleen zijn schouders op. De vrouw glimlacht, alsof ze aan dergelijke reacties van hem gewend is.

Ze drukken op een knop en worden binnengelaten.

Bij het derde bed blijven ze staan. In het bed zit een vrouw met bruin haar. Ze heeft een baby in haar armen. Ze voedt de baby niet, ze kijkt er alleen naar, staart ernaar, alsof ze probeert alle details in haar geheugen op te slaan. De andere vrouw, die blond en mooi is, bukt zich en kust de nieuwbakken moeder. Dan bukt ze zich over de baby. Haar lange haar strijkt langs het gezichtje. De baby heeft stille, donkere ogen en huilt niet.

De man blijft op de achtergrond, maar de blonde vrouw wenkt hem dichterbij. Hij kust de moeder niet, noch de baby, maar zegt iets waar beide vrouwen inschikkelijk om lachen.

Dat de baby een meisje is, is duidelijk. Het bed is omgeven met roze kaarten en rozetten, en zelfs een wat slap geworden ballon met de tekst: *Een meisje!* De baby draagt echter een donkerblauw rompertje, alsof de moeder zich nu al verzet tegen stereotiepe opvattingen. De blonde vrouw neemt de baby op haar arm en de kleine kijkt naar haar met haar

donkere, ernstige ogen. De bruinharige vrouw kijkt naar de man en wendt snel haar ogen weer af.

Als het bezoek voorbij is, laat de blonde vrouw cadeautjes, zoenen en een aai over het hoofdje van het kind achter. De man staat aan het voeteneinde van het bed te wiebelen, alsof hij geen geduld meer heeft. De moeder glimlacht, haar baby in haar arm genesteld in de tijdloze houding van sereen moederschap.

Bij de deur draait de blonde vrouw zich om. Ze zwaait nog een keer. De man is al weggelopen.

Maar vijf minuten later komt hij terug, in zijn eentje, haastig, bijna rennend. Hij komt bij het bed tot stilstand. Zonder iets te zeggen legt de vrouw de baby in zijn armen. Ze huilt, maar de baby is nog steeds stil.

‘Ze lijkt op je,’ fluistert ze.

1

MAART

Het is eb. In het zachte namiddaglicht reikt het zand ver, in banen geel, grijs en goud. De getijdenpoelen weerspiegelen de bleekblauwe lucht. Drie mannen en een vrouw lopen langzaam over het strand. Af en toe bukken ze zich, turen aandachtig naar de grond, verzamelen monsters, nemen foto's. Een van de mannen heeft iets bij zich wat eruitziet als een staf, die hij met regelmatige tussenpozen in het zand prikt. Ze passeren een vuurtoren, eenzaam op wat rotsen, de vrolijke rode en witte verf bladderend, en bereiken een strand waar ze wegens recentelijk neergestorte steenmassa's de zee in worden gedwongen, plassend door het ondiepe water. De kustlijn bestaat hier uit een reeks kleine inhammen die uit de zachte, zandstenen klippen lijken te zijn gehapt. Hun tempo vertraagt nog meer als ze over rotsblokken moeten klimmen die glibberig zijn van het zeewier en over de restanten van oude strekdammen. Een van de mannen glijdt in het water en als de andere mannen lachen, schalt het geluid door de stille lucht. De vrouw loopt door zonder om te kijken.

Uiteindelijk bereiken ze een plek waar de klip tot in de zee uitsteekt, als een naakte kaap. De kustlijn buigt scherp terug en vormt een V-vormige inham waarin de zee zich onstuimig gedraagt. Witgekuifde golven racen naar de gekartelde rotswanden en zeemeeuwen krijsen wild. Boven op de hoge klip staat een huis van grijze steen, een beetje gotisch van stijl, met kantelen en een ronde toren aan de zeezijde. Boven op de toren wappert de Engelse vlag.

'Sea's End House,' zegt een van de mannen. Hij blijft even staan om zijn rug te strekken.

'Woont daar niet een parlementslid?' vraagt een andere man.

De vrouw is aan het einde van de inham blijven staan en kijkt op naar het huis. De kantelen zijn donkergrijs, bijna zwart, in het stervende daglicht.

‘Jack Hastings,’ zegt ze. ‘Hij is lid van het Europees Parlement.’

Alhoewel de vrouw de jongste van het viertal is en er erg apart uitziet – paars haar dat in pieken rechtop staat, piercings en een camouflagejack – lijken de anderen veel respect voor haar te hebben. Een van hen zegt, bijna smekend: ‘Wat dacht je ervan om af te nokken, Trace?’

De man met de staf, een kale reus die Ierse Ted wordt genoemd, zegt: ‘Er is hier een goede pub: The Sea’s End.’

De andere mannen onderdrukken een grijns. Men zegt van Ted dat hij alle pubs van Norfolk kent, wat geen geringe prestatie is in een graafschap dat naar verluidt net zoveel pubs heeft als er dagen in het jaar zijn.

‘Laten we dit strand nog even doen,’ zegt Trace, terwijl ze een fototoestel tevoorschijn haalt. ‘We kunnen wat gps-metingen noteren.’

‘De erosie is hier erg sterk,’ zegt Ted. ‘Ik heb erover gelezen. Sea’s End House is al onveilig verklaard. Jack Hastings is in alle staten. Hij is er zo een van “mijn huis is mijn domein”.’

Ze kijken allemaal naar het grijze huis op de klip. De ronde muur van de toren staat amper een meter van de rand van de steile rotswand. Een deel van een oude omheining bengelt in de lucht.

‘Vroeger was er een grote achtertuin bij, met een tuinhuis en al,’ zegt Craig, een van de mannen. ‘Mijn opa werkte er als tuinman.’

‘Het strand is sterk dichtgeslibd,’ zegt Trace. ‘Bij die storm in februari moeten er veel stenen zijn verschoven.’

Ze kijken allemaal naar het smalle strand. Aan de voet van de klippen ligt een dikke laag stenen die schuin afloopt naar het water. Het is geen uitnodigend strand dat beelden oproept van picknickende gezinnen, kinderen met emmertjes en schepjes en zonnebadende volwassenen.

‘Zo te zien is er ook weer een stuk van de klip afgebroskeld,’ zegt Ted.

‘Misschien,’ zegt Trace. ‘Laten we de metingen doen.’

Ze loopt voorop over het strand, dicht bij de voet van de klip. Een hellend pad loopt vanaf Sea’s End House naar de zee en er liggen wat vissersboten boven de vloedlijn. Het water stijgt snel.

‘Je kunt aan de andere kant niet van het strand afkomen,’ zegt de man wiens vader tuinman was. ‘We moeten oppassen dat we hier niet vast komen te zitten.’

‘Het water is niet diep,’ zegt Trace. ‘We kunnen erdoorheen waden.’

‘Maar er zijn gevaarlijke stromingen,’ waarschuwt Ted. ‘Laten we liever naar de pub gaan.’

Trace negeert hem. Ze is begonnen de rotswand te fotograferen die grijze en zwarte banen heeft met hier en daar een opvallende rode streep. Ted prikt zijn staf in de grond en doet een gps-meting. De derde man, die Steve heet, loopt door naar een spleet in de rotswand die het begin blijkt te zijn van een diepe kloof. De ingang ligt vol rotsblokken, die vermoedelijk van de klip zijn gevallen. Steve beklimt het bergje, af en toe zwiikkend op losse stenen.

‘Wees voorzichtig,’ zegt Trace zonder om te kijken.

De zee maakt nu een hoop lawaai. Golven rollen bulderend over het strand en zeevogels keren terug naar hun nesten hoog op de rotsen.

‘We moesten maar eens teruggaan,’ zegt Ted nogmaals, maar op hetzelfde moment roept Steve hen.

‘Kom eens even kijken!’

Ze lopen naar hem toe. Steve is over de berg stenen geklommen en zit gehurkt in de holle ruimte erachter. Het is een diepe kloof, bijna een steeg, en de wanden van de klip stijgen er hoog bovenuit, donker en dreigend. Steve heeft een deel van de grotere stenen opzij gerold en buigt zich over iets wat uit de zanderige bodem steekt.

‘Wat is dat?’

‘Het ziet eruit als een arm,’ zegt Ted nuchter.

Brigadier David Clough zit te eten. Dat is niets bijzonders. Clough eet vrijwel achter elkaar door tijdens zijn werkdag, die hij begint met een ontbijt van McDonald’s, gevolgd door een aantal Marsen, tussen de middag Pot Noodle, rond theetijd een broodje hartig of een plak cake, waarna hij zich ’s avonds trakteert op een Indiase afhaalmaaltijd met een pilsje erbij. Desalniettemin blijft hij bewonderenswaardig slank, wat hijzelf toeschrijft aan ‘seks en voetballen’. Sinds kort heeft hij echter een

vaste vriendin, waardoor er in een van deze activiteiten danig de klad is gekomen.

Clough heeft een rottag. Zijn baas is met vakantie en Clough hoopte stiekem dat dit de week zou zijn waarin Norfolk geteisterd zou worden door een seriemoordenaar die door superagent David, binnenkort Sir Clough, hoogstpersoonlijk gepakt zou worden. In plaats daarvan is er alleen maar tweemaal ingebroken. De eerste keer is de dader met zijn buit verdwenen, de tweede keer is een oude man levenloos aangetroffen op zijn traplift. Niet wat je noemt *Miami Vice*.

Als zijn telefoon gaat, snerpt het irritante deuntje van *The Simpsons* door het vertrek.

‘Trace! Dag, schat.’

Brigadier Judy Johnson, die het kantoor noodgedwongen met Clough deelt, doet alsof ze moet braken. Clough negeert haar en steekt de laatste hap van een bosbessenmuffin in zijn mond.

‘Jullie moeten even hierheen komen, Dave,’ zegt Trace. ‘We hebben beenderen gevonden.’

Clough springt overeind, grijpt zijn mobieltje en sprint naar de deur. ‘Kom mee!’ roept hij opgewonden naar Judy. Het effect wordt enigszins bedorven door het feit dat hij zijn autosleutels vergeet en ervoor terug moet. Judy blijft met een stalen gezicht achter haar bureau zitten.

‘Wat bedoel jij met “kom mee”? Jij kunt mij niet commanderen. We hebben precies dezelfde rang.’

Clough zucht. Typisch iets voor Judy om moeilijk te doen en hun enige kans op wat actie in gevaar te brengen. Sinds ze vorig jaar promotie heeft gemaakt, vindt ze zichzelf heel wat, heeft Clough gemerkt. Niet dat ze geen goede rechercheur is, maar ze betrapt hem voortdurend op kleine dingen: een formulier dat hij heeft verzuimd in te vullen, een datum die hij over het hoofd heeft gezien, een telefoongesprek dat niet is genoteerd. Misdaden los je niet op met administratief geneuzel, vindt Clough, maar dat zegt hij natuurlijk niet hardop. Judy is nogal intimiderend.

Nu probeert hij net zo’n gezicht te trekken als zijn baas wanneer diens geduld op is.

‘Er zijn menselijke beenderen gevonden bij Broughton Sea’s End. We moeten er onmiddellijk naartoe.’

Judy verroert nog steeds geen vin.

‘Waar precies zijn die gevonden?’

Dat weet Clough niet. Hij had het te druk met in actie komen om vragen te stellen. Hij kijkt nijdig.

‘Was dat Trace? Heeft zij ze gevonden?’

‘Ja. Ze is daar bezig met metingen of zoiets.’

‘Voor archeologische doeleinden?’

‘Dat weet ik niet. Ik weet alleen dat ze beenderen hebben gevonden, menselijke beenderen. Ga je mee of hoe zit het?’

Uiteraard is tegen de tijd dat ze bij Broughton Sea’s End arriveren de vloed al opgekomen waardoor het te gevaarlijk is geworden om nog naar het strand af te dalen. Clough kijkt verwijtend naar Judy, die dat negeert.

Trace en Steve staan boven op de klip op hen te wachten, bij het hek van Sea’s End House. De zee likt al aan de onderrand van het hellende pad en de branding rolt onstuimig over de stenen. Aan de zijkanten van de inham rijzen de klippen donker op, loodrecht en nu onbereikbaar.

‘Kon het niet wat sneller?’ zijn de woorden waarmee Trace Clough begroet. ‘Ted en Craig zitten inmiddels in de pub.’

‘Ierse Ted?’ vraagt Clough. ‘Die zit altijd in de pub.’

Judy pakt haar notitieboekje en kijkt nadrukkelijk op haar horloge alvorens het tijdstip te noteren. Clough vindt dat ze zich bijzonder irriterant gedraagt.

‘Waar hebben jullie de beenderen precies gevonden?’ vraagt Judy.

‘Er zit een spleet in de rotswand,’ zegt Steve. ‘Een soort kloof.’ Hij is een pezige, verweerde man met grijs haar in een paardenstaart. Echt een archeoloog, vindt Clough.

‘Hoe hebben jullie ze gevonden?’ vraagt Judy.

‘Ik was een steenlawine gaan bekijken. Toen ik de grootste stenen opzij rolde, zag ik de botten. De grond moet verschoven zijn door de lawine.’

‘Liggen ze boven de vloedlijn?’ vraagt Judy. In de hele baai slaan de golven nu tegen de voet van de klippen.

‘Ze worden vermoedelijk beschermd door de rotsblokken die van de klip zijn afgebrokkeld,’ zegt Trace.

‘Maar het is springvloed,’ zegt Steve. ‘Het water zal hoog komen.’

‘Als we de stenen weghalen en een geul graven, zal de zee ze gegarandeerd meesleuren,’ zegt Trace.

Ze kijken naar het wassende water dat nu onvoorstelbaar snel stijgt. De getijdenpoelen vloeien ineen, de strekdam is al onder water verdwenen en de kleine inham is veranderd in een kolkende witte poel.

Trace kijkt op haar horloge. Ze heeft geen oogcontact met Clough gemaakt sinds hij is gearriveerd. Hij weet niet of ze boos op hem is omdat hij zo laat was of dat dit gewoon haar beroepsmatige archeologenhouding is. Het is iets volkomen nieuws voor hem, verkering met een carrièremeisje, en nog wel een meisje met punkhaar, een tongpiercing en Doc Martens. Ze hebben elkaar leren kennen toen Trace aan een andere zaak werkte waar begraven beenderen en archeologen bij betrokken waren. Vanaf het allereerste moment dat hij haar had zien graven, met spieren die als kabels onder de huid van haar magere armen bewogen, had hij zich tot haar aangetrokken gevoeld. Hij vindt de spieren (en de piercing) nog steeds verschrikkelijk sexy. Hij hoopt van harte dat zijn eigen gespierde buik voldoende compensatie zal blijven voor het feit dat hij geen enkel boek heeft gelezen sinds hij voor zijn eindexamen halverwege *Of Mice and Men* was blijven steken.

‘Weten jullie zeker dat het menselijke botten zijn?’ vraagt Judy.

‘Zo goed als,’ zegt Trace. Ze rilt een beetje. De zon is verdwenen en de wind wakkert aan.

‘Hoe oud?’

‘Dat weet ik niet. Daar zal Ruth Galloway naar moeten kijken.’

Trace, Clough en Judy kijken elkaar aan. Ze hebben ieder hun eigen herinneringen aan Ruth Galloway. Steve niet. ‘Is dat niet die vrouw van de forensische faculteit? Ik dacht dat ze vertrokken was.’

‘Ze was met zwangerschapsverlof,’ zegt Judy. ‘Ik geloof dat ze inmiddels weer aan het werk is.’

‘Ze zou thuis moeten blijven om voor de baby te zorgen,’ zegt Clough ondoordacht.

‘Ze is een alleenstaande moeder,’ snauwt Trace. ‘Ze zal het geld wel nodig hebben.’

‘Wat deden jullie eigenlijk op het strand?’ vraagt Judy snel.

‘We doen voor de universiteit onderzoek naar de erosie van de kust. We brengen alle stranden in het noordoosten van Norfolk in kaart. We hebben al wat interessante dingen gevonden. Een handbijl uit het paleolithicum in Titchwell, een Romeinse armband bij Burgh Castle, veel scheepswrakken. Steve was de rotswand aan het bekijken en zag die stenen. De beenderen liggen in de kloof erachter. Zo te zien waren ze vrij diep begraven en is het zand verschoven door die steenlawine.’

‘Hoe komen zulke dingen eigenlijk aan het licht?’ vraagt Judy als ze over het pad boven op de klip lopen. ‘Als het zeeniveau stijgt, zou het dan niet juist bedekt moeten worden?’

Clough is blij dat zij die vraag stelt. Hij wilde het zelf vragen, maar was bang dat hij door Trace voor dom zou worden aangezien.

‘Getijden veranderen,’ zegt Trace kortaf. ‘Zand verschuift, sommige delen worden bedekt, andere komen vrij. Grind wordt hoger het strand op geduwd. Dingen die begraven lagen, worden blootgelegd.’

‘Zoals deze beenderen,’ zegt Steve. ‘Misschien waren ze ruim boven de vloedlijn begraven, maar omdat het water naderbij komt, wordt de grond weggevreten. En nu is ook nog een deel van de klip afgebrokkeld.’

‘Hebben jullie ze goed kunnen bekijken?’ vraagt Clough.

‘Nee,’ antwoordt Steve. ‘Het water steeg te snel. We wilden niet aan de verkeerde kant van de baai stranden. Maar ik heb het idee dat het om meer dan één lijkt gaat.’

Clough en Judy wisselen snel een blik. ‘En het zijn lijken van mensen? Weten jullie dat zeker?’

‘Naar mijn bescheiden mening.’

‘We hebben nog iets gevonden,’ zegt Trace, wier mening nooit bescheiden is.

Ze hebben inmiddels de pub bereikt. Het uithangbord, waarop vrij tactloos een plaatje staat van een man die van de klip valt, piept in de aanwakkerende wind. Door het raam zien ze Ted een pul bier naar zijn

mond brengen. In het gele licht van het raam laat Trace hun iets zien wat lijkt op isolatiemateriaal, een bolletje pluizige, gelige vezels.

‘Wat is dat?’ vraagt Judy.

‘Een wattenbolletje?’ oppert Clough.

‘Het stinkt,’ zegt Steve. Aan het bolletje hangt een zwavelachtige geur.

‘Heel mooi.’ Clough wrijft in zijn handen. ‘Daar zal Nelson blij mee zijn.’

‘Waar is hij eigenlijk?’ vraagt Trace.

‘Met vakantie,’ zegt Clough. ‘Maandag is hij er weer. Hij telt de dagen vast af.’

Judy lacht. Nelsons afkeer van vakantie was algemeen bekend op het politiebureau.

2

Inspecteur Harry Nelson zit aan een zwembad met een glas bier in zijn hand somber voor zich uit te staren. Het is avond en feeërieke lampjes in de bomen spiegelen zich irritant in het stille water. Zijn vrouw, Michelle, zit naast hem, maar met haar rug naar hem toe omdat ze in een diepgaand gesprek over highlights is gewikkeld met de vrouw aan het tafeltje naast het hunne. Michelle is kapster, dus is dit haar vakgebied, en Nelson weet dat hij geen pauze in de monoloog hoeft te verwachten. Zijn eigen vakgebied – moord – maakt minder kans een veelbelovend begin van een gesprek te zijn.

Toen Nelson Michelle had verteld dat hij nog een week vakantie te goed had, had ze voorgesteld samen ergens naartoe te gaan. ‘Met ons tweetjes.’ Aanvankelijk had hij dat wel zien zitten. Hun oudste dochter, Laura, was in september op kamers gegaan en de zeventienjarige Rebecca wil uiteraard niet een hele week samen met haar ouders op vakantie. ‘Bovendien,’ had Michelle gezegd, ‘kan ze geen hele week school missen.’

Bij die woorden had Nelson sceptisch geknord. Rebecca leek nog maar zelden naar school te gaan nu ze in de eindexamenklas zat. Haar leven bestond tegenwoordig uit mysterieuze ‘vrije uren’ en nog mysterieuzere ‘opdrachten’. Ook van haar eindexamenvakken begrijpt Nelson het fijne niet. Psychologie, mediacommunicatie en milieuwetenschap. Psychologie? Daar krijgt hij op zijn werk meer mee te maken dan hem lief is. Om de haverklap komt zijn baas, Gerry Whitcliffe, op de proppen met een slungelige psycholoog die hem een ‘daderprofiel’ moet verstrekken. Vrijwel altijd luidt de conclusie dat er gezocht moet worden naar een zielige eenling die het leuk vindt om mensen pijn te doen. Nou,

heel hartelijk bedankt hoor, maar dat had Nelson zelf ook wel kunnen bedenken, terwijl hij geen andere kwalificaties heeft dan jaren bij de politie en metaalbewerking als eindexamenvak. Mediacommunicatie lijkt een ander woord te zijn voor televisiekijken en wat moest milieuwetenschap voorstellen als ze ervoor thuis bleef? Het gaat over klimaatverandering, had Michelle deskundig gezegd, maar daar trapte hij mooi niet in. Michelle en hij waren allebei op hun zestiende van school gegaan. Wat voortgezet onderwijs betrof, zaten hun kinderen in een heel andere wereld.

Nelson had naar Schotland gewild of zelfs naar Noorwegen, maar hij moest de vakantiedagen voor het einde van maart opmaken en Michelle wilde zon. Als je niet al te ver weg kunt, is zon in maart schijnbaar alleen te vinden op de Canarische Eilanden, dus had Michelle een week volpension geboekt in een viersterrenhotel op Lanzarote.

Het hotel was niet onaardig en het eiland bezat een typische asgrijze charme, maar voor Nelson was de week een hel. Op de eerste de beste avond was Michelle aan de praat geraakt met een ander echtpaar, Lisa en Ken uit Farnborough. Binnen tien minuten vernam Nelson meer dan hij ooit had willen weten over Kens baan als IT-consultant en Lisa's werk als schoonheidsspecialiste. Hij vernam dat ze twee kinderen hadden, tieners, die nu bij de ouders van Lisa (Stan en Evelyn) logeerden, dat ze meer van Chinees dan Indisch hielden en dat ze George Michael een geweldige allround entertainer vonden. Hij vernam dat Lisa allergisch was voor avocado en dat Ken PDS had. Hij vernam ook nog dat Lisa op woensdag aan salsa deed en dat Ken een golfer met handicap dertien was.

‘Hoeveel kinderen hebben jullie?’ had Lisa aan Nelson gevraagd terwijl ze hem bijziend van dichtbij had aangekeken.

‘Drie,’ zei Nelson kortaf. ‘Drie dochters.’

‘Harry!’ Michelles gouden halskettingen rinkelden toen ze zich naar voren boog. ‘We hebben *twee* dochters, Lisa. Nog even en hij weet niet meer hoe hij heet.’

‘Sorry.’ Nelson richtte zijn blik weer op zijn garnalencocktail. ‘Twee dochters, negentien en zeventien.’

Gedurende die hele avond stokte het gesprek slechts één keer zodanig dat er een lange stilte viel.

‘Wat voor werk doe jij, Harry?’ vroeg Ken.

‘Ik zit bij de politie,’ antwoordde Nelson en hij sneed driftig een stuk van zijn biefstuk.

‘Gelukkig,’ zei Nelson tegen Michelle toen ze weer op hun kamer waren. ‘Van dat vervelende stel zijn we af.’

‘Hoe bedoel je?’ vroeg Michelle. Ze wikkelde een handdoek om zich heen en liep naar de badkamer.

Nelson aarzelde voordat hij antwoord gaf. Hij wilde haar niet tegen zich in het harnas jagen omdat hij hoopte op vakantieseks. ‘Nou, we hebben niet erg veel met hen gemeen.’

‘Ik vind ze aardig,’ zei Michelle. Ze draaide de kraan van de douche open. ‘Ik heb gevraagd of ze morgen met ons gaan minigolfen.’

En dat was dat. Ze gingen met Lisa en Ken minigolfen, ze gingen samen het eiland verkennen, ’s avonds aten ze aan aangrenzende tafeltjes en ze brachten zelfs een gruwelijke avond door in een karaokebar. In de hel, peinst Nelson terwijl hij noodgedwongen luistert naar de voordelen van goud boven rood met een vleugje honing, kan geen ergere straf bestaan dan samen met een computerprogrammeur uit Farnborough ‘Wonderwall’ te moeten zingen.

‘We moeten nog eens samen op vakantie gaan,’ zegt Ken nu, zich naar Nelson buigend. ‘Lisa en ik zitten erover te denken volgend jaar naar Florida te gaan.’

‘Daar zijn we geweest,’ zegt Michelle. ‘Toen de meisjes nog klein waren, zijn we met hen naar Disneyland geweest. Dat was leuk, hè, Harry?’

‘Heel leuk.’

‘Dan is het hoog tijd om nog eens zonder kinderen te gaan,’ zegt Ken. ‘Waarom zouden alleen zij pret mogen maken?’

Nelson kijkt hem ijszig aan. ‘Harry is nogal een workaholic,’ zegt Michelle. ‘Hij kan zich moeilijk ontspannen.’

‘Politiewerk brengt natuurlijk veel stress met zich mee,’ zegt Lisa. Elke keer dat zijn werk ter sprake komt, zegt ze iets dergelijks.

‘Dat kun je wel zeggen,’ zegt Nelson.

‘Harry heeft een zwaar jaar achter de rug,’ zegt Michelle met een meelevende ondertoon.

Ook dat kun je wel zeggen, denkt Nelson, terwijl ze eindelijk het restaurant aan het zwembad verlaten en naar de lounge lopen om koffie te drinken. Het afgelopen jaar had hij te maken gekregen met twee kindermoordenaars, drie krankzinnige personen en een eigenaardige relatie van een heel ander soort dan hij tot dan toe gewend was. Denkend aan die relatie staat Nelson abrupt op. ‘Ik ga even mijn benen strekken,’ legt hij uit. ‘Kan ik meteen Rebecca even bellen.’ Mobieltjes hebben in de openlucht beter bereik.

Buiten loopt Nelson tweemaal rond het zwembad, peinzend over misdrijven waar hij Ken van zou kunnen betichten. Dan trekt hij zich terug in de duisternis van het ‘Italian Terrace’, een verlaten terras vol lege urnen en artistiek gebroken zuilen.

Hij klikt op ‘Namen’ en scrolt naar de R.

‘Hallo,’ zegt hij even later. ‘Hoe gaat het?’

Met doctor Ruth Galloway gaat het eerlijk gezegd niet zo goed. Phil, het hoofd van haar faculteit aan de University of North Norfolk (UNN), wilde per se om vijf uur ’s middags een stafbespreking houden. Als gevolg daarvan komt Ruth voor de derde keer die week te laat aan bij de oppas. Als ze met piepende remmen tot stilstand komt voor het rijtjeshuis in King’s Lynn, is ze er zeker van dat haar naam nu is toegevoegd aan een mysterieuze zwarte lijst van Slechte Moeders. De oppas, een gemoedelijke oudere vrouw genaamd Sandra, die ze heeft gevonden na lang zoeken en zorgvuldige controle van de referenties, toont zich begripvol. ‘Het geeft echt niet. Ik weet hoe dat gaat als je een baan hebt.’ Maar Ruth voelt zich evengoed schuldig. Ze weet nooit goed wat ze tegen Sandra moet zeggen. Sandra is niet precies een vriendin van haar, maar ook geen studente of collega-academicus. Ruth heeft een van de andere moeders (Sandra past op nog twee kinderen) een keer met Sandra in de keuken horen praten en dat ging allemaal over haar man en hoe slordig die was, en dat haar andere kinderen hun huiswerk niet wilden maken en geen

groente wilden eten. Het klonk zo knus en vriendelijk dat Ruth graag had meegedaan. Maar ze heeft geen man en ook geen andere kinderen. En haar baan als forensisch archeoloog, gespecialiseerd in eeuwenoude botten, is niet iets waar je rond de keukentafel gezellig over babbelt.

Zodra de vier maanden oude Kate Ruth ziet begint ze te huilen.

‘Dat doen ze allemaal,’ zegt Sandra. ‘Gewoon van de opluchting dat ze hun moeder weer zien.’

Maar als Ruth staat te zweten om Kate in het autostoeltje te gespen, bespeurt ze in het gehuil geen opluchting en zelfs geen genegenheid. Haar kind klinkt alleen maar boos.

Kate was een grote baby. Niet zwaar, maar lang. ‘Is uw partner een lange man?’ had een van de vroedvrouwen gevraagd toen ze het bundeltje met het rode gezichtje in haar armen legde. Gelukkig had Ruth niet naar een antwoord hoeven zoeken omdat juist op dat moment haar ouders waren binnengekomen, regelrecht uit Eltham, met een bos bloemen en *Baby's eerste Bijbelverhalen*. Het was de bedoeling geweest dat haar moeder haar zou bijstaan tijdens de bevalling, maar de weeën waren begonnen tijdens een Halloweenfeestje van Ruths vriend en parttime-druïde, Cathbad.

Cathbad, in een witte robe ter ere van de goede geesten, was met Ruth meegegaan naar het ziekenhuis. ‘Bij de eerste duurt de bevalling altijd lang,’ had hij geruststellend gezegd. ‘Hoe weet jij dat?’ had Ruth geschreeuwd, in de greep van ondraaglijke en schijnbaar onophoudelijke pijn. ‘Ik heb zelf een dochter,’ antwoordde Cathbad bedaard. ‘Die heb jij niet gebaard!’ riep Ruth. ‘Dat heeft je vriendin gedaan!’ Cathbad had zich niets aangetrokken van haar geschreeuw, gevloek en de uitroepen dat ze alle mannen haatte, vooral hem. Hij had kruiden over haar uitgestrooid, magische spreuken gepreveld terwijl hij rond haar bed had gelopen, en uiteindelijk gewoon haar hand vastgehouden.

‘Reken maar op nog een paar uur,’ zeiden de vroedvrouwen opgewekt. Maar Kate was om tien minuten na middernacht ter wereld gekomen, Halloween ontlopend, maar op tijd voor Allerheiligen.

‘Ik moet niets van al die katholieke onzin hebben,’ zei haar moeder toen Ruth haar dat vertelde. Ruths ouders waren wedergeboren christe-

nen die vonden dat van alle denominaties alleen zij De Waarheid kenden, een misvatting die ze waarschijnlijk deelden, zoals Ruth hun had kunnen vertellen, met alle religieuze sekten sinds de Assyriërs waren begonnen aardewerken voorwerpen in de graven van hun doden te leggen, voor alle zekerheid.

Toen Ruth naar het nijldige gezichtje van haar dochter had gekeken, was ze verrast door een gevoel van herkenning. Wat ze ook had verwacht, niet dit. In de boeken had men het over moederliefde, euforie, vreugde en regelmatige voedingen. Ruth was te uitgeput om zich euforisch te voelen. Ze wist niet eens zeker of haar gevoelens op dat moment gevoelens van liefde waren. Het enige wat ze zeker wist, was dat ze haar baby kende: het was geen vreemde, het was Ruths dochter. Dat gevoel hield haar op de been tijdens de martelingen van de borstvoeding (die in geen enkel opzicht overeenkwam met de pastorale beschrijvingen in het boek), bij de eenzaamheid die haar overviel zodra haar ouders waren vertrokken, en gedurende de slapeloze nachten en zombieachtige dagen die volgden. Ze had haar baby herkend. Ze hoorden bij elkaar.

Haar moeder was tevreden over de naam die ze had gekozen: 'Kate staat voor Catherine en je hebt een tante Catherine in Thornton Heath.'

'Het staat helemaal nergens voor,' had Ruth geantwoord, maar ze merkte dat de mensen tegenwoordig helemaal niet luisterden naar wat ze zei. Dat was nogal een schok voor Ruth, na alle jaren dat ze op de universiteit had lesgegeven. Tot nu toe had men ervoor betaald om naar haar te luisteren. Nu was het zo dat tenzij ze het specifiek over de baby had, haar mond alleen maar open- en dichtging als die van dashboard-hondjes.

Cathbad was ook ingenomen met de naam. 'Van Hecate, de hek-sengodin. Bijzonder krachtige magie.' Haar vriend Max, deskundig in de Romeinse geschiedenis, had daar ook op gewezen. 'Hecate was onder andere de godin van de geboorte.' Dat wist Ruth, maar Kate was niet vernoemd naar Hecate of tante Catherine of Santa Caterina van Siena (geopperd door een katholieke priester die Ruth kende). Ze had haar Kate genoemd omdat ze dat een mooie naam vond. Mooi maar niet zoetsappig, sterk maar niet streng. Een naam waar heel goed Dr.

vóór of MP achter kon staan. En toch ook voor een baby een geschikte naam.

De toekomstige doctor Kate Galloway huilt aan een stuk door in haar stoeltje op de achterbank als Ruth naar huis rijdt. Ze woont buiten King's Lynn, aan de kust van North Norfolk, niet in een van de vele pittoreske kustplaatsjes, maar in een eenzaam huisje tegenover een prachtig, ongetemd stuk natuur dat bekendstaat als de Saltmarsh. 'Je blijft na de geboorte van de baby toch niet in dat vreselijke huis wonen?' had haar moeder gevraagd. 'Waarom niet?' had Ruth geantwoord.

Ze houdt van het huis, van het uitzicht over het eindeloze moerasland, van de weidse hemel en het geluid van de zee, van de vogels die in zwermen de avondhemel verdonkeren, hun vleugels roze getint door de ondergaande zon. Toch moet ze eerlijk toegeven dat de winter niet is meegevallen. Ze had de kerstdagen doorgebracht bij haar ouders in Zuid-Londen en was blij toen ze weer naar huis kon, omdat ze genoeg had van het bidden voor de maaltijden en het gezeur van haar schoonzus over calorieën, maar toen Kate en zij eindelijk thuis waren, samen alleen in de kleine bungalow, en de wind bulderend rond de muren loeide, had ze een lichte maar niettemin reële vlag van angst gevoeld. Ze zaten hier helemaal in hun eentje. Ze moesten het zelf zien te rooien. Ruths huisje is het middelste van drie kleine bungalows, maar een daarvan staat leeg en de andere is van mensen die er alleen in het weekend gebruik van maken, zij het steeds minder nu hun kinderen groot zijn. De dichtstbijzijnde burens zijn de mensen in het dorp anderhalve kilometer verderop aan de donkere, onbeschutte weg die over een dijk langs het vlakke moeras loopt, en ook daar zijn de meeste huizen 's winters onbewoond.

De hele maand januari hadden Ruth en Kate het huis nauwelijks verlaten. Ruth hield zich staande door naar Radio 4 te luisteren (de twee episodes van *The Archers* waren elke dag oases van genot) en naar Kate te kijken. Ze had er niet bij stilgestaan dat baby's elke dag veranderen. Op een dag kon Kate glimlachen – dat deed ze voornamelijk naar Flint, Ruths kat – daarna begon ze te kirren, en Ruths vreugde kende geen grenzen toen haar dochter de hele nacht doorsliep. Algauw begroette ze haar moeder met wild zwaaiende armpjes en trappelende beentjes.

En dat was vermoedelijk wat Ruth ervoor had behoed krankzinnig te worden.

Toen Cathbad in februari arriveerde voor de viering van Imbolc, het begin van de lente, (enigszins voorbarig aangezien er nog sneeuw lag), deed hij Ruth verstedd staan door te vragen wanneer ze weer aan het werk ging. Haar kluzenaarsbestaan was het enige wat ze nog kende. Haar wereld was gekrompen tot vier muren en een computerscherm. Maar toen Cathbad over haar werk begon, besepte ze hoezeer ze het had gemist. Ze miste haar studenten en de colleges, maar vooral de archeologie, het nauwgezette uitpluizen van bewijsmateriaal, de eeuwenoude puzzels van beenderen en grond, de vreugde van ontdekkingen. Ze bracht Kate een paar uur naar haar vriendin Shona, die voor deze gelegenheid het volledige assortiment van Toys“R”Us aangeschaft leek te hebben, en ging met Phil praten. Weer thuis bestelde ze online wat werkkleding (haar pre-babykleding zat haar onverklaarbaar strak) en ze begon Kate aan flesvoeding te wennen. Die taak bleek zo moeilijk en emotioneel te zijn dat Ruths besluit sterk op de proef werd gesteld, maar ze hield vol en begin maart was ze terug op de universiteit.

Al jaren is Ruth een fan van *Woman's Hour*, maar ze begint nu pas het nut in te zien van de programmaonderdelen die het hebben over 'schipperen' en dat het niet mogelijk is om 'alles te hebben zoals je het hebben wilt'. Met enige inspanning was het heel goed mogelijk een geschikte oppas voor je kind te vinden. Waar ze niet op had gerekend, waren de emoties. Ze vond het vreselijk om Kate bij de oppas achter te laten, maar toen ze voor het eerst haar eigen kantoor binnen ging, haar eigen ruimte met haar naam op de deur, was de opluchting zo groot dat ze bijna hilde (en Ruth huilt normaal gesproken nooit). Als ze laat bij de oppas arriveert, voelt ze zich schuldig aan bijna alle misdaden tegen de mensheid. Ze verlangt ernaar om bij haar kind te zijn, maar als ze dat is, valt ze ten prooi aan een gevoel dat grenst aan paniek. Zal ze ooit nog kunnen ontsnappen of zal ze eeuwig gevangenzitten in de moederwereld?

Nu parkeert ze haar roestige auto voor haar huis. De buitenverlichting floept aan en beschijnt de slordige tuin met de dwergstruiken die

worden gezeseld door de wind. Kate is in slaap gevallen en alhoewel dit betekent dat ze nu waarschijnlijk tot middernacht wakker zal blijven, is Ruth dankbaar. Ze draagt het autostoeltje naar binnen en zet het midden in de woonkamer. Flint loopt ernaartoe en snuffelt aan Kate's gezichtje. Ruth tilt hem op. Haar moeder komt steeds met verhalen over katten die op baby's gaan zitten en hen smoren, al heeft Flint tot nu toe alleen blijk gegeven van afstandelijke vriendschappelijkheid en is Ruth te zeer op zijn gezelschap gesteld om hem te verdenken van moorddadige plannen. Ze geeft hem te eten, maakt voor zichzelf thee en toast en verheugt zich op een uurtje rust.

De telefoon gaat zodra ze is gaan zitten. Het is Nelson.

'Hallo. Hoe gaat het?'

'Goed. Waar bel je vandaan? Ben je weer terug?'

Een holle lach. 'Nee, ik zit nog steeds op dat stomme Lanzarote waar ik gedwongen ben te luisteren naar de saaiste man op de hele wereld die het alleen maar over harddisks heeft.'

'Pech.'

'Ja.'

Een dure internationale pauze.

'Hoe is het met Katie?'

'Kate.'

Een ongeduldige brom. 'Is alles goed met haar?'

'Ja, prima. Ze slaapt.' Vanaf waar ze zit kan Ruth de borst van Kate zien rijzen en dalen. Alhoewel ze niet langer om de tien minuten controleert of haar dochter nog ademt, doet ze het toch nog eens in het uur.

'Hoe is de oppas? Ben je tevreden?'

'Jezus! Je hebt haar antecedenten via de politiecomputer nagetrokken. Tot twee keer toe.'

'Er kan altijd iets tussen de mazen van het net door glippen.'

'Alles is in orde. Ze is geen moordnares of sadist.'

Daarop volgt weer een stilte waarin ze allebei denken aan mensen die uiteindelijk niet bleken te zijn wat men dacht. Ruth heeft de politie tweemaal geassisteerd bij moordonderzoeken en in beide gevallen waren de slachtoffers kinderen.

‘Morgen ben ik weer thuis.’

Ruth weet dat thuis niet wil zeggen thuis bij haar.

‘Het is erg koud in Norfolk,’ zegt ze ontnuchterend.

‘Jezus christus! Het is altijd koud in Norfolk.’

Hij beëindigt het gesprek. Ruth blijft op de bank zitten met ingewikkelde en onbehaaglijke gedachten. Als Trace opbelt om haar te vertellen dat ze bij Broughton Sea’s End een massagraf hebben ontdekt, voelt ze zich in zekere zin opgelucht.

3

De dag daarop is het zaterdag en Ruth, Ted en Trace lopen bij eb over het strand van Broughton Sea's End. Ruth heeft Kate naar Sandra gebracht. 'Helemaal geen probleem,' zei Sandra, maar Ruth vindt van wel. Door de week is het geen probleem omdat het dan de vaste dagen zijn, maar in het weekend is het een extra belasting. Daar komt nog bij dat Ruth om gunsten vragen iets vreselijks vindt. Te moeten opbellen en op zo'n akelig vleiende toon te zeggen: 'Zou je heel misschien... sorry dat ik het moet vragen... daar ben ik enorm mee geholpen... ontzettend bedankt.' Ze zou de klus in kwestie dan veel liever zelf klaren, maar nu ze een werkende moeder is, is om gunsten vragen onvermijdelijk geworden. Chagrijnig sjokt ze over het strand.

Het is een grijze ochtend. De mist is boven het land blijven hangen, maar aan de rand van de zee is het helder en koud. Het is niet makkelijk lopen op de kiezels en de stenen waaraan zich kleine, scherpe mosselschelpen hebben gehecht. Ted is bijna onvergeeflijk opgewekt voor een man die nog geen druppel heeft gedronken. Hij verheugt zich luidruchtig over ongebruikelijke steenformaties, vindt een stukje pyriet en zelfs een munt, gladgeschuurd door de zee. Hij werpt rondscharrelende kreeften terug in het water en schrijft zijn naam in het zand. Trace is zwijgzaam en noteert af en toe iets. Ruth vindt dat een beetje irritant, maar is blij dat ze niet met haar hoeft te praten.

Als ze de kaap hebben gerond, doemt Sea's End House hoog boven hen op, grijs tegen de grijze lucht. Omdat de hele kustlijn vanwege de mist aan het oog wordt onttrokken, lijkt het huis richting zee te drijven, als een gedoemd cruiseschip dat met verlichte ramen op een ijsberg afstevent.

‘Tot hier en niet verder,’ zegt Ted onvermoeibaar opgewekt.

Ruth kijkt naar de klippen. Ze bestaan uit zanderige, zachte steen en zien er kartelig uit op de plekken waar uit de rand grote brokken zijn verdwenen. ‘Zandsteen,’ zegt ze.

‘Klopt,’ antwoordt Ted. ‘De klippen zijn hier allemaal van zandsteen. Daarom is de erosie ook zo sterk.’

‘Er was ooit een zeewering,’ zegt Trace, ‘maar die is jaren geleden verdwenen. Dat daar is het enige wat er van over is.’

Ze kijken allemaal naar de zee waarin ongeveer honderd meter verderop een paar grote rotsblokken als reusachtige stapstenen boven het water uitsteken.

‘Het probleem is dat de meeste zeeweringen zijn gebouwd in het victoriaanse tijdperk,’ zegt Ted. ‘De klippen erachter waren te steil. Toen de muren verbrokkelden, was er niets meer om het getijde tegen te houden.’

‘Ze hadden ze moeten repareren,’ zegt Trace. ‘Zelfs vijftig jaar geleden zou het nog effectief zijn geweest.’

Ted haalt zijn schouders op. ‘Het ligt aan de opwarming van de aarde. Tegen de stijging van het zeeniveau valt weinig te beginnen.’ Hij grinnikt er vrolijk bij.

Ruth loopt naar de rotswand. Je kunt zien dat er onlangs een stuk van is afgebrokkeld, want het strand ligt bezaaid met stenen en aarde. De wand heeft zwarte en grijze strepen.

‘Daar is het,’ zegt Ted.

Helemaal aan het einde van het strand, op de minst toegankelijke plek, is een spleet in de rotswand, een nauwe kloof die begint bij het stugge gras aan de rand van het strand. De ingang is geblokkeerd door de gevallen stenen, maar Ruth ziet dat sommige daarvan zijn weggehaald. Ze loopt er langzaam naartoe. Eerst kijken, zei Erik Anderssen, haar mentor, altijd. Eerst kijken, dan in kaart brengen, dan graven. Die eerste aanblik krijg je nooit meer terug. Ze neemt foto’s van de klippen en de gevallen rotsblokken en schetst in haar notitieboek een plattegrond. Dan rolt ze met behulp van Ted een paar van de grote stenen weg. In de nauwe ruimte tussen de twee wanden van de kloof is het

zand weggeslagen, waardoor er iets tevoorschijn is gekomen wat er op het eerste gezicht net zo uitziet als de stenen: glad en wit.

Beenderen.

Ruth buigt zich naar voren. Ze ziet meteen dat er meerdere lijken begraven liggen. De beenderen liggen boven op elkaar en ze ziet minstens drie dijbeenbotten. Ze zijn lang en stevig, wat wil zeggen dat de skeletten vermoedelijk van mannen zijn. Er hangt een vage stank van rotte eieren. Heel eventjes wordt Ruth een beetje onwel als ze zich andere massagraven herinnert, gebleekte botten in de zon. Ze haalt diep adem. Ze moet dit in kaart brengen, aangeven waar de lijken liggen. Soms, zei Erik altijd, is de richting het allerbelangrijkst.

‘Wat denk je?’ hoort ze Ted vragen.

‘Er liggen hier meerdere lijken,’ zegt Ruth. ‘We moeten de lijkschouwer waarschuwen.’

‘Denk je dan dat de skeletten niet oud zijn?’ vraagt Ted.

‘De kans daarop is vrij groot.’

Ruth meent haren en tanden te zien, wat zou betekenen dat de lijken vrij recent zijn. Alhoewel... nog niet zo lang geleden heeft ze in veengrond een perfect bewaard lijk gevonden dat meer dan tweeduizend jaar oud bleek te zijn. Maar veen is alkalisch, waardoor het beenderen preserveert. Zand is zuurrijk. Wie in zandgrond graaft, zal niet vaak een menselijk skelet vinden, omdat de beenderen vergaan. Als deze beenderen, begraven in zanderige grond, nog in relatief goede conditie verkeren, moeten ze welhaast van recente datum zijn.

‘Dave zei dat hij het maandag aan de lijkschouwer zou doorgeven,’ zegt Trace op een nonchalante toon.

Ruth bekijkt haar nieuwsgierig. Het is dus waar dat Trace met Dave Clough gaat. Zij liever dan ik, denkt ze.

‘Het moet vandaag nog gebeuren,’ zegt ze.

‘Komt Nelson maandag niet terug?’ vraagt Ted. ‘Misschien willen ze op hem wachten.’

‘Hij zal wel een jetlag hebben en dinsdag pas op zijn werk komen,’ zegt Trace.

‘Hij is alleen maar naar Lanzarote,’ zegt Ruth.

Er valt een korte stilte.

Ruth klimt over de berg rotsblokken. De spleet tussen de rotswanden is maar ongeveer een meter breed en loopt taps toe. Het is daar veel kouder en de lucht ruikt muf. Ruth huivert, niet alleen van de kou. Wie zou hier mensen begraven, op deze moeilijk te bereiken plek? Ze durft er iets om te verwedden dat het niet om aangename redenen is gebeurd. Ze heeft haar gereedschapstas bij zich, maar wil nog niet beginnen met graven. Alleen kijken, zegt de stem in haar hoofd. Als waar is wat Trace over de getijden zei, zal dit graf vernietigd worden als ze de steenmassa weghalen. Reden te meer om zeer nauwkeurige aantekeningen te maken. De positie van de lijken is noord-zuid. Ze vermoedt dat ze in de correcte anatomische houding liggen, gestrekt, rug aan rug. Ze pakt haar schoffel en schept een deel van het zand weg. Onder de lijken liggen er nog twee, misschien meer.

‘Hoeveel zijn het er?’ vraagt Ted, over de stenen glurend.

‘Ik weet het niet precies. Minstens vier.’

‘Vier lijken, vrij recentelijk begraven,’ zegt Ted. ‘Je zou denken dat het iemand zou zijn opgevallen.’

‘Ja,’ zegt Ruth. Ze heeft nog iets anders gezien, al wil ze dat nog niet zeggen. De lichamen zijn gekneveld en de handen op de rug vastgebonden.

Omdat hun telefoontjes op het strand geen bereik hebben, lopen Ruth, Ted en Trace het hellende pad op naar Sea’s End House. Ruth is buiten adem tegen de tijd dat ze boven zijn. Ze is sinds de geboorte van de baby weer min of meer op haar oude gewicht, wat wel jammer is omdat ze gehoopt had op een nieuw gewicht. Vóór de zwangerschap woog ze negenzeventig kilo, nu ruim tweeëntachtig. Niet dat ze zich daar echt aan stoort. Ze draagt altijd wijde, donkere kleding en kijkt niet vaak in de spiegel. Wat ze echter niet prettig vindt, is dat ze geen conditie heeft, vooral omdat Trace als een gazelle naar boven is gedarteld en nu op haar iPhone aan het toetsen is.

‘Cool,’ zegt Ted, doelend op de telefoon.

‘Hij is handig voor mijn werk,’ zegt Trace verdedigend.

Ruth, die nooit behoefte heeft gehad aan iets meer dan een heel eenvoudige mobiele telefoon, bekijkt haar sceptisch. Je zou het niet zeggen als je haar ziet, maar Trace komt uit een bijzonder welgestelde familie uit Norwich. Het salaris van de meeste archeologen is niet toereikend voor een iPhone.

Zelfs de laatste technologie schijnt echter niet bestand te zijn tegen Broughton Sea's End.

'Geen bereik,' zegt Trace verbolgen.

'Er komt iemand aan,' zegt Ruth. Een man in een waxjas komt doelbewust op hen af. Twee gedeprimeerd kijkende spaniëls dribbelen achter hem aan.

'Zoek dekking, mensen,' mompelt Ted.

Maar de inboorlingen blijken hier vriendelijk te zijn.

'Kan ik u ergens mee helpen?' vraagt de man. 'Mobiele telefoons hebben hier geen bereik. Dit is het land dat door de tijd is vergeten.' Hij zegt dat laatste alsof hij er trots op is.

'Wij zijn archeologen,' zegt Trace gewichtig. 'We moeten dringend iemand bellen.'

Ruth ziet als het ware boven het hoofd van de man een denkwolkje verschijnen: Hoe kan archeologie dringend zijn? Archeologen houden zich bezig met het verleden. Met eeuwenoude lijken, gebruiksvoorwerpen, saaie musea. Waarom staan ze dan op mijn oprit, hijgend en met natte schoenen, en hebben ze het over dringende telefoontjes? Maar wat er ook in het denkwolkje mag staan, de tekst in het spraakwolkje is uiterst beleefd. 'U mag gerust gebruikmaken van de telefoon bij mij thuis,' zegt hij. 'Komt u maar mee.'

Zwijgend lopen ze achter hem aan naar het huis. De spaniëls sjokken gehoorzaam mee. Van dichtbij ziet Sea's End House er nog gotischer uit dan van ver, met zijn grijze stenen muren, smalle verticale ramen en de beslagen eikenhouten deur die je eerder bij een kasteel zou verwachten. Wanneer de man de deur openduwet, komen ze terecht in een grote, gedeeltelijk met eikenhout betimmerde hal. Een glas-in-loodraam zorgt voor groene en gouden lichtvlekken op de parketvloer en de kop van een eland kijkt bedroefd op hen neer. Het doet Ruth denken aan een

kostschool (wat verrassend is, omdat ze zelf op een openbare school met grote moderne ramen heeft gezeten). Ze kan de schoollunch bijna ruiken: kool en lamsvlees dat te lang heeft gesudderd.

‘Mooi huis,’ zegt Ted.

De man glimlacht op een wat sardonische manier, opent een in de lambrisering verborgen deur en gaat hen voor door een stenen gang naar een spelonkachtige keuken. Het bediendeverblijf, denkt Ruth.

Ze vindt dat zij degene moet zijn die de lijkschouwer belt, maar Trace grijpt de telefoon en laat haar en Ted tegenover hun nieuwe vriend staan, aan weerskanten van een keukentafel die met gemak plaats biedt aan twintig man.

‘Ik heb me nog niet voorgesteld. Jack Hastings.’

Jack Hastings? De naam stuiterd door haar hoofd als Ruth hem een hand geeft. Ze kent hem ergens van. Zou het een acteur zijn? Iemand van de universiteit? De weerman van Look East?

Gelukkig zegt Ted altijd gewoon wat er in zijn hoofd opkomt. ‘Dan bent u die MP.’

‘MEP,’ corrigeert Hastings glimlachend. ‘Geen lid van ons parlement maar van het Europese parlement.’

‘Ik heb u op tv zien protesteren vanwege de Fransen.’

Hastings glimlacht. Hij heeft een charmante glimlach, wat waarschijnlijk de reden is waarom hij die zo vaak laat zien. ‘Engeland protesteert al eeuwen vanwege de Fransen. Het maakt deel uit van een mooie traditie.’

Ruth verdenkt Hastings ervan het leuk te vinden deel uit te maken van een mooie traditie. Het is een knappe man van een jaar of zestig, met zandkleurig haar en een vrij klein postuur. Het gebrek aan lengte compenseert hij door kaarsrecht te staan. Ruth heeft nog nooit een man gezien die zo volkomen recht staat, met zijn kin opgeheven en zijn gewicht op de ballen van zijn voeten. Hij wiebelt een beetje terwijl hij met opgetrokken wenkbrauwen naar hen kijkt en zelfs zijn haar lijkt de neiging te hebben overeind te komen.

Als Ruth Trace op de achtergrond hoort zeggen ‘Ik zal het haar vragen’ is ze stiekem tevreden. Ze neemt de telefoon over en vertelt de

lijkschouwer dat de beenderen naar haar mening waarschijnlijk minder dan honderd jaar oud zijn. Nee, de zee vormt voorlopig geen probleem; ja, de politie is op de hoogte gebracht. De lijkschouwer zegt dat hij de nodige paperassen zal laten opstellen, zodat ze maandag kunnen beginnen de beenderen uit te graven.

Als ze heeft opgehangen, zitten Trace en Ted aan de tafel en is Hastings thee aan het zetten. Ted grijnst, maar Trace mijdt haar blik.

‘Met u heb ik nog niet kennismemaakt,’ zegt Hastings vriendelijk.

‘Ruth. Doctor Ruth Galloway.’

‘Thee, doctor Galloway?’

‘Graag.’

‘Melk en suiker?’

‘Alleen melk.’

‘Ik hoop dat u het niet erg vindt dat het maar theezakjes zijn. Mijn moeder, die bij ons woont, maakt altijd echte thee in een theepot, met een theezeefje en een theemuts en de hele rataplan, maar dat is mij te veel moeite.’

‘Ik hou juist van die rataplan,’ zegt Ted met het Ierse accent dat hij er soms een beetje dik oplegt.

Hastings lacht hartelijk. ‘En?’ zegt hij dan. ‘Mag ik weten wat u op het strand hebt gevonden?’

Ruth wil antwoorden dat hij zich met zijn eigen zaken moet bemoeien, maar Trace, die indruk wil maken, zegt: ‘We maken deel uit van een ploeg die de gevolgen van de erosie van de kust van North Norfolk onderzoekt.’

Het gezicht van Jack Hastings betreft. ‘Praat me niet van erosie.’

Dat waren we ook niet van plan, denkt Ruth, maar Hastings zit nu op zijn stokpaardje.

‘Mijn terrein verbrokkelt waar je bij staat. De afgelopen drie jaar is er meer grond verdwenen dan de vijftig jaar daarvóór. Ik ben bijna twee kilometer terrein kwijtgeraakt. Elke ochtend ga ik kijken welk deel van mijn tuin er nu weer is verdwenen. Drie kustwachtershuisjes zijn in de zee gevallen. De Martello Tower is verdwenen. De vuurtoren staat op instorten. We kunnen niet meer met de reddingsboot uitvaren omdat

de steiger verdwenen is. En wat doet het graafschap eraan? Niks. Die waardeloze socialistische regering ook.'

Hieruit concludeert Ruth dat Jack Hastings geen aanhanger van Labour is.

'Het zou kapitalen kosten om de zee tegen te houden,' zegt Ted in alle redelijkheid.

'Ja, maar hoe ver zal dit gaan?' zegt Hastings, die duidelijk moeite doet om een rustiger toon aan te slaan. 'Straks komen zelfs de Broads onder water te staan. Norfolk zal verdwijnen.'

Ruth denkt vluchtig hoe blij Nelson met dat nieuws zou zijn. Hardop vraagt ze: 'Woont u hier al lang, meneer Hastings?'

'Mijn hele leven. Mijn vader heeft dit huis in de jaren dertig laten bouwen.'

'In de jaren dertig?' zegt Trace. 'Het ziet er ouder uit.'

'Nee, art-decogotiek. Een plakje gembercake? Mijn vrouw heeft hem zelf gebakken. Erg lekker.' Ruth neemt een plakje, maar Trace wijst het aanbod met een lichte huivering af. Het zou waarschijnlijk een verdubbeling zijn van het aantal calorieën dat ze vandaag tot zich neemt.

Ruth hoopt dat het vooruitzicht dat Norfolk van de kaart zou kunnen verdwijnen Hastings heeft afgeleid van hun dringende telefoontje, maar ze heeft de politicus onderschat. Met zijn charmante glimlach wendt hij zich tot Trace.

'En wat hebt u vandaag gevonden? Een lijk?'

'Vier zelfs,' zegt Trace plompverloren.

Daarop blijft het stil. Ted leunt breed grijzend achterover op zijn stoel. Ruth werpt een vernietigende blik op Trace, die haar negeert. Jack Hastings kijkt opeens volkomen wezenloos, zijn gezicht ontdaan van al zijn wereldse charme. Het valt Ruth nu op wat een bleke ogen hij heeft, bijna kleurloos onder de lichtbruine wenkbrauwen. Dan keert in een flits de glimlach terug en glijden de warmte en levendigheid weer over zijn gezicht.

'Vier lijken. Toe maar. Waar hebt u die gevonden?'

'Dit is nu een politieonderzoek,' zegt Ruth. 'Dus mogen we daarover geen informatie geven.'

Ze klinkt als een politieagent – daarover mogen we geen informatie geven! – maar ze had gemerkt dat Nelson en Co zich altijd op dergelijke frasen beriepen. Uit haar mond klinken de woorden echter niet juist.

Maar Hastings knikt begrijpend. ‘Natuurlijk. Als ik soms iets voor u kan doen...’

‘U bent al erg behulpzaam geweest,’ zegt Ruth.

‘Zoals ik al zei, heb ik hier mijn hele leven gewoond. Ik weet precies wat er in het dorp allemaal gebeurt.’

Het blijft stil als ze allemaal stilstaan bij het feit dat er vlak onder zijn neus vier lijken zijn begraven zonder dat iemand dat heeft gemerkt.

‘Weet je hoe lang ze daar al liggen, Ruth?’ vraagt Hastings.

Hij tutoyeert haar ongevraagd, maar ze krijgt de indruk dat hij wel degelijk respect voor haar heeft. Wat haar ook opvalt, is dat deze vraag de belangrijkste is die hij had kunnen stellen.

‘Daar valt niets over te zeggen tot we de geraamten hebben uitgegraven en onderzocht,’ zegt ze.

Hastings haakt er meteen op in. ‘Het zijn dus skeletten?’

‘Ik kan er niets over zeggen,’ zegt Ruth. ‘De politie zal komen om het terrein af te zetten. Maandag gaan we beginnen met de opgravingswerkzaamheden.’

‘U mag Sea’s End House gerust als basis gebruiken,’ zegt Hastings. ‘Meestal zijn alleen Stella en ik hier. Met ma uiteraard. We hebben ruimte te over.’

Waarom ga je dan niet ergens anders wonen, denkt Ruth. Zeker gezien het feit dat je huis op het punt staat in zee te storten.

‘De kinderen zijn het huis uit,’ zegt Hastings met een weemoedige glimlach. ‘Alleen de oudjes en de honden zijn over.’ Hij aait een van de spaniëls, die aanbiddend naar hem opkijkt.

‘Hoeveel kinderen hebt u?’ vraagt Ted.

‘Drie. Alastair, Giles en Clara. De jongens zijn getrouwd en hebben zelf kinderen. Clara is de jongste. Ze is net afgestudeerd en weet nog niet precies wat ze wil gaan doen.’

‘Nou, zegt u maar tegen haar dat er aan archeologie geen droog brood te verdienen valt,’ zegt Ted.

Hastings lacht. 'Nee, Clara wil de wereld redden. Ze is net in Afrika geweest om latrines te graven of zoiets.'

'Ze klinkt alsof ze van aanpakken weet,' zegt Ruth. 'Maar wij moesten nu maar eens gaan.'

'Er is anders geen haast bij,' zegt Trace. 'De politie is er nog niet.'

'Ik moet mijn dochter afhalen bij de oppas.'

Als ze opkijkt, ziet ze nog net de uitdrukking van geamuseerde minachting op Trace' gezicht.

4

‘Vier geraamten, zegt u?’
‘Op zijn minst vier, volgens Ruth Galloway.’

Het is maandag en Nelson is terug. Hij heeft voor negen uur een werkbespreking met zijn team belegd, maar dat plan wordt gedwarsboomd door zijn baas, hoofdinspecteur Gerald Whitcliffe, die naar zijn kantoor is gekomen en hem van zijn gloednieuwe ‘takenlijst’ afhoudt omdat hij hem ‘even moet spreken’.

‘Ik vond dat ik je maar vast moest brieven, Harry.’

Brieven? Wat wil dat zeggen? Het is soms net alsof hij en zijn baas verschillende talen spreken en niet alleen omdat Nelson in Blackpool is geboren en Whitcliffe in Norwich. Niet dat hij Whitcliffe om een vertaling zal vragen.

‘Het kan namelijk een gevoelige zaak worden.’

‘Waarom?’

‘Omdat ze zo ongeveer bij Jack Hastings op de stoep liggen.’

Nelson vermoedt dat de naam hem iets moet zeggen, maar hij is nog niet helemaal geacclimatiseerd. Niet dat Lanzarote het andere eind van de wereld is, al had hij ginds soms wel dat gevoel gekregen, maar Michelle en Lisa hebben adressen uitgewisseld en willen samen iets plannen voor de paasvakantie.

‘Wie is Jack Hastings?’

Whitcliffe lacht toegankelijk. ‘Waar heb jij gezeten, Harry? Hastings is de MEP die zich aldoor zo kwaad maakt omdat de overheid er niets aan doet dat zijn huis op het punt staat in zee te storten. Broughton Sea’s End, ken je dat niet? Een kast van een huis op de klip. Heb je zijn documentaire, *An Englishman’s Home*, niet gezien?’

‘Blijkbaar niet.’

‘Hoe dan ook, die skeletten liggen aan de voet van die klip. Op het strand dat bij Hastings’ huis hoort.’

‘Nou en? Ik neem aan dat hij het onderzoek niet in de weg zal staan.’

Hij zegt dit met een vleugje ironie, denkend aan andere invloedrijke vrienden van Whitcliffe die zich niet altijd behulpzaam hebben getoond tegenover de politie. Whitcliffe heeft het niet door. Hij heeft het nooit door als Nelson een grapje maakt. Hij wijt alles aan het feit dat Nelson uit het noorden komt.

‘Natuurlijk niet. Maar we moeten er goed op letten dat we volgens het boekje te werk gaan. We kunnen het ons niet veroorloven ook maar één punt van het protocol over te slaan.’

‘Dat doe ik nooit,’ zegt Nelson en nu maakt hij wél een grapje.

Een uur later zijn Nelson en Clough op weg naar Broughton Sea’s End. Normaal gesproken is het de agent met de lagere rang die chauffeert, maar Nelson heeft er een hekel aan om bijrijder te zijn en Clough heeft graag zijn handen vrij om te eten, dus hebben ze Nelsons vuile witte Mercedes genomen en scheurt hij met honderdtien over de bochtige kustwegen.

‘Wat vindt u ervan, meneer?’ zegt Clough terwijl ze langs de Norfolkse kust zoeven, een wazige opeenvolging van kampeerterreinen, pubs, duinen en golfbanen. ‘Denkt u dat we te maken hebben met een serie-moordenaar?’

‘Ik denk niks,’ zegt Nelson.

Clough praat snel door, vrezend voor een nieuwe variatie op Nelsons preek dat je nooit iets klakkeloos mag aannemen. ‘Toch is het een beetje vreemd, vier geraamten in één graf. En het is ook zo’n afgelegen plek. Bij vloed kun je er niet eens komen.’

‘We weten nog helemaal niks. Die skeletten kunnen net zo goed uit de steentijd stammen.’ Nelson kan zich zijn allereerste ontmoeting met Ruth Galloway nog haarfijn herinneren. Hij had haar verzocht naar een lijk te komen kijken dat aan de rand van de Saltmarsh was gevonden.

Hij vermoedde dat het lijk van een kind was en had gelijk gekregen, zij het dat het kind al tweeduizend jaar dood was.

‘Trace zegt dat Ruth denkt dat ze van relatief recente datum zijn,’ zegt Clough.

‘Ruth heeft niet altijd gelijk.’

Als ze bij het strand van Sea’s End aankomen, is Ruth de eerste persoon die Nelson ziet, met de volslagen onwelkome toevoeging van een baby op haar borst.

‘Waarom heb je Katie meegebracht?’

‘Haar oppas is ziek,’ zegt Ruth.

‘Maar dan nog. Het is hier veel te koud voor een baby.’

‘Ze zit goed ingepakt.’

Katie ziet eruit als een Eskimobaby. Ze draagt een overall met voetjes en wantjes en slaapt als een roos.

‘Ik had geen tijd om iets anders te regelen,’ zegt Ruth.

‘Kon ze niet naar Shona?’

‘Die geeft vandaag les.’

Nelson weet dat hij er verder niets over mag zeggen. Niet hier. Na een boze blik op Ruth loopt hij weg over de knerpende kiezels. Het strand staat hem helemaal niet aan. Het geeft hem een claustrofobisch gevoel – aan de ene kant die klippen en aan de andere kant dat monsterlijke huis. Hij kijkt naar de toren van Sea’s End House. Daar woont die vriend van Whitcliffe zeker. Mannen die de vlag op hun dak zetten zijn wat hem betreft niet te vertrouwen. Alles is grijs: grijze rotsen, grijze zee, grijze lucht. Nelson heeft heel andere ideeën over hoe een strand eruit dient te zien, en het beeld dat hij voor ogen heeft, lijkt opvallend veel op zijn herinneringen aan Blackpool, waar hij vandaan komt: zand, patatkramen en ezeltjes. Geen met stenen bezaaide eenzaamheid. Er is hier godbetert niet één fruitmachine.

Aan het einde van de baai is een spleet in de rotswand, een soort kloof van ongeveer een meter breed. Die gekke Ier, Ted, is met een schoffel bezig stenen weg te halen. Trace staat erbij te kijken. Nelson ziet dat Clough naar haar zwaait. Watje.

‘Een heel goede morgen,’ zegt Ted ter begroeting.

‘Is dit de plek waar de geraamten zijn gevonden?’

‘Ja, in deze kloof. De opening werd geblokkeerd door een steenlamine. Ik heb de stenen grotendeels weggehaald.’

‘We zijn al begonnen met graven.’ Ruth staat opeens naast hem. ‘Het is een lastig karwei, omdat er zo weinig ruimte is.’

Ze hebben al een keurige geul gegraven in de smalle ruimte tussen de hoge rotswanden. Nelson kijkt er goedkeurend naar. Hoe irritant archeologen ook kunnen zijn, hij heeft veel bewondering voor hun manier van graven. De jongens van de technische recherche krijgen het nooit voor elkaar om zulke loodrechte wanden te maken. Hij tuurt in de geul. Die ligt vol beenderen.

‘Jezus,’ zegt hij. ‘Hoeveel zijn het er?’

‘Volgens mij zes,’ zegt Ruth. Ze buigt zich voorover. Nelson kijkt bezorgd naar Kate in de draagzak. Hoe sterk zijn die dingen eigenlijk?

‘Enig idee hoe oud de lijken zijn?’ vraagt hij.

‘Ik denk niet erg oud,’ antwoordt Ruth. ‘Van een lijk dat in zand wordt begraven, verpulveren de beenderen meestal na een paar honderd jaar.’

Niet voor het eerst verbaast Nelson zich over wat archeologen als oud beschouwen. ‘Dus ze kunnen een paar honderd jaar oud zijn?’

‘Ik denk dat ze van veel recentere datum zijn,’ zegt Ruth behoudend. ‘We zullen een C14-datering verrichten. Aangezien we haar en tanden hebben, kunnen we allerlei verschillende onderzoeken doen.’

Nelson weet van eerdere zaken dat bij C14-datering de hoeveelheid koolstof-14 wordt gemeten die in botten aanwezig is. Zodra iemand sterft, neemt het lichaam geen koolstof meer op en wordt de reeds aanwezige koolstof-14 afgebroken. Door de hoeveelheid koolstof-14 te meten die in een bot zit, kunnen archeologen de leeftijd van een geraamte bij benadering bepalen. Hij weet inmiddels ook dat ze bij hun schatting rekening houden met een speling van minstens honderd jaar. Dat is voor Ruth misschien niet veel, maar het is lastig als je probeert uit te zoeken of je wel of niet te maken hebt met een recente moord.

‘Verder nog iets?’ vraagt Nelson, zich oprichtend.

‘De geraamten lijken van volwassen mannen te zijn, forsgebouwde mannen.’ Ze zwijgt even. ‘Ze zijn vastgebonden, met hun ruggen tegen

elkaar. Een van hen heeft zo te zien een schotwond in de borstwervels, een ander heeft een kogel in zijn achterhoofd gekregen.'

'Ze zijn dus een natuurlijke dood gestorven,' zegt Clough op de achtergrond.

Trace lacht, maar Nelson kijkt de brigadier vuil aan. Moord is niet om te lachen, of het nu om een geval van twintig, zeventig of tweeduizend jaar geleden gaat.

'Wat gaan jullie nu doen?'

'De skeletten eerst blootleggen, schetsen en fotograferen. Daarna graven we ze stuk voor stuk uit. We moeten ze allemaal op één dag uit de grond zien te krijgen.'

'Je kunt niet graven met een baby om je nek.'

'Ik kan toezicht houden.'

'Geef mij haar maar.'

'Wat?'

'Geef de baby een poosje aan mij. Ik kan met haar in de auto gaan zitten. Het is hier veel te koud.'

De afgelopen minuten is de wind opgestoken. Ze horen de golven stukslaan op het strand en voelen het rondvliegende zand. Kate beweegt zich onrustig.

'Het is tijd voor een flesje,' zegt Ruth.

'Geef haar dan een flesje en laat me daarna met haar in de auto gaan zitten. Het is maar voor een poosje.'

'Jezus, baas,' zegt Clough. 'Wilt u iets bijverdienen als oppas?'

'Tien minuten,' zegt Nelson. 'Daarna ben jij aan de beurt.'

Ruths aanvankelijke ergernis maakt snel plaats voor een bijna gelukkig gevoel van verlichting. Als Nelson Kate voorzichtig uit de draagzak tilt, is het net alsof Ruth haar oude lichaam, haar oude ik, terugkrijgt. Ze richt zich op en voelt de zanderige wind op haar gezicht prikken en aan haar haren rukken. Ze weet dat ze glimlacht.

Kate heeft bijna een heel flesje melk gedronken en haar oogjes sluiten zich alweer. Nelson gaat met haar in de Mercedes zitten. Clough kijkt aan de passagierszijde met open mond toe.

‘Ze valt vast meteen in slaap,’ zegt Ruth.

‘En zo niet, dan zal Cloughie een slaapliedje voor haar zingen,’ belooft Nelson.

Kate’s hoofdje rust op Nelsons blauwe waxjas. Met haar zachte donkere haar en die ene krul die nooit dezelfde kant op wil als de rest, ziet ze er opeens ondraaglijk kwetsbaar uit.

‘Ik moet aan het werk,’ zegt Ruth, maar ze blijft staan.

‘Neem de tijd. Je hoeft je voor ons niet te haasten,’ zegt Nelson, die naar Kate blijft kijken.

Dan loopt Ruth bijna op een drafje over het pad langs de rand van de klip. Ze popelt opeens om naar het strand en de geul terug te keren. Ze wil haar gezag laten gelden bij het graafwerk, erop toezien dat de skeletformulieren naar behoren worden ingevuld, dat er geen beenderen worden verwisseld, dat alles zorgvuldig in geëtiketteerde zakjes wordt gedaan. Maar ze wil er bovenal gewoon bij zijn. Het is meer dan een halfjaar geleden dat ze zich met de praktijk van de archeologie heeft beziggehouden. Ze weet dat Trace denkt dat ze Kate als excuus gebruikt om onder haar aandeel in het harde werk uit te komen en alleen toezicht te houden. Ruth is hier de deskundige, ze heeft er recht op zich terzijde te houden en de taken te verdelen, maar Trace zal nooit weten hoe graag Ruth zou willen graven, hoe graag ze alles zou willen vergeten door zware arbeid te verrichten. Ze zal het nooit toegeven, maar tegen de tijd dat ze de lijken weer ziet die languit in hun zanderige graf liggen, is ze bijna vergeten dat ze een kind heeft.

De geul is nog steeds vrij smal en Ruth past er maar net bij in. Het liefst zou ze meer tijd besteden aan het observeren van de context, maar ze weet dat de zee een grote bedreiging vormt. Vanmiddag om zes uur is het vloed en omdat de stenen zijn weggehaald, zal het water dan hoogstwaarschijnlijk tot in de kloof stromen. Ze moeten dus de skeletten zo snel mogelijk uitgraven. Eerst neemt ze foto’s, waarbij ze een meetlat gebruikt om de schaal aan te geven. Dan schetst ze de skeletten. Daarna begint ze, bot voor bot, aan het eerste lijk. Elk bot dat ze wegneemt wordt door Trace aangetekend op het skeletformulier en krijgt met wervaste inkt een piepklein nummer. Er ontbreekt geen enkel bot en

zoals Ruth al had gedacht, is ook het gebit intact. De tanden en kiezen moeten ook allemaal genummerd en opgetekend worden. Als ze de schedel optilt, ziet ze dat er inderdaad nog wat haar aan zit, asblond, bijna dezelfde kleur als het zand.

Rond de polsen zitten stukjes touw.

Ted fluit zachtjes. 'Hun handen zijn vastgebonden.'

'Misschien levert het touw DNA op,' zegt Ruth. 'Er kan bloed of zweet aan zitten.'

'Kunnen we uit de botten ook DNA halen?' vraagt Ted.

'Misschien,' zegt Ruth. 'Maar DNA kan vervuild worden in een graf.'

Trace zegt niets. Ze werkt efficiënt maar zwijgend en doet de botten een voor een in papieren zakjes.

Ruth bekijkt het skeletformulier. Ze is er nu zeker van dat de geraamten van volwassen mannen zijn. Ze ziet het aan de dikke rand van het voorhoofdsbeen en het achterhoofdsbeen van de schedels, en aan de forse slaapbeenderen. Het eerste skelet heeft ook een opvallend vierkante kaak. Ruth vraagt zich af of het mogelijk zal zijn een gezichtsreconstructie te maken, maar als ze naar de schedel op het zeildoek kijkt, waar nu zand tegenaan wordt geblazen, heeft ze het onbehaaglijke gevoel dat ze al weet hoe de man eruitzag. Lang (dat bewijzen de lange beenderen), met blond haar en een vooruitstekende kin. Een Viking, denkt ze, alhoewel ze weet dat dit in historisch opzicht onwaarschijnlijk is. Ze denkt weer aan haar eerste mentor: Erik Anderssen, Erik de Viking.

'Hoe gaat het?' Ze herkent de stem van Clough maar kijkt niet op.

'Goed. We zijn bijna klaar met het eerste geraamte.'

'De baby slaapt,' zegt Clough. Hij klinkt geamuseerd. 'En ik geloof dat de inspecteur ook zit te knikkebollen.'

Ruth geeft geen antwoord maar Trace zegt, een beetje treiterig: 'Nooit geweten dat Nelson zo op baby's gesteld is.'

'Hij heeft anders twee kinderen,' zegt Ted. Behoedzaam tilt hij de tweede schedel uit het graf.

'Die inmiddels al volwassen zijn,' zegt Clough. 'Hartstikke mooie meiden.'

Ruth vraagt zich af of Ted kinderen heeft. Ze weet heel weinig over

hem, alleen dat hij in Bolton heeft gestudeerd en bekendstaat om zijn overmatige drankgebruik. Ze stoort zich er trouwens aan dat Clough Nelsons dochters, van wie er één nog op school zit, beschrijft als 'hartstikke mooie meiden'. Ze is benieuwd wat Trace daarvan vindt.

Het tweede geraamte is iets kleiner en de spaarzame plukjes haar zijn donker. Als ze aan de handen toekomen, zien ze dat er een wijsvinger ontbreekt.

'Dat kan ons goed van pas komen,' zegt Ted.

Dat vindt Ruth ook. Ze is er zo goed als zeker van dat deze mannen zijn vermoord in een tijd die mensen zich kunnen heugen. Als dat inderdaad het geval is, is zo'n opvallend deel van het signalement erg nuttig.

Het volgende geraamte ligt in dezelfde positie, met de handen op de rug. Het enige verschil is dat hij iets in zijn rechterhand heeft waar de vingerbotten nog omheen geklemd zitten.

'Wat is dat?' Ted buigt zich naar voren.

Voorzichtig opent Ruth de vingers. Ze lijken niet bereid te zijn het voorwerp dat ze al zo lang vasthouden, zomaar op te geven. Een flits van goud, witte kralen.

'Is het een armband?' vraagt Trace.

'Nee, een rozenkrans,' zegt Ruth.

Ze heeft er uiteraard wel eens een gezien. In haar hoofd komt het beeld naar voren van pastoor Hennessey, de katholieke priester die ze heeft leren kennen bij het onderzoek naar een ander lang begraven lijk. Haarscherp herinnert ze zich een verwoest huis, een verlaten tuin, een gewelfde poort in silhouet afgetekend tegen de lucht en pastoor Hennessey die een rozenkrans van zijn ene hand overneemt in zijn andere, terwijl zijn lippen iets prevelen. De rozenkrans van pastoor Hennessey was zwart en rijkelijk versierd. Deze is kleiner en eenvoudiger, witte kralen aan een goudkleurige ketting met een kruisbeeld aan het einde.

'Misschien kunnen we de herkomst ervan achterhalen,' zegt Trace.

'Denk ik niet,' zegt Ted. 'Hiervan heb je er dertien in een dozijn.'

Ruth doet de rozenkrans in een apart zakje.

'Allemaal bewijsmateriaal,' zegt ze.

Ze hebben nu zicht op de onderste lijken, die liggen op iets wat er-

uitziet als een wit laken. Op het laken liggen ook wat balletjes pluus. Ted moet zich diep bukken.

‘Dat ziet eruit als dat spul dat we laatst ook hebben gevonden. Het ruikt ook hetzelfde.’

‘We zullen proberen na te gaan wat het is,’ zegt Ruth. ‘Misschien helpt dat bij het dateren.’ Ze gaat staan en strekt haar rug. De euforie van daarstraks wordt verdrongen door vermoeidheid. Ze is het graven niet meer gewend. Haar nek en schouders voelen aan alsof ze een juk draagt. Bovendien krijgt ze zo onderhand een claustrofobisch gevoel in de geul, met die hoge rotswanden en dat kleine driehoekje lucht erboven.

Ted kijkt naar haar. ‘Vind je het goed als Trace het even van je overneemt?’ Hij buigt zich naar voren. ‘Dan kan zij ook wat ervaring opdoen.’

Ze glimlacht naar hem, dankbaar dat hij zo veel tact aan de dag legt. Als hij teruglacht, ziet ze twee gouden kiezen. Ze klimt uit de geul, goed oppassend de wanden niet te beschadigen, en Trace neemt haar plaats in.

Als ze over het strand loopt, ziet ze dat er aan de horizon witgekuifde golven zijn verschenen. Ze moeten het getijde goed in de gaten houden. Ze loopt de helling op en volgt het pad over de klip naar het parkeerterrein. De vuile Mercedes van Nelson staat vlak bij een onheilspellend bord met: **WAARSCHUWING! GEVAAR VOOR AARDVERSCHUIVINGEN.** Het raampje is half open en door de opening ziet ze Nelson, hoofd achterover, ogen gesloten, Kate’s hoofdje op zijn schouder. Een ogenblik blijft ze staan. Ze heeft Nelson maar één keer slapend gezien en herinnert zich dat zijn gezicht er dan heel anders uitziet: de strenge lijnen veel zachter, de wimpers verrassend lang, de mond ontspannen en kwetsbaar. Kate’s gezichtje raakt Nelsons hals. Niet bewust maar in een reflex steekt Ruth haar hand naar binnen om te controleren of Kate nog ademt. De baby draait in haar slaap haar hoofdje om. Nelsons ogen gaan meteen open.

‘Ruth. Jemig. Ik schrok me dood.’

‘Sorry,’ zegt Ruth.

Nelson draait het raampje helemaal open. ‘Ik sliep niet,’ zegt hij verdedigend.

‘Rustig maar,’ zegt Ruth. ‘Ik zal het niet aan Clough verklappen.’

‘Hoe ver zijn jullie?’

‘We hebben al vier skeletten verwijderd.’

‘Denk je dat jullie het vandaag afkrijgen?’

‘Ik hoop het.’ Ze kijkt naar de hemel, die een bleke, winterse blauwe kleur heeft. De zon staat hoog maar is omfloerst. ‘Het is pas twaalf uur. Om zes uur is het vloed. Dan moeten we klaar zijn, want dan komt die geul vol water te staan. We hebben alle rotsblokken van die steenlawine weggehaald, zie je. De zee heeft nu dus vrij spel.’

‘Wat ga je met Katie doen? Ze kan hier niet de hele dag blijven en ik moet aan het werk.’

‘Ze kan een poosje in haar autostoeltje slapen.’

‘Maar als ze dan wakker wordt?’

‘Ik ga wel bij haar zitten.’

Nelson kijkt zonder iets te zeggen naar Ruth. Als Kate zich beweegt, verschuift hij zijn arm. Zijn hand lijkt erg groot vergeleken bij haar kleine ruggetje. Ruth merkt dat ze naar zijn trouwring staart. Droeg hij die altijd al?

‘Zal ik haar van je overnemen?’ vraagt ze.

‘Ja, doe maar.’

Ruth houdt het portier open en Nelson stapt uit. Hij legt de slapende baby in Ruths armen en stopt het dekontje zorgvuldig in. Ruth kijkt naar Kate om niet naar Nelson te kijken terwijl hij dat doet.

‘Het is een snoesje,’ zegt Nelson zachtjes.

‘Niet doen.’

‘Ik kan het niet helpen, Ruth. Ik heb haar nog maar zo weinig gezien.’

Dat is je eigen schuld, denkt Ruth, al weet ze dat dat niet eerlijk van haar is. Nelson heeft meerdere keren gevraagd of hij mocht komen om haar te zien, maar elke keer heeft Ruth met een smoesje geweigerd. Ze is moe, ze is verkouden, ik ben moe, ik ben aan het werk. Nelson heeft er recht op Kate te zien, maar Ruth heeft het daar zo moeilijk mee.

Ze houdt haar ogen terneergeslagen en frunnikt aan Kate’s dekontje. ‘Wanneer kan ik haar weer zien?’ vraagt Nelson. Zijn stem lijkt van heel ver weg te komen.

‘Cathbad wil een of andere ceremonie houden om haar officieel haar naam te geven,’ zegt Ruth. ‘Kom dan maar samen met Michelle.’

Nu kijkt ze op, in zijn ogen. Donkere ogen, eerder zwart dan bruin, ogen die Kate van hem geërfd heeft.

‘Bedankt,’ zegt Nelson. Dan draait hij zich om en loopt met grote passen over de klippen terug naar het opgravingsterrein.

5

Tegen zonsondergang zijn alle skeletten uit het graf verwijderd. De zorgvuldig gemarkeerde beenderen zijn verpakt in kisten met de opdruk PATHOLOGIE, die door Ted en Craig langs de rotswand naar boven gehesen zullen worden. De vloed heeft zijn hoogtepunt bijna bereikt. Trace staat halverwege het strand tot haar enkels in het water. Geniepige golfjes rollen al naar de rand van de geul. De zee is nog blauw onder de ondergaande zon, maar Sea's End House, hoog op de klip, is reeds in duisternis gehuld. Ruth staat in de geul en bekijkt die nog een keer heel goed voordat hij zal vollopen. Onderzoek van de context van een graf – de aarde waarmee het was gevuld en alle voorwerpen die in die aarde aanwezig waren (glas, vezels, dierlijke beenderen, munten, gebruiksvoorwerpen) – staat centraal bij het werk van een forensisch archeoloog. In ideale omstandigheden brengt Ruth dagen door in dergelijke geulen, om bodemmonsters te nemen en gedetailleerde plattegronden en schetsen te maken, maar ze weet dat dit terrein over vijf minuten vol zout water komt te staan en dat eventuele aanwijzingen dan voorgoed verloren zijn. Ze denkt terug aan de opgraving van tien jaar geleden toen Erik de houten palencirkel uit de bronstijd had ontdekt op het strand van de Saltmarsh. Erik had dag en nacht een 'getijdenwacht' ingesteld. Toch was Peter, Ruths toenmalige vriend, bijna om het leven gekomen toen de zee verbijsterend snel het moerasland had overspoeld waardoor hij van de groep was afgesneden. Erik had hem gered. Een goede daad ter compensatie van de slechte dingen die hij had gedaan. Ruth hoopt dat daar rekening mee is gehouden toen Erik zijn Schepper onder ogen moest komen. Niet dat zij in dergelijke dingen gelooft natuurlijk.

'We moeten voortmaken, Ruth!' roept Trace met een blik op de kie-

zels waar het water nu al bruisend en gorgelend overheen stroomt. ‘We moeten het strand oversteken voordat het water te diep wordt.’

‘Ik kom al.’ Ruth neemt nog een laatste foto. Een graf is een voetafdruk van verstoorde grond, zegt ze altijd tegen haar studenten. De natuurlijke aardlagen zijn vernietigd, grond en stenen vermengd, en de vegetatie groeit er anders. Iemand had dit graf op deze plek gegraven in de hoop dat het nooit zou worden ontdekt. Als ze meer tijd had gehad, had ze misschien kunnen bepalen welk graafwerktuig er was gebruikt, maar het enige wat ze nu nog kan vastleggen is de wijze waarop de aardlagen zijn doorgekliefd. De doorsnede van de grafkuil. Ze schept nog wat aarde en fragmenten hout en glas, gladgeschuurd door het zand, in papieren zakjes. De vermoedelijk belangrijkste vondst – een kogel – is al veilig opgeborgen. Dan klimt ze moeizaam uit de kuil.

De laatste kist zwaait wild heen en weer in de wind als de twee mannen hem langs de rotswand omhooghijsen. Ruth kijkt door haar oogharen naar de donkere vorm. Ze kan niet vertrekken voordat alle skeletten hun rustplaats definitief hebben verlaten. ‘Kom nou!’ roept Trace. Van de kiezellaag is nog maar een smalle reep over en hier en daar slaan de golven al tegen de rotsen. Trace en Ruth haasten zich over het strand, dicht bij de rotswand, de golven ontwijkend, maar uiteindelijk zijn ze gedwongen door het water te waden om de helling naar Sea’s End House te bereiken. Trace gaat voorop. Ze maakt een kielzog in het kolkende water. ‘Jezus!’ roept ze boven het lawaai van de zee uit. ‘Het is een stuk dieper dan ik dacht.’

Een paar angstige minuten vechten ze tegen de verrassend sterke onderstroom. De wind loeit nijdig en het wordt al donker. Twee keer verliest Ruth bijna haar evenwicht. Ze voelt het water over de rand van haar rubberlaarzen stromen. Ze had een waterdichte broek aan moeten trekken. Ze probeert er niet aan te denken dat de enige reden waarom ze dat niet heeft gedaan, is dat ze er in zo’n broek uit ziet als een michelin-mannetje, en dat terwijl ze wist dat Nelson zou komen.

Om drie uur had ze Shona gebeld, die toen klaar was met lesgeven, en Shona was Kate komen halen. Ze zou met haar naar haar eigen huis in King’s Lynn gaan. Ruth vertrouwt Shona (tot op zekere hoogte) maar

weet ook dat haar mooie vriendin niet meer ervaring met het moederschap heeft dan de weekendbezoeken van de kinderen van haar getrouwde minnaar. Ze hoopt dat ze met Kate geen uitstapje zal maken naar McDonald's.

Ze strijkt het vochtige haar uit haar ogen en ziet dat Trace de helling al heeft bereikt en zonder om te kijken of Ruth zich kan redden, naar boven rent. Ruth tilt haar benen uit het ijskoude water. Haar broek is nat tot aan haar dijen. Ze kijkt achterom. Op de klip aan de verste kant van de inham zijn Ted en Craig bezig de kisten in een busje te laden. Clough is erbij. Ze ziet de lichtgevende strepen van zijn jack. Nelson is niet teruggekomen. Op het strand heeft de zee de klip bereikt en nemen de golven onstuimig bezit van de nauwe kloof tussen de rots wanden. Het strand staat onder water en de grootste golven slaan tegen de rotsen kapot met een geluid van brekend glas.

Ruth zwoegt de helling op. Hoe graag ze ook naar Kate wil, ze moet er eerst op toezien dat alle kisten worden ingeladen. Op het parkeerterrein staat haar Renault naast het witte busje van de politie. Ted en Craig gooien net de achterportieren dicht. Clough kijkt toe. Een eindje verderop praat Trace in haar iPhone. Clough vangt Ruths blik op. 'Ze houdt meer van dat ding dan van mij.'

Ruth heeft meestal weinig geduld met Clough, die in haar ogen een seksistische, racistische neanderthalerachtige politiemans van het ergste soort is, maar iets in zijn houding raakt haar nu toch. Het verbaast haar ook hem de woorden 'houdt van' te horen gebruiken, ook al zegt hij het schertsend. Zou Clough, bekend om zijn bindingsangst, nu toch voor de bijl gaan?

Ze glimlacht. 'Vast niet.'

Clough haalt zogenaamd treurig zijn schouders op. 'Alle kisten zijn ingeladen. De lijkschouwing begint morgen om negen uur.'

'Weet Nelson dat?'

'Hij zei dat ik moest doorgeven dat hij u daar dan wel zou zien.'

'Bedankt.' Ruth praat nog even met Ted en loopt dan naar haar auto. Clough roept haar na: 'Zorg maar goed voor uw baby. Het is een schatje.'

De wonderen zijn de wereld nog niet uit, denkt Ruth als ze in het

donker wegrijdt. Kate heeft van haar een zenuwpees en van Clough een mens gemaakt. Wat zal ze aan het eind van de volgende vier maanden van haar leven bewerkstelligd hebben?

Het eerste wat Ruth hoort als ze naar Shona's huis loopt, is het geluid van een huilend kind. Huilen kun je het eigenlijk niet noemen. Het kind krijgt haar longen binnenstebuiten. Het lijkt bijna alsof het keurige rijtjeshuis staat te pulseren van het lawaai. Ruth holt over het pad naar de voordeur, maar Shona doet al open voordat ze er is. Een monstertje met een rood aangelopen gezichtje kronkelt zich in haar armen.

'Het spijt me erg, Ruth. Ik heb alles geprobeerd: slaapliedjes, klassieke muziek, hop paardje hop. Ze huilt nu al bijna een uur. Misschien is ze ziek.'

Ruth steekt haar armen uit naar Kate, die diep ademhaalt, zich tegen de hals van haar moeder vleit en meteen in slaap valt. De stilte is immens, veel groter dan alleen de afwezigheid van geluid.

'Asjemenou,' zegt Shona verbluft en een beetje verbolgen. 'Ze wilde alleen maar haar moeder.'

'Ze heeft zich in slaap gehuild,' zegt Ruth op een wat korzelige toon om te verdoezelen hoe ze zich voelt. Dit is nog nooit eerder gebeurd. Diep in haar hart heeft ze nog nooit het gevoel gehad dat zij beter voor Kate zou zijn dan een ander. Haar moeder, met haar overdadige rondingen en een overvloed aan moederlijk gezag, is de expert. En Sandra. Ruth weet dat ze Kate kent maar is er nooit zeker van geweest dat het omgekeerd ook het geval is. Tot op dit moment.

Met een inmiddels ervaren gebaar schikt ze Kate in de kromming van haar arm en loopt achter Shona aan naar de zitkamer. Aan de stijlvolle kamer is duidelijk te zien hoeveel moeite Shona heeft gedaan om de baby stil te krijgen. Een halfvol flesje melk rolt over de glanzende parketvloer en cd's van kalmerende klassieke muziek liggen verspreid over de banken. De televisie staat afgesteld op een kleurrijk kinderprogramma en op de lage tafel staat een ontkurkte fles wijn.

Shona ziet Ruth ernaar kijken. 'Ik heb niet eens tijd gehad om een glaasje voor mezelf in te schenken.'

Ruth zegt niets over het feit dat Shona van plan was wijn te drinken terwijl ze de verantwoordelijkheid had voor haar baby. Ze heeft het aan zichzelf en aan het ontbreken van een noodplan te wijten, dat ze Shona heeft moeten opzadelen met een krijsende baby en ze is dankbaar, al is ze ook een beetje verontrust over de manier waarop Shona nu haastig een glas grijpt en het tot aan de rand vult.

‘Jij ook een glaasje?’ vraagt Shona dan pas.

‘Nee, dank je. Ik moet rijden.’

‘Dan maak ik een kopje thee voor je,’ zegt Shona, maar ze blijft staan.

‘Hoeft niet,’ zegt Ruth. ‘Ik moet naar huis.’ Ze begint Kate vast te binden in haar autostoeltje, een onnodig ingewikkeld geval dat ze van Cathbad cadeau heeft gekregen.

‘Hoe was de opgraving? Iedereen was reuze druk toen ik er wegging. Wat hebben jullie gevonden?’

Ruth kijkt over haar schouder naar Shona, die in een fauteuil is gaan zitten en haar benen over elkaar heeft geslagen. Een paar lokken van haar rode haar hangen voor haar ogen. In het verleden heeft ze reden gehad om wantrouwen te koesteren voor Shona’s belangstelling voor haar werk, maar ze vindt dat zij, of Kate, haar nu iets verschuldigd is, al is het maar wat informatie.

‘Zes geraamten,’ zegt ze. ‘Die er vrij recent uitzien.’

‘Lieve hemel,’ zegt Shona op een toon die bijna geamuseerd klinkt. ‘Ben je alweer betrokken geraakt bij een moordzaak?’

‘Ik was niet echt betrokken bij de laatste,’ zegt Ruth op een wat scherpe toon. ‘Als je niet meetelt dat die waanzinnige kerel probeerde *mij* te vermoorden.’

‘Dat vind ik juist wel meetellen.’

‘Ze hebben mij er alleen maar bij gehaald om de beenderen te onderzoeken. Om te bekijken hoe ze waren begraven en dat soort dingen.’

‘Mmm.’ Shona lijkt niet overtuigd. ‘Ik zag dat Ierse Ted erbij was,’ zegt ze. ‘En de bitch met het paarse haar. Verder nog mensen van de universiteit?’

Ruth kijkt nieuwsgierig naar haar om terwijl ze de laatste gesp dicht-

klikt. Shona is aan dezelfde universiteit verbonden als zij – ze doceert Engels – en heeft sinds vorig jaar een relatie met Phil, Ruths baas. Kort voor de kerst heeft Phil, tot ieders verbazing, zijn vrouw verlaten voor Shona. Ruth vraagt zich af of Shona zelf ook niet nogal onthutst was over die ontwikkeling. Ze heeft Phil in elk geval niet meteen toegestaan bij haar in te trekken. Hij huurt een flat bij haar in de buurt ‘om de kinderen aan de situatie te laten wennen’. Daardoor is Shona aardig goed op de hoogte van wat er allemaal gebeurt op de archeologische faculteit. Ruth weet alleen niet waarom ze zo’n hekel heeft aan Trace.

‘Steve en Craig van de veldploeg,’ zegt ze. ‘Ik had gedacht dat Phil wel een kijkje zou komen nemen.’

‘O, die had een bespreking met sponsors,’ zegt Shona vaag.

‘Hoe gaat het met jullie?’ vraagt Ruth, al wil ze dat helemaal niet weten. Ze kan goed opschieten met Phil als haar baas, maar verder interesseert hij haar niet. Hij is een archeoloog van het nieuwe soort, bezeten van technologie en de media. Hij vindt het schitterend als hij op de televisie komt. Ruth vermoedt dat Phil haar beschouwt als een atavisme, een deskundige op haar eigen terrein maar een ploeteraar, een blokker, niet iemand die je voor een camera moet zetten. En dat vindt zij best. Op hun werk vullen ze elkaar mooi aan, maar ze heeft er geen enkele behoefte aan Phil te leren kennen in zijn nieuwe hoedanigheid van partner van haar beste vriendin.

‘O, goed,’ zegt Shona, een lok haar rond haar vinger windend. ‘Alleen doet zijn vrouw zo moeilijk.’

‘Het is voor haar ook wel moeilijk,’ zegt Ruth. ‘Hoelang zijn ze getrouwd geweest?’

‘Vijftien jaar. Maar het zat al vijf jaar niet goed.’

Niet voor het eerst vraagt Ruth zich af hoe het mogelijk is dat Shona, die nota bene een schrandere literaire recensent is, zo goedgelovig kan zijn wat mannen betreft. Wie zegt dat het al vijf jaar niet goed zat in dat huwelijk? Phil. Ruth heeft Sue, de vrouw van Phil, door de jaren heen regelmatig ontmoet bij evenementen van de faculteit en heeft altijd de indruk gekregen dat zij en Phil een hecht stel waren. Ze hebben twee zonen die inmiddels tieners moeten zijn.

‘Veertien en twaalf,’ vertelt Shona in antwoord op haar vraag. ‘Ik kan uitstekend met hen overweg.’

Dat wil Ruth graag geloven. Het is niet moeilijk je voor te stellen dat Shona die twee jongens met haar schoonheid en levenslust snel voor zich heeft ingenomen. Of de verliefdheid ook stand zal houden, is nog maar de vraag.

Ruth raapt Kate’s flesje, dekentje en de pluchen beesten die her en der liggen bij elkaar. Shona doet geen moeite haar te helpen, maar blijft op haar gemak in haar fauteuil zitten, nippend van haar wijn. Ze vindt blijkbaar dat haar taak erop zit en eerlijk gezegd is Ruth dat met haar eens.

Ruth propt de speeltjes in de luiertas en zegt: ‘Heel erg bedankt, Shona. Het spijt me dat ze je zo veel last heeft bezorgd.’

‘Och,’ zegt Shona, niet sportief protesterend dat de baby haar helemaal geen last heeft bezorgd. ‘Graag gedaan.’

‘Hopelijk is Sandra morgen weer beter,’ zegt Ruth.

Als ze door de Saltmarsh naar huis rijdt, denkt ze na over haar vriendschap met Shona. Ze hebben elkaar ontmoet toen Ruth als docente werd aangesteld op de University of North Norfolk maar leerden elkaar pas goed kennen tijdens de opgraving van de palencirkel. Als Ruth terugdenkt aan die tijd – Eriks griezelverhalen rond het kampvuur, de geur van de rook van veenmos op de vroege ochtend, de wind die ’s avonds in het riet floot, de onvergetelijke eerste aanblik van de palencirkel, zwart afgetekend tegen het blauwgrijze zand – ziet ze altijd hoe Shona met haar wapperende rode haar als een zeegeest over de duinen naar hen toe rende en riep: ‘We hebben hem gevonden! We hebben de palencirkel gevonden!’ Shona was Ruths eerste echte vriendin in Norfolk en Ruth vindt vriendschap uitermate belangrijk. Sinds haar kindertijd, toen haar ouders zich in religie onderdompelden en hun band met God belangrijker leken te vinden dan hun band met haar, heeft Ruth altijd steun gezocht bij haar vrienden. Ze is nooit een type geweest voor een enorme vriendschaar. Ze begrijpt niets van haar studenten die honderden vrienden hebben op Facebook of Bebo. Zijn dat ware vrienden, mensen

die bereid zijn je kat te eten te geven en je naar huis te brengen als je in het ziekenhuis hebt gelegen, of is het niet meer dan een vormeloze massa, die wel leuke berichtjes (LOL!) op je muur wil zetten, maar verder niets te maken heeft met je dagelijkse leven? Hoe kun je driehonderd vrienden hebben?

Ruth heeft altijd aan twee of drie genoeg gehad. Alison en Fatima op school, Caz, Roly en Val op de universiteit, Josephine Dumbili van die vakantie op Kreta. En nu Shona. Toen Fatima, Caz en Val een man en kinderen kregen (Roly is gay en Alison verstoekt single in New York) was het onvermijdelijk dat ze steeds verder van Ruth verwijderd raakten terwijl Ruth steeds dichterbij Shona toe groeide. Soms leek zij haar enige bondgenoot in een wereld van moederschap, gezinsvakanties en zoetsappige kettingletters (*Na Sophie en Laura gaat Ellie nu ook al naar de basisschool*). Toen ze ontdekte dat Shona jarenlang tegen haar had gelogen – al sinds de ontdekking van de palencirkel – was dat een enorme klap voor haar. Maar haar behoefte aan Shona was te sterk. Hun vriendschap had zich dan ook vanzelf hersteld, niet zo hecht als voorheen, maar niettemin veerkrachtig. Ruth hoopt dat hun vriendschap ook bestand zal zijn tegen Kate, die heviger lijkt toe te slaan dan tien orkanen, en tegen dat angstaanjagende tweekoppige beest dat Shona-en-Phil heet.

Ze is bijna thuis. De dijk loopt dwars door het moerasland. 's Avonds is het net alsof je door het niets rijdt, geïsoleerd, kwetsbaar, ten prooi aan de loeiende wind, 'regelrecht uit Siberië', zoals de plaatselijke bevolking trots zegt. Ruth zet de radio aan en hoort de zoetsappige stem van Mark Lawson vertellen over een experimenteel toneelstuk waar ze nog nooit van heeft gehoord en waar ze ook nooit naartoe zal gaan. Het is maar goed dat ze Radio 4 heeft. Ze hoopt dat Kate nog een poosje zal slapen of zelfs (wat een heerlijke gedachte) de hele nacht zal doorslapen. Ze zal toch wel moe zijn van al dat gekrijts?

Als ze bij haar huis is aangekomen en Kate naar binnen draagt, doet ze de deur geruisloos open en dicht. Ze weet uit ervaring dat Kate rustig door radioprogramma's over experimentele toneelstukken heen slaapt, maar van een onverwacht geluid onmiddellijk wakker schiet. Ze heeft een keer een halfuur gehuild nadat Ruth had geniest. Ze bevrijdt de

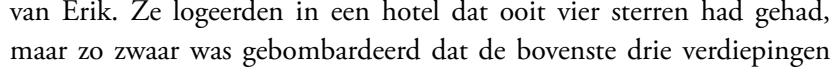
baby uit het autostoeltje en draagt haar voorzichtig de steile trap op. ‘Je kunt in dat huis geen kind grootbrengen,’ had haar moeder gezegd. ‘Die trap is levensgevaarlijk.’ Maar Ruth neemt de hindernis met succes en legt Kate, nog steeds diep in slaap, in haar wiegje. Ze heeft een tweede slaapkamer, maar die is erg klein en staat vol rommel, en dus zijn Kate en zij voorlopig kamergenoten, een situatie die misschien zal voortduren tot Kate achttien is.

De telefoon gaat als Ruth net de intercom heeft aangezet. Ze vliegt naar beneden om het ergerlijke lawaai te laten ophouden. Ze spitst haar oren om te horen of Kate wakker is geworden, maar in de slaapkamer blijft het stil.

‘Hallo?’ fluistert ze in de hoorn.

‘Ruth. Ik ben het. Tatjana.’

Van al haar vriendinnen is dit de laatste die ze had verwacht te horen.

Juli 1996. Bosnië. Een bloedhete zomer. Ruth was naar Srebrenica gevlogen met een ploeg van de Southampton University, onder leiding van Erik. Ze logeerden in een hotel dat ooit vier sterren had gehad, maar zo zwaar was gebombardeerd dat de bovenste drie verdiepingen waren verdwenen. De resterende kamers waren een lugubere mengeling van voormalige luxe en recente noodzakelijkheid. Veldbedden waren in rijen van vier opgesteld in de balzaal, waar de kroonluchters, die vreemd genoeg nog steeds intact waren, heen en weer zwaaiden doordat de wind door de gebroken ruiten en versplinterde vloerdelen vrij spel had. De rode loper van de trap was half aan flarden gescheurd, op sommige plekken verschroeid en op andere plekken met bloed doordrenkt. De dubbele deuren van de lobby waren vervangen door golfplaten, de kamers hadden allemaal minstens één gebroken ruit en in de eetzaal had het Rode Kruis een hulppost ingericht waar half verhongerde vrouwen en getraumatiseerde kinderen op elegante vergulde stoeltjes zaten te wachten, starend naar hun eigen angstige gezichten in de manshoge spiegels.

‘The Shining,’ zei een van Ruths collega’s zodra hij de gehavende gangen van The Excelsior zag en het grapje sloeg aan. ‘*He-ere’s Johnny,*’ zeiden de archeologen als ze ’s avonds naar de balzaal terugkeerden en

griezelige schaduwen kregen in het licht van de olielampen (er was geen elektriciteit en heet water). Een van de artsen, Hank uit Louisiana, wist Jack Nicholson zo perfect te imiteren dat de Bosnische tolk elke keer begon te gillen als ze hem zag.

Terugdenkend kan Ruth zich niet herinneren dat ze bang was geweest, ook al moest ze dat vaak zijn geweest. Ze herinnert zich alleen de veel onvolwassener emoties: het gevoel er niet helemaal bij te horen (de andere vrijwilligers waren allemaal ouder dan zij en veteranen wat betreft rampgebieden), de onzekerheid, eenzaamheid en vooral het ongemak. Ze zou echter nooit de eerste keer vergeten dat ze de graven van Srebrenica had gezien. Zo veel lijken, verwrongen, grijnzend, armen en benen over elkaar heen. De lichamen aan de oppervlakte raakten snel ontbonden in de hete zon, maar lager, onder het waterniveau, ontdekten ze mannen, vrouwen en kinderen die wonderbaarlijk intact waren gebleven. De hitte en de stank waren bijna niet te verdragen. Ze hadden vele dagen in die helse kuilen gewerkt, het ene lijk na het andere verwijderd met schoffels, lepels en zelfs eetstokjes om alles, tot en met de kleinste botfragmenten, te verzamelen. 'Als je ook maar een tand of een voetbeentje achterlaat,' zei een van de antropologen altijd, 'ben je medeplichtig aan het misdrijf.'

Er waren ook spanningen. Het enige wat de autoriteiten wilden, was de graven zo snel mogelijk laten ruimen, maar de archeologen wilden zo veel mogelijk overledenen kunnen identificeren. 'Weten wie je doden zijn, is een fundamenteel mensenrecht,' had Erik verklaard. 'Het is de reden waarom de Egyptenaren piramiden bouwden en de Britten mausoleums, de reden waarom zelfs de oermens zijn voorvaderen op een heilige plaats begroef, samen met zijn potten en speren.' Maar het oorlogstribunaal wilde niets horen over Egyptenaren of mensen uit victoriaanse tijden. Het wilde alleen dat er bewijzen op schrift werden gesteld en dat de schuldigen berecht zouden worden. 'Maar wie is schuldig?' zei Erik 's avonds in de balzaal waar het lamplicht zijn lange zilverblonde haar deed glanzen. 'Bij oorlogen is het de overwinnaar die de geschiedenis schrijft.'

Tatjana was een van de tolken, maar al gauw werd bekend dat ze in archeologie was afgestudeerd aan een Amerikaanse universiteit en voegde

ze zich bij het forensische team. Ruth voelde zich meteen tot haar aangetrokken. Tatjana was stil maar beheerst. Ze schrok er niet voor terug haar mening te uiten en daar had Ruth bewondering voor. Ze was ook leuk om te zien, had steil donker haar met een pony en grote bruine ogen. Ruth en Tatjana brachten veel tijd samen door, werkten overdag zij aan zij in de graven, en hadden hun slaapzakken naar een rustige hoek van de balzaal verhuisd, ver van de Amerikaanse groep met hun gitaren en gewaagde gezelschapsspellen.

Toch wist Ruth niet veel van Tatjana af. Ze kwam uit Trebinje, dat dicht bij de Adriatische kust lag. Men zei dat ze haar man had verloren tijdens de belegering van Mostar, maar in Bosnië had bijna iedereen iemand verloren. Je leerde om er niet naar te vragen maar er gewoon van uit te gaan. Het was waar dat Tatjana er soms, als ze niet in de gaten had dat er iemand naar haar keek, onvoorstelbaar triest uitzag, maar ze had iets over zich dat anderen ervan weerhield vragen te stellen. Dat kwam Ruth juist goed uit. Ze was zelf ook nogal gesloten en vond het nooit prettig als mensen omwille van vriendschap nieuwsgierige vragen stelden.

Ze was dan ook verbaasd, aangenaam verrast, toen Tatjana op een avond voorstelde te gaan picknicken. Ze herinnert zich dat ze erom had gelachen. Het woord picknick riep beelden op van belegde broodjes en groene weiden, niet dit afgrijselijke land waar de glooiende heuvels bijna allemaal bezaaid waren met menselijke beenderen in plaats van geblokte tafelkleedjes en cupcakes. Maar Tatjana had een jeep 'geleend' van iemand van de militie (ze wist de soldaten altijd naar haar hand te zetten) en had een fles wijn. Wat wilden ze nog meer? Er was een dennenbos aan de rand van de stad. Ruth was er nooit geweest, want het lag aan de Servische grens en er zaten rovers in de heuvels, nog afgezien van de beren en wolven die een meer pittoresk gevaar opleverden.

'Maak je niet zo druk,' had Tatjana gezegd. 'Doe een beetje avontuurlijk.'

Avontuurlijk. Ruth vond dat ze meer dan genoeg avontuurlijkheid aan de dag had gelegd door vrijwillig naar Bosnië te gaan. Maar het idee om in de openlucht op een zomeravond op het gras te zitten en over

het leven te praten, was te aantrekkelijk om te laten schieten. Dus reed Tatjana in de jeep naar het bos en zaten de twee jonge vrouwen op het gras, dronken de wijn regelrecht uit de fles en praatten over archeologie, Erik, carrières, mannen, en de wereld in het algemeen. Ruth herinnert zich dat ze zich net lekker slaperig begon te voelen en zich voor het eerst die zomer een beetje begon te ontspannen, toen Tatjana zei: ‘Ruth. Zou je iets voor me willen doen?’

Ruth zal nooit vergeten hoe het gezicht van Tatjana opeens was veranderd, wat een licht ervan afstraalde. Hoe mooi, maar ook ongelooflijk angstaanjagend ze er opeens had uitgezien.

‘Natuurlijk,’ had Ruth nerveus gezegd. ‘Wat dan?’

‘Me helpen mijn zoon te zoeken.’

6

De patholoog-anatoom, een ongekend opgewekte man genaamd Chris Stephenson, schat dat de lijken niet langer dan honderd jaar begraven hebben gelegen. Ruth zegt niks. Ze wil de botten eerst zelf onderzoeken. Ze moet ze meten en analyseren, zoeken naar tekenen van ziekte en letsel, monsters opsturen voor C14-datering en DNA-onderzoek. Ook zal ze de beenderen en het gebit onderwerpen aan isotopische testen. Al deze technologie ten spijt acht ze identificatie niet erg waarschijnlijk. Als de lijken zo lang begraven hebben gelegen, waarom zou er nu dan nog iemand om komen?

Net als Ruth is Stephenson van mening dat het de geraamten zijn van mannen die tussen de eenentwintig en vijftig jaar oud waren (volledig ontwikkelde gebitten, geen tekenen van artrose of ouderdomskwalen) en dat een schotwond vermoedelijk de doodsoorzaak is. Vier van de lijken hebben een ingangs- en een uitgangswond die erop wijzen dat de mannen in de nek zijn geschoten, 'alsof ze geëxecuteerd zijn', had Chris Stephenson monter uitgelegd. De kogel die in het graf is gevonden, is afkomstig uit een .455 huls, een type dat werd gebruikt in de Webley Service-revolver, een wapen dat zowel in de Eerste als de Tweede Wereldoorlog tot de uitrusting van Britse soldaten behoorde.

'Zou het dan gaan om een gebeurtenis uit een van de oorlogen?' vraagt Nelson als ze de autopsiezaal verlaten, de geur van formaldehyde en Chris Stephensons gevoel voor humor achterlatend.

'Het zou kunnen,' zegt Ruth. 'Beide tijdperken vallen binnen ons tijdsbestek, maar zes lijken? Hoe kunnen zes soldaten op een strand vermoord en begraven zijn zonder dat iemand daar iets van heeft gemerkt? En heeft niemand ze gemist?'

‘Misschien waren het geen soldaten.’

‘De skeletten zijn van personen van dienstplichtige leeftijd.’

‘We zullen proberen erachter te komen,’ zegt Nelson. Ze lopen over het parkeerterrein naar zijn Mercedes die naast de kleine Renault van Ruth geparkeerd staat. ‘Een mooi klusje voor Judy Johnson. Ik zal zeggen dat ze om te beginnen met de dorpsbewoners moet gaan praten. De meesten van hen zien eruit alsof ze nog van voor de oorlog zijn. En dan heb ik het over de Eerste Wereldoorlog.’

‘Jullie zouden ook met Jack Hastings moeten gaan praten,’ zegt Ruth. ‘Hij beweert dat hij precies weet wat er in het dorp allemaal gebeurt.’

‘Goed idee,’ zegt Nelson tot haar verbazing. ‘Wil je soms mee? Omdat je hem al kent? Tenzij je terug moet naar de oppas.’

‘Ik hoef Kate pas om vijf uur te halen,’ zegt Ruth waardig.

Pas als ze in zijn auto zit en ze op hoge snelheid door de buitenwijken van Norwich rijden, dringt het tot haar door dat ze in de val is gelopen.

Broughton Sea's End is een klein dorp dat elk jaar kleiner wordt. Aan de zeezijde van de weg zijn alleen Sea's End House, de pub en twee kustwachtershuisjes nog over. Op sommige plekken is de klip afgebrokkeld tot op een paar meter van de weg en daar zijn de weggebruikers slechts door een gammel uitzierend prikkeldraadhek gescheiden van de zee in de diepte. De vuurtoren staat in het water als een kloek bak en de golven slaan stuk op de rotsen, maar Ruth heeft op het internet gelezen dat hij al twintig jaar niet meer in gebruik is. Soms vliegt het schuim van de branding over de rand van de klip en krijgt de auto de spray over zich heen. Nelson vloekt dan en zet de ruitenwissers aan.

‘Zout is de pest voor de carrosserie.’

‘Dat is eerlijk gezegd het laatste waar ik me hier zorgen over maak,’ zegt Ruth.

‘O, dit is een heel veilige weg, hoor,’ zegt Nelson luchtig. ‘Kan niks mee gebeuren.’

Dat hadden ze vast ook gezegd van die andere kustwachtershuisjes, denkt Ruth. En van de Martello Tower en de steiger van de reddingsboot. Deze strijd zal door de zee gewonnen worden.

Hij zet de auto op het parkeerterrein, pal voor het waarschuwbord, en dan steken ze de kustweg over naar het dorp. Het is een dorp van niks, één straat met huizen, een kruidenierszaak die tevens dienstdoet als postkantoor en een kerk die te oordelen naar de toren naar Normandisch voorbeeld is gebouwd. Er is geen levende ziel op straat. Er staat een harde wind en boven hun hoofd krijsen zeemeeuwen.

‘Jezus,’ zegt Nelson. ‘Je bent toch gek als je hier wilt wonen?’

Ruth vindt het dorp juist leuk. Ze heeft geen idee waarom (per slot van rekening is ze in Zuid-Londen opgegroeid), maar ze voelt zich aangetrokken tot eenzame kusten. Ze houdt van de Saltmarsh met zijn eindeloze kilometers strand en vlak grasland. Ze houdt ook van Broughton Sea’s End. Ze houdt van de huisjes met hun halfgesloten luiken, de winkel waar je zowel visnetten als zelfgemaakte jam kunt kopen, de armetierige struiken in de tuintjes. Ze lopen High Street uit en weer terug en steken dan de weg over naar Sea’s End House. Op het kustpad tornt een eenzame man met een hond tegen de wind op.

De man, of misschien de hond, komt haar bekend voor.

‘Volgens mij is dat Jack Hastings,’ zegt ze tegen Nelson.

De man en zijn hond nemen inderdaad de oprit van Sea’s End House. Nelson snelt naar hen toe.

‘Meneer Hastings?’

Jack Hastings draait zich verrast om. De wind neemt Nelsons woorden mee. Hastings houdt zijn hand achter zijn oor.

‘Ik ben inspecteur Harry Nelson! Van de politie van Norfolk. Zou ik u even kunnen spreken?’

Nu ziet Hastings dat Ruth er ook bij is. ‘Ruth, is het niet? De archeologe?’

Het is voor politici natuurlijk nuttig als ze goed namen kunnen onthouden, maar Ruth is niettemin onder de indruk.

‘Doctor Galloway assisteert ons regelmatig bij onderzoeken,’ zegt Nelson, terugvallend op politiejargon.

‘Dan moet u maar even binnenkomen,’ zegt Hastings beleefd.

Ruth vindt het interessant dat Hastings hen ditmaal voorgaat naar een grote, statige zitkamer waar comfortabele banken in het niet val-

len op de vele vierkante meters parket. Blijkbaar is voor archeologen de keuken goed genoeg, maar telt de politie als gast.

‘Wilt u misschien iets drinken?’ vraagt Hastings terwijl hij zijn jas van zijn schouders laat glijden. ‘Thee? Koffie? Een borreltje tegen de kou?’

‘Ik moet nog rijden,’ zegt Nelson. ‘Maar een kop koffie klinkt goed.’

Ruth snakt naar een borreltje tegen de kou maar weet dat Nelson dat zal afkeuren. Ze moet straks zelf ook nog rijden en nog wel met een kind in de auto. ‘Voor mij ook graag koffie,’ zegt ze.

Ze is benieuwd of Hastings aan een schellenkoord zal trekken om discreet een geüniformeerd dienstmeisje te laten komen, maar nee, hij sjokt zelf weg, vergezeld van de spaniël. Ruth en Nelson blijven samen achter, op een van de banken, tegenover een monsterlijke open haard die is vervaardigd van stenen met zulke enorme afmetingen dat het de afgekeurde exemplaren van de bouwers van Stonehenge kunnen zijn. De kamer heeft grote schuiframen die rammelen in de wind en openslaande deuren naar een betegeld terras. Achter het terras ligt de zee, staalgrijs met witte kuifjes. De haard is niet aangestoken. Ruth rilt.

Nelson merkt het en zegt: ‘De elite heeft blijkbaar geen last van de kou.’

‘Dan hoor ik duidelijk bij het plebs,’ zegt Ruth.

‘Nee, jij hoort bij de middenklasse,’ zegt Nelson serieus. ‘*Ik* hoor bij het plebs.’

‘Waarom?’

‘Jij hebt gestudeerd.’

‘Daarmee hoor je nog niet tot de middenklasse.’

‘Ik vind van wel. Mijn dochter hoort er binnenkort ook bij.’

‘Studeert ze dan?’

‘Ja. Mariene biologie. In Plymouth.’

Ruth weet niet goed wat ze daarop moet antwoorden, maar gelukkig gaat precies op dat moment de deur piepend open en komt Hastings binnen met een dienblad. Ruth trekt een verbaasd gezicht als ze ziet dat hij wordt gevolgd door een oude dame met een koffiepot.

‘Mijn moeder, Irene,’ zegt Hastings, terwijl hij het dienblad op een

nogal lelijk koperen theetafeltje zet. 'Zij is bij ons thuis degene die over de koffie en thee gaat.'

Irene lijkt het inderdaad enorm belangrijk te vinden er persoonlijk op toe te zien dat ze allemaal de koffie, room, suiker en zoetjes krijgen die ze wensen. Ruth wordt er moe van. Ze verwacht dat Irene stilletjes zal verdwijnen als iedereen is voorzien, maar de oude dame gaat in een stoel bij het raam zitten en pakt een breimandje.

'Moeder is dol op breien,' is de enige uitleg die Hastings geeft.

'Meneer Hastings,' zegt Nelson, 'ik geloof dat u al op de hoogte bent van wat er op het strand achter uw huis is gevonden.'

'Ja. Vier geraamten,' zegt Hastings, naar voren leunend.

'Zes geraamten, om precies te zijn.'

'Zes?'

'In strikt vertrouwen kan ik u vertellen,' zegt Nelson, die ziet hoe gretig Hastings de woorden in zich opneemt, 'dat de archeologen van mening zijn dat de lijken waarschijnlijk tussen vijftig en zeventig jaar geleden zijn begraven. Ik heb gehoord dat uw familie hier al heel lang woont en vroeg me af of u zich soms een dergelijk incident uit de oorlogstijd herinnert. Niet persoonlijk, natuurlijk, daar bent u te jong voor,' voegt hij er haastig aan toe.

Hastings glimlacht. 'Ik ben vijfenzestig. Geboren in 1944.'

'Maar hebt u ooit iets dergelijks gehoord? Over mensen die zijn verdwenen? Tijdens de oorlog misschien?'

Hastings werpt een snelle blik op zijn moeder bij het raam. Op de vensterbank staat een rij planten, sommige in bloempotten, andere in minder conventionele houders zoals soepkommen, hoeden, en zelfs een ruitrhelm.

'Ik was een baby, inspecteur,' zegt Hastings. 'Mijn vader was de commandant van de burgerwacht.'

Ruth ziet meteen *Dad's Army*, kapitein Mainwaring en die andere, de slager, die aldoor riep: 'Geen paniek!' Ze begint te glimlachen maar als ze de wind hoort die langs de ramen fluit, denkt ze: Ik zou hier in de oorlog niet graag hebben willen wonen.

Nelson vraagt tactvol: 'En uw vader... is hij nog in leven?'

‘Nee. Hij is in 1989 overleden.’

‘Iemand anders dan, die zich die tijd herinnert? Uw moeder misschien?’ Nelson kijkt naar de vreedzaam breiende vrouw.

‘Ma.’ Hastings verheft zijn stem. ‘De inspecteur vraagt naar de oorlog.’

‘Toen was u natuurlijk nog een jong meisje,’ zegt Nelson galant.

Irene Hastings glimlacht innemend. Ze was vroeger vast heel mooi, denkt Ruth. ‘Ik was een stuk jonger dan mijn echtgenoot,’ zegt ze. ‘Ik was pas twintig toen we in 1937 trouwden. Buster was vierenzeventig. Mijn oudste zoon, Tony, is geboren toen ik eenentwintig was. Een jaar later beviel ik van Barbara. Jack is de benjamin.’

‘Waar is uw oudste zoon nu?’ Nelson vraagt zich af waarom Jack, de benjamin, het huis heeft geërfd, en niet zijn broer.

‘Hij is gestorven toen hij begin dertig was. Hij had kanker.’

‘Dat spijt me,’ zegt Nelson.

‘De inspecteur wil iets weten over de burgerwacht,’ zegt Jack snel, misschien om de aandacht af te leiden van de dode Tony. ‘Is daarvan nog iemand in leven?’

‘De meeste leden van de burgerwacht waren ouder dan mijn man. Hij was zesenzeventig toen de oorlog uitbrak. Hij had al in de Eerste Wereldoorlog gevochten.’

‘En is onderscheiden met het Military Cross,’ vult Hastings aan.

‘Ja, Jack, hij heeft een medaille ontvangen,’ zegt Irene op een wat berispende toon, ‘maar hij heeft de verschrikkingen van de oorlog nooit vergeten.’

‘Is er van de burgerwacht niemand meer in leven?’ vraagt Nelson nogmaals.

‘Er waren een paar jonge jongens bij. Je kon namelijk bij de burgerwacht gaan als je te jong of te oud was voor het leger. Ik weet niet of Hugh en Danny nog leven. Archie wel. Die stuurt ons nog steeds elk jaar een kerstkaart. Hij was een jaar of zestien toen de oorlog uitbrak. Later is hij in dienst gegaan.’

‘Archie?’ vraagt Nelson. Hij pakt zijn notitieboekje. Hij vindt Archie nu al bijna aardig; zijn vader heette ook Archie.

‘Archie Whitcliffe.’

‘En de andere twee? Hugh en Danny?’

‘Ik geloof dat Hugh nog steeds ergens hier in de buurt woont. Ik heb hem een paar jaar geleden gezien, kort nadat zijn vrouw was overleden. Ik geloof niet dat hij zelf ook al dood is. Ik hou de overlijdensberichten in de streekkrant goed bij.’

Waar je zin in hebt, denkt Nelson. Maar overlijdensberichten zijn voor iemand van Irenes leeftijd natuurlijk een goede manier om bij te houden hoe het met je kennissen staat – Facebook voor bejaarden.

‘Weet u nog wat de achternaam van Hugh was?’

Irenes gezicht betreft. ‘Nee. Het spijt me.’

‘Geeft niks. En Danny?’

‘Over hem weet ik helemaal niets.’

Terwijl Nelson de informatie noteert, gaat de deur open en komt er een meisje binnen, vergezeld van twee spaniëls.

‘Is Flo’s pootje al helemaal beter, pap?’ vraagt ze, en dan blijft ze staan en kijkt ze verrast naar de bezoekers.

Hastings straalt. ‘Mijn dochter, Clara,’ zegt hij.

Dit was dus de fameuze Clara. Het is dat Ruth weet dat Clara gestudeerd heeft (zij is de wereldhervormer), anders zou ze haar hebben aangezien voor een tiener. Clara Hastings is lang, langer dan haar vader, slank, en heeft dik blond haar dat ze op schouderlengte draagt. Het is een bijzonder mooi meisje.

Hastings stelt Ruth en Nelson aan haar voor. Clara geeft Nelson beleefd een hand, maar haar gezicht licht op als ze het woord ‘archeologe’ hoort.

‘Dat klinkt fascinerend. Ik zou dolgraag zoiets willen doen.’

‘Het bevalt mij goed,’ zegt Ruth behoudend.

‘Ik ben werkloos,’ bekent Clara. ‘Mijn vader weet niet wat hij met me aan moet. Ik heb rechten gestudeerd, maar wil geen jurist worden. Die maken de rijke mensen alleen maar nog rijker. Ik wil mijn leven nuttig besteden.’

‘Wat dacht je van een carrière bij de politie?’ zegt Nelson met een uitgestreken gezicht.

Het meisje trekt haar neus op. 'Tja...'

'Clara is erg links georiënteerd,' zegt haar vader vol genegenheid. 'Ze is tegen alle vormen van autoriteit.'

Clara zou het goed kunnen vinden met Cathbad, denkt Ruth. Hardop zegt ze: 'Als je werk zoekt... Binnenkort hebben we waarschijnlijk wel tijdelijk werk op onze opgravingen.'

'Dat zou geweldig zijn,' zegt Clara. 'En tot dan ben ik overal toe bereid. Honden uitlaten, gras maaien, babysitten.'

'Babysitten...' herhaalt Ruth peinzend.

Als ze Sea's End House verlaten begint het net te regenen. Binnen een paar minuten zijn ze doorweekt vanwege de harde natte wind uit zee. Als ze het parkeerterrein bereiken, zien ze dat er in de pub al licht brandt.

'Heb jij al gegeten?' vraagt Nelson. Hij heeft geen jas aan en zijn overhemd plakt aan zijn rug, maar hij lijkt het niet koud te hebben. Hij lijkt zich nooit iets aan te trekken van het weer.

'Ik heb geen trek,' zegt Ruth bibberend. Haar capuchon is van haar hoofd gewaaid en het natte haar drupt in haar nek.

'Vooruit,' zegt Nelson, die voelt dat ze aarzelt. 'Alleen maar een broodje.'

'Goed dan,' zegt Ruth.

Een nieuwe valkuil is gegraven.

De Sea's End is een vierkant gebouw met muren die bewerkt zijn met granietpleister. 's Zomers is het vast een fijne plek om een glas wijn of een pul bier te drinken – er staan buiten tafeltjes (alhoewel het zonneterras al in de zee is verdwenen) en je hebt er een schitterend uitzicht op de baai – maar op deze gure dag in maart ziet het café er saai en somber uit. Ruth heeft de indruk dat de eigenaar niet erg zijn best doet om met de tijd mee te gaan omdat dit toch het enige café is dat het dorp rijk is. Binnen zijn de muren betimmerd met eikenhouten lambrisering en op de vloer ligt smoezelig linoleum. Op de grenen tafeltjes staan houders met plastic menukaarten en flesjes ketchup. Een groepje mannen staat aan de tapkast te drinken en naar *Bargain Hunt* te kijken.

‘Mensenkinderen,’ zegt Ruth. Ze legt haar hand tegen de houten wand. ‘Het lijkt hier wel een sauna.’

‘Ik geloof je op je woord,’ zegt Nelson. ‘Ik ben nog nooit in een sauna geweest.’

‘Ik dacht dat je lid was van een fitnessclub.’

‘Om te zwemmen of te sporten. Niet om naar de sauna te gaan.’ Hij zegt het alsof dat hem met afschuw vervult.

‘Je zou het eens moeten proberen. In Noorwegen gaat iedereen naar de sauna en dan hollen ze de sneeuw in.’ Als ze het zegt, denkt ze aan Erik, die een sauna had op het terrein van zijn Noorse buitenhuis aan het meer. Ze herinnert zich een donkere hemel, witte sneeuw, naakte mensen die lachend tussen de bomen door rennen. Allemaal heel onschuldig, denkt ze een beetje verdedigend. Een Scandinavisch paradijs.

‘Zij liever dan ik,’ zegt Nelson. Hij bekijkt het menu. ‘Wat wil jij?’

‘O, een broodje ham en een cola light. Ik ga wel even bestellen.’

‘Nee, blijf maar zitten.’ Nelson staat op en loopt naar de tapkast. Ruth kijkt hem na. Zijn manier van doen maakt haar achterdochtig. Het laatste waar ze zin in heeft is met Nelson te moeten kibbelen over wie er betaalt.

Maar als Nelson terugkomt, lijkt hij niet eens in de stemming om te praten, laat staan te kibbelen. Hij pakt zijn mobieltje om te zien of er berichten zijn binnengekomen, legt het op zijn placemat, verschuift het naar de linkerkant, dan naar de rechterkant, naar boven, naar beneden en weer naar de linkerkant.

Ruth krijgt er wat van. ‘Wat wilde je met me bespreken?’

‘Bespreken?’ Hij zegt het alsof het een woord uit een vreemde taal is.

‘Bespreken, ja. Is dat niet de reden waarom je hier naar binnen wilde? Waarom je vroeg of ik al had gegeten?’

‘Ik dacht alleen maar dat je misschien honger had...’ zegt Nelson, maar hij heeft het fatsoen dat leugentje niet door te drukken. ‘Ik weet het niet, Ruth,’ zegt hij dan. Hij staart naar zijn cola. ‘Ik heb zo’n moeite met de situatie. Ik moet de hele tijd aan jou en Katie denken.’

Ruth merkt dat ze te snel ademhaalt. ‘Dat moet je juist niet doen,’ zegt ze. ‘Je moet niet aan ons denken.’

‘Hoe kun je dat zeggen, Ruth? Ze is mijn dochter. Ik wil helpen. Ik wil bij haar betrokken zijn. Ik wil je op zijn minst geld geven.’

Ze zwijgen als de herbergier achteloos de broodjes serveert. Ruth probeert kalm te praten. ‘Ik weet dat je wilt helpen, maar dat kan nu eenmaal niet. Als je gaat beginnen me geld te geven, zal Michelle erachter komen. Ik moet het gewoon in mijn eentje doen.’

‘Maar ze is mijn –’

Ruth valt hem in de rede. ‘Dat weet ik, maar jij hebt je eigen gezin. Je wilt je huwelijk niet kapotmaken. Daar heb ik begrip voor. Maar dat houdt wel in dat ik degene ben die de beslissingen neemt wat Kate aangaat.’

Nelson ziet eruit alsof hij op springen staat. Dat iemand anders beslissingen neemt, is iets wat hij niet kan uitstaan. Maar dan zakken zijn schouders en zegt hij dof: ‘Ik wil er alleen maar bij betrokken zijn.’

‘Je mag haar zien wanneer je maar wilt.’

‘Ja, een halfuurtje in mijn auto.’

‘Daar wilde ik het nog over hebben,’ zegt Ruth. ‘Als je aldoor aanbiedt op haar te passen, zullen de mensen er iets van gaan denken.’

‘Wie?’

‘Judy misschien. Of zelfs Clough.’

Nelson snuift.

‘Clough is niet achterlijk. En Kate lijkt wel een beetje op je.’

Nelson kijkt zo verheugd dat het bijna belachelijk is.

‘Echt? Vind je dat echt?’

‘Nou ja, ze is wel mooier dan jij natuurlijk.’

Nelson grinnikt, zij het nog wat weerspannig. ‘Dat is te hopen. Goed, ik zal beter oppassen, maar aan hoe ik me voel kan ik niets veranderen. Ik wil haar beschermen, net als mijn dochters... mijn andere dochters.’

‘Je moet echt beter je best doen om er niets van te laten merken. Vooral als er andere mensen bij zijn. Je had moeten zien hoe Clough keek toen je aanbod op haar te passen.’

‘Dat kan op zich geen kwaad. Op een goede dag zal hij zelf kinderen hebben. Als hij tenminste ooit volwassen wordt.’

‘Volgens mij is hij echt verliefd op Trace.’

Nelson gromt. 'Praat me niet van liefde. Judy gaat nou ook al trouwen. De meisjes op het politiebureau raken er niet over uitgepraat.'

Ruth overweegt Nelson op de vingers te tikken omdat hij zijn vrouwelijke collega's aanduidt met 'meisjes', maar vindt het nieuws te interessant om het te laten overschaduwen door een poging hem manieren te leren. Bovendien is ze allang blij dat ze het ergens anders over hebben. En Nelson is waarschijnlijk toch een hopeloos geval.

'O ja? Met die jongen die ze al zo lang kent?'

'Ze gingen op school al met elkaar.'

'Ik kan me zoiets amper voorstellen.' Ze denkt aan het vriendje dat ze op haar zestiende had, een pukkelige knaap genaamd Daniel Harris. Ze meent dat hij loodgieter is geworden. Hij zal wel bulken van het geld. Misschien had ze met hem moeten trouwen.

'Vrijgezellenfeestjes, cadeaulijsten. Ik hoor niks anders meer. Zelfs Whitcliffe...' Hij stopt abrupt.

'Wat is er?'

Nelson kauwt bedachtzaam zonder iets te zeggen. Ruth neemt aarzelend een hap van haar broodje. Het smaakt naar nat plastic.

Nelson duwt zijn bord van zich af. 'Heb je gehoord hoe die man van de burgerwacht heet?' vraagt hij. 'Die ene die nog leeft?'

'Archie.'

'Archie Whitcliffe. Volgens mij zou dat best eens de grootvader van mijn baas kunnen zijn. Hij heeft het wel eens over hem gehad. Een plaatselijke held die aan het thuisfront heeft gevochten.'

'Zal dat problemen voor je opleveren?'

'Misschien. Whitcliffe kan niet veel hebben wat zijn familie betreft. Hij is hier geboren en getogen – wat veel verklaart, als je het mij vraagt. Dan wil hij natuurlijk niet dat ik zijn opa, de oorlogsheld, ga lastigvallen.'

'Maar je gaat hem toch niet lastigvallen?' zegt Ruth liefjes. 'Je gaat hem alleen maar een paar vragen stellen.'

'Whitcliffe vindt mij boers.'

'Hoe komt hij op het idee.'

Nu heeft Nelson het door. 'Ja, gek, hè? Ik ben juist poeslief.'

Dat doet Ruth denken aan Flint. Ze heeft hem vandaag niet gezien en hoopt dat hij niet per ongeluk ergens opgesloten is geraakt. Sinds ze vorig jaar haar andere kat heeft verloren, is ze een beetje neurotisch wat Flint betreft.

‘Ben je klaar met eten?’ vraagt ze. ‘Ik moet nodig aan het werk.’

Als ze door de stromende regen terugrijden vraagt Nelson: ‘Denk je dat er iets te identificeren valt aan die geraamten?’

‘Misschien,’ antwoordt Ruth. ‘Ik kan een isotoopanalyse doen.’

‘Leg even uit voor de leek?’

‘Daarmee onderzoek je de in de tanden en botten aanwezige chemicaliën en mineralen. Eenvoudig gezegd kun je aan de tanden zien waar iemand is opgegroeid en aan de beenderen waar hij is gestorven.’

‘Hoe dan?’

‘Doordat beenderen blijven groeien. Ze vernieuwen zich en dat gebeurt van binnenuit. De tanden en kiezen geven een overzicht vanaf de tijd dat ze zijn gevormd, beenderen geven een beeld van de chemicaliën en mineralen die in recenter tijd zijn geabsorbeerd.’

‘Dat is dus wel gunstig.’

‘Ja...’ Ruth aarzelt. ‘Alleen is het zo dat we deze onderzoeken wel kunnen doen, maar dat je er niet veel mee opschiet als je geen informatie hebt om de resultaten mee te vergelijken. Maar als we erachter kunnen komen waar die mannen opgegroeid zijn, kunnen we daar natuurlijk wel inlichtingen inwinnen. Het probleem is alleen dat het zo lang geleden is.’

‘Als er iets is wat ik in dit vak heb geleerd,’ zegt Nelson vastberaden, ‘is het dat veel mensen een goed geheugen hebben.’

7

Nelson zet Ruth af bij het politiebureau. Ze rijdt meteen door naar de universiteit waar ze om drie uur een *tutorial* moet geven. Het is stil in het gebouw van de faculteit Natuurwetenschappen. Het is een grijze middag en de studenten zitten waarschijnlijk allemaal op hun kamer of in het plaatselijke café. Als Ruth de trap op loopt naar haar kantoor denkt ze na over Tatjana, Nelson, Kate en wat de moeder van Jack Hastings precies had bedoeld toen ze zei dat ‘hij de verschrikkingen nooit was vergeten’.

Het was een schok geweest om de stem van Tatjana te horen. Na Bosnië was Tatjana teruggekeerd naar de Verenigde Staten en met een Amerikaan getrouwd. Ruth had alleen nog wat kerstkaarten van haar ontvangen. Tatjana en haar man (Rick? Rich? Rock?) woonden in Cape Cod. Tatjana deed iets in archeologie en probeerde een boek te schrijven. Rick/Rich/Rock was arts, gespecialiseerd in geriatric. ‘Geen gebrek aan patiënten in Cape Cod,’ had Tatjana met haar droge humor geschreven. Dat was bijna tien jaar geleden geweest.

‘Ruth.’ Haar stem klonk nog precies hetzelfde. ‘Iemand op de universiteit heeft me je telefoonnummer gegeven. Ik hoop dat je het niet erg vindt.’

‘Nee, natuurlijk niet.’ Op de administratie van de universiteit mochten ze aan niemand telefoonnummers van het personeel geven, maar nu docenten hun studenten sms’jes stuurden en contact hielden via Facebook (niet dat Ruth dat ooit zou doen), waren er nog maar weinig dingen geheim.

‘Dus je geeft nog steeds les?’ Tatjana’s accent was bijna verdwenen, maar ze sprak op de wat zeurderige toon van de oostkust en de manier

waarop ze elk woord duidelijk afgerond uitsprak, verried haar buitenlandse afkomst.

‘Ja, ik doceer forensische archeologie, voornamelijk aan studenten die voor hun master studeren.’

‘En heb je dat boek nog geschreven?’

‘Nee. Jij?’

‘Nee.’ Het plotselinge harde staccato van Tatjana’s lach liet het verleden haarscherp tot leven komen. De balzaal, de olielampen, Erik met zijn verhalen over vampiers, Hank die op zijn gitaar ‘Smoke on the Water’ speelde.

‘En Erik?’ vroeg Tatjana. ‘Heb je nog contact met hem?’

‘Erik is dood,’ zei Ruth. ‘Lang verhaal.’

‘Erik dood? Goeie genade.’

‘Ja.’

‘En jij, Ruth, wat heb jij voor nieuws? Ben je getrouwd? Heb je kinderen?’

Ruth haalde diep adem en keek naar het knipperende groene lampje van de babyfoon. ‘Ik ben niet getrouwd, maar heb wel een kind. Een baby.’

Ruth herinnert zich de korte stilte voordat Tatjana had gezegd: ‘Een baby. Dat is groot nieuws. Gefeliciteerd. Een jongen of een meisje?’

‘Een meisje. Kate.’

‘Kate.’

Weer een stilte. Ruth kon de jaren bijna voorbij horen vliegen, met een ritselfend geluid, zoals wanneer je over herfstbladeren loopt.

‘Ik kom naar Engeland,’ zei Tatjana toen. ‘Ik ga wat colleges geven aan de University of East Anglia. Zou ik soms bij jou kunnen logeren? Een week of twee?’

Ruth dacht aan een heleboel dingen tegelijk: dat ze vrij ver van de universiteit woont, dat twee weken een lange tijd is, dat ze de logeerkamer zou moeten uitruimen. Ze dacht zo lang na dat Tatjana zei: ‘Als het niet gelegen komt...’

‘Ben je mal,’ zei Ruth. ‘Het zal juist heerlijk zijn je weer te zien.’

Maar is dat inderdaad zo heerlijk, denkt Ruth nu, terwijl ze naar de

sleutelkaart zoekt om de deur van haar kantoor te openen. Het weerzien met Tatjana zal een massa herinneringen oproepen, die lang niet allemaal prettig zijn. Nog jaren heeft ze nachtmerries gehad over Bosnië. Glanzende beenderen in de zon, een hotel met eindeloze gangen, identieke deuren en brede trappen die nergens naartoe leidden, de vlammen van een kampvuur, Tatjana's gezicht in het donker.

De laatste keer dat ze Tatjana heeft gezien, was onder schokkende omstandigheden. Ze denkt er nog steeds aan, vraagt zich nog steeds af of ze iets anders had kunnen zeggen of doen, of ze, door een kleinigheid te veranderen, ervoor had kunnen zorgen dat het anders was afgelopen. Zelfs na veertien jaar weet ze niet of ze eraan toe is er opnieuw op in te gaan. Ze is momenteel ook te kwetsbaar; niet genoeg nachtrust, te veel confrontaties met Nelson. Maar Tatjana is een vriendin en het afgelopen jaar heeft ze veel geleerd over vriendschap. Als Tatjana al die moeite heeft gedaan om het contact met haar te herstellen, moet ze een dringende reden hebben om haar te willen zien. Ze mag haar niet afwijzen. Ze mag Tatjana niet nogmaals teleurstellen.

Terwijl ze staat te grabbelen in haar grote schoudertas die zo veel ritzen en vakken heeft dat ze nooit iets kan vinden, merkt ze dat er in haar kantoor licht brandt. Ze duwt de deur open en ziet Cathbad achter haar bureau zitten, onder de poster van Indiana Jones. Hij zit te lezen, *Alice in Wonderland*.

Alhoewel ze niet echt verbaasd zou moeten zijn – Cathbad is iemand die altijd op onverwachte momenten opduikt – schrikt ze er toch een beetje van hem hier te zien zitten, zo kalm als een boeddha in zijn laboratoriumjas, met zijn lange haar in een staartje en een bedaarde, vreedzame uitdrukking op zijn gezicht. Ze ziet hem regelmatig op de campus (hij werkt als technicus op de scheikundefaculteit), maar hij waagt zich zelden op de faculteit Archeologie. Ook hij heeft ooit archeologie gestudeerd bij Erik en dat is misschien de reden waarom hij Phil, Ruths baas, zorgvuldig mijdt. Geen twee mannen zo verschillend als Erik en Phil.

‘Lewis Carroll,’ zegt Cathbad dromerig, ‘was een ziener.’

‘Ik dacht dat hij een pedofiel was.’

‘Hij was een zielig mannetje dat van het gezelschap van jonge meisjes hield. Wat is daar mis mee?’

‘Vraag maar aan Nelson.’

Cathbad glimlacht. Tot ieders verbazing kunnen Cathbad en Nelson het goed met elkaar vinden. Ze hebben tweemaal samen in groot gevaar verkeerd en Cathbad is ervan overtuigd dat Nelson bij een van die gelegenheden zijn leven heeft gered. Daardoor zijn ze voor altijd met elkaar verbonden, zegt hij. Nelson gromt sceptisch als hij dat hoort, maar ondanks zijn beruchte afkeer van alles wat ook maar een beetje artistiekeerig of alternatief is, is Nelson op Cathbads gezelschap gesteld. Onder zijn newage-uiterlijk bezit Cathbad een scherp verstand. Nelson vindt dat hij een uitstekende rechercheur had kunnen worden.

‘Nelson ziet overal spoken. Hoe gaat het met jou, Ruthie?’

Ruth kijkt hem onthutst aan. Op de eerste plaats omdat het voor haar gevoel eeuwen geleden is dat iemand niet naar Kate maar naar haar heeft geïnformeerd, en op de tweede plaats... Ruthie? Erik is de enige die haar ooit zo heeft genoemd.

‘Ja, wel goed, dank je. Je ziet er anders uit. Hoe komt dat?’

Cathbad strijkt een beetje verlegen over zijn kin en dan heeft Ruth het door.

‘Je baard is eraf!’

De afgelopen jaren had Cathbad een zwarte baard die opvallend afstak bij zijn grijze haar. Zonder baard ziet hij er jonger uit, toegankelijker ook en, ziet Ruth, best knap.

‘Maddy heeft me ertoe overgehaald.’

Maddy is zijn tienerdochter. Ruth wist niet eens dat ze contact met elkaar hadden. ‘Heel goed van haar. Het is beslist een verbetering.’

Ze zet haar tas op de bezoekersstoel en verwacht dat Cathbad van haar bureaustoel zal opstaan, maar hij glimlacht alleen. Nu hij zo’n gladgeschoren gezicht heeft, lijken zijn ogen erg donker.

‘Hoe gaat het met Hecate?’

‘Kate,’ zegt ze vinnig. Jezus, waarom kan niemand haar kind gewoon bij haar naam noemen?

‘Ik vind dat het zo onderhand tijd is voor de officiële naamgeving.’

Cathbad heeft zich opgeworpen als Kate's peetvader. Ruth ziet het begrip peetouders wel zitten (mensen die cadeautjes geven zijn nooit te versmaden) maar heeft geweigerd Kate te laten dopen. Het kleine probleempje is namelijk dat ze niet in God gelooft. Cathbad, die iedere gelegenheid aangrijpt om een feestje te organiseren, heeft daarom voorgesteld in plaats van een doop een naamgevingceremonie te houden. Ruth gelooft evenmin in heidense goden, maar bij dit plan van Cathbad komen in elk geval geen kerken aan te pas. Zijn laatste voorstel was een picknick op het strand.

'Op het strand is het nog te koud,' zegt ze.

'We kunnen een groot vuur stoken.' Cathbad mag graag vuurtjes stoken. Hij noemt ze plengoffers voor de goden, maar Nelson verdenkt hem ervan een stiekeme pyromaan te zijn.

'Je gaat toch geen geiten offeren, hè?'

Cathbad kijkt gekwetst. 'Natuurlijk niet. Het wordt een heel eenvoudige ceremonie. Het is alleen maar de bedoeling Kate aan de goden te tonen.'

'Dat riekt te veel naar Wicker Man.'

'Oké, niet aan de goden. Beschouw het als een feestje om Kate op de wereld te verwelkomen.'

'Dat klinkt al een stuk beter.'

'Mooi. Ik organiseer het wel. Wat dacht je van donderdag over een week? Nodig je je ouders uit?'

'Ik denk niet dat een heidense naamgevingceremonie in hun straatje past.'

'Weet je dat zeker? Shona dan?'

'Die komt vast.' Shona is net zo dol op feesten als Cathbad en hoewel ze katholiek is opgevoed, staat ze erg sympathiek tegenover heidenen.

'Je zult Phil ook moeten uitnodigen,' zegt Ruth met leedvermaak. 'Die twee horen nu bij elkaar.'

'In dat geval zal ik hem vragen,' zegt Cathbad waardig. 'Ook al vind ik hem een negatieve geest.'

Hij jou ook, wil Ruth zeggen, maar dat doet ze niet. Alles bij elkaar genomen vindt ze een feestje voor Kate best leuk. Ze gaat nu toch maar

op de bezoekersstoel zitten. Goeie ouwe Cathbad. Hij is een grote steun voor haar geweest in de eerste maanden van Kate's leven. Hij verdient het haar peetvader te zijn.

Maar dan zegt Cathbad iets waardoor de toegeeflijke glimlach meteen van haar gezicht verdwijnt.

'Nelson moet ook komen.'

'Waarom?' vraagt Ruth achterdochtig.

Cathbad kijkt haar neutraal aan. Bij Cathbad weet je nooit wat hij denkt en dat kan knap irritant zijn.

'Ik zie Nelson als een soort geestelijke vader voor Kate.'

'O ja?' Ruths hart begint sneller te kloppen maar ze houdt haar gezicht in de plooi.

'Hij kan een beschermer zijn. Iemand die over haar waakt.'

'Nelson is katholiek. Die komt vast niet naar een heidense ceremonie.'

'Hij is niet tegen rituelen. Ik weet zeker dat hij zal komen.'

Daar is Ruth juist bang voor.

'Dan moeten we zijn vrouw ook uitnodigen,' zegt ze.

'Ik heb haar maar één keer ontmoet,' zegt Cathbad, 'maar ze lijkt me een mooi mens.'

'Ja, ze is erg mooi,' zegt Ruth droog.

'Ik bedoel in geestelijke zin,' zegt Cathbad, maar Ruth denkt er het hare van. Onder al die hoogdravende spiritualiteit heeft Cathbad een zwak voor mooie vrouwen.

'Goed,' zegt Ruth. 'Dan houden we dus een feest met een vreugdevuur en daarvoor nodigen we allemaal mooie mensen uit.'

Cathbad glimlacht en nadat hij is vertrokken, als Ruth zich voorbereidt op de *tutorial*, is het net alsof ze die glimlach nog in de lucht ziet hangen, als de grijns van Lewis Carrolls beroemde kat.

8

Een week later ontvangt Ruth de bevindingen van de isotoopanalyse. Ze belt Nelson onmiddellijk, maar op het bureau deelt men haar nogal omstandig mee dat hij 'op pad is voor zijn werk'. Zijn mobieltje staat uit, dus spreekt ze een bericht in en blijft ze ongeduldig zitten wachten, terwijl ze naar de ontvangen gegevens kijkt en met haar telefoontje tegen haar tanden tikt. Als het apparaatje begint te rinkelen, schrikt ze zich een ongeluk.

'Ruth?' Het is Ted.

'Hallo, Ted. Hoe gaat het?'

'We hebben op het strand iets gevonden.'

'Wat dan?'

'Vaten.'

'Hoe bedoel je?'

'Oude olievaten. En het zou kunnen dat ze iets te maken hebben met de geraamten. Kun je ernaar komen kijken?'

Ruth denkt na. Het kan nog uren duren voordat Nelson haar terugbelt en haar hoofd staat niet naar ander werk. Ze heeft vanmiddag geen *tutorials* en hoeft Kate pas om vijf uur af te halen. Bovendien is ze nieuwsgierig. Wat kunnen oude olievaten te maken hebben met de zes skeletten?

'Goed,' zegt ze. 'Ik kom eraan.'

Ted wacht haar op bij het begin van het pad over de klippen. Het is een prachtige dag, koud maar zonnig en windstil. Het is eb en het water in de getijdenpoelen glanst bijna onnaards blauw. Ted wrijft in zijn handen alsof hij zich ergens op verheugt, al kan het ook zijn dat hij het doet om ze warm te houden.

‘Het is deze kant op.’

Ze ronden de kaap naar de volgende inham. Om op het strand te komen moeten ze over de oude strekdam klimmen en Ruth raakt meteen buiten adem. Ted, daarentegen, neemt de glibberige rotsen zo lichtvoetig als een klipgeit. Op het hoogste punt van de dam blijft Ruth even staan om op adem te komen. Het uitzicht is ongelooflijk mooi. Alsof ze naar een ansichtkaart kijkt: wit zand, blauwe lucht, luidruchtige zeevogels... een onbewoond eiland, geschikt voor een realityprogramma. Teds voetafdrukken op het natte zand zouden die van Vrijdag kunnen zijn. Je zou bijna kunnen geloven dat er nog nooit eerder iemand op dit strand is geweest. Alhoewel het slechts op een paar kilometer afstand ligt van bekende plaatsen als Cromer, is dit een afgelegen en moeilijk bereikbaar deel van de kust. De klippen zijn hoog en er zijn geen voetpaden of trappen. Het risico dat je door het getijde van de bewoonde wereld wordt afgesneden, is groot. De rotswanden zijn ook gevaarlijk, vol grotten en spleten, met hier en daar ver uitstekende punten. Alleen vogels voelen zich hier thuis, en er nestelen er honderden tegen de steile rotswand. Van vogels houdt Ruth niet, ondanks het feit dat ze dicht bij een vogelreservaat woont.

Ze zien een klein figuurtje op het verlaten strand: Craig, die met een schoffel zand ruimt. Het is net een schilderij dat een onuitvoerbare taak uitbeeldt, een van de werken van Hercules of een straf in de hel.

Het doet Ruth ook denken aan iets uit een meer recent verhaal, haar misschien ingegeven door Cathbads voorliefde voor Lewis Carroll:

*De walrus en de timmerman
liepen hand in hand.
Ze weenden dikke tranen
om het vele zand.
‘Kon dit maar verwijderd worden,
dan waren we uit de brand.’*

Ruth klautert van de strekdam af en loopt tussen de getijdenpoelen door naar het strand. Naarmate ze dichterbij komt, ziet ze dat Craig bezig is het zand te verwijderen van een groot voorwerp, meerdere grote voor-

werpen, die half begraven liggen aan de voet van de klip. Als ze nog dichterbij komt, ziet ze dat het inderdaad olievaten zijn, oranje van de roest, gedeeltelijk bezet met zeeslakken.

Craigs gezicht is rood aangelopen van het zware werk. Hij begroet Ruth en Ted met: 'Er zijn er volgens mij niet meer dan deze drie.'

'Hoe zouden ze hier terecht zijn gekomen?' vraagt Ruth. Ze bukt zich om het verroeste metaal te bekijken. 'Op zo'n afgelegen plek. Kilometers van de bewoonde wereld.'

'Als jongetje ging ik hier vaak vogelnesten uithalen,' zegt Craig. 'We klommen zonder touwen tegen de rotswanden op. Achteraf beschouwd levensgevaarlijk. De klippen zijn op sommige plaatsen wel vijftwintig meter hoog.'

'En ik kroop wel eens in die rotswanden. Extreme archeologie,' zegt Ted. 'Ik ben een keer in de grotten van de klippen van Firth of Clyde geweest. Dertig meter diep, vol reuzenspinnen.'

'Fascinerend,' zegt Ruth. Ze heeft geen geduld voor extreme archeologie, omdat de beoefenaars daarvan de heiligste geboden van het vak lijken te negeren – tijd, geduld en zorgvuldigheid – ten behoeve van kwajongensachtige waaghalzerij. 'Waarom denken jullie dat de vaten iets te maken hebben met de geraamten?'

'Kijk er maar even in,' zegt Ted.

In het vat dat het dichtst bij haar ligt, zit een gekarteld gat. Als ze voorzichtig naar binnen gluurt, ruikt Ruth een sterke geur van benzine en zeewater. Ze kokhalst ervan. Het vat is half gevuld met steentjes die ofwel van de rotswand zijn gevallen of zijn aangevoerd door het getijde. De stank is allesoverheersend. Het tweede vat heeft eveneens blootgestaan aan de elementen en Ruth ziet hier onder de kiezels en het andere strandafval iets wits. Het derde vat is onbeschadigd gebleven, vertelt Ted haar.

Ze trekt rubberhandschoenen aan en steekt haar hand in het middelste vat. De steentjes vormen een harde laag, een mengeling van kalk- en vuursteen, met hier en daar wat kreeftenpoten (die de zeemeeuwen waarschijnlijk hebben laten vallen). Ruth reikt zo diep als ze kan en slaagt erin het witte spul vast te grijpen. Ze trekt eraan.

‘Zal ik je even helpen?’ vraagt Ted.

Samen trekken ze een pluk van de vezelachtige stof naar buiten, die ooit wit was maar nu grijs en geel gevlekt is en naar rotte eieren ruikt.

Ruth kokhalst weer. Ze haalt door haar mond adem. ‘Het lijkt op –’
‘Het vezelige spul dat onder de geraamten lag,’ zegt Ted. ‘Dat dacht ik ook al.’

‘Er zit een hele laag in het vat,’ zegt Craig. ‘En het stinkt een uur in de wind.’

‘Misschien ligt er onder in het vat iets te rotten,’ oppert Ruth. ‘Een vis misschien.’

‘Nee,’ zegt Ted, deskundig snuffelend. ‘Dit is zwavel.’

Zwavel. Het woord klinkt onheilspellend. Vuur en zwavel. De duivel danst voor een geel vuur. Ruth schudt geïrriteerd haar hoofd. Haar ouders zijn deskundig in alles wat de duivel aangaat, maar ze had niet verwacht dat hij ook háár gedachten zou gaan beïnvloeden. In het bijzonder omdat de duivel iets is waar ze niet in gelooft.

Het derde vat is onbeschadigd. Ruth duwt er tegen. Er komt geen beweging in, maar ze hoort een zwak klotsend geluid.

‘Volgens mij zit het vol benzine,’ zegt Ted.

‘Benzine?’

‘Ja, het hele strand stinkt ernaar.’

Ruth beseft nu pas dat hij gelijk heeft. Uit het eerste vat moet benzine zijn gestroomd, waardoor het terrein ruikt als een pompstation. Ze bekijkt het zand en ziet dat het zwart is van de smeer.

‘We zullen tegen de brandweer zeggen dat ze een kijkje moeten komen nemen,’ zegt Ruth. ‘Ze moeten waarschuwingsborden neerzetten, voordat er een of andere onnozele hals komt die hier een sigaret opsteekt.’

‘Ja, zeg dan maar dag met je handje,’ zegt Craig. Hij begint zijn gereedschap in te pakken. Ruth mag hem wel. Hij is de enige van de groep archeologen die haar nooit tegenspreekt.

‘Wat moeten we met dat spul dat we in het vat hebben gevonden?’ vraagt Ted.

‘Ik neem er wel een monster van mee naar het laboratorium.’

‘Jij liever dan ik,’ zegt Ted grijnzend.

Iets verder landinwaarts hebben Nelson en Judy uitzicht op zacht glooiende heuvels en vlakke vloeiveiden, maar ruiken ze iets heel anders. Ze ruiken ontsmettingsmiddelen, lavendel en snijbloemen die samen een andere, meer elementaire geur verdoezelen.

‘God, wat heb ik een hekel aan tehuizen,’ zegt Nelson voor de zoveelste keer en hij gaat ongeduldig verzitten in de met chintz beklede leunstoel.

‘Volgens mij houdt niemand ervan,’ zegt Judy. Ze vindt hem een zeurpiet. Zij weet zelf ook wel leukere bezigheden dan een suffice oude man te moeten ondervragen in een bejaardentehuis, maar dit is haar werk en het moet gedaan worden. Ze denkt dat Nelson hoofdzakelijk zo de smoor in heeft omdat Whitcliffe erop heeft gestaan dat hij dit routineuze vraaggesprek persoonlijk zou bijwonen. Met zijn ongedurige houding lijkt hij te willen zeggen dat als hij hier niet had hoeven zitten, hij bezig zou zijn geweest misdadigers op te pakken en misstanden recht te zetten. In werkelijkheid zou hij waarschijnlijk alleen maar een van Whitcliffes vele vergaderingen bijwonen.

En zichzelf zou zich bezighouden met achterstallig administratief werk en haar best doen niet aan het ophanden zijnde vrijgezellenfeestje te denken. Op het prikbord in de agentenkamer hangt een lijst van de mensen die hebben toegezegd te komen en ze heeft tot haar schrik gezien dat er wel dertig namen op staan. Er werken toch geen dertig vrouwen op het politiebureau? ‘O, veel mensen brengen iemand mee,’ had Tanya, een vriendin en collega gezegd. ‘Hoe meer zielen, hoe meer vreugd.’

Judy weet nu al dat het aan vreugd niet zal ontbreken. De avond begint in een wijnbar, daarna gaan ze naar een restaurant en tot slot naar een nachtclub. Ze heeft iedereen gevraagd zich niet vreemd uit te doen, maar weet zeker dat er mensen zullen zijn met suggestieve hoofddeksels en interessante jarretelles. Ja, iedereen zal lol hebben. Behalve de bruid.

‘Als u met me mee wilt lopen?’ vraagt een vrouw in een verpleegstersuniform glimlachend. Ze is waarschijnlijk geen verpleegkundige, maar haar manier van doen – vriendelijk, maar kordaat en beroepsmatig – doet toch sterk denken aan een ziekenhuis. Maar het was geen

ziekenhuis. Dat had Whitcliffe nadrukkelijk gezegd. ‘Het is een heel goed tehuis. Mijn grootvader heeft het er erg naar zijn zin. Ze doen aan koersballen en tuinieren. Er is zelfs een boogschuttersteam. Ja, hij voelt zich daar helemaal thuis.’

Als ze door de crèmekleurige gangen van Greenfields Care Home lopen, zien ze dat het tehuis erg proper en soepel georganiseerd lijkt te zijn, maar of je je hier thuis kunt voelen? Judy kan zich niet voorstellen dat iemand in zijn eigen huis reproducties van *Norfolk door de eeuwen heen*, houders met hygiënische zeep en mededelingen over brandgevaar in de gang ophangt. En wie heeft er thuis een slaapkamer met een nummer op de deur, al dan niet met je naam eronder in keurige bloklettertjes?

‘Dag, Archie. Je hebt bezoek.’

Archie Whitcliffe begroet zijn bezoekers bij de deur van zijn kamer alsof hij Jack Hastings is. Ze zien meteen dat zijn kleinzoon griezelig veel op hem lijkt. Hoofdinspecteur Gerald Whitcliffe is lang en donker, een man die prat gaat op zijn hardos en zijn kostuums. Archie Whitcliffe is ook lang, al staat hij nu een tikje krom, en heeft een zilvergrijze hardos. In plaats van een kostuum draagt hij een vest op een broek met een scherpe vouw en hij heeft zelfs een stropdas om, die zo te zien van een legerkorps is.

Hij geeft hun een stevige hand. ‘U werkt dus voor Gerald?’

Zo zou Nelson het liever niet stellen, maar hij knikt. ‘Ja. Ik ben inspecteur Harry Nelson van de recherche, en dit is brigadier Judy Johnson, eveneens van de recherche.’

Archie kijkt Judy met pretoogjes aan. ‘Wat een mondvul. Mag ik je gewoon Judy noemen?’

Judy glimlacht terug. ‘Natuurlijk.’ Er is geen reden om de ouwe tegen de haren in te strijken.

De kamer is spaarzaam gemeubileerd met een eenpersoonsbed, een bureau waarop een televisie staat, een fauteuil en een boekenkast. Naast de alomtegenwoordige reproducties van Norfolk hangen er wat ingelijste familiefoto’s aan de muur. Judy rekt haar hals om te zien hoe de hoofdinspecteur er in zijn jongere jaren uitzag.

‘Hier,’ zegt Archie behulpzaam. ‘Gerald tijdens de promotieoptocht.’ Judy kijkt naar de pas ingezworen, saluerende agent, zijn nek kwetsbaar onder de nieuwe pet. Hij ziet eruit als twaalf.

‘Hij heeft het ver geschopt,’ zegt ze. ‘U bent vast trots op hem.’

‘Uiteraard. Ik ben trots op al mijn kleinkinderen.’

‘Hoeveel hebt u er?’

‘Tien. Gerald is de oudste.’

God zal me bewaren, denkt Nelson. De Whitcliffes planten zich voort als konijnen. Er is echt geen hoop meer voor Norfolk.

Archie neemt plaats op de bureaustoel en nodigt Nelson met een gebaar uit de fauteuil te nemen. Judy gaat op de rand van het bed zitten.

‘Meneer Whitcliffe,’ zegt Nelson, ‘hoofdinspecteur Whitcliffe heeft u misschien verteld dat er geraamten zijn gevonden op het strand van Broughton Sea’s End...’

‘Inderdaad.’

Als ik het niet dacht, denkt Nelson. Wat kan het Whitcliffe schelen dat dit een lopend onderzoek is.

‘Het zijn waarschijnlijk de geraamten van mannen die veertig tot zeventig jaar geleden zijn gestorven. Dat wil zeggen dat het tijdens de oorlog kan zijn gebeurd. Ik vroeg me af of u zich, als voormalig lid van de burgerwacht, een of ander incident bij Broughton Sea’s End herinnert.’

Archie geeft niet meteen antwoord. Verderop in de gang klinkt pianomuziek ter begeleiding van iemand die nogal amechtig ‘If You Were the Only Girl in the World’ zingt.

‘U zat bij de burgerwacht,’ herhaalt Nelson.

‘Ja.’ Archie lijkt zijn rug iets te rechten. ‘In het begin heette die het Plaatselijke Vrijwilligerskorps. Toen de oorlog uitbrak, was ik nog te jong voor het leger. Later ben ik natuurlijk wel in dienst geweest. Pantserdivisie.’ Hij wijst naar de stropdas.

‘Er zaten nog meer jonge jongens bij de burgerwacht.’ Nelson kijkt naar zijn aantekeningen. Hugh en... Danny.’

‘Ja.’

Verstijft Archies houding of verbeeldt Nelson zich dat maar? Whit-

cliffe blijft vriendelijk naar hem kijken, met een kalme glimlach op zijn gezicht. De spanning zit in zijn lichaam, dat hij volkomen stilhoudt. Te stil misschien.

‘Hebt u nog contact met Hugh en Danny? Weet u of ze nog leven?’

‘Ik heb een paar jaar geleden met Hugh gecorrespondeerd. Sindsdien heb ik niets meer van hem gehoord.’

‘Hebt u zijn adres?’

‘Nee, helaas niet.’ Archie maakt geen aanstalten het op te zoeken. Hij blijft naar Nelson kijken met zijn nietszeggende blauwe ogen.

‘Zijn achternaam?’

‘Die kan ik me niet herinneren.’

Nelson kijkt naar Judy, die naar voren leunt en vraagt: ‘En Danny?’

‘Hem heb ik sinds de oorlog niet meer gezien, lieve kind. Ik was hem zelfs helemaal vergeten tot jullie zijn naam noemden.’

Nelson probeert het via een andere weg. ‘Wat kunt u ons vertellen over de commandant van de burgerwacht? Ik meen dat hij de vader van Jack Hastings was.’

‘Dat klopt. Buster Hastings. Geweldige kerel. Een sluwe duivel, een-tje van de oude stempel. Hij had in de Eerste Wereldoorlog in de loopgraven gevochten, moet u weten. Een keiharde. En hij had ons goed onder de duim. Het was niet zo dat we voor soldaatje speelden. We hielden manoeuvres. Vooral ’s nachts. Dan patrouilleerden we op de klippen. En in maanloze nachten, die we de *darks* noemden, voeren we uit met de boot.’

‘Waarom?’ vraagt Judy.

Archie zet grote ogen op. ‘Om naar de vijand te zoeken natuurlijk. Aan het begin van de oorlog waren we er zeker van dat er een invasie van de nazi’s zou komen. Norfolk was daarvoor de aangewezen plek. Al die kleine inhammen. Daar kun je ’s nachts makkelijk aan land gaan. Vandaar de manoeuvres.’

‘En hebt u ooit iets gezien?’ vraagt Nelson luchtig.

Archie Whitcliffe gaat recht zitten. ‘Al was dat zo, dan zou ik het u nog niet vertellen. We hebben een heilige eed gezworen, ziet u.’

Ruth, Craig en Ted zijn in de pub, The Sea's End. Ruth is er inmiddels aan gewend dat bij opgravingen waar Ted aan meedoet, elke dag in de pub wordt afgesloten. Ruth drinkt cola light en de mannen drinken bier. Alles is hetzelfde als toen ze hier met Nelson was – dezelfde mannen aan de tapkast die misschien naar hetzelfde televisieprogramma staan te kijken, dezelfde plakkerige vloer, dezelfde gelamineerde menukaarten. Het enige verschil is dat Ruth zich nu niet nerveus en opgelaten voelt, maar ontspannen geniet van het gezelschap van haar collega's. Sinds ze van Kate is bevallen heeft ze niet vaak de gelegenheid gehad om samen met de jongens iets te gaan drinken, al is drinken op zich nooit haar sterke kant geweest.

‘Neem toch een biertje,’ zegt Ted.

‘Mag niet. Ik moet nog rijden.’

‘Eéntje kan geen kwaad.’

‘En ik moet Kate ophalen.’

‘Is dat je baby?’ vraagt Craig. ‘Hoe oud is ze?’

‘Negentien weken,’ zegt Ruth. Ze vraagt zich af of ze er ooit aan zal kunnen wennen de leeftijd van Kate in maanden uit te drukken of zelfs – het lijkt zo onvoorstelbaar – in jaren.

‘Het is een schatje,’ zegt Ted met zijn Ierse accent. ‘Zelfs Nelson lijkt van haar gecharmeerd te zijn. En onze Nelson is toch geen man die snel gecharmeerd is.’

Ruth houdt haar gezicht in de plooi. Ted kan onmogelijk iets weten, houdt ze zichzelf voor. Blijf rustig. Blijf normaal kijken.

‘Ken je hem goed?’ vraagt Craig aan Ted.

‘Nee, niet erg goed,’ zegt Ted. ‘We hebben voor een andere zaak met hem samengewerkt, Ruth en ik. Hij heeft een kort lontje, maar lijkt me wel een goede rechercheur.’

‘Wat denk jij van deze zaak, Ruth?’ vraagt Craig.

Ruth mag van zichzelf best eventjes genieten van het feit dat haar mening wordt gevraagd. ‘Ik denk dat de skeletten ongeveer zeventig jaar begraven hebben gelegen. Sinds de oorlogsjaren dus. Volgens mij waren het mannen van tussen de eenentwintig en veertig jaar oud, mannen die de dienstplichtige leeftijd hadden. Daarom denk ik dat het soldaten waren.’

‘Al hebben we geen uniformen gevonden,’ zegt Craig.

‘Helemaal geen kleren. Alleen die lap katoen. Misschien hebben ze die gebruikt om de lijken over het strand te slepen.’

‘Er zit in elk geval een luchtje aan,’ zegt Ted opgewekt. ‘Een kogel in de nek, geen spullen waaraan ze geïdentificeerd kunnen worden. Wat denken jullie? Duitsers of Engelsen?’

Ruth meent het antwoord op die vraag al te weten, maar om de een of andere reden wil ze dat Nelson dat als eerste hoort. Ze geeft een ontwijkend antwoord. ‘Ik heb monsters opgestuurd voor een isotoopanalyse. Die zal uitwijzen waar de mannen vandaan kwamen.’

‘De wetenschap staat voor niets,’ zegt Ted. Craig glimlacht. Er zijn archeologen, zoals Phil, die dol zijn op wetenschap en technologie, en er zijn archeologen die de voorkeur geven aan de traditionele methoden van graven, zeven en observeren. Ted behoort beslist tot de laatste groep

Hoewel het pas drie uur is, bestelt Ted een *steak and kidney pie*.

‘Ben ik dol op,’ zegt hij. ‘En tegenwoordig maakt niemand ze meer.’

‘Ik wel,’ zegt Craig. ‘Ik ben grootgebracht door mijn grootouders. Ik kan al die ouderwetse gerechten maken. Je zou mijn braadstuk eens moeten proeven.’

‘Mijn moeder maakte vroeger vaak ossenstaartsoep,’ zegt Ruth, wie dat opeens te binnen schiet. ‘Het valt nog mee dat ik daardoor niet vegetarisch ben geworden.’

‘Een goede ossenstaartsoep is heel lekker,’ zegt Craig. ‘Ik wil die best eens voor je maken.’

Daarop volgt een ietwat gênante stilte. Boven zijn (tweede) glas bier kijkt Ted met opgetrokken wenkbrauwen naar Ruth, die blij is dat precies op dat moment haar telefoon gaat. Ze loopt naar buiten om op te nemen.

Het is Nelson. Eindelijk.

‘Je wilde me spreken.’ Hij klinkt bezorgd.

‘Ik heb de bevindingen van de isotoopanalyse binnen.’

‘Is dat alles?’

‘*Is dat alles?* Dat is heel belangrijk. Nu weten we waar die mannen vandaan kwamen.’

‘En waar kwamen ze vandaan?’

‘Uit Duitsland.’

9

Zodra Nelson thuis is, bekijkt hij het dossier dat Ruth hem heeft gemaild en dat vreemd genoeg de naam ‘Zuurstof Isotoopwaarden voor Modern Europees Drinkwater’ draagt. Als hij de legenda heeft ontcijferd, beseft hij dat het gebied dat door Ruth is aangegeven niet alleen Duitsland omvat, maar ook delen van Polen en Noorwegen. Het grootste deel ligt echter in Duitsland, zodat Ruths veronderstelling zeer aannemelijk is. Dat wil zeggen dat de zes mannen die bij Broughton Sea’s End begraven lagen waarschijnlijk Duitse soldaten waren. Ze zijn van dichtbij doodgeschoten en begraven op een plek waar ze, als de kust niet zo aan erosie onderhevig was geweest, waarschijnlijk nooit gevonden zouden zijn. Archie Whitcliffe en *Dad’s Army* moeten dus nog maar eens flink aan de tand gevoeld worden. Die vent houdt iets achter. Een heilige eed! Schei toch uit, zeg.

Hij belt Whitcliffe, die zoals gewoonlijk niet opneemt. Het is zes uur. Whitcliffe is waarschijnlijk aan de boemel. Voor zover je in Norwich kunt boemelen. Whitcliffe is niet getrouwd, maar Nelson heeft geen idee of hij een homofiel is of een rokkenjager, zoals zijn moeder dat zou noemen. Tony en Juan, de eigenaren van Michelles kapsalon, kennen alle homofielen van Norfolk en Nelson heeft Whitcliffe nooit op hun feestjes gezien. Niet dat Nelson vaak naar de feestjes van Tony en Juan gaat. Dat is geen kwestie van homofobie, legt hij aan Michelle uit, maar van misantropie. Gay of niet, Whitcliffe houdt zijn privéleven geheim. Hij is een carrièreman, een academicus, iemand die altijd op het juiste tijdstip het juiste commentaar in de juiste bewoordingen weet te geven. Hij heeft niets gemeen met Nelson die op zijn zestiende naar de politie-academie is gegaan en zichzelf meer beschouwt als een doener dan een

denker. Whitcliffe is geboren en getogen in Norfolk, maar Nelson vindt dat hij meer heeft van een Londenaar – geslepen en gewiekt, een type voor rode bretels en de wijnbars in de City. Maar de ambitieuze hoofdinspecteur Gerald Whitcliffe is tevens de kleinzoon van een man die in de oorlog een heilige eed heeft afgelegd om... wie of wat te beschermen?

Nelson zit nog over de familie Whitcliffe te piekeren als Michelle thuiskomt van haar werk. Ze is nu de manager van de kapsalon, waar hoofdzakelijk vrouwen komen die hun ochtend besteden aan koffiedrinken en hun middag aan winkelen. Nelson gaat er niet vaak naartoe, maar de enkele keer dat hij zijn vrouw op haar werk opzoekt, moet hij zich buiten met moeite een weg banen tussen de glanzende landrovers door en binnen tussen de glanzende draagtassen van dure winkels. Maar Michelle verdient er een goede boterham.

Michelle wipt haar schoenen van haar voeten. Ze draagt altijd hoge hakken naar haar werk. Daar staat Nelson helemaal achter. In Blackpool kleden de vrouwen zich ook nog altijd voor hun werk en om uit te gaan. In het zuiden is het anders. Zijn eigen dochters lopen altijd rond op rare plompe laarzen. Hij kan zich nu niet herinneren wat voor schoenen Ruth draagt, maar weet zeker dat die (in tegenstelling tot de landrovers) vol modder en andere bewijzen van hard werk zitten.

‘Wil je een kopje thee?’ vraagt Michelle om het hoekje van de deur van de studeerkamer (die Laura en Rebecca nog steeds de speelkamer noemen).

‘Ik zou voor jou thee moeten zetten,’ zegt Nelson zonder zich te verroeren.

‘Ben je mal,’ zegt Michelle, zonder enige rancune. ‘Ik doe het wel even.’

Hij hoort haar bezig in de keuken en wordt getroffen door een gevoel van tederheid. Ze hebben dit huis samen opgebouwd: de Shaker Style-keuken, de woonkamer met de leren banken en de breedbeeldtelevisie, de vier slaapkamers en de twee badkamers. Over niet al te lange tijd, als ook Rebecca gaat studeren, blijven ze hier samen achter. Nelson en Michelle zijn getrouwd toen hij drieëntwintig en zij eenentwintig was. Binnen een halfjaar na de bruiloft was Michelle zwanger van Laura. Ze

zijn zelden samen alleen geweest. In Blackpool, toen Nelson als jonge politieman dag- en nachtdiensten deed en Michelle voor de kinderen zorgde, was haar moeder vrijwel altijd bij hen. Nelson vond dat niet erg. Tegen de traditie in is hij erg gesteld op zijn schoonmoeder, een aantrekkelijke zestigjarige vrouw die dol is op met lovertjes versierde jasjes, en hij zag in dat Michelle behoefte had aan gezelschap. Toen hij promotie had gemaakt en ze naar Norfolk waren verhuisd (op voorstel van Michelle zelf, zoals hij haar vaak in herinnering brengt), waren er altijd de kinderen, hun vriendjes en vriendinnetjes, andere moeders, burens. Het huis was nooit leeg. Maar nu hoort Nelson het druppelen van de lekkende kraan boven en de theekopjes die tegen elkaar tikken als Michelle ze uit de vaatwasser haalt. Binnenkort zitten ze hier elke dag alleen maar met z'n tweeën.

Nelson volgt Michelle naar de keuken waar ze bezig is de post te sorteren.

‘Waarom maak jij de post nooit open, Harry?’ vraagt ze als terloops.
‘Het zijn altijd rekeningen.’

‘Maar die moeten ook worden geopend. En voldaan.’

Nelson gaat daar niet op in. Michelle betaalt de rekeningen altijd.
‘Heb je Rebecca nog gesproken?’ vraagt hij.

‘Ja. Ze blijft bij Paige slapen.’

‘Ze is tegenwoordig nooit meer thuis. Doet ze haar huiswerk ook bij Paige?’

‘Het heet geen huiswerk meer in de eindexamenklas,’ zegt Michelle.
‘Ze studeert erg hard, hoor.’

Nelson zou het niet weten. Als Rebecca thuis is, zit ze meestal naar realityprogramma’s te kijken of iets onbegrijpelijks te doen dat msn’en heet. Hij kan zich niet herinneren wanneer hij haar voor het laatst een boek heeft zien lezen, maar ach, wanneer leest hij nou zelf een boek?

Michelle pakt de laatste envelop die een opvallende paarse kleur heeft. Ze steekt hem omhoog om hem aan Nelson te laten zien.

‘Kijk eens wat apart.’

‘Zal wel van een of andere malloot zijn,’ zegt Nelson, de envelop met een beroepsmatige blik beziend.

In zekere zin heeft hij gelijk.

Uitnodiging, staat in zwarte letters op de lila kaart, voor de naamgevingceremonie van Kate. Plaats: onder de sterren. Geen cadeautjes alstublieft, alleen uw positieve energie.

‘Kate,’ zegt Michelle. ‘Dan moet dit van Ruth zijn.’

‘Ja, dat zal wel.’

‘Het klinkt niet als Ruth. O...’ Ze heeft het kaartje omgedraaid en lacht. ‘Het is van die rare pisang. Cathbad. Dat is toch die man die op de universiteit werkt?’

Nelson bevestigt dat.

‘Hij toont veel belangstelling voor Kate. Wat denk je, Harry, zou hij...’

‘Wat?’

‘Zou hij de vader van de baby zijn?’

Nelson kijkt naar zijn vrouw, die nu kokend water in de theepot giet. Ze zet altijd een hele pot, net als zijn moeder. Op haar blote voeten, met haar zwarte broek die over de vloer strijkt en haar blonde haren los, ziet ze er erg mooi en een beetje aandoenlijk uit, als een kind dat de kleren van haar moeder heeft aangetrokken. Maar ze is geen kind. Ze is de veertig gepasseerd (al probeert ze dat zelf te vergeten). Koestert ze echt helemaal geen achterdocht jegens Ruth? Eigenlijk weet Nelson wel wat het antwoord op die vraag is. Met de onbewuste ijdelheid van een mooie vrouw zal Michelle Ruth nooit beschouwen als een mogelijke rivale, niet de dikke, onverzorgde Ruth die meer om haar carrière geeft dan om haar figuur. Michelle mag Ruth graag, maar ziet haar niet echt als een vrouw. Voor haar is ze een van Nelsons collega’s, net als Clough en Judy, en geen seksuele dreiging.

Michelle geeft Nelson een kopje thee. ‘Zullen we gaan?’

‘Waar naartoe?’

‘Naar die ceremonie. Het kan best leuk zijn.’

‘Dat weet ik nu nog niet,’ zegt Nelson, die het kopje aanpakt om terug te gaan naar de studeerkamer. ‘Ik zit momenteel tot over mijn oren in het werk.’

Ondanks herhaalde pogingen krijgt hij Whitcliffe de volgende ochtend pas te pakken. Hij vertelt zijn baas dat hij nogmaals met Archie gaat praten omdat nieuw bewijsmateriaal erop wijst dat hij een belangrijke getuige is, familie van de hoofdinspecteur of geen familie van de hoofdinspecteur. Maar hij is te laat. Whitcliffe deelt hem afgemeten mee dat zijn grootvader gisteravond, kort voor middernacht, is overleden.

10

‘Was hij ziek?’ vraagt Clough, met zijn mond vol omdat hij net een hap van een chocoladekoekje heeft genomen.

‘Hij leek volkomen in orde toen ik gisteren met Johnson bij hem was,’ zegt Nelson terwijl hij van rijbaan verandert om een tractor in te halen.

‘Het komt door Johnson,’ zegt Clough. ‘Die brengt ongeluk. Weet u nog van vorig jaar?’

Nelson weet inderdaad nog van vorig jaar, toen een vraaggesprek van Judy met een zieke, oude vrouw een onthutsend en vooral tragisch resultaat had.

‘Maar misschien had hij iets aan zijn hart,’ zegt Clough, de kruimels van zijn vingers likkend. ‘Hoe oud zei u dat hij was?’

‘Zesentachtig,’ zegt Nelson.

‘O,’ zegt Clough, ‘dan zal hij gewoon van ouderdom zijn gestorven. Raadsel opgelost.’

Is het echt zo eenvoudig, denkt Nelson als hij naar Greenfields Care Home afslaat. Een oude man sterft. Geen raadsel, alleen het verwachte einde van een lang leven. Maar zesentachtig is tegenwoordig niet oud meer. Zijn eigen moeder, Maureen, is op haar vierenzeventigste actiever dan veel dertigers. Je leest dagelijks over mensen die honderd worden of nog ouder. De koningin zal nog een lamme arm krijgen van het schrijven van al die brieven. En Archie Whitcliffe, die zo fier tegenover hen had gestaan in zijn geperste broek en de stropdas uit zijn diensttijd, had er kerngezond uitgezien. In het tehuis hadden ze niets over een hartkwaal gezegd en Archie had noch de rode gelaatskleur noch de kortademigheid gehad van een hartpatiënt. Hij had zich kalm en beheerst, zelfs

intimiderend, gedragen. *Al was dat zo, dan zou ik het u nog niet vertellen. We hebben een heilige eed gezworen, ziet u.*

Een paar uur nadat hij die woorden had uitgesproken, was hij overleden. Hij was in zijn slaap gestorven, schijnbaar aan een zware hartaanval. Nelson weet dat zoiets iedereen op iedere leeftijd kan overkomen, maar de samenloop van omstandigheden is storend. Daarom is hij nu op weg naar het tehuis, ondanks Whitcliffes weinig subtiele pogingen hem van dat plan af te brengen. 'Het zou van respect getuigen als je een paar dagen zou wachten.' Nelson zal het nodige respect tonen, maar weet uit ervaring hoe belangrijk het is om zo snel mogelijk getuigenverklaringen op te tekenen. Hij wil de mensen spreken die Archie Whitcliffe als laatsten in leven hebben gezien.

Hij had liever Judy meegenomen dan Clough, maar Judy heeft juist vandaag een vrije dag. 'Die heeft ze weken geleden al genoteerd, hoor,' had Leah, Nelsons assistente, gezegd. 'Ik geloof dat ze haar trouwjurk moet passen.' Het moet verdorie niet gekker worden. Het politiebureau begint zo onderhand op *Friends* te lijken. (Hij weet dankzij zijn dochters wat *Friends* is.) Aangezien ze verplicht zijn er met hun tweeën op uit te gaan en omdat het belangrijk is je aan de regels te houden, heeft hij noodgedwongen Clough meegenomen. Hij hoopt alleen dat die in het tehuis zijn al vaak geventileerde opinie over euthanasie ('boven de zeventig is het vaak het beste') voor zich zal houden.

De sfeer van het tehuis lijkt echter een domper op Cloughs stemming te zetten, al kikkert hij weer op als blijkt dat de laatste persoon die Archie in leven heeft gezien, een aantrekkelijk Filippijns verzorgstertje is.

Ze heet Maria en heeft rode ogen van het huilen. Nelson weet niet waarom, maar hij is blij met deze tekenen van menselijke emoties. De eigenaar van het tehuis, een ontzagwekkende vrouw genaamd Dorothy, had zich daarstraks heel correct gedragen, maar Nelson had de indruk gekregen dat de dood van Archie voor haar voornamelijk een onaangename omstandigheid was die zo snel en efficiënt mogelijk moest worden afgehandeld. Ze had het dan ook helemaal niet leuk gevonden twee politiemannen in haar hal aan te treffen.

‘We hebben alles volgens de regels gedaan,’ had ze gezegd. ‘De dokter heeft de overlijdensverklaring ondertekend.’

‘Er beweert ook niemand dat er sprake is van onrechtmatigheden,’ had Nelson met zijn officiële politiestem geantwoord. ‘Maar meneer Whitcliffe was een belangrijke getuige bij een onderzoek. Ik moet weten of hij vlak voor zijn dood nog iets heeft gezegd.’

‘Ik zal Maria even roepen. Zij had beddienst en is de laatste persoon die hem heeft gezien voordat hij is overleden.’ Ze wekt de indruk dat ze het niet netjes vindt dat Nelson het woord ‘dood’ in de mond heeft genomen.

Met beddienst blijkt te worden bedoeld Archie in bed te helpen. ‘Sommige mensen hebben hulp nodig op het toilet,’ legt Maria uit. ‘Maar Archie niet. Hij deed alles zelf.’

‘Hij was dus nog fit?’ vraagt Nelson. ‘Voor een man van zijn leeftijd?’
‘Fitter dan de meesten van onze cliënten.’ Er glinsteren tranen in Maria’s ogen. ‘Daarom is het zo triest.’

Clough legt troostend zijn hand op haar arm. Nelson kijkt hem waar- schuwend aan.

‘Maria,’ zegt hij. ‘Als je het kunt opbrengen, had ik graag dat je me precies vertelt wat Archie gisteren heeft gedaan. Laat niets weg, ook als je denkt dat het niet belangrijk is. Ik moet een volledig beeld krijgen.’

Maria droogt haar ogen met een papieren zakdoekje. ‘Ik ben ’s ochtends bij hem gaan kijken. Hij zat te lezen.’

‘Te lezen? Een boek?’

‘Nee. Ik geloof een brief.’

‘Heeft hij bezoek gehad? Afgezien van brigadier Johnson en mij?’

‘Dat geloof ik niet, maar dat kan ik in het boek nakijken.’

‘Kreeg hij regelmatig bezoek?’

‘Zijn kleinkinderen komen soms met hun gezinnen. Ze hebben heel lieve kinderen. Die gaan altijd in de tuin spelen en de vissen voeren. Hij heeft ook een kennis die vaak komt, een oude dame.’

‘Heb je zijn kleinzoon die bij de politie werkt wel eens gezien?’

‘Nee.’

Whitcliffes bewering dat hij vaak bij zijn opa op bezoek ging, slaat dus nergens op.

‘Gisteren heb je Archie dus ’s ochtends gezien. Om hoe laat was dat?’

‘Om ongeveer elf uur.’

‘En daarna?’

‘Daarna pas weer bij de beddienst. Ik heb overdag een paar uur vrij zodat ik mijn zontje van school kan halen.’

‘Hoe laat begon je beddienst?’

‘Om negen uur.’

‘Is dat niet erg vroeg?’ vraagt Clough.

‘We hebben zo veel cliënten dat we vroeg moeten beginnen,’ zegt Maria. ‘Archie was een van de laatsten omdat hij graag naar *Panorama* kijkt.’

‘Ga door,’ zegt Nelson na een tweede waarschuwende blik op Clough.

‘Ik ben naar binnen gegaan. Hij zat in zijn pyjama televisie te kijken. Ik heb zijn gebit in een glas gedaan, zijn kleren opgeruimd en de dekens teruggeslagen.’

‘Hoe was hij?’ vraagt Nelson. ‘Goed te spreken?’

Maria denkt een poosje na. ‘Nee,’ zegt ze dan. ‘Hij was...’ Ze stopt, zoekend naar de juiste woorden. ‘In gedachten verzonken. Ja, in gedachten verzonken. Meestal praten we wat, over de televisie, over mijn zontje. Hij is vijf. Archie vraagt altijd naar hem. Met Kerstmis geeft hij me geld om een cadeautje voor hem te kopen.’ Ze drukt het papieren zakdoekje tegen haar ogen.

‘Maar gisteravond was hij in gedachten verzonken...’ spoort Nelson haar vriendelijk aan.

‘Ja. Ik maakte me een beetje zorgen, dus ben ik later nog even teruggedaan, ongeveer een halfuur later. Er brandde nog licht op zijn kamer, maar hij zat niet te lezen. Hij houdt van lezen. Vooral thrillers. Ik koop ze voor hem in de liefdadigheidswinkel. Maar gisteren lag hij alleen maar te liggen. Ik dacht dat hij sliep, maar toen ik me over hem heen boog, greep hij mijn arm. Ik denk niet dat hij wist wie ik was. Hij zei een naam, het klonk als Lucy.’

‘Lucy?’

‘Ongeveer, ja. Ik denk er al de hele ochtend over na.’ Ze trekt rimpels in haar gladde voorhoofd. ‘Ik probeer me de naam te herinneren.’

‘Lucy-Ann?’ oppert Clough. ‘Lucille?’

‘Misschien was het geen naam,’ zegt Nelson. ‘Misschien was het een ander woord, zoals “Lucky”.’

Maria schudt haar hoofd. ‘Nee, het was een naam. Ik heb hem al eens eerder gehoord.’

‘Lucia? Luke?’

‘Nee.’ Maria’s voorhoofd trekt weer glad en ze glimlacht flauwtjes. ‘Ik weet het weer. Lucifer. Hij zei Lucifer.’

‘Lucifer,’ zegt Clough. ‘Donders.’

Ze staan in de kamer van Archie Whitcliffe, die er al erg onbewoond uitziet. Het bed is afgehaald en het kussen is zo glad als een grafsteen. Op het nachtkastje staat nog wel het glas water met Archies gebit en ernaast ligt een boek met de titel *The Nine Tailors*. De familiekiekjes hangen nog aan de muren, maar zelfs het groepje lachende kinderen maakt nu een trieste indruk. Er is niemand die nog naar hun geforceerde vrolijkheid zal kijken, afgezien van Dorothy en haar personeel als ze de kamer gereedmaken voor de volgende ‘cliënt’. Nelson kijkt uit het raam. De tuin ligt er prachtig bij, maar is volkomen verlaten. Een tuinman is het gras aan het maaien, maar hoewel het een mooie lentedag is, zit er niemand in de rieten stoelen die met zorg zijn gegroepeerd op het terras. Nelson draait zich weer om en als hij dat doet, valt zijn blik op een vergeelde foto die achter de andere spulletjes op het bureau staat. Een paar mannen van middelbare leeftijd zitten op een rij voor een huis, een huis dat hem bekend voorkomt. Drie veel jongere mannen hurken voor de rij. Onderaan staat in een spichtig handschrift: *Broughton Sea’s End Home Guard 1940*.

Wie van hen is Archie? De magere jongen op de voorgrond die probeert niet te glimlachen maar het duidelijk schitterend vindt om bij de geharde veteranen te horen? De jongen die zijn pet zwierig scheef heeft staan en een gasmasker in zijn hand houdt? Of de ernstig kijkende jongen met de bril? Wie van de oudere mannen is Buster Hastings? De angstaanjagende man met de walrussnor of de dikke bij wie de knopen van zijn jasje spannen? Misschien de man die een beetje loent... Het

huis op de achtergrond is Sea's End House. Hij herkent de grijze steen maar beseft dat de foto aan de achterzijde van het huis moet zijn genomen, in de tuin die sindsdien in de zee is verdwenen.

Archies krant ligt er nog, opgevouwen bij het televisieprogramma van gisteren. De programma's die hij wilde zien, zijn omcirkeld: *Countdown*, *Coronation Street*, *Panorama*, en 's middags een film genaamd *Went the Day Well?* De blauwe cirkels maken Nelson opeens erg bedroefd.

'Kom,' zegt hij. 'We hebben hier verder niets te zoeken. Laten we met de arts gaan praten.'

'U ziet dus geen tekenen van duivelse rituelen?'

'Spot er niet mee,' bromt Nelson. 'Toon wat respect.' En als hij dat zegt, herinnert hij zich hoe Archie gisteren Buster Hastings had beschreven. 'Geweldige kerel,' had hij gezegd.

Een sluwe duivel.

Net als Judy heeft Ruth een vrije dag genomen. Omdat morgen Tatjana komt en de logeerkamer nog vol staat met dozen, heeft ze Kate naar Sandra gebracht. Ze heeft onderweg voedzame croissantjes gekocht, thuis een pot koffie gezet, en daarna is ze begonnen de kamer te veranderen in een boudoir dat geschikt is voor iemand met Amerikaanse maatstaven inzake hygiëne en comfort. Het probleem is alleen dat ze nu al twintig minuten op de vloer een artikel over Ian Rankin zit te lezen (gevonden op de bodem van een doos) in een twaalf jaar oude *Guardian*. Pas toen Flint spinnend boven op Ians gezicht ging staan, herinnerde ze zich de klus. Jezus, hoe komen andere mensen van hun rommel af? Ze legt spullen van de ene doos in de andere, maar daardoor is ze er nog niet van af en ligt het nog steeds in de weg. Hoe slagen mensen als haar schoonzus erin huizen te hebben waar alles keurig netjes in kasten is opgeborgen en waar alle voorraadpotten de dingen bevatten die op de buitenkant geschreven staan? In Ruths suikerpot zitten vuursteentjes, bewijzen dat de prehistorische mens in staat was werktuigen te maken. In de koffiebus staan pennen en potloden, en *Thee* bevat een eigenaardige kruidenmix van Cathbad, die zo goed als zeker hallucinerend is.

En daar zit ze ook nog mee. Cathbads idiote naamgevingceremonie.

Die is gepland voor morgenavond en Cathbad lijkt de halve universiteit te hebben uitgenodigd. En nu komt Tatjana dus ook. Wat zal zij denken van al die heidenen die rond het onvermijdelijke vreugdevuur dansen? Ruth heeft het met Tatjana nooit over godsdienst gehad. Ze weet dat Tatjana, net als Nelson, katholiek is opgevoed, maar een burgeroorlog kan je mening over goed en kwaad danig beïnvloeden. Ruth huivert. Ze hoopt dat ze de komende twee weken kunnen doorkomen zonder te hoeven praten over leven en dood en alles wat daartussenin zit. Ze wil met Tatjana alleen maar beschaafde gesprekken voeren over archeologie, Kate vertroetelen, witte wijn drinken en Norwich Castle gaan bekijken. Het verleden hoeft zich daar niet mee te bemoeien.

Wat zit er in hemelsnaam in deze doos? Oude monsterzakjes vol stof en stukjes vuursteen, aantekeningen voor colleges, een maquette van een heirbaanterrein uit de steentijd voor de Open Dag van de universiteit, compleet met plastic schapen, een theaterprogramma (*Eine Kleine Nachtmusik* – wanneer was ze daar in hemelsnaam naartoe gegaan?) en, o, hemel, een foto van haarzelf met Peter en Erik bij de palencirkel, met zulke triomfantelijke gezichten alsof ze hem zelf hadden gebouwd.

Ze bekijkt de foto nader. O jee, ze draagt een bikinitopje. Ze was toen minstens twintig kilo slanker dan nu. Erik draagt een bollend wit shirt waardoor hij een beetje op een druïde lijkt en Peter heeft een voetbalshirt van Chelsea aan. Zijn gezicht is rood en bezweet. Ze herinnert zich dat het een erg warme zomer was. Het was niet meegevallen om de hele dag in de zon te werken en ze moesten allemaal voortdurend een hoofddekseel op. Ruth had een strooien hoed met een brede rand, Peter een legionairspet met een flap aan de achterkant, Erik een zwierige panamahoed. Op de foto tilt Erik de hoed op waardoor die wit afsteekt tegen de ongelooflijk blauwe lucht. Nu is Erik dood en de palencirkel weg, omdat men heeft besloten dat hij in een nabijgelegen museum moest worden ondergebracht. Cathbad en de andere druïden hadden heftig geprotesteerd. 'Hij behoort toe aan de wind en de hemel,' had Cathbad geroepen toen hij met zijn fladderende paarse mantel in het midden van de heilige cirkel was gaan staan. 'Niemand heeft er recht op hem weg te halen en in een zielloos museum te leggen.' Erik was het daarmee eens

geweest, maar de universiteit, die de opgraving bekostigde, had het laatste woord gehad. Nu liggen de palen in een kunstmatig gekoelde ruimte achter rookglas, niet langer een palencirkel, maar een verzameling eigenaardig gevormde stukken hout.

Ruth denkt na over Broughton Sea's End, over de oprukkende zee die de rotswanden wegvreet, stenen en cement vernietigt, geheimen onthult. Bestond er een verband tussen de geraamten en de olievaten? De eigenaardig ruikende vezels hadden er precies hetzelfde uitgezien. Ze heeft een monster naar het laboratorium gebracht (haar auto stinkt er nog steeds naar) om te onderzoeken. Zes Duitse soldaten, doodgeschoten en begraven aan de voet van een afgelegen klip, begraven in zand opdat hun botten zouden verpulveren, en drie olievaten met benzine en dieselolie. Het herinnert Ruth aan een film die ze jaren geleden samen met haar vader heeft gezien. Nazi's die door een Engels dorp marcheerden. Hoe heette die ook alweer?

Ze is geen bal opgeschoten met de logeerkamer. Het bed gaat nog steeds schuil onder dozen, al heeft Flint een kussen gevonden waar hij nu lustig aan zit te klauwen. Ze moet korte metten maken met de rommel. Ze besluit wat vuilniszakken te gaan halen en de hele troep weg te gooien.

Als ze door de woonkamer loopt, schrikt ze zich een hoedje als ze ziet dat er iemand voor de deur staat. Haar bel doet het al jaren niet, maar haar weinige bezoekers weten dat ze moeten kloppen of roepen. De hemel mag weten hoe lang deze beleefde persoon daar al staat. Ze doet de deur open, klaar om haar verontschuldiging aan te bieden.

Op de stoep staat een man die haar glimlachend aankijkt. Hij is blond en knap en heeft het aanzien van een buitenlander. Misschien komt dat door de groene jas of de rugzak, of door de glimlach waarmee hij zijn opvallend witte tanden ontbloomt.

'Doctor Ruth Galloway?'

'Ja?' Ze vindt het altijd prettig als ze correct wordt aangesproken. Ze ziet niet in waarom volslagen vreemden haar Ruth zouden mogen noemen en heeft een hekel aan 'Miss'.

'Mijn naam is Dieter Eckhart. Ik zou u graag willen spreken over een aantal dode Duitse soldaten.'

‘Komt u binnen,’ zegt Ruth.

Dieter Eckhart stapt beleefd over de stapels boeken en mappen in de woonkamer (onderdeel van de opruiming) en neemt plaats op het randje van de bank. Ruth vraagt of hij een kopje thee wil en hij zegt ‘graag’, maar brengt haar vervolgens wat van slag door om citroen in plaats van melk te vragen. Ze heeft geen citroen in huis, maar ontdekt een verschrompelde limoen achter in de koelkast (uit Shona’s tequila-tijd). Daar moet hij het maar mee doen.

‘Het spijt me dat ik u thuis ben komen storen,’ zegt Eckhart, die het onaangenaam uitziende brouwsel met genoeg aanpakt, ‘maar ik heb op de universiteit geïnformeerd naar de naam van de forensisch archeoloog die de leiding heeft over de zaak.’

Het streelt Ruth dat iemand haar heeft aangewezen als degene die daar de leiding over heeft, maar het is haar een raadsel hoe Dieter Eckhart zo snel achter de ontdekking van de geraamten is gekomen. Dankzij Whitcliffe is er niets over in de Britse kranten vermeld.

Het raadsel wordt snel opgelost. Eckhart haalt uit zijn rugzak een plattegrond van Norfolk, een boek over D-day en een verkreukelde brief, geschreven in dunne zwarte inkt.

‘Ik ben militair historicus,’ zegt hij. ‘Ik heb een aantal artikelen geschreven over de vermeende Duitse invasie in Norfolk tijdens de Tweede Wereldoorlog. Een maand geleden heb ik deze brief ontvangen.’

Hij geeft hem aan Ruth:

Geachte meneer Eckhart,

Neemt u mij niet kwalijk dat ik zo brutaal ben u te schrijven.

Ik heb uw recente artikel in *History Today*, getiteld ‘Het grote invasiemysterie’, gelezen en het heeft pijnlijke herinneringen in me losgemaakt, herinneringen die ik al heel lang probeer te vergeten. Ik was van 1940 tot 1941 lid van de burgerwacht van Broughton Sea’s End. Ik was een van de drie jongste leden van het peloton dat onder leiding stond van ene Buster Hastings. Ik ben nu zesentachtig jaar en mijn gezondheid laat veel te wensen over, maar de herinnering aan een bepaalde gebeurtenis in 1940 staat me nog scherp voor de geest. Ik ben van mening dat ik deze zaak met u moet bespreken. U, meneer, bent een jonge man, een academicus en een Duitser. Dat zijn de redenen waarom ik me verplicht voel contact met u op te nemen. Er is indertijd een groot onrecht gepleegd, Herr Eckhart, en tenzij we de volgende generaties de waarheid vertellen, zal het kwaad onder de grond blijven liggen wachten. Met hoogachting verblijf ik, uw voormalige vijand, Hugh P. Anselm

Ruth kijkt naar Dieter Eckhart die rustig zijn thee drinkt. Gedachten flitsen door haar hoofd. De vermeende Duitse inval in Norfolk. Nazi-officieren die door de straten lopen. Zes lijken, begraven aan de voet van de klip. *Het kwaad zal onder de grond blijven liggen wachten.*

‘Ik heb inlichtingen ingewonnen,’ zegt Eckhart. ‘De burgerwacht had inderdaad een peloton dat onder leiding stond van een man met die naam. Daarom heb ik besloten naar Engeland te gaan. Ik was al jaren van plan een boek te schrijven over de invasie.’

‘Maar er is toch niet echt een invasie geweest?’ vraagt Ruth. ‘Ik bedoel, ik weet dat er geruchten de ronde deden en dat er een film over is gemaakt, die heb ik samen met mijn vader gezien, maar er waren geen bewijzen.’

‘Volgens mij waren die er wel,’ zegt Eckhart. Hij zet zijn kopje neer. ‘Ik geloof dat de bewijzen met opzet zijn vernietigd.’

‘U denkt dus dat de Duitsers hier wél zijn geweest? In Norfolk?’

Eckhart kijkt haar aan. Hij heeft erg blauwe ogen, die haar herin-

neren aan Erik. Hij zegt alsof hij voorleest uit een script: ‘In september 1940 hebben de bewoners van het dorp Crostwick in Norfolk melding gemaakt van een konvooi legervoertuigen dat dode Duitse soldaten vervoerde. Later die maand zijn twee lijken gevonden aan de kust van Kent, tussen Hythe en St.-Mary’s Bay. Aan de hand van de uniformen werden ze geïdentificeerd als Duitse soldaten. De onderlichamen van de lijken waren verbrand.’

‘Verbrand?’

Eckhart gaat door alsof ze niet heeft gesproken. ‘Op 21 oktober werd het lijk van een Duitse kanonnier genaamd Heinrich Poncke aangetroffen op het strand van Littlestone-on-Sea. Daarvan is indertijd gewag gemaakt in de pers.’

‘Maar ik dacht dat al deze verhalen weerlegd waren,’ zegt Ruth, die desalniettemin onder de indruk is van de opsomming. ‘De invasie was een van de mythen van de Tweede Wereldoorlog. Net als het verhaal dat nonnen werden ingezet als parachutisten en dat Hitler een dubbelganger had.’

‘Dat van de nonnen kan best een mythe te zijn,’ zegt Eckhart met een zweem van een glimlach, ‘maar de invasie heeft wel degelijk plaatsgevonden. Het was niet de grootscheepse manoeuvre die was gepland, de zogeheten Operatie Zeeleeuw, maar volgens mij zijn er in september 1940 kleine verkenningstroepen op de kust van Norfolk en Kent geland. Het verhaal werd ontkend en de soldaten zijn spoorloos verdwenen.’

‘Hoe kunnen die spoorloos verdwijnen?’ vraagt Ruth, maar ze denkt met een onbehaaglijk gevoel aan de geraamten bij Broughton Sea’s End, de lijken die in zand waren begraven, zand dat beenderen doet verpulveren. ‘Waarom zou men willen ontkennen dat er een invasie is geweest, als die er is geweest?’

‘Omdat,’ zegt Eckhart, ‘er sprake is van een Britse oorlogsmisdaad.’

Ruth zegt niets, maar denkt aan Bosnië en het Joegoslaviëtribunaal en aan de brief van Hugh P. Anselm. *Er is indertijd een groot onrecht gepleegd.*

Eckhart kijkt haar even aan en vertelt dan verder. ‘Ik ben gisteren in Engeland aangekomen en meteen naar Broughton Sea’s End gereisd.

Ik hoorde dat de zoon van Buster Hastings nog steeds in hetzelfde huis woont en heb gevraagd of ik hem kon spreken. Dat heeft hij geweigerd. Hij wilde niet, en ik citeer, praten over zijn vader die een oorlogsheld was. *Zeker niet met een Duitser*. Daar heb ik me bij neergelegd. Ik heb het dorp bekeken. Het is erg klein en schilderachtig. Ik ben naar de plaatselijke pub gegaan en daar was het toeval me gunstig gezind.' Hij stopt.

'Hoezo?' vraagt Ruth.

'Omdat ik daar de dochter van Jack Hastings ontmoette, Clara, die me heeft verteld over de geraamten die op het strand zijn gevonden. Toen wist ik het. Ik wist dat ik de waarheid had ontdekt.'

Dat *ik* die heb ontdekt, bedoel je, denkt Ruth. Of eigenlijk Ted, Trace, Steve en Craig. Eckharts manier van doen begint haar een beetje te irriteren.

'Ik begrijp het niet,' zegt ze. 'Waarom bent u niet gewoon met die meneer Anselm gaan praten van wie u die brief hebt ontvangen?'

'Dat was uiteraard mijn bedoeling,' zegt Eckhart bedaard. 'Maar toen ik op zijn adres arriveerde, een huis dat men een aanleunwoning noemt als ik me niet vergis, kreeg ik te horen dat hij dood was.'

'Dood?'

'Ja. Een week eerder had de manager van het verzorgingshuis hem op zijn traplift aangetroffen.'

'Op zijn traplift?'

'Ja. Een hartaanval, is me verteld.'

Ruth huivert, ook al weet ze dat er niets geheimzinnigs kan zijn aan de dood van Hugh Anselm, die per slot van rekening zesentachtig was en zelf had geschreven dat hij in slechte gezondheid verkeerde. Toch vindt ze de brief, met zijn verwijzingen naar onrecht en kwaad, griezelig. De zaak roept onaangename herinneringen op aan andere brieven, brieven over de dood, rituelen en offers, de brieven die haar voor het eerst in contact hadden gebracht met Nelson en de afdeling Ernstige Delicten. En de schrijver van deze brief was nu dood...

'Er is iemand anders uit die tijd die nog in leven is,' zegt ze. Die informatie kan onmogelijk betrouwbaar zijn. 'Archie Whitcliffe. Hij woont in een zorgcentrum in de buurt van Broughton.'

Dieter leunt achterover en vertrekt zijn lippen tot een flauwe glimlach. 'Archie Whitcliffe is ook dood. Hij is gisteren overleden.'

'Weet u dat zeker?'

'Heel zeker. Ik ben zojuist in het zorgcentrum geweest. De politie doet onderzoek.'

De politie. Dat wil zeggen Nelson. Ruth voelt zich vreemd genoeg gekwetst dat Nelson haar niet heeft verteld dat Archie Whitcliffe dood is. Al is het natuurlijk gisteren pas gebeurd. Toen ze hem vertelde dat de lijken van Duitsers waren, was hij net bij Archie geweest. En dat doet haar aan iets anders denken.

'Hoe weet u dat het de lijken van Duitsers waren?' vraagt ze.

Voor het eerst lijkt Eckhart een beetje in verlegenheid te zijn gebracht. 'Daar ben ik van uitgegaan,' zegt hij dan stijfjes. 'Ik vond het een logische conclusie.' Hij kijkt Ruth met zijn blauwe ogen indringend aan. 'Maar *u* weet dat het zo is, nietwaar? U weet dat het Duitsers zijn.'

Ruth zucht. Eckhart weet zo veel dat het weinig zin lijkt te hebben tijd te rekken. 'Ja,' zegt ze. 'Minerale onderzoeken van de beenderen hebben uitgewezen dat de personen waarschijnlijk uit Duitsland kwamen.'

'Juist,' zegt Eckhart zachtjes. Dan glimlacht hij naar Ruth. Hij is echt heel knap om te zien. 'In dat geval, doctor Galloway, weet ik wie uw soldaten zijn.'

12

‘*The Eagle Has Landed*,’ zegt Nelson. ‘Zo heette de film. Met Michael Caine. Dat weten niet veel mensen.’

‘Michael Caine speelde niet in de film die ik bedoel,’ zegt Ruth. ‘Dat was een veel oudere film. Zwart-wit. Ik ben er met mijn vader naartoe geweest toen hij op een of ander filmfestival werd gedraaid.’

Nelson haalt zijn schouders op. ‘Ik weet niet veel van films, maar Michael Caine mag ik wel. Dat is nog eens een echte acteur.’

Zijn de anderen dat niet dan, denkt Ruth, maar ze gaat er niet op in omdat dat geen enkele zin heeft. Bovendien meent ze wel te begrijpen wat Nelson bedoelt. Nelson is bovendien veel te ongedurig. Hij houdt er niet van om over koetjes en kalfjes te praten en Ruth weet zeker dat hij alleen maar naar haar huis is gekomen toen ze hem had gebeld, omdat hij had gehoopt Kate te zien te krijgen.

‘Goed. Wat zei die journalist?’ vraagt hij. Hij duwt zijn koffiekopje van zich af en pakte een notitieboekje.

‘Geen journalist. Militair historicus,’ zegt Ruth. ‘Zoals ik al zei, doet hij onderzoek naar de vermeende Duitse invasie in Norfolk. Volgens hem zijn er in september 1940 zes commando’s van het Brandenburger Regiment verdwenen. Ze zouden deel hebben uitgemaakt van een ploeg die in Noorwegen was gelegerd en tot taak had in Engeland te infiltreren, verkenningen te doen en sabotage te plegen. Hij is in het bezit van hun namen en persoonlijke kenmerken.’ Ze geeft Nelson een vel papier.

‘*Majoor Karl Von Kronig*,’ leest hij. ‘*Oberstleutnant Stefan Fenstermacher, Obergefreiter Lutz Gerber, Gefreiter Manfred Hahn, Gefreiter Reiner Brauer, Panzerfunker Gerhard Meister...* God zal me bewaren. Met zulke

namen kun je ook geen oorlog winnen. Alleen al voor het appel heb je een hele dag nodig. Wat betekent *Panzerfunker*?

‘Radiotelegrafist,’ zegt Ruth deskundig, al is ze daar zelf nog maar net achter. ‘En er is nog iets wat je moet weten. Stefan Fenstermacher miste een vinger.’

‘Dan zijn zij het dus,’ zegt Nelson. ‘Denk je ook niet?’

‘Ja, ik denk van wel,’ zegt Ruth. ‘Alle mannen kwamen uit een streek in de buurt van Brandenburg, wat overeenkomt met de uitslag van de isotoopanalyse. Bij een van de lijken ontbreekt een vinger. En de leeftijden kloppen.’

‘De vraag is nu hoe het komt dat zes Duitse soldaten zijn begraven aan de voet van een klip in Broughton Sea’s End.’

‘Denk je dat Archie Whitcliffe er iets van wist?’

‘Volgens mij wel,’ zegt Nelson langzaam, ‘maar hij is gestorven voordat we daarover meer te weten konden komen.’

Ruth kijkt hem onderzoekend aan. ‘Denk je echt dat zijn dood geen zuivere koffie is?’

Nelson zucht. ‘Ik weet het niet, Ruth. Een oude man sterft, niet onder verdachte omstandigheden, de dokter ondertekent onmiddellijk de overlijdensverklaring. Maar ik weet het niet... de dag ervoor had hij min of meer toegegeven dat hij iets wist over die lijken. Hij zei dat hij me niets kon vertellen omdat hij een “heilige eed” had gezworen. Een dag later is hij dood. Je hoeft geen Poirot te zijn om dat verdacht te vinden.’

‘Je zult het nog verdachter vinden als je dít hoort,’ zegt Ruth en ze vertelt hem over Hugh P. Anselm.

‘Hugh,’ zegt Nelson. ‘Dat was een van de namen die mevrouw Hastings noemde. Een van de drie jonge jongens van de groep. Wacht eens even... Dood aangetroffen op de traplift...’ Hij zwijgt nadenkend.

‘Wat is er?’ vraagt Ruth.

‘Ik weet het niet. Het komt me zo bekend voor. Ik moet maar eens naar dat verzorgingshuis gaan om met de manager te praten. En ik zal om een sectie op Archie Whitcliffe vragen, al kom ik daardoor natuurlijk in de clinch met Whitcliffe.’

‘Waarom? Zou hij het niet willen weten als zijn grootvader vermoord is?’

Tot nu toe hebben ze het woord ‘moord’ nog niet in de mond genomen. Het valt haast niet te rijmen met de wereld van verzorgingshuizen en trapliften, maar Nelson herinnert zich hoe Archie Whitcliffe had gekeken toen hij het over de heilige eed had gehad, en aan de woorden van Maria: ‘*Lucifer. Hij zei Lucifer.*’ Hij denkt ook, zonder specifieke redenen, aan Jack Hastings die trots voor zijn open haard stond terwijl zijn moeder op de achtergrond kalmpjes zat te breien. ‘*Hij heeft de verschrikkingen nooit vergeten.*’

Hij zegt tegen Ruth: ‘Kom niet aan Whitcliffes familie. Je weet hoe dat gaat in Norfolk. De Whitcliffes wonen hier al sinds de oertijd. Van sommigen zou je zelfs denken dat ze nog steeds in de oertijd leven. Whitcliffe is trots op zijn grootvader en vindt hem een held. Hij vond het al niet leuk dat we met hem gingen praten, dus wil hij vast geen autopsie. Hij wil hem netjes laten begraven: doodskist, bloemen, zwarte paarden, de hele rataplan. Hij wil geen oponthoud omdat ik beweer dat de ouwe misschien is vermoord.’

‘Is hij het enige familielid?’ vraagt Ruth, die de hoofdinspecteur nog nooit heeft ontmoet.

‘Nee, Archie zei dat hij een heel stel kleinkinderen heeft.’

‘Misschien zullen sommigen van hen je steunen in je beslissing.’

‘Misschien. Whitcliffe had het over een zus. En hij heeft geloof ik ook een broer.’

Nelson kijkt fronsend naar de vloer, die nog bezaaid is met boeken en kartonnen dozen. Ruth wil eigenlijk wel dat hij weggaat. Ze heeft haar tijd hard nodig om de boel op te ruimen voordat ze Kate moet gaan halen. Ze verdenkt Nelson ervan dat hij blijft plakken in de hoop Kate te kunnen zien. Hij was erg teleurgesteld toen ze hem vertelde dat de baby bij de oppas was.

Als er onverwachts op de deur wordt geklopt, vraagt Nelson inderdaad meteen: ‘Is dat Katie?’

‘Nee, ze is nog te jong voor een rijbewijs,’ zegt Ruth terwijl ze opstaat. Wie kan dat zijn? Dieter Eckhart, die haar nog meer spullen à

la *The Eagle Has Landed* wil laten zien? Shona, die komt roddelen? Cathbad?

Als ze de deur opendoet, ziet ze een elegante vrouw met kort, gehighlight haar en een koffer.

‘Ruth!’

‘Tatjana...’ stamelt Ruth. ‘Ik dacht dat je morgen pas zou komen.’

‘Heb je mijn sms niet ontvangen?’

Ruth schudt haar hoofd. Haar mobieltje ligt boven, bedolven onder de rommel.

‘Sorry,’ zegt Tatjana. Ze kijkt om naar de taxi die moeizaam keert op de smalle weg.

‘Maakt niet uit. Kom erin.’

Ruth is zich bewust van de donkere gedaante die op de achtergrond overeind is gekomen. ‘Tatjana, dit is inspecteur Harry Nelson van het politiekorps van Norwich.’ Ze weet niet waarom ze hem met naam en toenaam voorstelt, maar ziet verbaasd dat Tatjana erg belangstellend kijkt.

‘Aangenaam kennis te maken, inspecteur,’ zegt ze.

‘... het is een sterk gelaagd alluviaal terrein, kenmerkend voor paleolithische kuststreken, dus waren we uiteraard erg verrast.’

‘Uiteraard.’ Ruth weet onderhand niet meer over welk terrein ze het hebben. Gaat dit nog steeds over de Arlington Springs Woman? De afgelopen paar uur is Tatjana van het Europese paleolithische tijdperk via de Klokbekercultuur naar de opgravingsterreinen van de Burgeroorlog in Dorset gedwaald. Ruth meent dat ze het nu over New World Archaeology hebben, waar Tatjana veel van lijkt te weten, maar heeft moeite haar bij te houden. Ze weet dat ze zelf een beetje bekrompen is wat archeologie aangaat, omdat ze een sterke voorkeur heeft voor Britse en Europese opgravingsterreinen (Groot-Brittannië was slechts tienduizend jaar geleden nog onderdeel van het Europese vasteland) boven die in de beide Amerika’s en Australië.

Ze kan zich ook niet goed concentreren omdat ze Kate bij Sandra heeft opgehaald en de baby er geen genoeg mee neemt als een de-

corstuk lief te slapen, maar de aandacht opeist door te kraaien en als een miniatuurcheerleader hoge kreetjes te slaken. Ruth vindt dat heel schattig, maar durft haar aandacht niet al te lang af te wenden van Tatjana. Dus zit ze op de grond met Kate, die ze tussen wat kussens heeft gelegd, en geeft haar af en toe een kleurig speeltje, dat echter steevast door Kate wordt genegeerd omdat ze liever op de afstandsbediening van de televisie bijt. Tatjana heeft nog niet één keer in Kate's richting gekeken.

Nelson was maar een paar minuten gebleven, lang genoeg om door Tatjana als 'interessant' bestempeld te worden, wat, zoals Ruth opmerkt, de grootste lof is die ze iemand kan toekennen.

'Waarom had jij midden op de dag een politieman op bezoek?' had ze met licht opgetrokken wenkbrauwen gevraagd. Ruth hoopte dat ze niet bloosde.

'Ik ben toegevoegd aan de afdeling Ernstige Delicten,' zei ze met een gezicht dat naar ze hoopte Ernstige Delicten uitdrukte. 'Ik help soms met een onderzoek. De forensische kant, beenderen, datering, dat soort dingen.'

'En worden er in Norfolk veel ernstige delicten gepleegd?' Tatjana keek nog steeds geamuseerd.

'Je moest eens weten,' had Ruth gezegd. Ze moet Kate ergens kwijt omdat ze aan het eten moet beginnen. Aangezien er in de koelkast alleen maar twee kipfilets en een heel oude tomaat liggen (ze was van plan geweest morgen boodschappen te doen), is de menukeuze beperkt. Ze besluit iets te maken dat ze kip-cacciatore zal noemen en hoopt er het beste van. Gelukkig heeft Tatjana een fles wijn meegebracht uit de tax-freeshop. Het probleem is dat ze Kate niet alleen kan laten en niet aan Tatjana wil vragen op haar te passen. Uiteindelijk zet ze de baby in haar draagstoeltje en neemt haar mee naar de keuken. Jezus, vroeger kon ze weggaan wanneer ze maar wilde en nu is het al ingewikkeld als ze alleen maar naar de keuken moet.

Tatjana loopt met haar mee en gaat door met haar verhaal over de Arlington Springs Woman. Ruth probeert gelijktijdig te luisteren, te koken en op Kate's kreetjes te reageren, maar al gauw vindt Kate dat ze

niet voldoende aandacht krijgt en veranderen haar cheerleadergilletjes in gehuil. Ruth tilt haar uit het stoeltje en wiegt haar op haar arm terwijl ze in een steelpannetje een flesje melk opwarmt. Tatjana kijkt toe vanuit de deuropening, met een glas wijn in haar hand.

Als Ruth gaat zitten met Kate (en het flesje) op haar schoot, vraagt Tatjana op een toon alsof het een academisch vraagstuk is: 'En hoe zit het nu eigenlijk met Kate's vader? Bekommert hij zich om haar?'

'Hij is getrouwd,' zegt Ruth kortaf.

'Dat moet voor jou erg moeilijk zijn.'

'Het valt wel mee,' zegt Ruth terwijl ze Kate wat beter op haar arm neemt. 'Ik zou niet getrouwd willen zijn. Ik vind het prettig om hier in mijn eentje te wonen.'

'Met Kate.'

'Ja. Met Kate. En met Flint.'

Flint had een hartelijker welkom ontvangen dan Kate. Tatjana was op haar hurken gaan zitten, had hem onder zijn kin gekrabd en gezegd dat hij erg mooie snorharen had. Flint heeft de gewoonte mensen die zichzelf als kattenliefhebbers beschouwen straal te negeren. Ook nu. Omgekeerd gedraagt hij zich tegenover Nelson, die de voorkeur geeft aan honden, heel aanhankelijk. Hij springt altijd op zijn schoot en laat dan een hele massa haren achter op zijn broek.

'Maar is het hier soms niet eenzaam voor je?' vraagt Tatjana. 'Heb je burens?'

'Het huis hiernaast staat leeg. Het andere is een vakantiehuis. Die mensen komen meestal zomers een week of twee.'

'En je werk op de universiteit. Gaat dat goed?' Misschien heeft Tatjana gemerkt dat Ruth weinig heeft bijgedragen aan de archeologische verhalen.

'Ja hoor. Ik mag mijn studenten graag. Ik vind lesgeven leuk. Alleen heb ik al een tijdje geen interessante opgravingen gedaan. De laatste was een jaar geleden, op de Saltmarsh, met Erik.'

'Ik kan amper geloven dat Erik dood is,' zegt Tatjana. 'Hoe is het gebeurd? Ik heb altijd gedacht dat hij het eeuwige leven had.'

'Hij is hier gestorven, op de Saltmarsh,' vertelt Ruth. 'Het was donker

en de vloed kwam op. Hij is verdronken.’ Ze hoopt dat Tatjana niet om details zal vragen. Ze wil nooit meer aan die avond denken.

‘Wat erg,’ Tatjana zwijgt eventjes. Kate’s oogleden zakken dicht, het flesje glijdt uit haar mond en een straaltje melk stroomt over Ruths arm.

‘Ruth.’ Tatjana klinkt geschrokken. ‘Je mouw.’

‘Maakt niet uit,’ zegt Ruth. ‘Ze slaapt bijna, ik breng haar zo dadelijk naar bed.’ Ze voelt Kate steeds zwaarder worden op haar arm. Het is zes uur en met een beetje geluk zal ze bijna de hele nacht doorslapen.

Tatjana gaat tegenover haar zitten en kijkt zo intens naar haar dat Ruth zich verlegen voelt, bewust van het contrast tussen Tatjana’s gesoigneerde kleding en kapsel, en haar eigen slordige, met melk besmeurde blouse.

‘Ik zie er niet uit,’ zegt ze, Tatjana in de ogen kijkend.

‘Je ziet er prima uit,’ antwoordt Tatjana. ‘Je bent helemaal niet veranderd.’

Ruth weet dat ze wel is veranderd. Ze is ouder, dikker en bezadigder. Maar ze heeft al vaker gemerkt dat als je niets aan jezelf doet, de mensen aannemen dat je ook niet bent veranderd. En dat het je niets kan schelen.

‘Ik ben veertig,’ zegt ze.

Tatjana trekt haar mondhoeken naar beneden. ‘Ik ook.’ Onverwacht steekt ze haar hand uit naar Kate’s haar. ‘Het lijkt lang geleden, hè? Bosnië.’

Dat is zo, maar het lijkt ook heel kort geleden. Ruth hoeft haar ogen maar te sluiten om het hotel te zien – Erik die bij kaarslicht verhalen vertelt, Tatjana in de schaduw met haar geweer. Wat er ook gebeurt, ze moeten niet over Bosnië praten.

Dus vertelt ze Tatjana over de skeletten in Broughton Sea’s End.

Tatjana’s zoon, Jacob, was dood. Ruth was blij dat Tatjana haar dat meteen had verteld en haar daarmee de gêne had bespaard van ongepaste opmerkingen als ‘Ik wist niet dat je een zoon had. Hoe oud is hij?’ waarmee alles nog erger zou zijn geworden. Alsof het nog erger kon worden. In de zomer van 1995 wist Ruth niet hoe het was om een kind te hebben

en om een kind te verliezen. Eigenlijk kan ze zich dat nog steeds niet indenken. Ze herinnert zich dat ze letterlijk verstijfd van de schok in de schaduw van de dennenbomen had gezeten. Ze had niet geweten wat ze moest zeggen. Het leven had haar niet voorbereid op dat moment. Haar ouders waren de deskundigen op het gebied van de dood en het hiernamaals. Zij zouden wel geweten hebben wat ze moesten zeggen. 'We zullen voor je bidden.' 'Ik weet zeker dat hij bij de andere engelen in de hemel is.' Maar Ruth kon dergelijke dingen niet zeggen. Ze geloofde niet in God, zeker niet in een God die een kind wegnam opdat het een engeltje zou worden. Wat moest je zeggen tegen een jonge vrouw van je eigen leeftijd die haar kind had verloren?

Het was misschien maar goed dat Tatjana niet had verwacht dat Ruth iets zou zeggen. Rustig, bijna emotioneel, had ze het verhaal verteld. Ze was jong getrouwd, haar man was eveneens academicus en stond helemaal achter haar carrière, wat in die tijd niet gebruikelijk was voor een Joegoslavische man. Zelfs nu herinnert Ruth zich hoe Tatjana had gekeken toen ze het woord 'carrière' had uitgesproken. Nadat Jacob was geboren, had Tatjana haar studie voortgezet en was ze parttime les gaan geven op de universiteit. Toen Jacob twee was, was haar de kans geboden voor haar Ph.D. te studeren op de Johns Hopkins University. Aangeemoedigd door haar man had Tatjana Jacob bij haar ouders achtergelaten en was ze naar Amerika vertrokken. Toen ze daar was, brak thuis de hel los.

'Mijn man is meteen in het begin al omgekomen. Hij zat in een konvoi van vrachtwagens waarmee de gewonden uit Mostar werden gehaald. Zijn auto werd geraakt door een granaat. Ik was al begonnen regelingen te treffen om Jacob en mijn ouders naar de Verenigde Staten te laten komen, toen ik hoorde dat hun dorp was aangevallen. Ik kon geen enkele informatie krijgen en werd helemaal gek. Uiteindelijk ben ik er over land naartoe gereisd, wat op zich een nachtmerrie was. Het dorp was met de grond gelijk gemaakt. Alsof het nooit had bestaan.'

'Maar weet je zeker dat Jacob –'

Tatjana had gelachen. Een geluid dat Ruth nooit meer wilde horen.

'Ik heb een van de weinige overlevenden gevonden. Ze vertelde me

dat ze had gezien dat Jacob en zijn grootouders werden doodgeschoten. De enige vraag is nu: Waar is zijn lijk?’

In het vlekkerige licht onder de bomen had ze Ruth aangekeken.

‘Ik moet zijn lijk vinden, Ruth. Je weet wat Erik zegt over de behoefte aan een graf. Het is waar. Je moet de dode zien, hem begraven, om hem rouwen. Anders...’ Haar stem verloor alle kracht. ‘Anders kun je niet verder leven.’

‘Maar hoe...’ Ruth hoorde zelf hoe onbeholpen ze klonk. Wat was ze een waardeloos klankbord. Zij zweeg dus ook maar.

‘Ik weet het niet,’ zei Tatjana toen fel. ‘Je weet dat ze lijken vaak naar andere plekken brengen om hun misdaden te verbergen.’ Dat was waar en het maakte het werk van de archeologen des te moeilijker. Op sommige plaatsen kon je duidelijk zien dat ze te maken hadden met secundaire en zelfs tertiaire begraafplaatsen, met lijken die meerdere keren waren verhuisd om ontdekking te voorkomen. Soms konden ze gebruikmaken van 3D-scanning om de diepte van een graf te peilen, maar vaak moesten ze vertrouwen op hun kennis van de aardlagen en grondverstoring om te kunnen bepalen hoe vaak en hoe recent een lijk was begraven. Het kwam ook wel voor dat ze er alleen maar naar konden raden, dat ze hun ‘archeologische intuïtie’ moesten gebruiken, zoals Erik het noemde.

‘Ik moet informatie zien te krijgen,’ zei Tatjana. ‘Ik kan iedereen die we ontmoeten vragen naar informatie over het dorp en de doden. Daar kun jij me mee helpen, Ruth.’

‘Goed.’

‘En,’ zei Tatjana, alsof het haar nu pas te binnen schoot, ‘ik weet hoe de man heet die het heeft gedaan. Dat is erg gunstig.’

Ruth begreep niet waarom, maar Tatjana vertelde haar dat. ‘Want dan kan ik hem vermoorden.’

13

Het verzorgingshuis ziet er in de lentezon best aardig uit. De tuin ligt keurig bij, het gras is gemaaid in ligstoelstrepen, de bloemperken zijn gevuld met narcissen. De gebouwen zien er ook goed uit, laag, opgetrokken uit rode baksteen, met raam- en deurkozijnen die goed in de verf zitten. Niet gek, denkt Nelson goedkeurend. Ooit zal hij voor zijn moeder misschien zoiets moeten zoeken. Maar nu nog niet. Maureen Nelson wordt al nijdig als ze de woorden ‘senioren’, ‘zorg’ en vooral ‘huismeester’ maar hóórt. Nelson heeft trouwens twee oudere zussen die het allemaal zullen regelen als het eenmaal zover is, zuchtend en steunend over al het extra werk natuurlijk, al zullen ze ieder aanbod om te helpen meewarig afwijzen, vooral als hij ermee komt. Soms is het wel prettig om de jongste te zijn.

Nelson drukt op de bel naast het gevreesde woord ‘huismeester’, maar zelfs Maureen zou niets aan te merken hebben op de charmante man met de zachte stem (mogelijk een Ier, net als Maureen zelf), die de dubbele deur voor hem openhoudt en hem voorgaat naar een appartement op de begane grond.

‘Woont u hier?’ vraagt Nelson.

‘Ja,’ zegt de huismeester, Kevin Fitzherbert. ‘Je hebt veel van dit soort tehuizen waar men het over een huismeester heeft, terwijl die persoon alleen maar een stem aan de telefoon is, niet iemand die ter plaatse woont om de gootsteen voor je te ontstoppen als dat nodig is.’

‘Doet u dat dan? Gootstenen ontstoppen?’

‘Ja, en mensen overeind helpen als ze zijn gevallen, de juiste televisiezender voor ze opzoeken – als ze *Cijfers en Letters* niet kunnen zien is de wereld te klein – jamptjes openen, totoformulieren opsturen.’

Nelson bekijkt de woonkamer. Het is een aangename, opvallend net- te kamer met een leunstoel tegenover de televisie. De afstandsbediening en een opgevouwen *Radio Times* liggen op de armleuning.

‘Bent u getrouwd, meneer Fitzherbert?’ vraagt hij als hij op uitnodi- ging van Fitzherbert is gaan zitten.

Kevin Fitzherbert kijkt een beetje verlegen. ‘Gescheiden. Mijn vrouw en ik... hadden problemen... maar ik drink nu niet meer, al vijf jaar niet meer. Ik ben lid van de AA. Ik ben een nieuwe weg ingeslagen.’

Niet voor het eerst verbaast Nelson zich erover dat mensen zo veel over zichzelf aan de politie vertellen zonder dat hun dat wordt gevraagd. Het feit dat Kevin Fitzherbert aan de drank is geweest, is misschien relevant maar misschien ook niet. Nelson slaat de informatie op en glim- lacht nietszeggend.

‘Wat kunt u me vertellen over Hugh Anselm?’ vraagt hij.

‘Ah...’ Fitzherbert kijkt erg bedroefd en zijn Ierse accent komt dui- delijker uit als hij zegt: ‘Een triest geval. Zo’n aardige man. Een echte heer, als u begrijpt wat ik bedoel. In alle opzichten een man van de oude stempel.’

Nelson probeert zich te herinneren waar hij diezelfde uitdrukking onlangs heeft gehoord. ‘Hoe is hij gestorven?’ vraagt hij.

‘Het was een hartaanval,’ zegt Fitzherbert. ‘Hij had een hartkwaal. Hij verkeerde in slechte gezondheid en de minste of geringste inspanning kon een hartaanval opwekken. Hij wist dat elke dag zijn laatste kon zijn. Ik probeer bij alle oudere bewoners één keer per dag langs te gaan om te zien of alles in orde is. Ik heb voor iedereen zo’n beetje een vast tijdstip. Ik ging meestal rond negen uur naar Hugh, omdat hij altijd vroeg opstond. Dan namen we een kopje thee en probeerden we samen de kruiswoordpuzzel in de *Telegraph* op te lossen. Hughie was daar heel goed in. Die dag was ik op het gebruikelijke tijdstip naar hem toe gegaan, maar hij deed niet open. Dat vond ik vreemd, dus heb ik met mijn looper de deur opengemaakt. Hij zat op zijn traplift, met de veiligheidsgordel om, morsdood.’

‘Waarom had hij een traplift?’ vraagt Nelson in een helder moment. ‘Het zijn toch allemaal appartementen?’

‘Nee, er zijn ook maisonnettes. Dat zijn eigenlijk de mooiste wonin-

gen. Hugh had een trap, maar omdat hij buiten adem raakte als hij naar boven liep, gebruikte hij altijd de lift.'

'Hoe lang denkt men dat hij op die lift heeft gezeten?'

'Volgens de lijkschouwer bijna vierentwintig uur. Hij moet de dag ervoor, vlak nadat ik ben geweest, op het stoeltje van de lift zijn gaan zitten.'

'De lijkschouwer? Heeft de politie dan een onderzoek ingesteld? Mensen van mijn afdeling?' Het incident moest hebben plaatsgevonden toen hij op vakantie was. Niettemin komt het hem bekend voor.

'Ja, een aardige jongeman. Clough. Ik heb de naam onthouden omdat ik vroeger een grote fan van Forest was.'

Clough! Daarom kwam het verhaal hem bekend voor. Hij moest het gelezen hebben in het weekrapport. Alhoewel Clough geen schuld treft – de oude man leek een natuurlijke dood te zijn gestorven en Clough had er een rapport van opgemaakt – ergert Nelson zich toch een beetje aan zijn brigadier.

'Meneer Fitzherbert,' zegt hij, naar voren leunend, 'zoals ik door de telefoon al zei, heb ik belangstelling voor alles wat Hugh Anselm u over de oorlog heeft verteld. In het bijzonder over zijn jaren bij de burgerwacht.'

'Ja, dat zei u en ik heb erover nagedacht, maar hij had het nooit over de oorlog. Ik geloof dat hij bij de RAF heeft gezeten, maar daar praatte hij nooit over. Hij weigerde zelfs een klaproos op zijn revers te dragen. Hij zei dat de dodenherdenking net zo goed voor de Duitse als de Britse slachtoffers moest worden gehouden. Hij zei dat er geen goeden en kwaden waren geweest, alleen maar winnaars en verliezers. Hij was in feite een linkse rakker. Hij schreef ook aldoor ingezonden brieven over Irak en dergelijke zaken.'

'Maar hij las de *Telegraph*.'

'Alleen vanwege de kruiswoordpuzzel. Hij had ook een abonnement op de *Guardian* en de *New Statesman*. En op historische tijdschriften. Hij was een beschaafde, geschoolde man.'

'Meneer Fitzherbert, ik weet dat dit vreemd klinkt, maar heeft Hugh Anselm het ooit over... Lucifer gehad?'

‘Lucifer? Goeie genade. Nee.’ Met een instinctief gebaar houdt Fitzherbert zijn hand voor zijn voorhoofd. Hij is dus katholiek.

Er valt hier verder niets te ontdekken, denkt Nelson. Hugh was een beschaafde, geschoolde man die op zijn zesentachtigste aan een hartaanval was overleden. Hij had geen naaste familie. Nelson heeft navraag gedaan. Zijn vrouw is acht jaar geleden gestorven. Ze hadden geen kinderen. Er is niemand die om hem rouwt, behalve Kevin Fitzherbert, die zijn gezelschap mist bij het oplossen van de kruiswoordpuzzel.

Maar bij de deur schiet Nelson iets te binnen, als was hij Columbo.

‘De traplift. Zat die boven of beneden?’

Fitzherbert fronsd zijn wenkbrauwen. ‘Ja, dat was wel gek. Hij zat halverwege.’

‘Halverwege? Was hij dan defect geraakt?’

‘Dat moet wel, maar het is evengoed vreemd. Ze worden regelmatig nagekeken. Toen ik Hugh zag zitten, heb ik meteen op de knop gedrukt. Het was een instinctief gebaar. De lift kwam zonder mankeren in beweging.’

‘Waarom was hij dan halverwege gestopt?’

‘Misschien was de stroom eventjes uitgevallen. Of misschien heeft Hugh per ongeluk op de knop gedrukt.’

‘Tenzij iemand anders de lift heeft stopgezet,’ zegt Nelson.

Nelson denkt diep na als hij terugrijdt naar het politiebureau. Op het oog zou je zeggen dat de dood van beide oude mannen te wijten was aan natuurlijke oorzaken. Maar er zijn nu voldoende vragen om achterdochtig te worden. Waarom was de traplift halverwege blijven steken? Wat bedoelde Archie met het woord ‘Lucifer’ en wat hield de heilige eed in die de twee mannen hadden gezworen toen ze tieners waren? Er zit hem nog iets anders dwars. Iets wat te maken heeft met een leunstoel, een *Radio Times* en Ruth Galloway. Hij trekt diepe rimpels in zijn voorhoofd en scheurt bij de soepfabriek van Campbell’s op twee wielen door de bocht.

Als hij op het bureau aankomt, verzoekt hij Lea hem een kop zwarte koffie te brengen en begint hij een aanvraagformulier in te vullen voor

de autopsie op Archie Whitcliffe. Zijn baas zal dat natuurlijk te zien krijgen, maar het is zaak dit zo snel mogelijk aan het rollen te brengen. ‘Geheel overeenkomstig de procedure,’ zal hij zeggen als Whitcliffe ertegen zal protesteren. Want Whitcliffe is bovenal een man van procedures.

Terwijl hij ijverig bezig is hokjes aan te kruisen, verschijnt Clough in de deuropening.

‘U wilde me spreken?’ Nelson had hem een sms’je gestuurd.

‘Ja, ga zitten.’

Clough gaat zitten. Zijn kaken bewegen omdat hij probeert wat voedsel los te wurmen dat tussen zijn achterste kiezen is blijven steken.

‘Het gaat over Hugh Anselm.’

Clough kijkt niet-begrijpend.

‘De oude man die dood op zijn traplift zat.’

‘O ja. U was toen met vakantie. Die arme stakker was op de lift gaan zitten, kreeg een hartaanval en werd de volgende ochtend pas gevonden. Ik heb er een rapportje van gemaakt,’ zegt Clough, licht in de verdediging.

‘De lift was halverwege de trap blijven steken. Vond je dat niet vreemd?’

‘De huismeester dacht dat er een storing was opgetreden. Of dat die ouwe per ongeluk op de verkeerde knop had gedrukt. Er was geen sprake van verdachte omstandigheden,’ antwoordt hij, nu sterk in de verdediging.

‘Wat is er met de inboedel van Hugh Anselm gebeurd? Met zijn bezittingen?’

‘Dat weet ik niet. Ik neem aan dat zijn familie die heeft laten weghalen.’ Clough kijkt nu nieuwsgierig. ‘Wat is er aan de hand?’

‘Waarschijnlijk niets.’

‘Heeft dit iets te maken met de oude Whitcliffe?’

Dat is het probleem met Clough. Hij is niet zo dom als hij eruitziet.

‘Dat zou kunnen. Ze waren allebei lid van de burgerwacht en Hugh Anselm heeft kort voor zijn dood een brief geschreven aan een Duitse militaire historicus. Hij zei dat er in 1940 iets was gebeurd dat hem zijn hele leven dwars was blijven zitten. Een “groot onrecht” noemde hij het.’

‘Denkt u dat hij de moord op onze zes vrienden bedoelt?’ Het hele team weet inmiddels dat de dode mannen zo goed als zeker Duitsers waren. Nelson heeft al gehoord dat Clough hen ‘de nazi-boyband’ noemt.

‘Dat weet ik niet en er is niemand meer aan wie we het kunnen vragen.’

‘Verdacht,’ zegt Clough vergenoegd.

‘Ja.’

Clough is al bij de deur als Nelson hem terugroept. ‘Cloughie, wat weet jij over *Cijfers en Letters*?’

‘*Cijfers en Letters*? Dat is een spelletjesprogramma. Rond theetijd. Voor oude mensen. Je moet woorden en sommen maken en er zit iemand bij die de woorden controleert in het woordenboek.’

‘Is het iets waar mensen die van kruiswoordpuzzels houden graag naar kijken?’

‘Vast wel.’

Nelson weet nu wat hem al die tijd had dwarsgezet. Archies krant, opgevouwen bij het televisieprogramma van de dag waarop hij was gestorven. *Cijfers en Letters*, *Coronation Street*, *Panorama*, en de film *Went the Day Well?*

Als Clough weg is, googelt hij *Went the Day Well?*

‘Een huiveringwekkende klassieker,’ leest hij, ‘over de gewelddadige invasie van de nazi’s in een vreedzaam Engels dorp.’

14

*'We komen vandaag bijeen om een kind te zegenen.
Een nieuw leven dat nu deel uitmaakt van onze wereld.
We komen vandaag bijeen om dit kind een naam te geven.
Wie een naam krijgt, krijgt kracht,
dus geven we dit kind vandaag dit geschenk.
We verwelkomen haar in ons hart en in ons leven
en zegenen haar met een naam.'*

Cathbad is in zijn element. Hij heeft in de achtertuin een vreugdevuur ontstoken en een schragentafel neergezet. Op de tafel heeft hij een kelk met wijn en een kom met olijfolie geplaatst en vervolgens de gasten uitgenodigd een kring te vormen rond het vuur.

Ruth, met Kate in haar blauwe skipakje op haar arm, doet met tegenzin wat hij verlangt. Ze was verbaasd geweest hoeveel mensen er waren gekomen voor de naamgevingceremonie. Tatjana, die er al was omdat ze bij haar logeerde, was meteen met Phil aan de praat geraakt over de Arlington Springs Woman. Behalve Phil is Shona er natuurlijk, en verder Cathbads vriendin Freya van de faculteit Moderne Talen, Trace en Clough, Ted, Judy en tot haar verbazing zelfs Dieter Eckhart en Clara Hastings.

'Ik heb Cathbad op de universiteit ontmoet,' had Dieter uitgelegd. 'Hij heeft me uitgenodigd. Ik hoop dat je het niet vervelend vindt.'

'Waarom zou ik dat vervelend vinden?' had Ruth gezegd, al was ze stiekem een beetje verbolgen. Cathbad kan Dieter, die research pleegt op de historische faculteit, onmogelijk erg goed kennen. Ruth verdenkt hem ervan hem te hebben uitgenodigd om Phil te sarren, omdat die

misschien jaloers is op Dieters academische reputatie (en zijn knappe uiterlijk). Nog verbazingwekkender is hoe goed Dieter en Clara het met elkaar kunnen vinden. Ze lopen arm in arm, lachen gniffelend om elkaars grapjes en spreken Duits met elkaar. En dat terwijl de man hier pas een paar dagen is.

‘Ik heb heel veel aan Clara,’ had Dieter gezegd. ‘Ze vertelt me allerlei verhalen over de geschiedenis van deze streek.’ Daarbij had hij Ruth veelbetekenend aangekeken.

Clara had lachend gezegd: ‘En het is goed voor mijn Duits. Ik heb een jaar in Duitsland gewoond voordat ik ben gaan studeren, maar er is veel weggezakt. Ik had duidelijk beter mijn best moeten doen op school.’

‘Ik wil wedden dat je juist de beste van de klas was,’ zei Dieter als een geroutineerde verleider.

‘Helemaal niet,’ antwoordde Clara onverschillig. ‘Ik ben zelfs twee keer van school getrapt. Van verschillende scholen.’

Dieter leek zich veel moeite te getroosten om Clara te helpen die schade in te halen. Hij was samen met haar in een hoekje van Ruths woonkamer gaan zitten waar hij met gewiekste lichaamstaal de rest van het gezelschap buitensloot.

Tot haar eigen verbazing geniet Ruth toch van het feestje. Het is lang geleden dat ze zo’n huis vol mensen had en aangezien Cathbad en Freya voor de hapjes en drankjes hebben gezorgd, heeft zij er weinig werk aan, al had ze moeite gehad voldoende borden en glazen te vinden. (Clough drinkt uit een mok met een plaatje van Winnie de Poeh en Phil eet uit een plastic bakje van Kate.)

Ze had net bij Judy willen gaan zitten om even bij te praten toen er hard op de deur werd geklopt.

‘Dat zal de inspecteur zijn,’ had Clough gegrap. ‘Met een huiszoekingsbevel.’

Ruth hoopte van harte dat het niet zo was.

Maar Clough had gelijk. Op de drempel stond Nelson, met een strak gezicht, gekleed in een spijkerbroek en een leren jasje, samen met Michelle, die een enorm pakket droeg met een feestelijke strik eromheen.

‘Ik weet dat we eigenlijk geen cadeautje mochten meebrengen,’ zei Michelle, ‘maar dit is iets waar je veel aan zult hebben.’

Ruth pakte het cadeau aan en bedankte hen, al voelde ze zich erg bezwaard. Ondanks Cathbads instructie had Kate heel wat cadeautjes ontvangen, maar het pakket van Nelson was beslist het grootste.

‘Maak maar open, Ruth,’ zei Michelle, die een glas punch aanpakte van de opeens erg attente Cathbad. Waar had hij dat schone glas vandaan?

Ruth had er een hekel aan om cadeautjes te openen terwijl er mensen naar haar keken (herinneringen aan onaangename kerstochtenden toen ze had moeten veinzen blij te zijn met een Bijbel), maar het zou onbehouden overkomen als ze zou weigeren. Behoedzaam scheurde ze het roze bloemetjespapier eraf.

‘Wauw! Dit is... wat mooi zeg... wat is het?’

Ze zag een roze linnen stoeltje dat was bevestigd op een brede basis op wieltjes. Vóór het stoeltje zat een plankje met dingen waar je op kon drukken, in knijpen of aan rammelen. Het zag er een beetje eng uit, als een voertuig voor roze marsmannetjes. Het deed Ruth denken aan *Doctor Who and the Daleks*. Uitroeien, uitroeien.

‘Het is een baby walker,’ zei Michelle lachend. ‘Je zet haar in het stoeltje en dan kan ze rondlopen. Nou ja, nu nog niet, maar over een paar maanden. Dan zal ze door je hele huis racen.’

Ruth vond het vooruitzicht van Kate op wielen ronduit verontrustend. Maar gelukkig zou ze met dat ding niet naar boven kunnen, zoals de Daleks.

‘Wauw. Geweldig. Dank je wel.’

‘Waar is de kleine? Ik heb haar al zo lang niet gezien.’

Gedurende de eerste maanden van Kate’s leven had Michelle erg haar best gedaan aardig te zijn voor Ruth. Ze was helemaal naar de Saltmarsh gekomen om de baby te bewonderen en Ruth adviezen te geven. Ze had voorgesteld elkaar in de stad te treffen, aangeboden Ruth en Kate naar het park te rijden en zelfs gezegd dat ze wel met Kate naar het zwembad van haar fitnessclub konden gaan. Ruth had dat erg roerend gevonden en ook behoefte gehad aan een vriendin, in het bijzonder eentje die zelf

ook baby's had gehad, maar ook al deed ze nog zo haar best net te doen alsof Kate geen vader had, alsof de baby kant-en-klaar aan haar brein was ontsproten als een moderne Athena, ze kon onmogelijk samen met Nelsons vrouw gezellig haar kind gaan zitten bemoederen. Dus had ze alle uitnodigingen afgeslagen onder het mom dat ze te veel werk had of te moe was, en toen Michelle uiteindelijk niet meer had gebeld, was ze opgelucht geweest, maar ook teleurgesteld.

Toch deed Michelle nu heel gewoon en keek verrukt ze toen ze Kate zag.

'O, wat is het toch een schatje! Mag ik haar even vasthouden?'

Het verbaast Ruth elke keer opnieuw hoe moederlijk Michelle is. Hoe mondain ze er ook uitziet, ze trekt zich er niets van aan als een baby op haar schouder spuugt of haar haar vastgrijpt. Ze hield Kate bedreven op haar arm (zonder zelfs haar glas neer te zetten) en snoof haar geur op.

'O, wat heerlijk. Ik was vergeten hoe ze ruiken. Kijk toch eens, Harry. Wil je haar even vasthouden?'

'Nee, dat hoeft niet,' zei Nelson.

Uiteindelijk waren de gasten een voor een de tuin in gelopen en toen Ruth had omgekeken, had ze gezien hoe Nelson zijn vrouw in haar ruisende, rode jas hielp. Michelle had geglimlacht en even tegen hem aan geleund. Achter hen zaten Dieter en Clara nog steeds te fluisteren. Wat een liefde overall, had Ruth zuur gedacht. Dat ligt vast aan Cathbads punch.

'Deze ceremonie wordt een *wiccaning* of een zegening genoemd,' had Cathbad daarstraks uitgelegd. 'Het is de bedoeling Kate voor te stellen aan de goden.'

'En als je niet in die onzin gelooft,' had Ruth eraan toegevoegd, 'is het gewoon een feestje.'

Maar nu, in het donker, terwijl de vlammen opschieten, is het toch meer een ceremonie dan een feestje.

'De voogden, dat zijn Shona en ik,' zegt Cathbad bescheiden, 'moeten aan weerskanten van de tafel gaan staan. Ruth, jij met Kate in het midden.'

Ruth doet wat hij zegt. Ze is bereid tot op zekere hoogte mee te wer-

ken, maar heeft al besloten dat ze bij het minste of geringste teken van levende offers naar binnen zal gaan.

‘Welke namen zijn voor dit kind gekozen?’ vraagt Cathbad met zijn druïdestem, gedragen en indrukwekkend.

‘Kate,’ zegt Ruth. ‘Kate Scarlet.’

Ze kijkt naar Nelson en merkt tot haar grote schrik dat ze niet van hem kan wegstijgen. Alleen zij tweeën weten wat die naam te betekenen heeft, al ziet ze aan de manier waarop Judy opschrikt, dat sommigen van haar gasten het misschien zullen raden. Scarlet Henderson, het meisje uit de ontvoeringszaak waardoor Ruth en Nelson voor het eerst met elkaar in contact zijn gekomen.

Een volle minuut staren Ruth en Nelson elkaar over de vlammen heen aan. Dan gaat Cathbad tot haar grote opluchting weer door.

‘Mogen de goden ervoor zorgen dat dit kind puur en perfect blijft en dat alles wat negatief is ver van haar wereld wordt gehouden.’

Hij doopt zijn vinger in de olijfolie en raakt Kate’s voorhoofd zachtjes aan. Ruth houdt goed in de gaten of hij geen sinister symbool tekent, maar ziet dat het bij de aanraking blijft. Dan doopt hij zijn vinger in de wijn en laat een druppel op Kate’s lippen vallen. De baby glimlacht. Een dochter van haar moeder.

‘Moge het geluk je altijd goed gezind zijn,’ zegt Cathbad zangerig. ‘Moge je altijd een goede gezondheid genieten, moge je altijd vreugdevol zijn en moge je altijd liefde in je hart hebben.’

Weer kijkt Ruth naar Nelson. Hij staart nu naar de vlammen.

‘De goden en wij kennen je nu als Kate Scarlet. Dit is je naam en die heeft kracht. Moge je hem in ere dragen en mogen de goden je zegenen op deze dag en alle dagen die hierop zullen volgen.’ Hij geeft de kelk aan Ruth. ‘Drink en geef door.’

Tegen de kring zegt hij: ‘Wanneer je hebt gedronken, zeg je hardop: ‘Ik eer je, Kate Scarlet.’

Ruth neemt een slokje. De wijn stijgt als whisky naar haar hoofd. ‘Ik eer je, Kate Scarlet,’ zegt ze schor. Ze geeft de kelk door aan Shona, die een flinke slok neemt. ‘Ik eer je, Kate Scarlet,’ zegt ze luid en duidelijk. Ze geeft de kelk door aan Dieter.

‘Ik eer je, Kate Scarlet.’ Hij maakt een lichte buiging.

‘Ik eer je, Kate Scarlet,’ echoot Clara.

‘Ik eer je, Kate Scarlet.’ Clough klinkt alsof hij moet lachen.

‘Ik eer je, Kate Scarlet.’ Trace zeg het uitdrukkingloos.

‘Ik eer je, Kate Scarlet.’ Tatjana legt de nadruk op de namen.

‘Ik eer je, Kate Scarlet,’ zegt Ted met zijn zware stem net zo luid als Cathbad.

‘Ik eer je, Kate Scarlet.’ Judy zegt het heel zachtjes.

‘Ik eer je, Kate Scarlet.’ Phil mompelt het geneeerd.

‘Ik eer je, Kate Scarlet.’ Freya fluistert het indringend.

Nu pakt Nelson de wijn aan. Zijn lippen bewegen maar niemand hoort zijn woorden. De vlammen zijn zo hoog gerezen dat Ruth zijn gezicht niet kan zien. Michelle neemt de kelk volkomen beheerst van hem over. ‘Ik eer je, Kate Scarlet.’

Cathbad zet de kelk weer op de tafel. ‘Mag ik haar even?’ vraagt hij aan Ruth. Schoorvoetend geeft Ruth hem het bundeltje in het blauwe skipakje. Cathbad tilt de baby op naar de nachtelijke hemel. ‘Welkom, Kate Scarlet. We verzoeken de goden over jou en over je vader en moeder te waken.’ Hij kijkt naar Ruth en glimlacht. ‘Dat was het.’

Aangeslagen loopt Ruth achter Cathbad aan naar binnen. Waarom had hij dat over de vader en moeder gezegd? Vermoedt hij iets of heeft hij die blabla klakkeloos gedownload van heidensegebruiken.com? Dat is het probleem met Cathbad. Bij hem weet je nooit of het gaat over zogenaamd geestelijke zaken of dat hij doodgewoon zit te stoken. Hadden de anderen iets gemerkt? Volgens haar hadden ze niet erg oplettend geluisterd – ze hadden allemaal de wat glazige gezichten gehad van mensen in de kerk. Maar ze weet heel zeker dat het Nelson is opgevallen.

Kate is in slaap gevallen en Ruth is blij dat ze eventjes naar boven kan gaan om haar naar bed te brengen. Ze trekt Kate het skipakje uit en legt haar in de wieg, onder de deken die haar moeder heeft gebreid. Hoe zouden haar ouders gereageerd hebben op de ceremonie rond het vuur? Ze vermoedt dat ze halsoverkop op zoek zouden zijn gegaan naar een bel, een boek en een kaars zodra ze de kom met olie en de kelk met wijn zouden hebben gezien.

Maar als ze weer naar beneden gaat en bij de nu bijna lege punchbowl Judy treft, zegt die: 'Het deed me sterk denken aan een katholieke mis. Vooral vanwege het rondgeven van de kelk met wijn.'

Ruth vraagt zich af of de analogie ook Nelson is opgevallen, die net als Judy katholiek is opgevoed.

'Ga jij eigenlijk in de kerk trouwen?' vraagt ze.

Judy trekt een grimas. 'Ja. We krijgen een officiële huwelijksmis. Darren is ook katholiek. We kennen elkaar al van school.'

'Dat lijkt me fijn,' zegt Ruth, 'om iemand zo goed te kennen.'

Judy vist een plakje sinaasappel uit de punch en eet het peinzend op. 'Het is ook fijn. Ik bedoel, we hebben dezelfde herinneringen en dezelfde vrienden. Mijn ouders kennen zijn ouders.' Ze lacht. 'Maar soms vraag ik me af hoe het is om naar bed te gaan met iemand die je helemaal niet goed kent. God, ik ben zeker dronken.'

Ruth denkt aan een donkere nacht, een afgrijselijke ontdekking, het lichaam van een man die ze amper kent, dat samen met het hare beweegt.

'Dat kan opwindend zijn,' zegt ze, 'maar het lijkt mij toch het beste om naar bed te gaan met iemand die elke centimeter van je lichaam kent.'

'Klinkt goed.'

Ruth draait zich met een ruk om en ziet Nelson achter zich staan. Ze weet dat ze een kop als een boei krijgt.

'Dit is meidenpraat,' zegt Judy.

'Dat had ik begrepen. Wij gaan, Ruth. Bedankt voor deze... avond.'

'Heb je nog met Dieter gepraat? Over de geraamten?'

'Heel kort. Hij heeft het druk met andere dingen.'

Ruth kijkt naar de bank, waar Dieter en Clara weer neus aan neus zitten, hij nu met zijn hand in haar nek.

'Is dat niet de dochter van Jack Hastings?' vraagt Nelson.

Ruth knikt.

'Wat zou die ervan zeggen als hij wist dat ze met een Duitser zit te vrijen?'

'*Don't mention the war,*' zegt Ruth.

‘Zeg dat wel. Nou, tot ziens.’ Hij leunt naar voren alsof hij haar wang wil kussen, maar richt zich op het laatste moment weer op. Michelle omvat Ruth in een geparfumeerde omhelzing.

‘We moeten binnenkort echt weer eens afspreken,’ zegt ze.

‘Ik snap werkelijk niet wat ze in hem ziet,’ zegt Judy als de deur achter de Nelsons is dichtgevallen.

‘Zijn sprankelende persoonlijkheid?’

‘Ja, vast.’

Nu scheidt Tatjana nog een glas punch voor zichzelf in.

‘Die Nelson is anders best een aantrekkelijke man,’ zegt ze.

Judy snuift, draait zich om en knoopt een praatje aan met Cathbad.

‘Vind je?’ zegt Ruth.

‘Ja,’ zegt Tatjana dromerig. ‘Sterk en duister. Volgens mij zit hij vol geheimen.’

Ruth bekijkt haar scherp, maar Tatjana staart naar de kom met punch. In de keuken beginnen Ted en Clough te zingen. *‘I wanna be near you. You’re the one, the one for me.’*

Tatjana werpt een zijdelingse blik op Ruth. ‘En ik geloof dat ik een vonkje zag overspringen.’

‘Wat?’

‘Ik denk dat hij iets voor me voelt,’ zegt Tatjana. ‘Ik kon het echt merken.’

Ruth zegt niets. Ze weet niet goed wat ze aan moet met deze nieuwe Tatjana, die haar deelgenoot maakt van haar intieme gevoelens. Ze geeft de voorkeur aan de gesloten jonge vrouw die met een fles wijn in het dennenbos de wolven trotseerde.

‘Hij is getrouwd,’ zegt ze uiteindelijk.

‘En zijn vrouw is erg mooi,’ zegt Tatjana, ‘maar niet intelligent genoeg voor hem, vind ik.’

‘I wanna be near you,’ zingen Ted en Clough luidkeels in de keuken. *‘You’re the one for me.’*

Ruth is opeens erg moe. Ze wil het liefst in bed kruipen en een week slapen. Zou het erg onbeleefd zijn als ze naar boven ging en vroeg of de laatste die vertrok het licht zou willen uitdoen?

Judy komt weer bij haar staan. ‘Tot ziens, Ruth. Bedankt voor de leuke avond.’

‘Je rijdt toch niet zelf?’ Ruth weet niet wat er precies in de punch zat, maar vermoedt dat het alcoholpercentage negentig procent was.

‘Nee, ik rij met Trace mee. Zodra ze Cloughie laat ophouden met zingen.’

In de keuken komt er een abrupt einde aan het concert. Niet voor het eerst is Ruth jaloers op Trace’ aangeboren gezag.

‘Kom je naar mijn vrijgezellenfeestje?’ vraagt Judy aan Ruth. ‘Het is zaterdag over een week en ik zie er vreselijk tegen op.’

‘Waarom wil je dan dat ik kom?’ vraagt Ruth lachend. ‘Zodat ik er ook tegen op kan zien?’

‘Ik heb iemand nodig die aan mijn kant staat.’ Judy wendt zich beleeft tot Tatjana, die nog bij de punch staat. ‘Jij bent uiteraard ook van harte welkom. Dan kun je eens een mooie Engelse traditie meemaken.’

‘Heel graag,’ zegt Tatjana tot Ruths verbazing.

Ted biedt ook een lift met Trace. Cathbad, Ruth, Freya en Tatjana verzamelen de bordjes en kopjes en eten de overgebleven chips op. Phil en Shona zijn meteen na de ceremonie al vertrokken en Dieter en Clara zijn ongemerkt verdwenen.

‘Dat was een interessante belevenis,’ zegt Tatjana tegen Cathbad.

‘Het is belangrijk om de baby voor te stellen aan de behoeders van het gezin,’ zegt Cathbad.

Tatjana stapelt glazen op in de gootsteen.

‘Vertel eens, Cathbad,’ zegt ze, ‘hoe lang ben jij al een duivelaanbidder?’

De volgende ochtend rijdt Nelson somber gestemd naar zijn werk. Gisteravond had hij het gevoel gekregen onderworpen te zijn aan een van die eigenaardige, wetenschappelijke martelmethoden die de Japanners ontwerpen om na te gaan hoeveel iemand in een kort tijdsbestek kan verdragen. Hij gaat prat op zijn zelfbeheersing, maar het valt niet mee om te moeten zien dat je eigen vrouw je onwettige kind knuffelt. En wat voerde Cathbad in zijn schild toen ze rond dat vreugdevuur stonden? Nelson weet zeker dat Cathbad naar hem keek toen hij zei dat 'we de goden verzoeken over jou en over je vader en moeder te waken'. Weet Cathbad dat Nelson Kate's vader is? Cathbad heeft voor haar geboorte iets opgevangen waardoor hij tot die conclusie kan zijn gekomen en Nelson twijfelt er niet aan dat hij zich nog woord voor woord herinnert wat er toen is gezegd. Bovendien kent Cathbad iedereen op de universiteit, en wellicht heeft Ruth Shona in vertrouwen genomen of zelfs die slijmbal van een Phil. Jezus, misschien weet de hele universiteit het al. Het zweet staat in zijn handen. Als dat zo is, zal het niet lang meer duren voordat Michelle erachter komt.

Michelle mag Ruth graag. Ze wil haar helpen. 'Ze heeft geen flauw benul hoe je voor een baby moet zorgen,' had ze tegen een doodnervuze Nelson gezegd na een bezoek aan Ruth en de pasgeboren Kate. 'Vandaag heb ik haar erop betrapt dat ze zat te lezen.' 'Te lezen?' had Nelson verbijsterd herhaald. 'Ja, terwijl ze Kate de borst gaf, zat ze een of ander oud archeologisch boek te lezen.' 'Mag dat dan niet?' Michelle had gelachen. 'Als je een baby hebt, heb je geen tijd om te lezen. Niet als je het goed wil doen.' Deed Ruth het niet goed? Ze lijkt nog steeds niet erg vertrouwd met de baby, zoals Michelle. Ruth houdt Kate soms nog

een beetje angstvallig vast, alsof ze denkt dat ze zou kunnen ontploffen, maar ze schijnt het toch wel goed te doen en Nelson ziet haar soms naar haar dochtertje kijken met een blik waar hij helemaal wee van wordt. En ze praat ook veel tegen de baby, ook al bezigt ze tegen haar vijf maanden oude dochter dezelfde taal als tegen haar studenten. ‘We gaan nu naar buiten, Kate. Je zult het in het begin misschien een beetje koud vinden, maar dat komt alleen maar door het contrast met de temperatuur binnenshuis...’

Nee, in Nelsons bezorgde ogen doet Ruth het juist heel goed. Hij was een beetje ongerust geweest toen ze weer aan het werk ging, maar de oppas lijkt competent (Nelson heeft zonder medeweten van Ruth Sandra’s antecedenten nog een derde keer nagetrokken) en hij weet dat Ruth het geld nodig heeft, vooral omdat hij haar financieel niet kan steunen. Hij heeft aangeboden haar elke maand wat geld te geven (hij zou tegen Michelle kunnen zeggen dat het voor een pensioenfonds is of zoiets), maar dat aanbod heeft ze afgeslagen. ‘Ik wil dit op eigen kracht doen,’ had ze gezegd. Een besluit dat in veel opzichten moedig en bewonderenswaardig is, maar dat Nelson niettemin grote zorgen baart.

Heeft hij eigenlijk rechten inzake Kate? Niet volgens de advocaat bij wie hij in het geheim inlichtingen heeft ingewonnen. ‘Als je naam niet op het geboortebewijs staat, ben je niemand.’ Nelson heeft het geboortebewijs van Kate nooit gezien, maar wil wedden dat daarop staat ‘vader onbekend’. Ruth kan doen wat ze wil – emigreren, in een commune gaan, weigeren Kate naar school te sturen – zonder dat hij er iets tegen kan inbrengen. Ze heeft godbetert al een heidense doopceremonie gehouden. Zijn moeder zou zich in haar graf omdraaien (de schok dat hij de vader van Kate is, zou haar dood zijn geworden). Toen Cathbad zijn in olie gedoopte vinger naar Kate’s voorhoofd bracht, had Nelson zichzelf erop betrapt dat hij stiekem hoopte dat hij het teken van het kruis op haar hoofdje zou maken. *Ik doop u in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.* Eens katholiek, altijd katholiek. En Kate Scarlet! Wat had Ruth bezielde? Hij hoeft maar aan de naam Scarlet te denken en zijn hart breekt, nog steeds.

Tegen de tijd dat hij bij het politiebureau arriveert, is hij in een zwart-

gallig humeur en dat wordt er niet beter op als hij ziet dat Whitcliffe in zijn kantoor op hem zit te wachten. Hij weet dat Whitcliffe niet is gekomen voor een babbeltje over zijn promotiekansen.

Whitcliffe heeft een vel papier in zijn hand. Als hij Nelson ziet, staat hij op en duwt het papier onder zijn neus.

‘Wat heeft dit te betekenen?’

Nelson heeft zijn baas nog nooit zo kwaad gezien. Meestal bewaart Whitcliffe enige afstand en praat hij op een vrij monotone toon. Nu staat hij neus aan neus met Nelson, loopt rood aan en praat verstikt van woede, terwijl zijn Norfolkse accent veel duidelijker uitkomt dan anders. Gek genoeg vindt Nelson hem zo bijna sympathiek. Maar hij weet dat hij voorzichtig moet zijn, heel voorzichtig.

‘Waar hebt u het over, meneer?’ Hij voegt het ‘meneer’ toe om Whitcliffe te paaien.

‘Waar ik het over heb? Dit!’ Whitcliffe wappert met het papier. Nelson doet een halve stap achteruit.

‘Wat is dat dan?’ Al weet hij dat best.

‘Hoe haal je het in je hoofd... Hoe haal je het in je botte hersens om een verzoek in te dienen voor een sectie op mijn grootvader.’

‘Ik heb er goede redenen voor, meneer,’ zegt Nelson onverstoorbaar.

Ze kijken elkaar indringend aan. Whitcliffe haalt hijgend adem, maar de rode kleur begint weg te trekken en zijn stem klinkt weer bijna normaal als hij zegt: ‘Zou je dan zo goed willen zijn mij te vertellen wat die redenen zijn?’

‘Zullen we er even bij gaan zitten?’ Nelson slaat een kalmerende toon aan. Hij heeft het gevoel dat hij een punt heeft gescoord, vooral als Whitcliffe op de bezoekersstoel gaat zitten en hem toestaat achter zijn eigen bureau plaats te nemen. Maar zodra ze zitten, gaat Whitcliffe weer in de aanval.

‘Hoe heb je zoiets kunnen doen, Harry. Achter mijn rug om.’

‘Ik heb de leiding over het onderzoek,’ zegt Nelson. ‘Ik volg slechts de procedure. Ik heb contact opgenomen met het forensisch laboratorium en u daarvan bericht gestuurd. Anders zou u het niet geweten hebben,’ voegt hij eraan toe.

‘Ik weet anders precies wat hier allemaal gebeurt,’ zegt Whitcliffe vin-
nig. Dat is niet te hopen, denkt Nelson.

‘Ik weet dat dit voor u niet makkelijk is...’

‘Niet makkelijk!’ Weer ziet Whitcliffe eruit alsof hij op springen staat.

‘Uw grootvader is overleden en daar bent u natuurlijk verdrietig om,
maar ik heb redenen om aan te nemen dat hij niet op natuurlijke wijze
is gestorven.’

‘En wat mogen die redenen dan wel zijn?’ vraagt Whitcliffe verbeterd.

‘Op de dag voordat uw grootvader is gestorven, zijn brigadier John-
son en ik met hem gaan praten over de skeletten die bij Broughton Sea’s
End zijn gevonden. Ik heb hem gevraagd of hij zich iets herinnert uit
zijn tijd bij de burgerwacht. Het antwoord dat ik van hem kreeg, was:
“Al was dat zo, dan zou ik het u nog niet vertellen. We hebben een hei-
lige eed gezworen, ziet u.”’

‘Is dat je enige –’

Nelson laat hem niet uitpraten. ‘Ik zocht er aanvankelijk niets achter,’
gaat hij door, ‘al had ik wel het idee dat hij iets verborg. Een dag later
was hij dood.’

‘Hij was oud. Het was een hartaanval.’

‘Twee weken geleden is een andere oude man overleden,’ zegt Nelson.
‘Zijn naam was Hugh Anselm en hij heeft samen met uw grootvader bij
de burgerwacht gezeten. Niet lang voor zijn dood heeft hij een Duitse
historicus een brief gestuurd waarin hij schreef dat er tijdens de oorlog
in Broughton iets vreselijks was gebeurd. Twee weken later was hij dood.
Hij is gestorven terwijl hij op zijn traplift zat. En die lift was halverwege
de trap blijven steken. Het is heel goed mogelijk dat er kwade opzet in
het spel is geweest.’

Er valt een stilte. Gerry Whitcliffe staart naar Nelson alsof hij pro-
beert zijn gedachten te lezen. Nelson kijkt volkomen neutraal. Hij hoort
op de achtergrond Clough en Tanya kibbelen over wie er aan de beurt is
om chocolademelk te halen.

‘Wil je daarmee zeggen...’ begint Whitcliffe.

‘Ik wil helemaal niets zeggen, meneer,’ antwoordt Nelson. ‘Ik vind
alleen dat er sprake is van te veel toeval. Meneer Whitcliffe en meneer

Anselm zijn beiden overleden voordat ze hun verhaal konden vertellen. Dat bevalt me niet. Dat bevalt me helemaal niet.'

'Maar wie zou hen dan vermoord moeten hebben?'

'Ik heb een naam,' geeft Nelson toe.

'En die is?'

'Lucifer.'

Ruth en Tatjana lopen een heuvel op. Na twee weken van overwegend mooi weer is het nu weer koud en staat er een venijnige oostenwind. Op het weerpraatje had men het opgewekt over mogelijke sneeuwbuien en de lucht heeft een doffe, loodgrijze kleur. Het is eigenlijk geen dag om te wandelen, maar Tatjana heeft belangstelling voor een Romeinse opgraving in de buurt van Norwich en Ruth, die vanochtend geen les hoeft te geven, vindt dat ze haar gast wat moet entertainen. Bovendien kent ze het bewuste opgravingsterrein goed. Toen er vorig jaar in een van de geulen menselijke beenderen waren aangetroffen, had men haar hulp ingeroepen. De archeoloog die de leiding had over de opgraving, Max Grey, is een expert in Romeinse geschiedenis. Het is een intelligente, aantrekkelijke man en Ruth betrapt zich er wel eens op dat ze op een bijzonder onprofessionele manier aan hem denkt. Maar het terrein bevat ook onaangename herinneringen: een 's nachts rondsluipende wolf, in bloed geschreven letters, een dode baby. Ruth rilt en trekt de rits van haar jack nog wat hoger dicht. Tatjana, gekleed in een modieuze suède jasje, staat ook te bibberen.

'Ik was vergeten hoe koud het is in Engeland.'

'In Cape Cod zal het toch ook wel koud zijn.'

'Ja, maar bij ons zijn de huizen beter verwarmd.'

Tatjana heeft niet veel verteld over haar leven in Amerika. Rick en zij lijken het grootste deel van hun tijd te besteden aan zeilen en het bereiden van gourmetmaaltijden. Ruth heeft foto's gezien van een laag wit huis, glanzende auto's, mooie mensen, een groot, gestroomlijnd jacht. Ze denkt aan haar kleine huisje, de logeerkamer die nog halfvol dozen staat, haar aftandse Renault 5. 'Je hebt het ver geschopt, Tatjana,' had ze gezegd. 'Twee inkomens, geen kinderen,' had Tatjana geantwoord terwijl haar gezicht een gesloten trek had gekregen.

Eenmaal boven blijkt het terrein aan de andere kant van de heuvel scherp te dalen. Voor een leek valt er aan het dal weinig te zien: met gras begroeide richels en holtes, een zuidwaarts lopende geul en een eenzaam bord, maar Tatjana's adem stukt. 'Dit was een grote nederzetting.'

'Ja, volgens Max was het een *vicus*, een garnizoensplaats.' Ze wijst naar de geul. 'De weg loopt naar de zee.'

Tatjana loopt met grote stappen naar het bord dat het enige bewijs is van het lot uit de loterij waarmee de opgraving is bekostigd. Max hoopt op een nieuwe subsidie voor volgend jaar. Volgens hem zit de helft van de nederzetting nog onder de grond.

'Hier staat dat er onder de muren mensen waren begraven.'

'Ja. Max vermoedt dat het funderingsoffers waren. Je weet wel, offers voor Janus.'

'De god van de deuren?'

'Ja, en van het begin en het einde.'

Tatjana kijkt peinzend. 'Ik had altijd het idee dat menselijke offers eerder Keltisch waren dan Romeins.'

'De Romeinen namen vaak Keltische goden en tradities over. In dat opzicht waren ze erg pragmatisch.'

Tatjana wendt zich af. 'Ik denk dat de Kelten net zo pragmatisch waren. Als de vijand je land binnen valt, word je dat vanzelf.'

Ruth vervloekt zichzelf. Hoe zijn ze nu toch weer bij Bosnië beland? Maar als Tatjana zich weer omdraait, glimlacht ze. 'Het is hier erg mooi,' zegt ze. 'Je kunt zo ver kijken.'

'Je zou deze plek in de zomer moeten zien. Bovendien is hier in de buurt een goede pub.'

'Een pub,' zegt Tatjana. 'Hebben ze daar uitsmijters en bier?'

'Je haalt me de woorden uit de mond,' zegt Ruth.

Judy heeft het ook koud. Nelson heeft haar naar Broughton gestuurd met de bruuske opdracht 'met de bewoners over de oorlog te praten'. Prima idee, denkt Judy, behalve dat de bewoners op een dag als deze zo verstandig zijn lekker thuis voor de tv te gaan zitten. Tot nu toe heeft ze alleen een norse tiener aangetroffen en een verdwaalde toerist die op

zoek was naar Great Yarmouth. Ze heeft het dorp al tweemaal door-
kruist. Niet dat dit haar erg veel tijd heeft gekost, want het bestaat uit
maar één straat met rijtjeshuizen, en daarachter een paar nieuwe wonin-
gen. Er is ook maar één winkel, al waren sommige van de woonhuizen
zo te zien vroeger ook winkels. Ze hebben grote erkerramen, waarachter
nu vitrage hangt, en in sommige gevallen is de naam van de winkel blij-
ven staan, geschilderd of geëtst onder de rand van het dak: *S. Austin en
Zn., Vishandelaar. T. Burgess, Slager. Ronald Caffrey, Kruidenierswaren.*

De enige overgebleven winkel zit op de hoek van de straat. Is dat de
reden waarom die het wel heeft volgehouden terwijl S. Austin, T. Bur-
gess en Ronald Caffrey zich gedwongen hebben gezien hun voorschot
voorgoed af te doen? De winkel heeft geen aantrekkelijke etalage. Een
paar garnalennetten en een stoffige emmer zijn rond een verzameling
antiek ogende tijdschriften geschaard: *Breien en Haken, Hond en Paard,
Zoetwatervissen*. Wat zou er gebeuren, denkt Judy, als ze om de *Cosmo-
politan* of, om het helemaal bont te maken, de *Guardian* zou vragen?

Boven de deur klingelt een bel. Een bebrilde man komt achter een
kralengordijn vandaan.

‘Ja?’ Hij trekt zijn wenkbrauwen op. Zijn winkel is er niet een die
toevallige voorbijgangers naar binnen lokt. Het is een eigenaardige com-
binatie van supermarkt, kiosk en postagentschap. Blikjes tomaten delen
hun schap met klossen touw, rolletjes plakband en opzichtige moeder-
dagkaarten (alhoewel Moederdag drie weken geleden was). Op de balie
van het postagentschap staat een groot met de hand beschreven bord:
GESLOTEN. Op een ander bord staat een prijslijst met de gewichten van
pakketpost in ounces. Het metrieke stelsel is blijkbaar nog niet doorge-
drongen tot Broughton Sea’s End.

Als Judy haar penning laat zien, kruipen de wenkbrauwen van de
winkeleigenaar nog verder op naar zijn zandkleurige haar.

‘Politie?’ vraagt hij zwakjes.

‘Een routineonderzoek,’ zegt Judy op een geruststellende toon. ‘Het
gaat om iets wat mogelijk vijftig of zestig jaar geleden is gebeurd.’

‘Hoe zou ik daar dan iets van moeten weten?’ vraagt de man wrevelig,
al vindt Judy zijn leeftijd moeilijk te schatten.

‘Ik vroeg me af of er bewoners zijn die zich die tijd nog herinneren,’ zegt ze sussend. ‘Mensen die ouder zijn dan u. Als eigenaar van deze winkel kent u natuurlijk iedereen.’

Haar vleierij gaat niet geheel verloren. De wenkbrauwen zakken iets.

‘Ik doe mijn best. Dorpswinkels zijn belangrijk voor de gemeenschap. U zou onze petitie voor de instandhouding van het postagentschap moeten ondertekenen.’

‘Dat zal ik doen.’

‘Over een paar jaar zijn er nergens meer dorpswinkels. Alleen supermarkten en winkelketens.’

En dat is maar goed ook, denkt Judy. Maar meteen denkt ze ook: Als ik oud was en een exemplaar wilde van *Breien en Haken*, zou ik het niet prettig vinden als ik daarvoor de bus moest nemen naar de stad. Aan de andere kant... zei Nelson niet dat Broughton bezig was stukje bij beetje in de zee te verdwijnen?

‘Vreselijk,’ zegt ze. ‘Ik heb zo’n hekel aan supermarkten. Ik ga er nooit naartoe.’ Dat is waar. Zij bestelt haar boodschappen online.

De man leunt op de toonbank, met zijn wenkbrauwen weer in hun normale stand, nu een en al vriendelijkheid.

‘U hebt groot gelijk. Er is misschien wel behoefte aan supermarkten, maar ze zijn zo onpersoonlijk.’ Hij knipoogt naar haar.

‘En u brengt bij de oude mensen de boodschappen vast nog thuis.’

‘Nou, ik kan niet veel tillen vanwege mijn rug, maar ik heb altijd een vriendelijk woord voor de oudjes als ze hun pensioengeld komen halen.’

‘Over oudjes gesproken...’

‘Ja.’ Hij richt zich op en kijkt weer een beetje achterdochtig. ‘We hadden meneer Whitcliffe, een keurige oude man, maar die is een paar jaar geleden naar een verzorgingshuis gegaan.’

‘Ik heb meneer Whitcliffe ontmoet.’ Judy vindt het niet nodig hem daarover meer te vertellen.

‘Ik geloof dat zijn kleinzoon bij de politie zit.’

‘Dat klopt. Hij staat aan het hoofd van het politiebureau waar ik werk.’

‘O ja?’ Dit neemt een groot deel van de achterdocht weg. De Whitcliffes, mensen van hier, zijn blijkbaar te vertrouwen.

‘Verder nog iemand uit die tijd?’

‘Meneer Drummond is een paar jaar geleden overleden. We hebben mevrouw West. Die woont op Cliff Road 2 in een van de nieuwe huizen.’

‘Dank u wel,’ zegt Judy. Ze geeft hem haar visitekaartje. ‘Zou u me willen bellen als u nog iemand te binnen mocht schieten?’

De man knikt. Hij kijkt met half toegeknepen ogen naar het kaartje.

‘Johnson. Bent u er een van de Cromer Johnsons?’

‘Nee,’ zegt Judy. ‘Ik ben niet van hier.’

Ze loopt naar Cliff Road. Aan de straat staan maar vier huizen, moderne versies van vissershuisjes met stenen muren en namaakbeschoot. Bij nummer 2 wordt niet opgedaan. Nummer 1 staat leeg en op nummer 3 krijgt ze te horen dat mevrouw West (‘zo’n lieve oude dame’) vorig jaar is overleden. Tot zover de parate kennis van de eigenaar van de dorpswinkel.

Ontmoedigd loopt ze door tot het eind van de straat. Links staat de kerk, vierkant en streng, op wat hoger gelegen grond, te midden van grafstenen. Ze loopt het trapje op en leest dat de Sint-Barnabaskerk uit de tiende eeuw stamt. Oorspronkelijk gebouwd door de Saksen, afgebrand, wederopgebouwd door de Normandiërs, in verval geraakt in de middeleeuwen en (nogmaals) opgebouwd door een victoriaanse filantroop. Volgens het informatiebord is het een anglicaanse kerk, maar zoals Judy’s Ierse katholieke vader zou zeggen: ‘Wat van ons was, blijft van ons.’ Ze duwt de deurkruk naar beneden. De kerk zit op slot.

Het begint te regenen. Judy zet haar capuchon op en besluit dat het mooi is geweest voor vandaag. Ze heeft haar best gedaan, maar iedereen in Broughton Sea’s End is ofwel dood, of verhuisd naar een verzorgingshuis, of zit bij de kachel tijdschriften over zoetwatervissen te lezen. Het is een vreemd dorp, mooi maar een beetje triest. Misschien komt het door het weer, maar alles ziet er grauw, verwaterd en verslagen uit. BIND DE STRIJD AAN MET KUSTEROSIE stond er op een bord in de etalage van de winkel, maar Judy kan zich niet voorstellen dat de bewoners zich daar-

voor zullen inspannen. Nee, alles zal door de zee verzwolgen worden, de huizen, de winkel en zelfs de kerk. De zee zal het uiteindelijk winnen.

Als ze zich omdraait en het trapje af daalt, valt haar blik op een van de grafstenen. Ze loopt ernaartoe om hem nader te bekijken. KEATON 'BUSTER' HASTINGS MC. GEBOREN: 1893. GESTORVEN: 1989. HIJ HEEFT TOT HET EINDE GEVOCHTEN. Dat moet de vader van Jack Hastings zijn. Iemand die duidelijk van een robbertje knokken hield. Wat had Archie over hem gezegd? *Geweldige kerel... een keiharde. Hij had ons goed onder de duim. Het was niet zo dat we voor soldaatje speelden.* Een conventioneel opschrift – dat Buster een liefdevolle echtgenoot en vader was geweest – ontbreekt, maar op het graf ligt wel een vers boeket rode rozen.

Ze wandelt tussen de graven door. Sommige worden liefdevol onderhouden, andere zijn overgroeid met klimop en bedekt met mos. Ze ziet: SYDNEY AUSTIN, GEBOREN 1880, GESTORVEN 1961; THOMAS WILLIAM BURGESS, GEBOREN 1890, GESTORVEN 1971; RONALD CAFFREY, GEBOREN 1901, GESTORVEN 1996. Nelson had gelijk, ze waren allemaal hier. Alleen waren ze allemaal dood.

Als je moet hangen, moet je ervoor zorgen dat er een goede reden voor is, denkt Nelson als hij het nummer van Wentworth & Thenet, Adv. draait. Whitcliffe had noodgedwongen ingestemd met de autopsie en gezegd dat hij de andere familieleden erover zou inlichten. Daarna was hij het politiebureau uitgestormd zonder ook maar een woord tegen iemand te zeggen. Nelson buit zijn afwezigheid uit om meer te weten te komen over Archies testament. Als hij Wentworth eindelijk aan de lijn krijgt, gedraagt die zich aanvankelijk weerspanning. Pas als Nelson opmerkt dat de inhoud van het testament openbaar bezit zal zijn zodra het is bekrachtigd, laat de advocaat zich overhalen.

Het blijkt een eenvoudig testament te zijn. Archies geld wordt gelijkelijk verdeeld onder zijn kleinkinderen, inclusief Whitcliffe. Veel is het niet. Nelson neemt aan dat het grootste deel van het geld dat Archie had, allang is verdwenen om de rekeningen van het Greenfields Care Home te voldoen. De enige legaten zijn een schrijfcassette voor Hugh Anselm en een bedrag van honderd pond en wat politieromans voor Maria.

Er zit een onverwachte mededeling bij voor Whitcliffe: ‘Gerald, ik ben erg trots op je en weet dat je zult doen wat er gedaan moet worden. Zorg alsjeblieft voor Maria en George.’ George? Zeker de zoon van Maria, de jongen voor wie Archie cadeautjes kocht. Maar waarom heeft Archie zelf niet voor George gezorgd, in plaats van zijn kleinzoon te verzoeken dat te doen? Nelson kan zich Whitcliffe niet goed voorstellen in de rol van suikeroom voor George. En waarom gaf Archie zo veel om die jongen? Misschien beschouwde hij Maria als een soort kleindochter, alhoewel het hem niet aan kleinkinderen ontbrak.

Wanneer was het testament opgemaakt? Twee jaar geleden, zegt Wentworth. Archie had niet kunnen weten dat Hugh twee weken eerder dan hij zou overlijden. Archie had gezegd dat hij enige jaren geleden met Hugh had gecorrespondeerd – was die correspondentie belangrijker dan ze hadden gedacht, belangrijk genoeg om hem een aandenken na te laten? Nelson heeft een afspraak gemaakt met de nicht van Hugh Anselm, Joyce Reynolds, die zijn enige erfgenaam blijkt te zijn. Hij verwacht er niet veel van. Volgens Kevin Fitzherbert is ze in tien jaar tijd hooguit tweemaal op bezoek geweest. Niettemin heeft ze alle bezittingen van haar oom geërfd (waaronder, naar Nelson aanneemt, ook de schrijfcassette), dus kan het de moeite waard zijn met haar te gaan praten. Er was altijd een kans dat een gedreven briefschrijver als Hugh Anselm een dagboek had bijgehouden of een onuitgegeven roman had geschreven.

Hij zit na te denken over ingezonden brieven, *Cijfers en Letters* en kruiswoordpuzzels als zijn telefoon gaat.

‘Nelson,’ zegt hij bars.

‘Met Jack Hastings,’ antwoordt een al even barse, autoritaire stem. ‘Bent u zich ervan bewust dat een of andere moffenjournalist met mijn dochter zit te flikflooiën?’

Nelson overweegt heel even verbazing te veinzen teneinde Hastings te dwingen hem meer te vertellen over Dieter Eckhart en zijn achterdocht jegens de man, maar houdt het uiteindelijk op een lichte verbolgen toon om Hastings’ schokkende en politiek weinig correcte taalgebruik. ‘Ik heb een gesprek gehad met een Duitse militair historicus genaamd Dieter Eckhart,’ zegt hij.

‘Dat is hem. Hij had het lef bij ons aan de deur te komen. Ik heb hem duidelijk gemaakt dat in Engeland je huis je domein is en dat anderen daar respect voor dienen te tonen.’

Nelson heeft gemerkt dat Hastings erg dol is op die uitdrukking. Hij bezigt hem in bijna elk televisie-interview (Nelson heeft het nagekeken) en het is vermoedelijk de reden waarom hij in zijn vestingachtige huis op de klippen wil blijven wonen. Een vorm van grootheidswaanzin.

‘Ik heb hem weggestuurd,’ vervolgt Hastings, ‘maar ik hoor dat hij Clara blijft lastigvallen.’

‘Lastigvallen’ is niet het woord dat Nelson zou kiezen voor de vrijerij op de bank bij Ruth, maar het heeft weinig zin dat te zeggen. In plaats daarvan zegt hij: ‘Waarom wilde Eckhart u spreken?’

Opeens klinkt Hastings alsof hij zich in een hoek gedrukt voelt. ‘Hij had een of andere belachelijke theorie over die lijken die onder aan de klip zijn gevonden. Hij denkt dat het Duitsers waren.’

Een mooie gelegenheid om Hastings wat op te jagen, denkt Nelson. ‘Forensische onderzoeken hebben uitgewezen dat het heel goed mogelijk is dat de skeletten van Duitse origine zijn,’ zegt hij.

Daarop volgt een stilte. ‘Wat?’ zegt Hastings dan.

‘Mineraalanalyse heeft aangetoond dat de zes skeletten die in Broughton zijn gevonden mogelijk van Duitse origine zijn,’ herhaalt Nelson geduldig. ‘En we weten vermoedelijk ook hoe de mannen heetten.’

‘O ja?’

‘Dieter Eckhart doet onderzoek naar de verdwijning van zes Duitse soldaten in september 1940. Ik neem aan dat hij u daarom wilde spreken.’

‘Wat heeft dat in godsnaam met mij te maken?’

‘Uw vader was in die tijd de commandant van de burgerwacht.’

Daarop volgt weer een stilte en dan zegt Hastings op een veel inschikkelijkere toon: ‘Moet u luisteren. Ik wil u met alle plezier helpen bij uw onderzoek, maar mijn moeder is oud en niet erg sterk. Dergelijke dingen kunnen haar van streek maken, ze zou er zelfs ziek van kunnen worden. En Clara is een erg gevoelig meisje...’

Nelson denkt aan het blonde meisje dat de woonkamer van Sea’s End

House was binnen gekomen. Gevoelig is niet het woord dat hij zou gebruiken om haar te beschrijven.

‘We zullen discreet te werk gaan,’ verzekert hij Hastings, ‘maar ik moet u echt nog een keer spreken.’

‘Dat begrijp ik,’ zegt Hastings dof.

‘Nog één ding, meneer Hastings. Komt de naam Hugh Anselm u bekend voor?’

‘Hugh Anselm? Nee.’

‘Uw moeder had het over een Hugh, een van de jongere mannen van de ploeg. Dat was Hugh Anselm.’

‘Dat zou best kunnen, maar wat heeft hij ermee te maken?’

‘Volgens mij heeft iemand hem vermoord,’ antwoordt Nelson.

16

‘Ik heb mijn best gedaan,’ zegt Joyce Reynolds, ‘maar ik had ook mijn eigen gezin.’

‘Ja, het valt vast niet mee om voor een bejaarde oom te moeten zorgen,’ zegt Judy meelevend.

Joyce Reynolds ontspant zich en kijkt als de heilige onschuld, maar Judy en Nelson weten dat het contact met Hugh Anselm, haar bejaarde oom, beperkt is gebleven tot een jaarlijkse kerstkaart en die twee bezoeken aan het verzorgingshuis. Twee bezoeken in tien jaar.

‘Was hij eenzaam?’ had Nelson aan Kevin Fitzherbert gevraagd.

‘Eenzaam?’ Fitzherbert had een beetje bedroefd geglimlacht. ‘Natuurlijk, we zijn hier allemaal eenzaam. Hughie kon er beter mee omgaan dan de meesten. Hij had zijn boeken, zijn kruiswoordpuzzels, zijn brieven. Hij had de wereld niet buitengesloten.’

‘Naar wat ik heb gehoord was uw oom een interessante man,’ zegt Nelson. Hij pakt een koekje van het schaaltje dat hem wordt voorgehouden. Joyce Reynolds had de politie liever niet op bezoek gehad, maar nu ze er zijn, zet ze haar beste beentje voor. Ze is een forse vrouw van achter in de vijftig, gekleed in een blouse met ruches en een zwarte fluwelen broek. Ze heeft speciaal voor ons iets nets aantrekkelijk, denkt Judy, maar dat heeft Nelson natuurlijk helemaal niet in de gaten. Joyce Reynolds is de dochter van Stephen Anselm, Hughs oudere broer, die in 1984 is overleden. Ze heeft drie kinderen en twee kleinkinderen. Nelson en Judy krijgen foto’s te zien.

Judy bekijkt de foto’s belangstellend. Al die bruidjes met hun wijde bruidsjaponnen en lange sluiers. Al die hoeden, al die glimlachende gezichten. Tevergeefs probeert ze zich voor te stellen hoe haar eigen

trouwfoto's eruit zullen zien. Haar trouwjurk is ontegenzeggelijk mooi, ze heeft hem vorige week gepast, maar het probleem is de persoon die hem aan moet trekken. Het is niet zo dat Judy lijdt aan een overdreven gebrek aan eigenwaarde. Ze weet dat ze er met de hulp van de kapper en een flinke hoeveelheid make-up best mooi zal uitzien, maar het gaat om... om de manier waarop ze moet kijken. Ze weet waarachtig niet hoe ze het voor elkaar moet krijgen om de hele dag lief te glimlachen en een gezicht te trekken alsof ze zowel aangedaan als opgewonden is terwijl ze diep in haar hart wou dat het allemaal al voorbij was zodat ze haar oude spijkerbroek weer kon aantrekken en naar een aflevering van *Top Gear* kijken. Maar daar moest ze nu niet aan denken. Ze is onderzoeker en ze is bezig met een onderzoek. Clough had dolgraag hier in haar plaats willen zitten, dan had hij samen met Nelson gewichtig kunnen doen, mannen onder elkaar, maar Nelson heeft haar verkozen omdat ze goed is in mensen uithoren. En daar mag ze nu wel eens mee beginnen.

Dan zegt Nelson opeens: 'Brigadier Johnson gaat binnenkort ook trouwen.'

Judy werpt hem een giftige blik toe, al begrijpt ze wel waarom hij het zegt. Een mogelijk tegenstribbelende getuige paaien met persoonlijke informatie, aantonen dat zij ook maar gewone mensen zijn, proberen *empathie* te tonen (een woord waar Nelson over het algemeen een hekel aan heeft). Het is slim bedacht, maar dat weerhoudt Judy er niet van te wensen dat Nelson in een vurige hel zal vallen waar hij zal worden gemarteld door sadistische duivels.

Gelukkig laat de getuige zich inderdaad paaien. 'O ja?' Joyce kijkt belangstellend naar Judy. 'Wanneer?'

'In mei. In de Sint-Jozefkerk.'

'U bent dus katholiek?'

'Ja.'

'Ik ook, van huis uit,' zegt Joyce, 'maar mijn man moet er niks van hebben, dus ben ik unitariër geworden.'

'Was Hugh katholiek?' vraagt Nelson.

'Ja,' antwoordt Joyce. 'Volgens mijn vader was hij vrij godsdienstig

toen hij nog jong was, al kan ik me niet herinneren dat hij een trouwe kerkganger was.'

'Hebt u misschien foto's van uw vader en Hugh?' vraagt Nelson vriendelijk. Hij glimlacht verontschuldigend naar Judy, maar die negeert hem.

In een la, diep weggestopt onder de dikke, satijnen trouwalbums, blijkt een bruine envelop met verkleurde foto's te liggen. Twee jongens, allebei met een bril op, kijken hen aan. De oudere jongen draagt een schooluniform, de jongere een wit pak met een sjerp.

'Eerste communie?' vraagt Judy.

Joyce haalt haar schouders op. 'Dat neem ik aan. En hier heb je Hugh in zijn RAF-uniform. Hij kon geen piloot worden vanwege zijn slechte ogen, maar ik geloof dat hij navigator was.'

Dezelfde indringende, bijziende blik. Dezelfde stramme houding. Hugh Anselm was een man van het type bij wie een uniform niet echt past. Hij leek nerveus, keek strak, hield zijn handen gebald naast zijn lichaam. Hij was waarschijnlijk vanuit de burgerwacht regelrecht bij de RAF gekomen, denkt Judy.

'Wat heeft uw oom na de oorlog gedaan?' vraagt Nelson.

'Hij is gaan studeren. De enige van de familie. Mijn vader zei altijd dat Hugh degene was met hersens.'

'En na zijn studie?'

'Dat weet ik niet precies. Hij heeft van alles gedaan. Hij heeft in het onderwijs gezeten, maar ook op een bank gewerkt en zelfs een tijd een restaurant gehad. Maar we hadden geen nauw contact, zoals ik al zei.'

'Wat is dit voor foto?' vraagt Judy, die een foto heeft gepakt van mannen die trots naast een boot staan. Hugh is ouder, maar de bril en de ernstige uitdrukking zijn nog hetzelfde.

'Dat zal de reddingsboot zijn. Hij was vrijwilliger bij de reddingsbrigade.'

'In Broughton Sea's End?' vraagt Nelson.

'Dat neem ik aan.'

'Daar is nu geen reddingsboot meer. Ik heb gehoord dat ze geen gebruik meer kunnen maken van de aanlegsteiger.'

Joyce Reynolds haalt haar schouders op. 'Ik zou het niet weten. Broughton is een eigenaardig, geïsoleerd dorp. Toen onze kinderen nog klein waren, gingen we er nog wel eens naar het strand, maar ik ben er nu al jaren niet meer geweest. Oom Hugh hield niet van het strand van Broughton. Hij zei dat er een ongezonde sfeer hing. Hij zei altijd van zulke dingen.'

Nelson bekijkt de foto. 'Heeft uw oom het ooit over Jack Hastings gehad?' vraagt hij. 'Of over diens vader, Buster Hastings?'

'Is Jack Hastings niet de man die in dat grote huis op de klip woont? Het huis waarvan ze zeggen dat het ieder moment in zee kan storten? Nee, ik kan me niet herinneren dat oom Hugh het ooit over hem heeft gehad.'

'Buster Hastings was de commandant van de burgerwacht.'

'Mijn oom sprak nooit over de oorlog. Hij was in zijn hart een communist, ziet u. Dat was een van de redenen waarom we hem niet vaak spraken. Mijn man moet daar niets van hebben.'

Niet van communisten en niet van katholieken, denkt Judy. Meneer Reynolds zit vol vooroordelen.

'Meneer Anselm heeft een fascinerend leven gehad,' zegt Nelson. 'Het verbaast me een beetje dat hij geen boek heeft geschreven.'

'O, hij heeft juist een heleboel dingen geschreven,' zegt Joyce. 'Ik heb ergens een hele stapel liggen.' Ze verdwijnt en komt terug met een overvolle kartonnen doos die ze aan Nelson geeft.

Nelson kijkt erin. De doos zit vol mappen, schriften en brieven. Hij doet een van de schriften op een willekeurige bladzijde open. *5 Januari 1963*, leest hij. *Ik ben niet meer geheel overtuigd van Kennedy*. Kleine, nette woorden, geschreven in een spichtig, schuin handschrift. Onder het schrift ligt een onduidelijke kopie van een brief aan Nestlé waarin Anselm zich beklagt over hun manier van zakendoen in de derde wereld. *Hoogachtend, Hugh P. Anselm*.

'Waar stond de P voor?' vraagt hij.

'De wat? O, in oom Hughs naam? Patrick, geloof ik.'

'Mag ik dit lenen?' vraagt hij, doelend op de doos met de geschriften.

'U mag het wel houden,' zegt Joyce achteloos. 'Ik heb toch geen tijd om te lezen.'

En dat heeft Maria evenmin, schijnbaar. De favoriete verzorgende van Archie Whitcliffe laat hun met een nogal verbijsterd gezicht de lijst van de boeken zien die de oude man haar heeft nagelaten.

‘Het is erg aardig van hem, maar...’ Ze spreidt haar handen. ‘Mijn Engels is niet goed genoeg, en dit lijken me erg moeilijke boeken.’

Maria heeft de boeken nog niet ontvangen (noch het geld dat haar is nagelaten), maar de advocaten hebben haar alvast een lijst met de titels gestuurd.

Ze zitten in Maria’s kleine eenkamerflat in Norwich. Het is een keurige maar Spartaanse kamer met een tweepersoonsbed, een tafel, twee stoelen en verder niets. Zij en haar zoontje slapen blijkbaar samen in het bed, denkt Judy. Dat ze een kind heeft, is alleen te zien aan de plastic speelgoedkist en de teddybeer op het bed. Een oude zwarte hutkoffer doet dienst als nachtkastje en daarop staan foto’s van een glimlachend ouder echtpaar en een beeld van de maagd Maria. Geen televisie, geen radio. Hoe houdt ze het kind bezig, vraagt Judy zich af. Met de speeltjes in die kist? Met het beeld van de universele moeder? Maria had gezegd dat Archie haar geld gaf om speelgoed voor de jongen te kopen. Wat heeft ze daarvan gekocht?

‘Boeken,’ is het verrassende antwoord. Maria doet de hutkoffer open en haalt er onberispelijke boeken uit van Winnie de Poeh, Pieter Konijn en Het olifantje Babar.

‘We lezen ze ’s avonds,’ zegt Maria. ‘Ik wil hem een goede basis geven voor het leven. George is erg intelligent en kan goed leren.’

‘Heeft Archie je al zijn boeken nagelaten?’ vraagt Judy. Ze stelt zich voor hoe de oude man en de mooie jonge moeder samen hadden zitten praten over Agatha Christie en Babar, en hoe ze de toekomst hadden uitgestippeld voor de jongen die zo verrassend de naam George had gekregen. Misschien had Archie zijn hele boekenverzameling aan George willen nalaten.

‘Nee,’ zegt Maria, weer met een bezorgde blik. ‘Alleen een paar.’

‘Favoriete boeken?’

‘Nee. Van de meeste heb ik nog nooit gehoord.’

‘Waarom denk je dat hij ze aan jou heeft nagelaten?’ vraagt Judy.

‘Dat weet ik niet. Ik kocht altijd boeken voor hem in liefdadigheids-winkels. Misschien wilde hij me op deze manier daarvoor bedanken.’

Met een schouderophalen geeft ze Judy de lijst. Nelson leest over haar schouder mee.

The Third Truth door Kurt Aust

Love Lies Bleeding door Edmund Crispin

Evil Under the Sun door Agatha Christie

The Fourth Assassin door Omar Yusef

One Step Behind door Henning Mankell

The Hound of the Baskervilles door Sir Arthur Conan Doyle

Sea Change door Robert B. Parker

Lost Light door Michael Connelly

‘Deze titels zeggen je dus niets?’ vraagt Nelson. Hij kent zelf maar één van de boeken, dat van Agatha Christie. Hij meent de film ervan op tv te hebben gezien. O, en *The Hound of the Baskervilles*. Hij heeft ooit een hondentrainer gekend die een Duitse herder had die Baskerville heette.

‘Nee,’ zegt Maria, weer met betraande ogen. ‘Maar het was erg aardig van hem. Hij was altijd zo aardig.’

Het was inderdaad een aardig gebaar, denkt Nelson als ze de donkere trap af lopen waar het ruikt naar kool en nog onsmakelijker dingen. Maar wat meer geld zou beter zijn geweest. Geld om een bed voor de jongen en misschien een televisie te kopen. Maar wie weet waren die boeken eerste edities die een fortuin waard waren. Maria heeft zo’n mazeltje wel verdiend. De exorbitante bedragen die Greenfields de bewoners aftroegelt, worden blijkbaar niet gebruikt voor de salarissen van het personeel.

Buiten haalt hij diep adem en hij ziet dat Judy hetzelfde doet.

‘Geen best leven, hè?’ zegt hij.

‘Nee.’ Judy bijt op haar lip. ‘Als ik denk aan alle spullen die de kinderen van mijn zus hebben.’

‘De meeste kinderen hebben tegenwoordig te veel spullen,’ zegt Nel-

son terwijl hij het autoportier opent. Hij denkt aan de honderden speeltjes die hij door de jaren heen heeft weggegooid of gerecycled: spellen waar onderdelen van waren weggeraakt, barbiepoppen met ontbrekende ledematen, elektrische speeltjes die genegeerd werden zodra het nieuwe eraf was, ongelezen boeken.

‘Ik ben eigenlijk wel nieuwsgierig naar de vader van George,’ zegt Judy. ‘Blijkbaar doet die niks voor de jongen.’

Nelson start de motor, vergeet dat hij de auto in de versnelling had laten staan en vloekt als de Mercedes naar voren schiet. Jezus, waarom zeurt iedereen de hele tijd over vaders? Judy gedraagt zich trouwens de hele dag al vreemd. De manier waarop ze bij Joyce Reynolds naar de trouwfoto’s had gekeken, en nu zit ze bijna te snotteren om Maria’s zontje. Hij weet dat ze binnenkort gaat trouwen, maar ze moet echt leren om haar emoties gescheiden te houden van haar werk.

‘Waar gaan we nu naartoe?’ vraagt Judy, zich schrap zettend als Nelson een bocht neemt.

‘Naar Sea’s End House,’ zegt Nelson. ‘Het lijkt me hoog tijd om Jack Hastings nog eens aan de tand te voelen.’

‘Bot heeft een mineraal en organisch gehalte in een verhouding van twee op een.’

Ruth spreekt tot een rijkgeschakeerde groep studenten in de kleine aula van de universiteit. Het is er benauwd en sommigen van haar toehoorders zien eruit alsof ze bijna in slaap vallen. Ze zou hen eigenlijk wat meer bij de les moeten betrekken, maar het onderwerp – datering en behandeling van botten – is weinig opwindend. Ze vindt er zelf ook niet veel aan. Een probleem met de masterstudie is dat veel van de studenten uit het buitenland afkomstig zijn, hoofdzakelijk uit Azië, en dat Engels niet hun moedertaal is. Tegen de tijd dat ze aan ontkalking en verstening toe zijn, kan een deel van hen het niet meer bijbenen.

Ze drukt op een toets van haar PowerPoint. Zoals veel academici geeft Ruth de voorkeur aan zelfgemaakte dia’s.

‘Dit is een voorbeeld van de *Mary Rose*. Anaeroob slik is erg geschikt voor het intact houden van botten.’

In tegenstelling tot de lijken die bij Broughton Sea's End in het zand waren begraven. Hadden degenen die de mannen hadden begraven geweten dat de beenderen na verloop van tijd zouden vergaan? Toch komen misdaden uiteindelijk altijd aan het licht, weet Ruth uit ervaring. *Het kwaad zal onder de grond liggen wachten.*

De laatste dia. 'Crematie vernietigt het organische gedeelte van het bot. Prehistorische crematies waren niet heet genoeg om het bot volledig te vernietigen. Het vlees verbrandde, maar het bot bleef achter. Het werd wit en broos maar behield over het algemeen zijn vorm. Dergelijke botten zijn een bron van waardevolle informatie voor forensische archeologen. Vragen?'

Eén interessante vraag over mummificatie en dan kan Ruth terugkeren naar haar kantoor en snel een broodje eten voor haar *tutorial* van twee uur. Nu ze Tatjana te logeren heeft, kan ze thuis lang niet zoveel tijd aan haar werk besteden als ze gewend is. Bovendien moet ze nu steeds zorgen dat ze eten in huis heeft. Ze moet straks maar weer even naar de supermarkt, nadat ze Kate heeft opgehaald. Het is wel een gedoe, maar Kate vindt het reuze leuk om in haar babystoeltje op het karretje naar de winkelende mensen te lachen en op een cornflakesdoosje te sabbelen.

Het is in veel opzichten niet makkelijk om Tatjana te logeren te hebben. Haar huis is eigenlijk te klein voor twee volwassenen. Ze denkt terug aan de dagen vlak nadat ze het met Peter had uitgemaakt. Ze had behalve verdriet en gewetenswroeging ook opluchting gevoeld dat ze haar boeken weer overal kon laten slingeren en naar de wc kon gaan met de deur open. Nu heeft ze het gevoel dat Tatjana en zij niks anders doen dan zich tegenover elkaar verontschuldigen en wachten tot de ander de trap is afgedaald. Als Kate 's nachts wakker wordt, is Ruth bang dat ze Tatjana's nachtrust verstoort en als ze na een lange werkdag het liefst onderuitgezakt op de bank naar *Coronation Street* zou kijken, moet ze net doen alsof ze belangstelling heeft voor de herhalingen van *Time Team* op Channel 4. Maar in elk geval is Tatjana nu begonnen met colleges geven, zodat ze overdag tenminste weg is. En sommige aspecten zijn ook wel leuk: dat ze iemand heeft met wie ze over haar

werk kan praten, dat ze een reden heeft om behoorlijke maaltijden te koken en een smoes om bij die maaltijden een fles wijn te ontkurken, en dat ze met iemand samen kan lachen als Flint klem zit in het kattenluik.

Ruth haalt in de kantine een broodje en keert snel terug naar haar kantoor om te voorkomen dat ze door een van haar collega's wordt gestrikt voor een eindeloos gesprek over examencijfers of prehistorische begrafenisrituelen. Ze is ook op haar hoede voor Cathbad. Ze mag hem graag en stelt het op prijs dat hij zo'n belangstelling toont voor Kate, maar de laatste tijd heeft hij het er iets te vaak over dat Nelson de geestelijke vader van Kate moet zijn. Ze weet dat hij iets vermoedt, maar hij zal nooit achter de waarheid komen tenzij zij hem die vertelt, en eerlijk gezegd is de behoefte om het aan iemand te vertellen soms erg sterk. Toen ze net zwanger was, vond ze het leuk om het nieuws voor zichzelf te houden, net zo geheim als de baby die in haar buik groeide, maar nu vraagt ze zich wel eens af hoe ze ooit heeft kunnen denken dat ze de kracht zou hebben om Kate's hele babytijd, haar hele *leven*, door te komen zonder aan een levende ziel te vertellen wie haar vader is.

Ooit zal ze het aan Kate moeten vertellen, maar wie weet wat er tot dan allemaal zal gebeuren. Tegen die tijd zijn Nelsons dochters het huis uit en zal het niet meer zo belangrijk zijn hen te beschermen. Misschien zal Nelson zelfs Michelle hebben verlaten... Nee, die gedachte drukt ze onmiddellijk de kop in, nu ze op haar feestje heeft gezien hoe Nelson zijn vrouw in haar jas hielp en hoe Michelle naar hem glimlachte. Nelson heeft nog nooit van zijn leven zo naar háár gekeken. Ze moet zich erbij neerleggen dat hij van Michelle houdt en niet van haar. Ze zou ook niet eens met Nelson willen samenwonen, maakt ze zichzelf wijs. Hij is te seksistisch, te primitief, en veel te bazig. Maar wel erg goed in bed, denkt ze er meteen achteraan, een gedachte waar ze zelf van schrikt.

Ze steekt haastig het plein over naar het gebouw van de faculteit Natuurwetenschappen. Het is erg koud en er staat een ijzige wind die stuif- sneeuw laat rondvliegen. Tot haar verbazing staat er ondanks de kou een verliefd stelletje innig omarmd te zoenen op het overdekte pad naar het hoofdgebouw. Als ze dichterbij komt herkent ze Dieter Eckhart in zijn

groene, Duitse jas en Clara Hastings, slank en meisjesachtig in haar spijkerbroek, haar haren tot een staartje gebonden. Ze gaan zo in elkaar op dat ze geen erg hebben in Ruth en die is echt niet van plan iets tegen hen te zeggen. Als ze veilig en wel binnen is, kijkt ze vanuit een raam op de eerste verdieping naar beneden. Ze staan er nog steeds, met hun armen om elkaar, terwijl de sneeuwvlokken om hen heen dwarrelen. Maar dan, terwijl Ruth nog staat te kijken, heft Dieter Eckhart zijn hoofd op. Hij kijkt haar aan en zijn ogen zijn net zo bleek en koud als de sneeuw.

In Broughton Sea's End waait het nog veel harder. Als Nelson en Judy over de brug lopen, moeten ze zich vooroverbuigen om te voorkomen dat ze omvergeblazen worden. Aangezien de sneeuw is veranderd in striemende hagel, heeft Judy haar wollen muts zo laag mogelijk over haar hoofd getrokken (Nelson doet niet aan hoofddeksels). In de diepte beuken de golven tegen de rotswand en Judy vraagt zich af hoelang Sea's End House dergelijke aanvallen nog kan doorstaan. De toren lijkt bijna op de rand van de klip te staan en de vlag klappert in de wind. Ik zou niet graag in dit huis overnachten, denkt ze. Het gebulder van de wind en de golven is zo oorverdovend dat ze zich afvraagt of iemand het zal horen als ze aankloppen, al laat Nelson de klopper vallen met een kracht die de koperen leeuwenkop laat natrillen.

Na een paar minuten gaat de deur open en kijkt een donkerharige vrouw hen glimlachend aan.

'Inspecteur Nelson.' Nelson glimlacht niet. 'Ik heb gebeld om te zeggen dat we zouden komen.'

'O ja, hallo,' zegt de vrouw. 'Ik ben Stella, de vrouw van Jack.'

Een charmante vrouw, denkt Judy. Maar misschien zou ze dat wel van iedereen gedacht hebben die hen uit de kou naar binnen noodde en meenam naar een keuken met een brandende open haard en glanzende potten en pannen. Er zat zelfs een lief oud dametje bij de haard te breien om de idylle compleet te maken.

'Mijn schoonmoeder, Irene,' zegt Stella. Ze verheft haar stem als ze tegen de oude vrouw zegt: 'Moeder, de meneer van de politie is er weer om ons nog wat vragen te stellen.'

Judy onderdrukt een glimlach als Nelson wordt aangeduid als ‘de meneer van de politie’, als in een verfilming van een boek van Agatha Christie. Irene glimlacht vriendelijk naar Judy.

‘Jij bent niet de jongedame van de vorige keer.’

‘Nee,’ zegt Nelson snel. ‘Dat was doctor Galloway, de forensische archeologe. Dit is brigadier Johnson.’

Judy knikt beleefd naar de oude vrouw en als Stella vraagt of ze thee wil, zegt ze dankbaar ja. Zo, zo, denkt ze, hij is hier dus samen met Ruth geweest.

‘Zullen we maar in de keuken blijven zitten?’ vraagt Stella Hastings. ‘Het is hier warmer dan in de salon. Jack komt zo. Hij is even de honden uitlaten.’

De salon. Zover Judy zich kan herinneren heeft ze nog nooit iemand dat woord horen gebruiken. Ze kijkt naar Nelson, die zijn wenkbrauwen optrekt.

Stella zet een ketel water op en Irene gaat in de weer met koppen en schotels. Het haardvuur knappert en hagelstenen slaan tegen de ruiten. Judy neemt een zandkoekje van het schaalpje dat haar wordt voorgehouden en hoopt dat het vraaggesprek veel tijd in beslag zal nemen. Ze heeft weinig zin om weer op pad te moeten met Nelson, die steeds chagrijniger lijkt te worden. Ze hoopt dat Jack Hastings voorlopig nog niet terugkomt. Ze kan zich amper voorstellen dat iemand in dit weer bereid is de deur uit te gaan, maar als je honden hebt, moet je ze natuurlijk uitlaten. Een goede reden om geen hond te nemen.

Ze zit aan haar tweede kopje thee als Jack Hastings binnenkomt. Het lijkt net alsof hij een hele meute honden bij zich heeft, maar dat blijken er maar twee te zijn, twee uitbundig kwispelende spaniëls.

‘Inspecteur Nelson. Wat een aangename verrassing.’

De ironie, als het ironisch bedoeld is, vindt geen weerspiegeling op Nelsons stoïcijnse gezicht.

‘Ik zei toch dat ik u nog even spreken moest?’

‘Ja, dat zei u. Nou, spreekt u dan maar.’

Hastings gaat voor de haard staan en wrijft in zijn handen. Het is een opvallend defensieve houding, vindt Judy, als van een in het nauw

gedreven hert of een politicus die in het parlement aan een vragenvuur wordt onderworpen.

‘Meneer Hastings,’ zegt Nelson, ‘de laatste keer dat ik hier was, hebben we het gehad over de burgerwacht, over welke leden van de burgerwacht mogelijk nog in leven waren. Uw moeder noemde Archie Whitcliffe en zei dat hij u regelmatig kerstkaarten had gestuurd.’

Hastings kijkt naar zijn moeder, die kokend water in een theepot schenkt en daar al haar aandacht voor nodig heeft.

‘Ja...?’ zegt hij aarzelend.

‘Meneer Whitcliffe woonde in het Greenfields Care Home. Bent u daar ooit bij hem op bezoek geweest?’

‘Nee.’ Hastings kijkt nu licht verbijsterd.

‘En hoe zit het met Hugh Anselm? We hebben het telefonisch over hem gehad.’

Opeens zet Irene Hastings de theepot neer en ze loopt gejaagd de keuken uit. Nelson staat in twijfel of hij haar terug moet roepen. Per slot van rekening is zij degene die herinneringen heeft aan de oorlogsjaren. Jack Hastings lijkt er geen erg in te hebben dat zijn moeder is vertrokken.

‘De naam Hugh Anselm zegt me nog steeds niks,’ zegt hij.

‘Uw moeder had het over hem. Hij was een van de jongere leden van de burgerwacht, samen met Archie Whitcliffe.’

‘Moeder kan zich die jaren nog heel goed herinneren,’ zegt Stella, die het theezetten routineus heeft overgenomen, ‘maar ze raakt van streek als ze eraan denkt. Het was een erg zware tijd voor Broughton, geloof ik.’

Nelson blijft tegen Jack Hastings praten. ‘U hebt Archie Whitcliffe en Hugh Anselm dus nooit ontmoet?’

‘Dat geloof ik niet, nee. Wat is er aan de hand?’

‘Archie Whitcliffe is vorige week overleden en Hugh Anselm twee weken geleden.’

‘U denkt toch niet dat daarmee iets niet pluis is? Ze moeten erg oud zijn geweest. U zei door de telefoon dat u dacht dat iemand Hugh had vermoord.’

Judy kijkt naar Nelson. Het is niets voor hem om zoiets tegen een buitenstaander te zeggen. Neem nooit klakkeloos iets aan, was Nelsons mantra. Waarom had hij zijn veronderstelling dan gedeeld met iemand buiten het politiekorps, iemand die nota bene een verdachte zou kunnen zijn? Ze herinnert zich het oorspronkelijke onderzoek naar de dood van Hugh Anselm. Clough had het beschreven als een tragisch ongeval en de situatie had zelfs wat galgenhumor uitgelokt. 'Een lift naar de hemel.' Nu krijgt de ogenschijnlijk normale dood van deze twee oude mannen een heel ander aanzien en ontwikkelt zich in de knusse keuken een sinistere sfeer, al kan Judy niet precies zeggen waar dat aan ligt.

'We nemen diverse mogelijkheden onder de loep,' zegt Nelson, misschien omdat hij er spijt van heeft dat hij iets heeft losgelaten.

Jack Hastings kijkt naar zijn vrouw en die lijkt iets te willen zeggen, maar op dat moment komt Irene weer binnen. Ze loopt regelrecht naar Nelson en legt een foto voor hem op de tafel.

'Dat is Archie,' zegt ze bedaard. 'Die jongen die zijn pet schuin heeft staan. Mijn Buster gaf hem daarvoor vaak een standje. En die jongen met de bril is Hugh.'

Judy kijkt over Nelsons schouder. Het is een zwart-witfoto van een groepje mannen voor een huis met grijze muren. Dit huis, beseft ze. Op het eerste gezicht zien ze er allemaal hetzelfde uit, homogeen vanwege de slobberige, slecht passende uniformen en de sepiagetinte nostalgie. Maar als ze de foto goed bekijkt, ziet ze dat de drie mannen op de voorgrond een stuk jonger zijn dan de anderen. Zelfs in de bruine tinten blaken ze van levenslust.

'Ik ken deze foto,' zegt Nelson. 'Archie Whitcliffe had er ook een afdruk van.' Hij kijkt Irene aan. 'Wie van hen is Buster?'

Judy gokt op de man met de walrussnor, die eruitziet als een ouderwetse sergeant-majoor, een man die je onmiddellijk zou beschrijven als een 'sluwe duivel', maar Irene wijst naar de kleine, onbeduidend uitziende man aan de rechterkant.

'Dat is Buster. Ziet u hoeveel Jack op hem lijkt?'

'Ja,' zegt Nelson.

'De man naast hem is Erwin Butler. Die leed sinds de Eerste Wereld-

oorlog aan shellshock. Dit is Syd Austin, die in het dorp een viswinkel had. Zijn zoon is bij Duinkerken gesneuveld. Dat is Donald Drummond, die onze tuinman was. En dat is Ernst Hoffman, die met de snor. Hij was Duitser van geboorte, maar de familie woonde al jaren in Broughton. Hij werd aan het begin van de oorlog gevangengenomen en naar het Isle of Man gestuurd. Buster is toen zo tekeergegaan dat hij uiteindelijk weer is vrijgelaten. Ernst was wetenschapper, een heel intelligente man.'

Stella had geen woord te veel gezegd over het geheugen van de oude vrouw, denkt Judy. Ze bestudeert de foto. Het valt niet mee om de vage figuren, die meer op personen in een geschiedenisboek lijken, in verband te brengen met de verhalen over leven en dood. Voor Irene is de foto echter geen plaatje uit een geschiedenisboek, maar een herinnering aan haar man en zijn vrienden.

Hugh kijkt strak voor zich uit en heeft net zo'n stijve, gespannen houding als op de foto van zijn eerste communie. Hij ziet eruit als iemand die als kind al de kruiswoordpuzzel in de *Telegraph* oploste. Archie kijkt veel vrolijker en lacht alsof ze bezig zijn indiaantje te spelen. Zijn kleinzoon lijkt inderdaad op hem. Hetzelfde knappe gezicht en dezelfde kaarsrechte houding, maar in tegenstelling tot Gerry Whitcliffe, die bang lijkt om zijn gevoelens te tonen, wekt Archie de indruk nergens bang voor te zijn.

'Mevrouw Hastings,' zegt Nelson tegen Irene die naar de foto blijft kijken en liefdevol de randen gladstrijkt. 'Herinnert u zich geruchten over een Duitse invasie in 1940?'

Jack Hastings lacht, maar Irene zegt kalm: 'Geruchten waren er bij de vleet, maar er is nooit iets van gekomen.'

'Was men in dit deel van het land erg bang voor een invasie?'

'Ja,' zegt Irene terwijl ze zorgvuldig een gebreide theemuts over de theepot heen trekt. 'We waren er zeker van dat ze zouden komen. Vooral Buster. Hij stond erop dat er 's nachts gepatrouilleerd werd. Ze hadden ook een boot. Ik geloof dat die van Syd was. Op maanloze nachten voeren ze uit om langs de inhammen te patrouilleren. Buster dacht namelijk dat het op een maanloze nacht zou gebeuren.'

Judy hoort Archie nog zeggen: *In maanloze nachten, die we de darks noemden, voeren we uit met de boot.* Wat was er tijdens zo'n donkere nacht, bijna zeventig jaar geleden, gebeurd?

'Hij legde verdedigingswerken aan op de stranden,' zei Irene. 'Ernst hielp hem daarbij. Die wist alles van explosieven, ziet u. "We laten ons niet verrassen," zei Buster altijd. "Ze zullen Broughton niet weerloos aantreffen."'

'Wat is er na de oorlog met die verdedigingswerken gebeurd?' vraagt Judy.

'Dat weet ik niet,' zegt Irene. 'Na verloop van tijd leek het niet waarschijnlijk meer dat er een invasie zou komen en toen hebben we het er nooit meer over gehad.'

'Maakte u zelf ook deel uit van de verdedigingsplannen?' vraagt Nelson.

'Jazeker,' zegt Irene trots. 'Ik zat op de luisterpost.'

'De luisterpost?' herhaalt Judy. Het klinkt verzonnen, bijna kinderlijk. Stella neemt het verhaal over, met een glimlach naar haar schoonmoeder.

'In de oorlog was er een militaire luisterpost in Sheringham, een paar kilometer hier vandaan. Het was een gebouw, een toren eigenlijk, waar mensen stonden te luisteren of ze op zee vijandelijke schepen hoorden. De post werd bemand door vrouwen en Irene was een van hen.'

Bevrouwde dus, denkt Judy, maar ze is zo verstandig dat niet hardop te zeggen.

'Hoe bedoelt u, dat ze luisterden of ze vijandelijke schepen hoorden?' vraagt Nelson.

'Precies wat ik zeg. Er voeren Duitse *Schnellboten* op zee. De vrouwen konden de morseberichten opvangen. Hoe denkt u dat de codebrekers van Bletchley Park aan de codes zijn gekomen? Die hadden ze van de luisterposten gekregen. Het was erg belangrijk oorlogswerk.'

'De *Schnellboten* gebruikten geen morse,' valt Irene haar in de rede. 'We konden die lui met elkaar in het Duits horen praten. Waar ben je, Siegfried? Ik ben hier, Hans.'

Nelson en Judy wisselen een blik. Nu lijkt het helemaal een spel. *Waar ben je, Siegfried?*

‘Heeft uw man het er met u over gehad wat u moest doen als de Duitsers hier het land zouden binnen vallen?’ vraagt Nelson aan Irene.

‘Jazeker,’ zegt Irene. ‘Ik moest eerst de kinderen doodschieten en dan mezelf. Buster wilde niet dat ze ons gevangen zouden nemen, ziet u.’

‘Hij was niet goed bij zijn hoofd,’ zegt Judy. ‘Buster Hastings was knettergek.’

Ze zitten in Nelsons auto. Hij heeft de motor gestart om de wasem van de ramen te krijgen. Het regent hard en de ruitenwissers hebben moeite het water weg te vegen. Af en toe wiebelt de auto vanwege een windstoot.

‘Eerst de kinderen doodschieten en dan jezelf,’ zegt Judy. ‘Deden sommige nazi’s dat niet?’

‘*Frau* Goebbels, ja. Die vermoordde haar zes kinderen liever dan dat ze zouden moeten leven in een wereld waarin Duitsland de oorlog had verloren.’

‘Ik vind het allemaal maar raar,’ zegt Judy. ‘Ook al waren de Duitsers hier binnengevallen, dan nog zou er met de vrouwen en kinderen niets zijn gebeurd. De Duitsers zouden niet eens naar zo’n achterlijk dorp zijn gekomen.’

‘Toch wel,’ brengt Nelson haar in herinnering. ‘Er zijn zes Duitsers gekomen en vermoord.’

‘Denkt u dat Buster Hastings dat heeft gedaan?’

‘Wie weet. Hij lijkt erg vastberaden te zijn geweest.’

‘Hij was niet goed bij zijn hoofd.’

‘Misschien.’ Nelson denkt na over een wereld waarin een man zijn vrouw opdracht geeft hun kinderen te vermoorden opdat ze niet in vijandelijke handen zullen vallen. Een wereld waarin vishandelaars, tuinmannen en intelligente wetenschappers bereid zijn mensen te vermoorden om hun huis en haar te verdedigen. Een zware tijd, had Stella Hastings gezegd.

‘Denkt u echt dat Archie en Hugh zijn vermoord om te voorkomen dat ze de waarheid bekend zouden maken?’

‘Ik weet het niet,’ zegt Nelson vermoed. ‘Ik heb het gevoel dat ik helemaal niets weet.’

Maar op de terugweg naar het politiebureau ontvangt Judy een bericht op haar mobiele telefoon. Clough is terug van de autopsie. Archie Whitcliffe is niet aan een hartaanval gestorven maar door verstikking.

Het lawaai is onbeschrijflijk. Het is geen lawaai meer maar een witte muur van pijn waartegen alles als scherpe silhouetten afsteekt, terwijl het flikkerende licht Judy's witte topje in pure migraine verandert. Het is geen muziek, voor zover Ruth het kan beoordelen, het is gebonk en gedreun met af en toe snerpend gekrijs. Haar hoofd is veranderd in een geluidsversterker voor dat lawaai. Ze kan niet denken, niet praten, en ze is volkomen gevoelloos geworden. Ze vraagt zich af of ze op het punt staat het bewustzijn te verliezen.

‘Geweldig, hè?’

Een jonge collega van Judy duikt voor haar op. Ze staat uitzinnig te dansen, met haar armen opgeheven en haar hoofd achterover alsof ze in extase verkeert.

‘Geweldig!’ roept Ruth terug, maar het meisje is alweer in de hoesende massa verdwenen. Ruth kijkt op haar horloge. Het is één uur. O, mag ze alsjeblijft, alsjeblijft naar huis?

Lichtbundels, rood en groen nu, glijden kruiselings over de muren, als slangen. Zou het zo ongeveer zijn toegegaan bij de *capacocha*, het offerritueel van de Inca's? Oorverdovend lawaai, onbegrijpelijke geluiden, onder invloed van verdovende middelen uitzinnig dansende volgelingen, het met bloemenkransen getooide slachtoffer gekleed in goud (Ruth heeft haar mooiste broek aan), tromgeroffel, het heilige mes dat hoog wordt opgeheven, het bevrijdende moment van duisternis, van de dood, van het niet meer zijn. Hoe langer Ruth in de Zanzibar blijft, hoe meer ze ernaar verlangt uit haar lijden verlost te worden. Misschien kunnen ook hier geestverruimende middelen soelaas brengen, denkt ze, maar als ze haar glas pakt, ziet ze dat het leeg is. O, god, dat wil zeggen

dat ze zich dwars door de massa een weg moet zoeken naar de bar om daar vervolgens genegeerd te worden door de gepiercete en getatoeëerde barman (de Hogepriester). Misschien zit er nog iets in de glazen van de anderen. Maar alle andere deelnemers aan het vrijgezellenfeestje drinken enge cocktails met blauwe curaçao of advocaat. Ruth is de enige die witte wijn drinkt. Geeuwend tast ze onder de tafel naar haar schoenen (die zo knellen dat ze ze heeft uitgetrokken) en begint aan de expeditie. Nog één glaasje en dan mag ze vast wel naar huis.

De avond was begonnen in een wijnbar. Dat was best leuk geweest – geklets over seks en bruidsjurken, grapjes over arrestaties, handboeien en fouilleren, en zelfs over software en hardware (Darren zit in computers). Ze hadden daar tenminste behoorlijke wijn en Ruth mocht Judy's collega's graag, met uitzondering van Tanya, voor wie ze een beetje bang is. Vanuit de wijnbar waren ze naar een restaurant gegaan en vanaf dat moment was alles een beetje onduidelijk geworden. Ruth had geprobeerd zo nuchter mogelijk te blijven, want ze gaat niet vaak uit eten en wilde optimaal genieten van haar zeevruchtenrisotto, maar de glazen werden steeds bijgeschonken en opeens zat ze over sterrenbeelden te praten met een politieagente die Mindy heette (Vissen) en luidkeels mee te zingen met *Mamma Mia*. Judy had cadeautjes uitgepakt, bijna allemaal speelse handboeien leek het wel, en na het nodige geflirt met de sportief glimlachende kelners waren ze naar de Zanzibar getrokken.

Daar was alles bergafwaarts gegaan. Zodra ze de nachtclub met de zebamuren, luipaardstoelen en tijgertafels waren binnen gegaan, had Ruth zich opeens zo moe gevoeld dat ze op de vloer met het slangen-huidmotief had willen gaan liggen om te gaan slapen. Niettegenstaande het helse kabaal had ze moeite haar ogen open te houden. Judy, daarentegen, die eerder op de avond aan Ruth had bekend dat ze 'eigenlijk helemaal niet wilde gaan trouwen', had opeens nieuwe energie gekregen en de anderen meegesleept naar de dansvloer waar ze coole bezoekers choqueerden door rond hun tasjes te dansen en nummers van Abba te eisen.

Tatjana doet enthousiast mee en draait als een tiener met haar in een strakke spijkerbroek gevatte heupen. 'Gave meid, die Tatjana,' had Judy

gezegd. Ruth, die in haar eentje aan het tijgerveltafeltje zit, weet dat *zij* niet gaaf is, dat ze veertig is en een baby van vijf maanden heeft die over vier uur wakker wordt, dat haar schoenen knellen en de tailleband van haar mooiste broek in haar vlees bijt. Ze is hier te oud voor en herinnert zich nu ook weer dat ze zelfs vroeger niet van disco's hield.

Zou ze Shona nog een keer bellen? Nee, niet doen. Ze heeft al vier keer gebeld en de laatste keer was Kate eindelijk in slaap gevallen en zou Shona ook naar bed gaan. Shona had heel lief aangeboden de hele nacht te blijven (zij in Ruths bed en Ruth op de bank) zodat Ruth en Tatjana eens lekker 'uit de band konden springen'. Ruth wil helemaal niet uit de band springen, hooguit uit de band van haar broek. Ze wil in haar eigen bed liggen met haar baby naast zich en Flint spinnend op de deken. Toch was het erg aardig van Shona. Ruth had eerst Clara gevraagd of ze kon komen oppassen, maar die had gezegd dat ze tot haar spijt op zaterdagavond niet vrij was. Ze is zeker uit met Dieter, denkt Ruth, zich de innige omhelzing in de sneeuw herinnerend.

Ze zoekt Judy op en vraagt of ze nog iets wil drinken. Judy lijkt in trance te verkeren. Haar haar slingert voor haar gezicht en ze beweegt haar armen en benen met schokkerige bewegingen. Ruth kijkt om zich heen en ziet dat iedereen er zo aan toe is, behalve Tatjana die sensueel danst met een opvallend knappe zwarte man.

'Wat?' vraagt Judy.

Ruth herhaalt haar vraag.

'Nee,' zegt Judy vaag. 'Ik mag jou wel.'

Ruth schuifelt naar Tatjana, die nu om de hals van de man hangt. Zijn handen omvatten haar billen.

'Ik denk dat ik maar ga,' zegt Ruth terwijl ze probeert niet te kijken.

'Ga?' herhaalt Tatjana met gesloten ogen.

'Naar huis. Naar Kate.'

'Kate?'

Ruth geeft het op. Ze besluit van het laatste glaasje af te zien, pakt haar gouden loterijbriefje en gaat haar jas halen. Ze kan Tatjana een sms'je sturen dat ze naar huis is gegaan.

Buiten is het verschrikkelijk koud. De hele wereld is bedekt met rijp,

inclusief de auto's voor de deur van de nachtclub. Er is helaas geen enkele taxi bij. Ruth besluit naar het station te lopen om te zien of ze daar een taxi kan krijgen. Haar voeten veranderen al snel in ijsklompjes in de ongemakkelijke pumps en ze komt niet erg snel vooruit. Voorbijrijdende jongeren roepen iets naar haar, maar ze negeert hen en houdt haar hoofd gebogen. Ze wou dat ze een wollen muts, handschoenen en haar rubberlaarzen bij zich had...

‘Wilt u een lift?’

Een auto stopt naast haar en de bestuurder ontbloot zijn tanden in een brede grijns. De auto is een donkere, enigszins gehavende personenwagen.

‘Bent u een taxi?’ vraagt ze.

‘Jazeker. Een privétaxi.’

Heel even komt ze in de verleiding bij de sinister glimlachende man in te stappen. In de auto hoeft ze tenminste geen kou te lijden. Tot hij haar vermoordt.

‘Nee, dank u,’ zegt Ruth. Ze probeert iets sneller te gaan lopen. ‘Ik heb met iemand afgesproken.’

De auto rijdt een paar minuten naast haar mee, maar zwenkt dan gelukkig weg. Ze ziet de veilige lichtjes van het station. Daar zijn goddank nog meer mensen: een paar sip kijkende voetbalsupporters met flesjes bier in hun hand, een verstrooid uitziende man met een aktetas en een moeder met een baby. Wat doet die nou 's nachts om twee uur op het station van King's Lynn? Ruth glimlacht geruststellend naar haar, moeders onder elkaar, maar de vrouw wendt haar hoofd af en drukt het slapende kind dichter tegen zich aan. Moet Ruth hen voor vannacht onderdak aanbieden?

Geen enkele taxichauffeur is bereid helemaal naar de Saltmarsh te rijden.

‘New Road? Dat is veel te ver weg.’

‘Sorry, dat ligt buiten mijn zone.’

Ruth wordt zo wanhopig dat ze bijna overweegt terug te lopen en alsnog bij die enge vent in te stappen, maar uiteindelijk krijgt iemand medelijden met haar.

‘Vooruit dan maar,’ zegt een dikke man in een Ford Cavalier. ‘Maar wel voor het zondagtariet.’

Het *is* zondag, denkt Ruth als de taxi door de verlaten straten spurt. Over een paar uur staan de mensen alweer op om naar de kerk te gaan en een krant te kopen. Voor het eerst sinds lange tijd denkt ze aan haar ouders. Zondag is voor hen de belangrijkste dag van de week: kerk, vergaderingen met de ouderlingen, Bijbelonderricht, de zondagse maaltijd: braadstuk met een keur aan bijgerechten. In gedachten ziet ze hoe haar vader en moeder in hun zondagse kleren door Avery Hill Road wandelen en aan de Verlossing denken. Ze moet echt weer eens met Kate naar hen toe.

Opmerkelijk snel bereiken ze New Road en dan rijden ze door het moerasland, omgeven door niets dan duisternis, terwijl de nabije zee in het donker lispelt.

‘Goeie genade,’ zegt de chauffeur. ‘Waarom woont u hier? Vindt u het niet eng?’

‘Ik hou ervan,’ zegt Ruth. Hou je mond, voegt ze er in gedachten aan toe, en zorg dat ik thuiskom.

‘Is dit niet de streek waar ze vorig jaar dat meisje hebben gevonden?’

‘Ja.’

‘Nou, u liever dan ik. Ik zou bang zijn voor spoken als ik hier woonde.’

Ruth is niet bang voor spoken. Ze betaalt de chauffeur het zondagtariet en ontsluit de voordeur. Zachtjes loopt ze de trap op om naar Kate te kijken. Achter de spijlen van het kinderledikant ziet het gezichtje van de slapende baby er ernstig en bedachtzaam uit. Naast haar ligt Shona vredig te slapen, haar lange haar uitgespreid op Ruths kussen. Ruth pakt wat dekens en keert terug naar de woonkamer. Ze is niet bang voor spoken. Ze is bang voor nachtclubs, voor gedwongen amusement, ze is bang dat Kate iets zal overkomen en dat ze op een dag wakker zal worden en zal beseffen dat ze verliefd is op Nelson.

Ze gaat met opgetrokken benen op de bank liggen, trekt de dekens over zich heen en luistert naar de zee.

In Sea's End House brandt licht in de toren. Als de schijnwerper van een eenzame vuurtoren schijnt het op de zwarte golven die bulderend aan komen rollen en tegen de muur van het huis beuken alsof ze er willen binnendringen. Ze bruisen en kolken in de baai, rijzen en dalen met de maan. Bij het keren van het tij trekken ze zich terug, de kiezels op het strand waar de zes Duitse soldaten begraven hadden gelegen, met zich mee zuigend. Het hellende pad naar het huis blijft natglanzend achter, samen met het lijk dat in de inham dobbert, het blonde haar uitwaaiërend op het donkere water.

Ruth denkt eerst dat Kate huilt. Dan dringt tot haar door dat het aanhoudende geluid afkomstig is van haar mobieltje dat op de tafel naast haar ligt. Dat zal je altijd zien. Op de enige ochtend dat Kate niet bij het krieken van de dag wakker wordt, besluit iemand haar te bellen. Wie zou het zijn?

‘Ik ben het,’ zegt een bruuske stem, al was op het schermpje al ‘Nelson’ verschenen.

‘Wat is er?’ vraagt Ruth sloom. Ze merkt nu pas dat ze op de bank ligt, met een knik in haar nek en pijn in haar hoofd.

‘Dieter Eckhart is dood. Een visser heeft hem vanochtend gevonden. Het lijk was aangespoeld bij Sea’s End House.’

‘Wat?’

‘Eckhart is dood. Cloughie en ik zijn momenteel in Broughton.’

‘Hoe laat is het?’

‘Negen uur. Het leek me niet zinvol te proberen Johnson wakker te bellen. Was het leuk gisteravond?’

Negen uur! Waarom is Kate dan nog niet wakker? Ruth staat op het punt in paniek naar boven te rennen als ze Shona de trap af ziet komen met Kate op haar arm. Kate kijkt voldaan, Shona triomfantelijk.

Ruth krikt haar aandacht terug naar Nelson.

‘Was het een ongeluk?’ vraagt ze. ‘Is hij verdronken?’

Nelson laat een humorloos lachje horen. ‘De lijkschouwer is hier. Doodsoorzaak – een messteek in het hart. Een ongeluk was het dus niet.’

‘Weet Clara het al?’

‘Ja. Zij heeft het lijk geïdentificeerd.’

Er gaat zo veel door Ruth heen dat ze zich een beetje draaiërig begint te voelen. Clara, Dieter, een messteek in zijn hart, Tatjana, Judy, een visser die het lijk had gevonden. Dan steekt Kate haar armpjes naar haar uit en is al het andere vergeten.

Kate kraait luid in de telefoon.

‘Is dat Katie?’ vraagt Nelson op zachte toon. ‘Ik bel je straks terug.’

De verbinding wordt verbroken. Ruth kijkt naar Shona, die Kate nog vast heeft en erg met zichzelf ingenomen lijkt.

‘We zijn al uren op,’ zegt ze. ‘Ik heb Kate verschoond en aangekleed en haar een flesje gegeven. En toen hebben we spelletjes gedaan.’

Kate ziet er van hen tweeën het beste uit. Haar ogen staan helder en ze barst van de energie. Shona heeft haar weliswaar weer een pyjamaatje en een twee maten te grote trui aangetrokken, maar dergelijke foutjes storen Kate allermïnst. Ze grijpt Ruths mobieltje en steekt het in haar mond. In tegenstelling tot Kate ziet Shona een beetje bleek en heeft ze dikke ogen. Haar haar is nog niet gekamd en haar trui zit binnenstebuiten, maar je kunt zien dat ze apetrots is dat ze de nacht zonder ongelukken zijn doorgekomen en Ruth voelt de oude genegenheid voor haar opwellen.

‘Wat goed van je,’ zegt ze. Ze neemt Kate van haar over en legt haar op de grond, waar de baby onmiddellijk omrolt, haar favoriete trucje. ‘Heb je me gisteravond thuis horen komen?’

‘Nee. Was het erg laat? En heb je je geamuseerd?’

‘Ja en nee. Ik ben te oud voor nachtclubs.’

‘Doe niet zo mal. Het hangt ervan af met wie je gaat. Waar is Tatjana?’

Shona’s houding tegenover Tatjana is Ruth niet helemaal duidelijk. Vóór haar aankomst was Shona erg nieuwsgierig. ‘Na wat je me indertijd over Bosnië hebt verteld, vind ik het erg leuk dat ik haar nu kan leren kennen.’ Maar toen ze elkaar op de dag van de naamgevingceremonie eindelijk hadden ontmoet, had Shona erg koel gedaan. Misschien had ze niet verwacht dat Tatjana zo mooi was of vond ze het vervelend dat ze meteen met Phil had aangepapt, of misschien was ze jaloers op Tatjana’s vriendschap met Ruth. In elk geval had ze, nadat ze kort en op koele toon met Tatjana had gepraat, tegen Ruth gezegd dat ze haar ‘op-

pervlakkig' vond. 'Wat vindt je Bosnische vriendin van me?' had ze een paar dagen later gevraagd. 'Ze heeft het helemaal niet over je gehad,' had Ruth naar waarheid geantwoord.

'Ik heb geen idee,' zegt Ruth nu. 'Ze zal met Judy of een van de anderen mee naar huis zijn gegaan.'

'Of ze heeft een man ontmoet.'

Ruth denkt aan de man met wie Tatjana had gedanst. Hij was erg knap, maar zou Tatjana Rick zomaar bedriegen?

'Ze is getrouwd,' zegt ze.

Shona haalt haar schouders op. 'Nou en? Wie belde er daarnet?'

'Nelson.'

'Wat wilde hij?'

'Er zijn nieuwe ontwikkelingen in de zaak.'

'Jezus, Ruth, je begint helemaal als een politieagent te praten. Ik ga koffiezetten.'

Nelson loopt langzaam terug over het pad op de klippen. De mannen van de technische recherche tillen het lijk van Dieter Eckhart in het witte busje van het forensische laboratorium. Clara en Jack Hastings kijken toe. Clara was gaan gillen toen ze het lijk had gezien, maar is nu stil en laat haar hoofd op haar vaders schouder rusten. Alhoewel hij kleiner is dan zij, heeft het gebaar waarmee hij over haar hoofd strijkt iets oneindig beschermends. Nelson denkt aan zijn eigen dochters en is geroerd.

Clough staat nog te praten met de visser, die stoïcijns zijn verhaal heeft gedaan, alsof hij elke dag dode mensen in de zee ziet drijven. Een dienstdoende agent had gereageerd toen de visser het alarmnummer belde, maar zodra duidelijk was geworden dat het om een lijk ging, was Nelson er onmiddellijk naartoe gegaan. Jack Hastings had al op het strand gestaan toen hij daar was aangekomen en zijn honden hadden opgewonden geblaft toen de visser en de agent het lijk tot boven de vloedlijn hadden gesleept. Nelson had zich net staan afvragen of ze Clara erbij moesten halen toen ze uit zichzelf naar hen toe was gekomen, met een jas over haar pyjama. Clough had nog geprobeerd Eckhart te reanimeren, maar zijn pogingen vrij snel opgegeven. Toen hij het lijk op

zijn zij had gedraaid, was er water uit de mond gelopen en het hoofd was achterovergezakt waardoor ze de weggedraaide ogen hadden kunnen zien. Dat was het moment geweest waarop Clara was gaan gillen.

De assistent van de patholoog-anatoom, die Nelson veel liever heeft dan Chris Stephenson, schat dat het lijk niet meer dan een paar uur in het water heeft gelegen, maar het knappe gezicht van Eckhart is in die korte tijd evengoed helemaal opgezwollen. Hij draagt een wit overhemd en een donkere broek, en de wond van de messteek, bloedeloos door het zoute water, zit precies op de plek van zijn hart. Nelson heeft extra mankracht laten komen om naar het moordwapen te zoeken, maar betwijfelt dat het zal worden gevonden. Als Eckharts lichaam niet klem was komen te zitten tussen de rotsen, zou hij door de stromingen zijn meegevoerd. Het mes kan inmiddels halverwege Noorwegen zijn.

‘Kom,’ zegt hij tegen Clara en haar vader. ‘Het is hier stervenskoud. Laten we naar binnen gaan.’

Stella Hastings staat bij de deur op hen te wachten en slaat haar arm om Clara heen. ‘Kom maar, lieverd. Ga je lekker warm aankleden, dan maak ik intussen een kopje hete chocolademelk voor je.’

Nelson blijft op de mat staan. Hij heeft het gevoel dat hij stoort, maar weet dat hij naar binnen moet gaan en zo mogelijk met Clara moet praten. Bovendien zou hij ook wel een kopje hete chocolademelk lusten. Jack Hastings heeft het in de gaten.

‘Komt u even mee naar de keuken, dan nemen we iets te drinken,’ zegt hij. ‘U wilt natuurlijk met Clara praten. Ik neem aan dat zij de laatste persoon is die die arme man in leven heeft gezien.’

Afgezien van de moordenaar, denkt Nelson, als hij achter Hastings aan door de met natuursteen betegelde gang loopt. Het valt hem op dat de ‘moffenjournalist’ opeens ‘die arme man’ is geworden.

Hastings’ moeder zit zoals gebruikelijk bij de haard te breien. Nelson weet niet of iemand haar heeft verteld wat er is gebeurd, maar als hij aan de eikenhouten tafel gaat zitten, kijkt ze hem aan en vraagt: ‘Was het die Duitse vent?’

‘Ja.’

‘Arme man,’ zegt ze, ijverig breiend zonder naar haar handen te kij-

ken. 'Dat pad is ook zo glibberig. Je loopt altijd risico uit te glijden, vooral als je een glaasje op hebt.'

Nelson aarzelt. Hij weet dat hij de familie moet vertellen hoe Dieter Eckhart aan zijn einde is gekomen, maar wil het juiste moment afwachten. Bovendien moet hij officiële verklaringen afnemen, in elk geval van Clara. Het is echter interessant dat Irene ervan uitgaat dat Dieter waarschijnlijk dronken was.

'We weten nog niet wat er is gebeurd,' zegt hij. 'Er zal sectie verricht moeten worden.'

Hastings zet een mok thee voor Nelson neer. Irene kijkt misprijzend. 'Sorry, ma,' zegt hij. 'Ik kon de kopjes niet vinden.'

'Thee smaakt beter uit een kopje,' zegt Irene. 'Vindt u ook niet, brigadier?'

'Daar zit iets in,' zegt Nelson, aanhikkend tegen het feit dat hij met brigadier wordt aangesproken.

'Denkt u dat u erin zult slagen zijn familie op te sporen?' vraagt Hastings die tegenover Nelson is gaan zitten.

'Natuurlijk. Hij was verbonden aan een universiteit en we kunnen contact opnemen met zijn uitgever. Het zal niet erg moeilijk zijn en een van mijn mensen is er al mee bezig.' Hij heeft Clough met specifieke instructies naar het politiebureau teruggestuurd.

'Misschien weet Clara het,' zegt Hastings. 'Ze is alleen erg van streek. Het was een enorme schok.'

'Ze was verliefd op hem,' zegt Irene.

'Och, verliefd...' Hastings kijkt een beetje geprikkeld. 'Ze kende hem amper.'

Op dat moment komt Clara binnen. Ze heeft een spijkerbroek en een dikke trui aangetrokken en ziet bleek, maar is kalm. Nelson heeft de indruk dat ze niet heeft gehoord wat haar vader had gezegd.

'Clara,' zegt Nelson vriendelijk, 'vind je het goed als ik je een paar vragen stel?'

Clara kijkt om zich heen tot ze haar moeder ziet. 'Mag ik erbij blijven?' vraagt Stella.

'Natuurlijk. Het gaat om een paar informele vragen. Ze kan later naar

het politiebureau komen om een officiële verklaring af te leggen. U mag er allemaal bij blijven,' voegt hij eraan toe als Hastings en zijn moeder geen aanstalten maken om weg te gaan.

Clara gaat naast haar vader tegenover Nelson zitten. Haar moeder zet een mok voor haar neer en het meisje legt haar handen eromheen.

'Clara... was je gisteren met meneer Eckhart uit?'

'Ja,' zegt Clara zachtjes, maar duidelijk. 'Naar de bioscoop en uit eten.'

'Zijn jullie samen teruggekomen naar Sea's End House?'

'Ja. Hij heeft me thuisgebracht. We waren om ongeveer elf uur hier.'

'Is hij mee naar binnen gegaan? Om gedag te zeggen?' Nelson vraagt zich af of ze met elkaar naar bed gingen. Hij neemt aan van wel, gezien de vrijerij op de bank bij Ruth thuis, maar misschien hadden ze bij Clara thuis het bed niet gedeeld.

'Heel eventjes. Voor een kopje thee.'

'Was er nog iemand op?'

'Papa zat in zijn studeerkamer televisie te kijken. Ik heb mijn hoofd om het hoekje van de deur gestoken om hem welterusten te wensen.'

'Ik zat te dutten,' zegt Jack. 'Ik kan tegenwoordig na tien mijn ogen niet meer openhouden.'

'Maar u herinnert zich dat Clara is binnengekomen. Hebt u meneer Eckhart ook gezien?'

'Ik herinner me Clara te hebben gezien. Ze zei iets over het programma waar ik naar zat te kijken. Voetbal, geloof ik. Eckhart heb ik niet gezien.'

'Om hoe laat is meneer Eckhart hier vertrokken?' vraagt Nelson aan Clara.

'Ongeveer halftwaalf.'

'Heb je hem uitgezwaaid? Heb je gezien dat hij wegreed?' vraagt Nelson.

'Nee,' zegt Clara. 'Hij zei dat ik naar binnen moest gaan omdat het zo koud was. Ik heb vanuit de deuropening naar hem gezwaaid toen zijn auto er nog stond, maar hij zat te sms'en en zag het niet. Ik heb een bad genomen en ben naar bed gegaan.'

‘Om hoe laat was dat?’

‘Middernacht. Dat weet ik zo precies omdat ik op de klok keek voordat ik in bed stapte. U weet hoe griezelig het is als de klok precies op 00.00 staat.’

‘Het heksenuur,’ zegt Irene. Clara huivert.

‘Hebben jullie, toen jullie hier aankwamen, iemand zien rondhangen of iets verdachts gezien?’

‘Nee.’ Ze vertrekt haar bleke lippen tot een vluchtige glimlach. ‘We hadden het te druk om op de omgeving te letten.’

‘Te druk met vrijen,’ legt Irene behulpzaam uit.

‘En u, meneer Hastings?’ vraagt Nelson. ‘Hebt u mensen bij het huis zien rondhangen?’

‘Nee. Ik heb rond tien uur de honden voor het laatst uitgelaten. Ze zouden geblaft hebben als er iemand was geweest die ze niet kenden.’

‘Denkt u dat hij is... vermoord?’ vraagt Stella op een fluisterton.

‘Ik sluit voorlopig niets uit,’ zegt Nelson. ‘Maar nu zal ik u met rust laten. Er zal een agente contact met je opnemen over het afleggen van je verklaring, Clara. Pas goed op jezelf.’

Voordat hij terugkeert naar het politiebureau verzoekt hij Hastings hem de achterzijde van het huis te laten zien. Vanaf het terras is er maar een paar meter grond tot aan de kapotte omheining op de rand van de steile rotswand. Nelson loopt zo ver door als hij durft en gluurt naar beneden. In de diepte bruisen de golven over levensgevaarlijke, puntige rotsblokken die in de loop der jaren naar beneden zijn gestort. Voor het eerst beseft Nelson dat het huis echt op de rand van de afgrond staat.

‘Hebt u de honden hier uitgelaten?’ vraagt hij.

‘Nee, dat is veel te gevaarlijk. Ze zouden zomaar van de klip kunnen vallen. Ik heb het zien gebeuren. Een hond die op een zeemeeuw jaagt en dan... wam! Daarom laat ik ze ’s avonds in de voortuin uit.’

Nelson kijkt om naar het huis. Er is geen enkele plek waar een moordenaar zich zou kunnen verstoppen, geen struiken, geen bomen, geen bijgebouwen. Alleen gladde grijze muren en ramen met luiken. Hij loopt terug via de zijkant van het huis, waar het hellende pad naar het strand begint. Bij een kleine groene deur blijft hij staan.

‘Waar is deze deur van?’

‘Een berging. Hier zetten we de tuinmeubelen neer, toen we nog een achtertuin hadden.’

Nelson rammelt aan de deurknop. De deur zit op slot.

‘Zit deze deur altijd op slot?’ vraagt hij.

‘Ja. Niemand heeft hier nu nog iets te zoeken.’

In de voortuin staan een paar bomen. Ze zijn scheef gegroeid vanwege de constante zeewind, maar je zou je in het donker achter een van de stammen kunnen verstoppen.

‘U hebt dus niets gezien toen u gisteravond buiten was?’

‘Nee. En zoals ik al zei, zouden de honden geblaft hebben als er iemand was geweest.’

‘Iemand die ze niet kenden.’

Hastings kijkt hem scherp aan, maar zegt niets. Als Nelson wegrijdt, ziet hij dat Jack Hastings in de voortuin is blijven staan en peinzend opkijkt naar het huis.

Nelson rijdt hard en haalt alle dagjesmensen in die op hun gemak een ritje langs de kust maken. Dieter Eckhart is vermoord, dat lijdt geen enkele twijfel. Of de moordenaar iemand is die hij kende, staat nog te bezien. Meestal is dat zo. Negen van de tien moorden worden gepleegd door iemand die het slachtoffer kende. De honden die niet blaften: Was dat niet een verhaal van Sherlock Holmes? Dat zou Archie Whitcliffe wel hebben geweten. Had iemand zich gisteravond in de tuin verscholen? Of was de moordenaar uit het huis gekomen? Nelson zou graag willen weten naar wie Dieter Eckhart dat sms’je had gestuurd toen hij in zijn auto voor de deur van Sea’s End House had gezeten.

Verdenkt Nelson de gerespecteerde politicus Jack Hastings er werkelijk van drie mensen vermoord te hebben om zijn vaders reputatie te beschermen? Op het oog lijkt het niet erg waarschijnlijk, maar Nelson weet dat je altijd verder moet kijken dan je neus lang is. Buster Hastings geniet in Sea’s End House nog steeds veel respect, maar Dieter Eckhart zou er niet voor teruggeschrokken zijn hem als oorlogsmisdadiger te ontmaskeren als hij daarvoor de bewijzen had gevonden. En wat Has-

tings betreft had Eckhart zijn dochter verleid. Nelson had gezien hoe hij had gekeken toen Irene dat van het vrijen zei. Jack Hastings had het niet prettig gevonden dat zijn dochter uitging met een Duitser.

Op het politiebureau zit Judy bleekjes achter haar bureau. Alle zondagverloven zijn ingetrokken. Whitcliffe is zo geschrokken van het sectierapport op Archie dat hij zo veel mogelijk mensen op de zaak heeft gezet.

‘Hoe voel je je?’ vraagt Nelson.

‘Als een lijk.’

‘Dan ben je niet de enige. Was het leuk gisteravond?’

‘Top. Vanaf middernacht kan ik me niets meer herinneren.’

‘Heeft Ruth het ook leuk gehad?’

‘Ruth? Die is geloof ik al vroeg weggegaan. Tatjana is bij mij blijven slapen. Die ging vanochtend om acht uur al joggen. Waar ze de energie vandaan haalt, is me een raadsel.’

‘Zijn jullie al iets te weten gekomen over Dieter Eckharts familie?’ vraagt Nelson.

‘Ja.’ Judy kijkt zijdelings naar hem op. ‘Ik heb de universiteit gebeld waar hij werkte. Hij blijkt een vrouw en twee kinderen te hebben.’

19

‘Hij was dus getrouwd,’ zegt Ruth.

‘Ja,’ zegt Nelson, die zijn ogen niet van Kate kan afhouden. ‘Zijn vrouw komt morgen naar Engeland om zijn stoffelijk overschot op te halen.’

‘Wist Clara het? Dat hij getrouwd was, bedoel ik?’

‘Geen idee.’ Nelson bouwt een toren van rode en gele blokken. Kate kijkt belangstellend toe.

Clara Hastings was die ochtend naar het politiebureau gekomen om haar verklaring af te leggen. Nelson had Judy verzocht tijdens het gesprek terloops Eckharts vrouw te noemen. Clara had geen krimp gegeven en pas tegen het einde van het gesprek tranen in haar ogen gekregen.

‘Ik weet hoe moeilijk dit voor je is,’ had Judy meelevend gezegd. Ze is goed in die dingen.

‘Ik vind het zo erg voor zijn kinderen,’ had Clara gesnuft.

Ze had dus geweten dat hij kinderen had.

Nelson zet nog een blok op de toren en stoot die dan om. Kate lacht uitbundig. Ze is dol op dingen die vernield worden. Ruth begint er spijt van te krijgen dat ze Nelson heeft toegestaan te komen op een tijdstip dat Kate thuis is. Ze wordt er onrustig van om hen samen te zien. Hoewel ze aan de ene kant wil dat Nelson van zijn dochter zal houden (en indirect ook van haar?), weet ze dat de situatie alleen maar ingewikkelder wordt naarmate Nelson meer aan Kate gehecht raakt.

‘Wat heeft de autopsie uitgewezen?’ vraagt ze, om hem weer bij de les te halen.

‘Eckhart is gestoken met een scherp metalen voorwerp. Vermoedelijk een schaar.’

‘Een schaar?’

‘Een grote schaar. Zoals kleermakers gebruiken. Of een snoeischaar. En de punten ervan waren geslepen.’

‘Geslepen? Dus de dader had dit gepland? Het is niet spontaan gebeurd?’

‘Nee,’ zegt Nelson ronduit. ‘Iemand heeft een schaar gescherpt en gewacht.’

‘Heb je enig idee wie?’

‘Ik heb massa’s ideeën,’ antwoordt Nelson. ‘Het ene nog belachelijker dan het andere.’

‘Denk je dat Archie Whitcliffe en Dieter Eckhart door dezelfde persoon zijn vermoord?’ Nelson heeft haar verteld wat de sectie op Archie heeft uitgewezen. Dood door verstikking, vermoedelijk met een kussen.

‘Ja.’ Nelson blijft naar Kate kijken, die nu tevreden op een van de blokken sabbelt. ‘Weliswaar zijn er verschillende methoden gebruikt, maar ik ben ervan overtuigd dat het allemaal te maken heeft met de moord op de zes Duitsers. Iemand is tot moorden bereid om te voorkomen dat de waarheid aan het licht komt. En laten we Hugh Anselm niet vergeten, de man van de traplift. Ik weet zeker dat hij ook is vermoord.’

‘Toch is dat wel wat vergezocht,’ brengt Ruth ertegen in. ‘Het is net iets uit een misdaadroman.’

‘Archie Whitcliffe was dol op misdaadromans,’ zegt Nelson. ‘Hij heeft een stapeltje nagelaten aan de vrouw die hem meestal verzorgde.’

‘O ja?’ Ruth kijkt geïnteresseerd. ‘Wat voor boeken precies?’

‘Geen bijzondere helaas. Ik had gehoopt dat ze iets waard zouden zijn. De arme vrouw heeft geen cent te makken, maar helaas is het gewoon een stapel oude paperbacks. De meeste zijn nog tweedehands ook.’

‘Heb je er een lijst van?’

‘Die heb ik wel ergens, ja. Waarom vraag je dat?’

‘O, zomaar. Ik heb misschien een idee.’

Nelson verzoekt Judy de lijst met boektitels naar Ruth te faxen (Ruth is zo ongeveer de laatste persoon op de wereld die nog een faxapparaat heeft). Ruth bekijkt de titels terwijl Nelson kiekeboe speelt met Kate. Ruth wou dat Clough hem zo kon zien.

The Third Truth door Kurt Aust
Love Lies Bleeding door Edmund Crispin
Evil Under the Sun door Agatha Christie
The Fourth Assassin door Omar Yusef
One Step Behind door Henning Mankell
The Hound of the Baskervilles door Sir Arthur Conan Doyle
Sea Change door Robert B. Parker
Lost Light door Michael Connelly

‘Verder nog iets?’ vraagt ze. ‘Of alleen de lijst?’

‘Er zat een vreemde instructie bij over in welke volgorde ze gelezen moeten worden. Maar die weet ik niet uit mijn hoofd. Bel Judy nog maar even.’ Hij verdwijnt weer achter het kussen.

‘Hier heb ik het,’ zegt Judy. Ruth hoort haar met papier ritselen. ‘Hij zegt, lees ze in deze volgorde: 3, 2, 2, 2, 2, 3, 1, 2. Eigenaardig, hè?’

‘Misschien,’ zegt Ruth. Ze gaat weer zitten en bekijkt de lijst nogmaals. Nelson, die naast Kate op de vloer ligt, kijkt naar haar op.

‘Wat is er, Ruth?’

‘Ik weet het niet. Ik dacht opeens... was dit niet de man die van kruiswoordpuzzels hield?’

‘Dat was Hugh Anselm.’

‘Maar misschien hield Archie er ook van.’

‘Misschien. Hij keek altijd naar dat programma, *Cijfers en Letters*,’ zegt Nelson. ‘Maar volgens Cloughie kijken alle oude mensen naar *Cijfers en Letters*.’

‘Mmm.’ Ruth kijkt zelf ook wel eens, maar dat gaat ze Nelson niet aan zijn neus hangen.

‘Denk je dat hij een aanwijzing voor ons heeft achtergelaten?’ vraagt Nelson glimlachend.

‘Dat zou best eens kunnen,’ zegt Ruth, met haar ogen op de lijst gericht, zodat ze niet naar Nelson hoeft te kijken die nu speelt dat hij een beer is.

Ruth maakt alles altijd nodeloos ingewikkeld, denkt Nelson als hij naar huis rijdt. Een kwaaltje van academici. Het is waar dat hij haar professionele expertise nodig had toen hij haar voor het eerst ontmoette. Hij had haar hulp ingeroepen om een lijk uit de ijzertijd te onderzoeken, en tevens haar mening gevraagd over een paar eigenaardige brieven die hij had ontvangen, brieven vol verwijzingen naar mythologie, rituelen en offers. Ruth had uitstekend werk verricht, alle verwijzingen nagetrokken en uitgewerkt wat de krankzinnige briefschrijver had willen zeggen, maar misschien begon ze daardoor nu overal iets achter te zoeken. Soms is een lijst met boektitels alleen maar een lijst met boektitels. 'Maak het niet te ingewikkeld,' zegt hij altijd tegen zijn team. 'Bij politieonderzoeken gaat het negen van de tien keer juist om iets heel eenvoudigs. De Yorkshire Ripper is gepakt door een kentekennummer, Al Capone door belastingontduiking. Beknibbel nooit op de beproefde onderzoeksmethoden.' Niet dat hij vreest dat Cloughie en Co. in de verleiding zullen komen zich al te intellectueel te gedragen.

Katie is trouwens een dotje. Hij was vergeten hoe leuk ze zijn op die leeftijd. Michelle verweet hem vroeger vaak dat hij vlak voor bedtijd veel te drukke spelletjes deed met de meisjes. Hij had voor hen ook altijd voor beer gespeeld. Die oude spelletjes zijn nog altijd de leukste. Een keer had Laura zo hard moeten lachen dat ze van het bed was gevallen en in huilen uitgebarsten. Hij herinnerde zich ook hoe Rebecca had gegild toen hij met een gorillamasker op haar af was gesprongen. Misschien had Michelle gelijk gehad. Hij zag nu wel in dat het irritant was als jij de hele dag met de kleintjes thuis zat en alle opvoedkundige dingen moest doen, en je man dan voor beer ging spelen als de kinderen naar bed moesten. Maar hij wilde ook wel eens pret maken met zijn dochters. In de eerste jaren had hij hen overdag amper te zien gekregen. En met Katie zal het net zo gaan, denkt hij. Erger nog, want die mag niet eens weten wie hij is. Voor haar is hij een rare vent die stemmetjes doet en cadeautjes meebrengt. Cathbad zal een grotere rol in haar leven spelen dan hij. Met een woest gebaar schakelt hij.

Michelle is niet thuis, maar Rebecca is er zowaar. Nog verbazingwekkender is dat ze bezig is met schoolwerk. Niet dat ze ondertussen niet

naar haar iPod luistert, sms'jes stuurt en een tosti eet, maar ze werkt in elk geval aan een project met de titel 'Kusterosie en de invloed daarvan op afgelegen dorpen'.

Hij drukt een kus op haar kruintje en vraagt: 'Waar is dit voor?'

'Milieuwetenschap. Het gaat over al die mensen die kwaad zijn omdat hun dorpen langzaam maar zeker verdwijnen.'

Nelson denkt aan Jack Hastings, die het kwaadst van allemaal is omdat Sea's End House op het punt staat in zee te storten. Whitcliffe heeft hem het rapport van een landmeter laten zien dat weinig goeds voorspelt. Nelson denkt aan de achtertuin, aan die luttele meters tot aan de duizelingwekkende afgrond en de rotsen in de diepte. Hij probeert zich voor te stellen hoe het er ooit moet hebben uitgezien: een gazon met van die luxe patronen, rozenstruiken, een zonnewijzer, Buster en Irene die in ligstoelen droge martini's drinken en uitkijken over de baai. Zal Jack gedwongen worden het huis te verlaten dat zijn vader heeft gebouwd? Dan zal hij goed de pest in hebben. Kan Jack Hastings van pure stress om het ophanden zijnde verlies van zijn huis in een moordenaar zijn veranderd?

Zoals gebruikelijk klikt Rebecca heen en weer tussen webpagina's, op zoek naar bruikbaar materiaal. Ze is een kei in knippen en plakken. Nelson hoopt dat het genoeg zal zijn voor de examinatoren. Voor hem is ze net iets te snel met al dat scannen, highlighten, slepen van tekstdelen, zoeken naar clipart...

'Stop!'

'Wat is er?' Ze laat haar hand boven de muis hangen.

'Die laatste site. Over de oorlog.'

'Ilovehistory.com?'

'Zou kunnen. Kun je daar even naar teruggaan?'

Gehoorzaam klikt Rebecca naar de site en vergroot de tekst voor zijn aftakelende ogen.

Ter verdediging van de kust, leest hij, zou vijftig ton brandstof worden opgeblazen in de ondiepe wateren van de Noordzee. De operatie was geënt op het voorbeeld van de vuurschepen die Drake had ingezet tegen de Armada...

Hij loopt naar de keuken om Ruth te bellen en drukt meteen op de knop van de waterkoker. Het duurt een poosje voordat ze opneemt en ze klinkt gejaagd. Hij hoort Katie huilen.

‘Ruth. Heb je de uitslag van het onderzoek naar die bolletjes al ontvangen? Die in de olievaten zaten?’

‘Ja. Ik heb je een kopie gestuurd.’

‘Wat staat erin?’

‘Het is schietkatoen. Katoen doordrenkt met salpeterzuur en zwavelzuur. Je doopt het katoen in het zuur en laat het dan drogen. Daardoor wordt het uitermate brandbaar.’

‘Ja, dat geloof ik graag.’

‘Als het wordt aangestoken, levert dat een enorme explosie op. Jules Verne heeft het in een van zijn boeken gebruikt als brandstof voor een raket.’

‘En wat zat er in de andere vaten?’

‘Een mengsel van pek, ongebluste kalk en benzine.’

Het strand van Broughton Sea's End, denkt Nelson terwijl hij zijn thee drinkt, was één grote dieptebom. De burgerwacht had voor de Duitse commando's een welkom voorbereid waardoor ze in de lucht zouden vliegen. Was dat het werk geweest van Ernst, de wetenschapper? Een Duitser die bijna zijn hele leven in Broughton Sea's End had gewoond. Een Duitser die vastbesloten was alles te doen wat in zijn macht lag om de nazi's te verslaan. Misschien was hij een Duitse Jood. Nelson weet dat er in Groot-Brittannië aan het begin van de oorlog allerlei soorten mensen waren opgepakt – bejaarden, tieners, Joden, communisten – mensen die geen enkele reden hadden om zich aan de kant van de nazi's te scharen. Waarom woonde Ernst eigenlijk in Broughton? En waarom waren hij en Buster Hastings zo dik met elkaar? *Buster was zo tekeergegaan dat hij uiteindelijk weer was vrijgelaten.* Waarom had Buster Ernst per se aan zijn kant willen hebben?

En waarom hadden ze de verdedigingswerken niet laten exploderen toen die zes Duitsers op het strand waren geland? De Duitsers hadden een nekschot gekregen en er waren geen aanwijzingen dat ze hadden geprobeerd zich te verdedigen. Op de een of andere manier was Buster er met

een groepje mannen van middelbare leeftijd en jonge jongens in geslaagd zes soldaten te overheersen die een uitstekende lichamelijke conditie moesten hebben gehad. Maar als ze hen hadden overheerst, waarom hadden ze hen dan doodgeschoten? Dan hadden ze die Duitsers toch net zo goed gevangen kunnen nemen? Hij is geen expert in militaire aangelegenheden, maar is het niet belangrijk de vijand gevangen te nemen zodat je hem kunt ondervragen? De Duitse soldaten hadden de plannen voor een invasie uiteindelijk niet onthuld. Hun geheim was samen met hen aan de voet van de klippen begraven, tot het door de zee was blootgelegd.

Nelson zit nog steeds in de keuken als Michelle thuiskomt, moe van haar lange werkdag en een beetje boos dat er nog niemand iets aan het eten heeft gedaan.

Na het eten installeren Michelle en Rebecca zich voor de televisie voor een aflevering van *CSI Miami* – vrouwen die zich bezighouden met verminkte lichamen – en verdwijnt Nelson naar de studeerkamer. Hij typt *Tweede Wereldoorlog invasie Engeland* in het zoekvenster. Het scherm wordt meteen gevuld met gruwelijke verhalen: met lijken bezaaide stranden, brandende zeeën, onderzeeërs vol afgehakte ledematen, geheime Duitse bases voor de Ierse kust, dertigduizend onherkenbaar verbrande lijken die aan de zuidkust zouden zijn aangespoeld. Nelson kan een goede complottheorie best waarderen (Cathbad heeft hem er ooit bijna van weten te overtuigen dat de Amerikanen nooit op de maan waren geland), maar als politieman eist hij wel bewijzen. Men kan wel beweren dat de autoriteiten van alles in de doofpot hebben gestopt, maar was dat mogelijk met een invasie op een dergelijke schaal? Voor een dorp als Broughton wilde dat zeggen dat men alle bewoners zwijg-geld had moeten betalen.

Maar stel dat het zo was gegaan? Stel dat de Duitsers er in die hysterische periode in geslaagd waren in een afgelegen baai van Norfolk een kleine groep soldaten aan land te zetten? En dat die daar geen slaperige dorpelingen en verbijsterde vissers hadden aangetroffen, maar waren opgewacht door een goed voorbereide legerenheid die klaarstond om hen te vermoorden.

Hij heeft net besloten er voor vandaag een punt achter te zetten als hij bij het scrollen van de website *Vlammen boven Brittannië* op de volgende paragraaf stuit:

Het was een eenvoudig plan. Onder dekking van de duisternis zou een aantal oude tankschepen met hun ruimen vol ontvlambare brandstof het Kanaal oversteken naar de vijandelijke invasiehavens Duinkerken, Calais en Boulogne. Bij de ingang van deze havens zou de kernbemanning de tankers verlaten om de schepen vervolgens te laten exploderen. Door de explosie zou het water veranderen in een zee van vlammen. Deze operatie, die bekend werd onder de naam Operatie Lucid, had aanvankelijk een veel griezeliger bijnaam: Operatie Lucifer.

Lucifer.

20

‘Wat komen we hier ook alweer doen?’ Nelson en Judy lopen de trap op naar de Sint-Barnabaskerk in Broughton Sea’s End. Het is verschrikkelijk koud. De grafstenen zijn bedekt met rijp en volgens de weersverwachting kan het gaan sneeuwen. En dat in Norfolk, eind maart, denkt Nelson minachtend, vergetend dat Blackpool nu ook niet bepaald een Caraïbisch klimaat heeft. Voor hem is Norfolk een afgescheiden gebied dat niets met de rest van Engeland te maken heeft. En goed beschouwd denkt de plaatselijke bevolking er precies zo over.

Judy kijkt op naar een grote boom waarvan de takken zich over een groot deel van het hele kerkhof uitstrekken. In de schaduw ervan is het laagje rijp dikker dan elders.

‘Wat we hier komen doen?’ herhaalt Nelson, in zijn handen wrijvend. ‘De pastoor heeft alle afleveringen van het kerkblaadje sinds het jaar nul bewaard.’

‘Joepie.’

‘Ja, spot er maar mee. We moeten erachter zien te komen wat er in de oorlog in dit dorp is gebeurd en volgens mij is Operatie Lucifer de sleutel tot de zaak.’

‘Ssst! Zeg die naam hier niet hardop!’ fluistert Judy.

Nelson lacht. ‘Je wordt toch niet bijgelovig op je oude dag?’

Toch vindt hij zelf ook dat er op het stille kerkhof een wat sinistere sfeer hangt. De manier waarop de grafstenen omhoogsteken, alsof er onder de grond iets beweegt, de manier waarop de donkere boom zijn takken spreidt, en het feit dat de deur van de kerk op slot zit.

Vanachter een van de grootste grafstenen komt opeens iemand tevoorschijn. Judy slaakt een gil.

‘Sorry als ik u aan het schrikken heb gemaakt.’ De gedaante blijkt een lange, grijsharige man in priesterkleding te zijn. Nelson werpt een meewarige blik op Judy.

‘Tom Weston.’ De man steekt zijn hand uit.

‘Inspecteur Nelson.’ Nelson drukt hem stevig de hand. ‘Dit is brigadier Johnson. Hartelijk dank dat u bent gekomen.’

‘Geen dank. Ik vind het juist leuk dat iemand onze archieven wil bekijken. Er is lang niet voldoende belangstelling voor de geschiedenis van deze streek.’

Hij haalt een middeleeuws uitziende sleutel uit zijn zak.

‘Doet u de kerk altijd op slot?’ vraagt Judy.

‘Helaas moet het. Wij hebben hier nogal wat waardevolle voorwerpen – kaarsenhouders, koper, u weet wel – en ik woon niet bij de kerk. Ik ga over nog drie gemeenten.’

In de kerk is het bijna net zo koud als buiten. Judy blaast op haar handen om ze te verwarmen. Haar adem blijft als wierook in de lucht hangen. Het ruikt er naar steen, vocht en bloemenstelen. Iemand zorgt hier voor bloemen: bij de altaartrap staat een prachtig boeket met lelies en varens. Het herinnert Judy aan de rode rozen op het graf van Buster Hastings. Ze moet zo dadelijk even gaan kijken of die er nog liggen.

Hun voetstappen echoën op de stenen vloer als ze door de kerk lopen. Bij het altaar maakt Judy een halve kniebuiging. Nelson grijnst haar op een duivelse manier toe. Hij herkent terecht het katholieke knielsyndroom. Judy kijkt nijdig terug.

De pastoor loopt voor hen uit langs de rijen banken, die knielbankjes hebben met geborduurde kussentjes, en een amateuristische collage van de ark van Noach (misschien het werk van de leerlingen van de zondagschool) naar een deur achter in de kerk die toegang geeft tot een ruimte die je de coulissen zou kunnen noemen. Om zich heen kijkend zien ze stapels gezangenboeken, een gebroken kathedr, bezems, emmers en een stofzuiger die eruitziet als een lachend gezicht. ‘Henry,’ zegt de pastoor. ‘Zonder Henry zou ik verloren zijn.’

‘Moet u hier dan zelf schoonmaken?’ vraagt Nelson.

‘Soms. Het is niet makkelijk om goede werksters te vinden.’

Hij blijkt alles zelf te doen. Hij houdt de kerk schoon, poetst het zilver, bakt taarten voor het Women's Institute en heeft zelfs de leiding over de moeder-en-babygroep. De enige hulp van buiten is een tuinman die het kerkhof verzorgt.

'Bent u getrouwd?' vraagt Nelson. Hij dacht dat elke pastoor een vrouw had die hem hielp de parochie te bestieren. Een van de grote voordelen van de anglicaanse kerk.

'Ik ben weduwnaar,' vertelt Tom Weston. Hij ontsluit een kast achter in het vertrek. 'Daphne is vijf jaar geleden gestorven.'

'Dat spijt me.'

'Dank u. De tijd heelt alle wonden. In elk geval weet ik dat ze zich op een betere plek bevindt.'

Geloof is soms best nuttig, denkt Nelson, zich over de doos met stoffige kerkblaadjes buigend. Zijn eigen geloof is te zwak om een echte test te kunnen doorstaan – als er bijvoorbeeld iets met Michelle of een van zijn dochters zou gebeuren. Hij weerstaat de verleiding een kruis te slaan om die onaangename gedachte te ontzenuwen. Een instinctieve reactie, net zoals Johnson voor het altaar die kniebuiging had gemaakt. Wat had ze de smoor in gehad dat hij dat had gezien.

De kerkblaadjes liggen keurig op volgorde, één jaargang per doos. Nelson begint met 1940, Judy neemt 1939. Nelson is ervan overtuigd dat de Duitsers in de beginjaren van de oorlog geland moesten zijn, toen de angst voor een invasie het grootst was.

'Ik heb hier een gasstel, dus kan ik ondertussen mooi een kopje koffie voor ons maken,' zegt de pastoor.

Nelson ziet hem het stof van een oud blikje oploskoffie blazen. En van het blikje poedermelk. Daar moet je bij Ruth niet mee aankomen. Die drinkt alleen van die aanstellerige piepkleine kopjes espresso.

Judy is op de vloer gaan zitten om haar jaargang van het *Broughton and Rockham Parish News* door te kijken.

'Hier staat een recept voor eekhoornpastei.'

'Heel populair in de oorlog,' zegt de pastoor in de keukenhoek. 'Onder de ouderen zijn er zelfs nu nog mensen die eekhoorn bereiden.'

'Hoe lang bent u hier al pastoor?' vraagt Nelson.

‘Sinds 1952. Het jaar vóór de watersnoodramp.’ Het klinkt alsof hij het over de Bijbelse zondvloed heeft. Daar kan de zondagsschool ook nog wel eens een collage van maken.

‘De watersnoodramp?’ bouwt Nelson hem na.

‘Ja. Vreselijk was het. Het regende aan één stuk door, het zeeniveau begon te stijgen, rivieren traden buiten hun oevers. In Broughton kon je met een boot door High Street varen. Er zijn vijf mensen omgekomen.’

‘Ik heb erover horen vertellen,’ zegt Judy. ‘En werd er niet verwacht dat het nogmaals zou gebeuren?’

‘Ja, in 2006,’ antwoordt de pastoor. ‘De sirenes zijn toen nog getest. Dat maakte veel herinneringen los. We hebben samen met de andere kerken van Norfolk een gebedsketen georganiseerd. Uiteindelijk is de ramp uitgebleven.’

‘Ik dacht dat dat kwam omdat we in 2006 zo’n uitzonderlijk warme zomer hadden gehad,’ zei Judy. De pastoor lijkt dat niet te horen.

‘Ik had eigenlijk al met pensioen moeten zijn,’ zegt hij, als hij twee dampende mokken op een krat zet waar PSALMEN op staat. ‘Maar pastoors zijn tegenwoordig dun gezaaid.’

‘Heeft men u verteld hoe het tijdens de oorlogsjaren in Broughton was?’ vraagt Nelson. Hij legt een blaadje weg waarin uitsluitend recepten voor gerechten met eierpoeder staan.

‘Nauwelijks,’ zegt de pastoor behoedzaam. ‘Ze zijn hier nogal gesloten en laten tegenover buitenstaanders niet veel los.’ Hij lacht. ‘En zelfs na meer dan vijftig jaar ben ik hier nog steeds een buitenstaander.’

‘*Sea’s End House gerekwireerd door het leger,*’ leest Nelson. ‘*Buster Hastings, commandant van het Plaatselijke Vrijwilligerskorps, heeft bevestigd dat zijn huis gebruikt zal worden voor geheime oorlogsactiviteiten.* Weet u waar dat over gaat? Ik weet dat het Plaatselijke Vrijwilligerskorps later de burgerwacht is geworden.’

‘Dat klopt. En Buster Hastings was daar de commandant van. Men zegt dat hij zich als een echte drilsergeant gedroeg. Ik weet niet wat er precies met geheime oorlogsactiviteiten wordt bedoeld, maar heb gehoord dat ze het huis voornamelijk gebruikten om in de gaten te houden wat er op zee gebeurde. De vuurtoren was toen nog in gebruik en ze

hadden een systeem van waarschuwingslichtjes. En ze hadden natuurlijk ook de luisterpost op Beeston Bump.’

‘Beeston Bump?’ Judy doet tevergeefs haar best een lachje te onderdrukken.

‘Ja, het is een malle naam.’ De pastoor glimlacht zijn lange, gele tanden bloot. ‘Het is een heuvel bij Sheringham. Op die heuvel stond het Y-station, de luisterpost. Een schitterende plek. We houden er elk jaar met Pasen een mis in de openlucht.’

‘Geweldig,’ zegt Nelson. ‘Hoe goed kent u de familie Hastings?’

‘Vrij goed,’ zegt Weston. Hij neemt een slokje koffie. Nelson volgt zijn voorbeeld. De koffie is niet te drinken. ‘Buster is nooit een kerkganger geweest, maar Irene was jarenlang een trouw lid van de parochie. Ze verzorgt nog steeds de bloemen.’ Judy slaat dat flintertje informatie snel op.

‘En Jack?’ vraagt Nelson.

‘Die steunt al onze inzamelingsacties. We hebben nu bijvoorbeeld een nieuw dak nodig voor de toren. We zijn daarvoor al jaren geld aan het verzamelen, maar hebben het streefbedrag nog lang niet bereikt. Maar goed, als God het nooit opgeeft, doen wij dat ook niet. We zien Jack vrijwel nooit in de kerk, maar zijn vrouw Stella wel. Ze is een goed mens.’

Nelson krijgt de indruk dat dit uit de mond van de pastoor hoge lof is. Zo te horen laat het manvolk van de familie Hastings de kerkelijke verplichtingen aan de vrouwen over.

‘En Archie Whitcliffe?’ vraagt hij. ‘Hebt u hem ook gekend?’

‘Archie?’ Het gezicht van de pastoor verzacht. ‘Dat was nog eens een fijne man. Hij is beiaardier van deze kerk geweest toen de klokkentoren nog in gebruik was. Het deed me leed te horen dat hij uit ons midden is weggenomen.’

Uit ons midden weggenomen. Een wat eigenaardige manier van spreken, zelfs voor een pastoor.

‘Van wie hebt u dat gehoord?’ vraagt Nelson.

‘Zijn kleinzoon heeft me gebeld. Hij vroeg of ik de begrafenismis kon opdragen, maar ik heb begrepen dat er wat oponthoud is.’

Hij kijkt van Nelson naar Judy, die zit te lezen over dansavonden in

oorlogstijd en hoe je in de achtertuin een varken kon houden. De pastoor heeft ondanks zijn leeftijd, en hij moet minstens tachtig zijn, een opmerkelijk scherpe blik.

‘Dat klopt,’ zegt Nelson, zijn rug rechtend. ‘Mogen we deze blaadjes meenemen?’

Als ze weer buiten zijn, loopt Judy naar het graf van Buster Hastings. De rozen zijn weg, maar nu ligt er een boeketje lentebloemen, samengebonden met een stukje raffia. Er is in het dorp iemand die nog steeds met veel genegenheid terugdenkt aan de drilsergeant. Nelson en de pastoor blijven staan bij het oorlogsmonument. Nelson laat zijn blik over de rijen namen gaan: veel uit de Eerste Wereldoorlog, minder uit de Tweede. Een van de laatste namen, Geoffrey Austin, komt hem bekend voor. Had een van de leden van de burgerwacht niet een zoon die bij Duinkerken was gesneuveld?

‘Ik probeer het voor elkaar te krijgen dat er nog een naam aan toegevoegd mag worden,’ zegt de pastoor. ‘Een jongeman van hier is in Afghanistan gesneuveld. De Commissie voor Oorlogsgraven maakt bezwaren, maar ik denk dat we uiteindelijk zullen winnen.’

Nelson weet zeker dat de pastoor erin zal slagen de commissie te verslaan. Hij heeft het gevoel dat Tom Weston nooit iets opgeeft, net zomin als God.

Judy zegt iets over de boom, waarvan de donkere takken haar zo’n onbehaaglijk gevoel bezorgen.

‘Het is een taxusboom,’ zegt de pastoor. ‘Die zie je veel op begraafplaatsen. Deze staat hier al honderden jaren. Sinds de middeleeuwen.’

‘Waarom zie je juist deze bomen veel op begraafplaatsen?’ vraagt Judy, terwijl ze haar jas strakker om zich heen trekt. De zon staat inmiddels wat hoger, maar het is nog steeds erg koud.

‘Omdat het een boom is die altijd groen blijft en daarom wordt geassocieerd met onsterfelijkheid. Er bestaat een oud bijgeloof dat de taxusboom om middernacht, het heksenuur, als een soort geleider dient voor de opstanding van de doden.’

Wat een onzin, denkt Nelson. Maar waar heeft hij dat woord, het heksenuur, laatst nog meer gehoord?

‘Voor druïden is de taxus een heilige boom,’ vervolgt de pastoor. ‘Maar wie kent er nou druïden?’ Hij lacht er zelf om.

‘Wij kennen er een,’ zegt Nelson.

Ze lopen zwiïgend terug naar het parkeerterrein, ieder met een doos kerkblaadjes. Nelson denkt na over Operatie Lucifer en de brandende zee. In de saaie kerkblaadjes heeft hij tot nu toe niets zien staan over dergelijke angstaanjagende en memorabele gebeurtenissen. Als je het *Broughton and Rockham Parish News* mag geloven, waren de oorlogsjaren een aaneenschakeling van dansavonden en konijntentoonstellingen (*Bont en bout. Versla de nazi's met konijn uit eigen tuin*). Toch was er iets gebeurd in dit stille dorp en Archies laatste woord was ‘Lucifer’ geweest. Hij nam zich voor de paperassen van Hugh Anselm nauwkeurig door te nemen.

Judy denkt aan Cathbad en taxusbomen.

Ze zijn met Judy's auto omdat die van Nelson voor een onderhoudsbeurt in de garage staat. Judy heeft een auto met vierwielaandrijving, een opzichtige jeep met banden die een tractor niet zouden misstaan. Ze wordt er op het bureau danig mee gepest en als Nelson instapt, zegt ook hij: ‘Deze auto is veel te groot voor jou.’

‘Ik voel me er lekker in.’

‘Wat voor auto heeft Darren?’

‘Een Ford Ka.’

Nelson gromt alsof zijn grootste vrees is bevestigd.

Als ze over de kustweg rijden, moet Nelson zich erg inhouden om Judy niet steeds te vertellen wanneer ze moet schakelen (al rijdt ze veel beter dan hij).

‘Johnson!’

Judy remt. ‘Wat?’

‘Laten we even naar Sheringham gaan om die luisterpost te bekijken.’

‘Waarom?’

‘Ik weet het niet. Ik wil hem gewoon zien.’

Judy keert gehoorzaam, al vindt ze dat Nelson zich veel te veel door de oorlogsverhalen laat meeslepen. Het is waar dat de moordenaar van

Archie Whitcliffe en Hugh Anselm (om nog maar te zwijgen over Dieter Eckhart) waarschijnlijk op de hoogte was van Operatie Lucifer, maar Judy heeft het gevoel dat de waarheid veel dichterbij huis en bij het heden moet liggen. Zoek het niet te ver, is Nelsons eigen credo.

Bij Beeston Bump blijkt dat ze een flink eind moeten lopen. Het is een prachtige wandeling, als je daarvan houdt, maar Nelson houdt daar niet van. Judy, daarentegen, vindt het juist heerlijk om over het korte, geurige gras te lopen, met de blauwe hemelkoepel boven hun hoofd en de ruisende zee in de diepte. Het is een hele klim en als ze boven zijn, moeten ze even uithijgen. Het uitzicht is spectaculair, zoals de pastoor al had gezegd. Achter hen ligt het vlakke land van Norfolk. Ze kunnen de kerktoren van Broughton en zelfs Sea's End House op de punt van de klip zien. Voor hen ligt de zee, kalm en helder.

Het enige wat er van de luisterpost over is, is een achthoekige betonnen vloer. Je kunt je nauwelijks voorstellen dat er op die kale plek een gebouw heeft gestaan. Een toren, had Stella Hastings gezegd. Nelson kijkt uit over de zee, die onschuldig glinstert in de zon. Wat moet het daar zeventig jaar geleden druk zijn geweest – Duitse *Schnellboten*, tankers gevuld met benzine om op te blazen, commandant Hastings en zijn mannen die patrouilleerden in een vissersboot. En natuurlijk de zes Duitsers die in Broughton Sea's End om het leven waren gebracht. Waar zou hun boot gebleven zijn, vraagt hij zich af. De pastoor had hun een plattegrond van de kust van East Norfolk laten zien waarop allemaal kleine kruisjes stonden. 'Waar staan die voor?' had Nelson gevraagd. 'Scheepswrakken,' had de pastoor gezegd. 'Er liggen er massa's voor de kust. Het is een verraderlijk gebied, vol gevaarlijke rotsen en zandbanken. Daarom hadden we de vuurtoren in Broughton. Je kunt sommige stranden niet eens per boot bereiken vanwege alle gezonken schepen.' Het was hier dus zelfs onder water druk.

Zijn telefoon gaat. Ruth.

'Ja?'

'Ik geloof dat ik iets heb ontdekt.' Ze klinkt opgewonden. 'Kun je even hierheen komen?'

Nelson werpt een blik op Judy die uitkijkt over de zee. Die staat natuurlijk over haar verloofde te dromen.

‘Goed. Ik heb Johnson bij me. We kunnen over een halfuur bij je zijn.’

Ruth maakt de deur voor hen open met Kate op haar arm, wat Nelson natuurlijk prachtig vindt, al laat hij dat niet merken.

‘Hallo, baby,’ zegt Judy. ‘Hé, ze lachte naar me!’

Nee, ze lachte naar mij, denkt Nelson.

Ruth neemt hen mee naar de woonkamer, waar het zoals gebruikelijk een bende is, vooral nu de speeltjes, dekentjes en babygym van Kate ook nog eens om een plekje vechten met de boeken, paperassen en koffiekopjes van Ruth. Op de lage tafel ligt een rijtje misdaadromans. Schedels, dolken en spookachtige honden grijnzen hen toe.

‘Ik heb ze bij Amazon gekocht,’ zegt Ruth. ‘Het zijn de boeken op Archies lijstje. De boeken die hij aan Maria heeft nagelaten.’

‘Waarom heb je die gekocht?’ vraagt Nelson terwijl hij ongemerkt Kate in de gaten houdt, die onder haar babygym heen en weer rolt. Moet ze inmiddels niet kruipen? Hij kan zich die mijlpalen niet herinneren, al heeft Michelle ze allemaal opgetekend in albums, compleet met eerste tandjes en lokken babyhaar.

‘Ik wilde zien of ik de code kon ontcijferen. Het leek me makkelijker als ik de boeken erbij had.’

‘Welke code?’ vraagt Judy.

‘Archie had Maria toch opdracht gegeven de boeken in een bepaalde volgorde te lezen? Dat leek mij een code. Ik had het gevoel dat hij probeerde daar iets mee te zeggen.’

‘En ben je erachter wat het is?’ vraagt Judy met grote ogen.

‘Ik geloof het wel.’ Ruth heeft de boeken op de tafel gelegd als de speelkaarten voor een spelletje patience, of een goocheltruc. Judy leunt belangstellend naar voren. Nelson maakt met moeite zijn blik los van Kate.

‘Eerst wilde ik de boeken neerleggen in de volgorde die Archie had aangegeven. Dan krijg je *Evil Under the Sun* als eerste. Maar daarop volgt viermaal een twee. Daar kun je niks mee. Toen dacht ik: misschien bedoelt hij het derde *woord*.’

‘Waarvan?’ vraagt Judy.

‘Het derde woord van de eerste titel is *Truth*.’ Ruth legt de boeken anders neer. ‘Het tweede woord van de tweede titel is *Lies*.’

‘Waarheid en leugens,’ zegt Nelson. ‘Diep, hoor.’

Ruth kijkt hem boos aan. ‘Het tweede woord van de derde titel is *Under*.’

‘Ik snap het!’ zegt Judy. ‘Niet ‘leugens’, maar het werkwoord ‘liggen’. De waarheid ligt onder.’

‘Precies! Het tweede woord van de vierde titel is *Fourth*.’

‘De waarheid ligt onder vierde,’ zegt Nelson. ‘Dat is geen zin.’

‘Het tweede woord van de vijfde titel is *Step*. Het derde woord van de zesde is *Of*. Het eerste woord van de zevende is *Sea*. En het tweede woord van de achtste titel is *Light*. *Truth Lies Under Fourth Step Of Sea Light*. De waarheid ligt onder de vierde tree van het zeelicht.’

Er valt een stilte. Onder de babygym ligt Kate te brabbelen en te kraaien. Flint klimt op de tafel en gaat luid spinnend op Sherlock Holmes zitten.

‘Wat is een zeelicht?’ vraagt Judy.

Nelson hoort de stem van de pastoor weer echoën in de stoffige achterkamer. *Het is een verraderlijk gebied, vol gevaarlijke rotsen en zandbanken. Daarom hadden we de vuurtoren in Broughton.*

‘De vuurtoren,’ zegt hij. ‘Dat wordt ermee bedoeld. Onder de vierde tree van de vuurtoren.’

21

APRIL

De vuurtoren. Ruth kijkt uit het raam van haar kantoor naar de vijver aan het eind van de binnenplaats en denkt aan de expeditie naar de vuurtoren. Twee keer is die uitgesteld vanwege het weer, maar aanstaande zaterdag gaat het gebeuren.

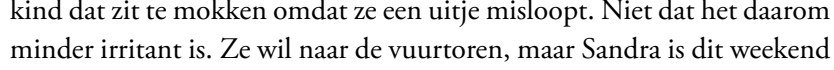
‘Ga mee,’ had Nelson gezegd toen hij belde. ‘Op zaterdag heb je toch vrij?’ Hoe kan hij dat zo achteloos zeggen? Beseft hij niet dat Ruth op zaterdag juist huisarrest heeft vanwege Kate? Nee, natuurlijk beseft hij dat niet. Michelle zorgde altijd voor de kinderen terwijl Nelson zo vrij als een vogeltje was. In het weekend ging hij waarschijnlijk lekker voetballen of golfen en kon hij naar de pub zonder zich er ooit om te hoeven bekommeren wie er op de kinderen paste. En nu zijn die kinderen volwassen. Nu kunnen Michelle en hij zelfs samen op vakantie gaan. Niet dat Nelson ooit van een vakantie lijkt te genieten, maar dat is zijn eigen schuld. Het punt is dat hij de opvoedverplichtingen achter zich heeft liggen terwijl Ruth er net aan begonnen is. Pas over achttien jaar, denkt ze verslagen, kan ik op zaterdag de deur uit.

En ze wil juist dolgraag mee naar de vuurtoren. Ze hebben het per slot van rekening allemaal aan haar te danken. *Zij* heeft de code ontcijferd. En nu moet zij thuis blijven terwijl Judy of Clough meegaat in de politieboot, een glibberige trap beklimt en... ja, en dan? Wat zullen ze vinden? Zou er echt iets verborgen liggen onder de vierde tree van de trap van de vuurtoren van Broughton Sea’s End? En wat zou dat dan zijn? De waarheid, volgens de code, maar als archeoloog weet Ruth dat de waarheid opmerkelijk ongrijpbaar kan worden naarmate de jaren verstrijken. Is het een bekentenis? Een foto? Een nieuwe cryptische aanwijzing? Misschien heeft Archie een heleboel aanwijzingen achtergelaten

waar ze achteraan moeten. Straks zitten ze alleen maar acroniemen te ontwarren en acrostichons te ontcijferen terwijl de moordenaar stilletjes de benen neemt.

Ze denkt aan de vuurtoren. Het is een van de bekendste historische gebouwen van North East Norfolk, die op talloze ansichtkaarten en souvenirs is afgebeeld. Een slanke rood-witte toren die uit de zee lijkt op te rijzen. Er zijn ansichtkaarten waarop hij oprijst uit mistbanken, of bijna schuilgaat achter hoog opspattende golven gedurende een winterse storm, of wordt weerspiegeld in het gladde water van de zee op een hete zomerdag. Hij staat maar een paar honderd meter uit de kust, maar er liggen zo veel rotsblokken omheen dat je er alleen op windstille dagen kunt komen. Dat is een van de redenen waarom hij niet meer in gebruik is, al is de voornaamste reden dat schepen tegenwoordig vrijwel allemaal voorzien zijn van satellietnavigatie waardoor ze de pittoreske vuurtorens niet meer nodig hebben.

Ruth slaakt een zucht en probeert zich weer te concentreren op de essays van haar studenten. Ze weet dat ze zich gedraagt als een verwend kind dat zit te mokken omdat ze een uitje misloopt. Niet dat het daarom minder irritant is. Ze wil naar de vuurtoren, maar Sandra is dit weekend niet thuis, Shona heeft voor de zaterdag plannen met Phil en zijn zonen, en er is niemand anders die op Kate kan passen. Tatjana heeft voor zaterdag afgesproken met mensen van de University of East Anglia en bovendien zou Ruth haar nooit vragen als babysitter te fungeren. Nee, Ruth zal braaf thuis moeten blijven, als een goede moeder. Straks gaat ze ook nog cakes bakken.

Ze kijkt weer uit het raam en herinnert zich de dag waarop ze Clara en Dieter innig omhelsd in de sneeuw had zien staan. Opeens, alsof ze telepathische gaven heeft, ziet ze een blond meisje met een stapeltje boeken onder haar arm over het plein lopen. Clara. Impulsief klopt ze op het raam. Clara kijkt op en glimlacht. Ruth wenkt haar. Ze kan wel een pauze en wat gezelschap gebruiken, en een kop koffie. Afdleiding, om een poosje niet te denken aan de vuurtoren, cryptische codes en aan wat er op zaterdagochtend op tv is.

Clara maakt een verkleumde en trieste indruk. Ze draagt een oude

waxjas die eruitziet alsof ze daarin dagelijks de honden uitlaat. Haar haar is vet en sliert futloos om haar bleke gezicht. Ruth krijgt meteen medelijden met haar. Ze heeft er helemaal niet bij stilgestaan hoe het voor Clara moet zijn om een aanbieder te verliezen die in feite nooit de hare was. De vrouw van Dieter kon naar zijn begrafenis, heeft een graf om te bezoeken en geniet de status van weduwe. Clara heeft niets.

‘Koffie?’ vraagt Ruth als Clara in de deuropening verschijnt. ‘We kunnen naar de kantine gaan, al is de koffie uit de machine niet slecht.’

‘Doe maar uit de machine,’ zegt Clara. ‘Ik kom alleen wat boeken terugbrengen die Dieter uit de bibliotheek had gehaald.’ Ze legt het stapeltje op Ruths bureau. Onwillekeurig bekijkt Ruth de titels: de meeste gaan over de Tweede Wereldoorlog, maar er is ook een verhandeling bij over het dateren van lijken. Was Dieter bezig geweest met een forensisch onderzoek?

‘Hoe is het met je?’ vraagt Ruth. ‘Je hebt het vast niet makkelijk.’

Clara haalt haar schouders op. ‘Nee. Ik weet dat het dom van me is, omdat ik hem nog maar zo kort kende, maar ik hield echt van hem en de wetenschap dat iemand hem heeft vermoord... en nog wel op zo’n manier...’ Ze drukt haar hand tegen haar mond.

‘Ja, vreselijk,’ zegt Ruth onbeholpen. Clara zoekt in haar tas naar een papieren zakdoekje en Ruth maakt van de gelegenheid gebruik om naar het koffieapparaat te lopen. Ze zal Clara een paar minuutjes geven om tot zichzelf te komen.

Als ze weer binnenkomt met twee dampende bekers zogenaamde koffie, is Clara gekalmeerd. Beheerst vertelt ze dat de vrouw van Dieter met het stoffelijk overschot is teruggevlogen naar Duitsland. ‘Ik heb haar niet gezien,’ zegt ze. ‘Ik geloof niet dat ze van mijn bestaan op de hoogte is.’

Ruth vraagt zich af of Clara van háár bestaan op de hoogte was, maar ze zegt niets.

Clara gaat door. ‘Het ergste is dat ik helemaal niets te doen heb. Ik werk niet, ik studeer niet en al mijn vrienden en vriendinnen zijn weg. Het enige wat ik doe is met de honden wandelen, met mijn oma praten en mijn moeder in de keuken in de weg lopen. Alsof ik weer een tiener bent.’

Het woord tiener brengt Ruth op een idee. Wat doen tieners in hun

vrije tijd? Ze zoeken tijdelijk werk. Auto's wassen, een krantenwijk... had Clara niet gezegd dat ze wel wilde oppassen?

'Heel graag,' zegt Clara verheugd. 'Ik ben aanstaande zaterdag vrij en zou het erg leuk vinden om op Kate te passen.'

'Ik denk niet dat ik erg lang wegblijf,' legt Ruth uit. 'Nelson heeft gezegd dat de boot om halfdrie vertrekt. Ik ben uiterlijk om vijf uur weer thuis.'

'Welke boot?'

'We gaan naar de vuurtoren. Het is een beetje ingewikkeld, maar het heeft te maken met de lijken die aan de voet van de klip begraven lagen.'

'De vuurtoren?' zegt Clara. 'Volgens mij is die eigendom van mijn vader.'

Als de zaterdag eindelijk is aangebroken, verandert Ruth bijna van gedachten. De zee is kalm, maar er hangt een zware bewolking. Er is sneeuw voorspeld en boven de horizon is een onheilspellende gele streep te zien. Maar Clara arriveert keurig om halftwee, vol plannen over hoe ze Kate bezig gaat houden, dus zit er voor Ruth niets anders op dan haar dikke jack aan te trekken en naar de auto te lopen. Clara staat met Kate op haar arm voor het raam te zwaaien. Ruth krijgt een bijna overweldigende behoefte weer naar binnen te hollen, haar dochter te grijpen en haar nooit meer los te laten, maar ze weet dat dit niets anders is dan een gewijzigde versie van de aandrang die ze elke keer voelt als ze Kate bij Sandra achterlaat. Als ze aan elke onredelijke moederlijke impuls gehoor zou geven, kwam ze geen deur meer uit.

Ze rijdt langzaam over de kustweg. In de lente ziet ze hier vaak vogelaars die met verrekijkers in de hand door het wuivende gras lopen in de hoop een groenpootruiter of een rosse grutto te zien. Vandaag ligt de Saltmarsh er echter verlaten bij. Er hangt een gespannen, bijna afwach- tende sfeer. De grijsgroene rietstengels staan scherp afgetekend tegen de bleke lucht, een zwerm watersnippen zigzagt laag boven de weg, donker water glanst in de sloten. Ruth zet de radio aan. Er gaat niets boven *Any Questions?* om gevoelens van naderend onheil van je af te houden.

Ze heeft met Nelson afgesproken in Wyncham, dat niet ver van

Broughton ligt. Je kunt daar via een trap op het strand komen, waar een steiger is. Een politieboot uit Yarmouth zal hen daarvandaan naar de vuurtoren brengen. Het is hooguit tien minuten varen. Als Ruth de laatste bocht heeft genomen, ziet ze de vuurtoren uit de grijze zee oprijzen en terwijl ze ernaar kijkt, is het net alsof ze achter de hoge ramen licht ziet flitsen. Maar dat kan niet. Aangezien de lampen jaren geleden verwijderd zijn, moet het een weerspiegeling zijn. Niettemin voelt ze zich opeens onbehaaglijk. Waarom wilde ze eigenlijk zo graag mee?

Nelson staat bij de trap op haar te wachten, samen met een man die een apparaat bij zich heeft dat eruitziet als een pneumatische boor. Er is nog iemand bij hen, een kleine man met een kaarsrechte houding, die op de ballen van zijn voeten wiebelt terwijl hij uitkijkt over het water. Is dat...? Ja, verdomd. Ruth parkeert haar auto op het gras aan de rand van de klip naast de Mercedes van Nelson en een Jaguar van een oud model die eruitziet alsof hij 's nachts in gelei wordt bewaard. Jack Hastings koopt uiteraard alleen Engels fabricaat.

'Ah, daar ben je.' Nelson laat het klinken alsof ze laat is, ook al is het pas tien voor half.

'Hallo, Nelson. Meneer Hastings.'

'Zeg maar gewoon Jack, hoor.' Hastings draagt een gele zuidwester en lijkt in een uitstekend humeur te zijn. 'Een mooie dag voor een tochtje op het water,' zegt hij. Hij daalt als eerste de houten strandtrap af. De boot ligt al aan de steiger en is een stuk kleiner dan Ruth had verwacht.

'Meneer Hastings blijkt de eigenaar van de vuurtoren te zijn,' zegt Nelson. 'Met alles erop en eraan.'

'Het was de enige manier om te voorkomen dat hij zou worden afgebroken,' zegt Hastings. 'Dat kon ik niet laten gebeuren. Zo'n waardevol onderdeel van onze maritieme historie. Niet dat de overheid zich daar iets van aantrekt.'

'Wat gaat u ermee doen?' vraagt Ruth. Ze meent ergens gelezen te hebben dat men van in onbruik geraakte vuurtorens musea of zelfs B&B's wil maken.

'Ermee doen?' Hastings kijkt naar haar om. 'Niets. Hij is mooi zoals hij is.'

Ruth kijkt naar de slanke stenen toren die uit de omringende rotsen lijkt te zijn geboetseerd. Ze meent te begrijpen wat Hastings bedoelt. Opeens weerkaatst het licht weer op de ramen – twee flitsen, als een signaal.

Ruth vraagt zich af wat Nelson Jack Hastings precies heeft verteld over de expeditie van vandaag. Ze piekert nog over hoe ze daarachter kan komen als Nelson nogal slinks zegt: ‘Ik heb meneer Hastings over je theorie verteld.’

Het ‘je theorie’ ontgaat haar niet. Met andere woorden, als dit uiteindelijk niks oplevert, is het háár schuld.

‘Ik vind het schitterend,’ zegt Hastings over zijn schouder. ‘Net iets uit een boek van Arthur Ransome.’

‘We moeten voortmaken,’ zegt Nelson. ‘Voordat het eb wordt.’ Ze hebben moeten wachten tot het vloed was en de rotsen onder water zouden staan. Nelson heeft een hekel aan wachten, al had Ruth hem kunnen vertellen dat de tijd noch het getijde zich laten dwingen.

Een schipper in een trui van de reddingsbrigade houdt de boot dicht bij de steiger zodat ze aan boord kunnen stappen. Het scheepje wiebelt erg en Ruth herinnert zich te laat dat ze weliswaar veel van de zee houdt, maar een hekel heeft aan varen.

Vanaf de klip had de zee er volkomen vlak uitgezien, maar zodra ze bij de steiger wegvaren, duiken er uit het niets golven op waar de kleine boot slechts met moeite tegenop komt. Ruth voelt bij elke golf haar maag omdraaien. God, zo dadelijk kotst ze Nelsons schoenen nog onder. Hastings houdt zich met een hand aan de rand van de boot vast en lijkt er juist schik in te hebben.

‘Geweldig!’ roept hij weer, boven het lawaai van de motor uit.

Een golf slaat over de boeg. Ruth duikt lafhartig de kleine cabine in. Wat zal er met Kate gebeuren als ze verdrinkt? Ze moet eigenlijk een testament maken.

Al snel zijn ze bij de vuurtoren. Van dichtbij ziet die er een stuk armoediger uit, ontsierd door tranen van roest. Vanwege de rotsen is het niet makkelijk om aan te leggen. De boot schommelt hevig en golven slaan over de rand. Ruth klemt haar kiezen op elkaar. Uiteindelijk slaagt

de schipper erin zo dichtbij te komen dat zijn collega aan land kan springen. Hij meert de boot af aan de kleine steiger en steekt zijn hand uit om Ruth te helpen. Ze hoopt vurig dat ze niet zal uitglijden als ze haar voet op de rand van de hevig slingerende boot zet. Gelukkig heeft ze er wel aan gedacht sportschoenen aan te trekken. Met een onhandige beweging springt ze op de steiger. Het is een genot om weer vaste grond onder haar voeten te hebben.

Nelson springt met gemak van boord. Hij is verbazingwekkend lenig voor zo'n grote vent. Hastings glijdt uit en valt bijna.

'Pas op,' zegt de schipper laconiek. 'Als u in het water valt, kunnen we u er waarschijnlijk niet uit vissen.'

Vanaf de steiger moet je via een metalen ladder naar boven klimmen. Is dit de trap waar de code naar verwijst? Ruth kijkt bedenkelijk naar het verroeste metaal. Daar kan toch niets onder begraven liggen?

Nelson verkwist geen tijd. Hij klimt hand over hand de ladder op en verdwijnt uit het zicht. Ruth volgt hem in een aanzienlijk trager tempo. Onder zich hoort ze Hastings hijgen. De derde man klimt als laatste naar boven, de zware boor met zich mee zeulend.

Boven kijken ze allemaal naar de vuurtoren. Ruth ziet dat er nog een trap is, betonnen treden die naar een zwaar vergrendelde deur leiden. Eventjes blijven ze er zwiwend naar staan staren. Zeemeeuwen op de omliggende rotsen stoten klagende kreten uit. Ruth denkt aan verhalen over vuurtorenwachters die gek werden van de stormen en de eenzaamheid. Alhoewel ze niet ver van het vasteland verwijderd zijn, ziet de kust er nevelig en onscherp uit. Je kunt je makkelijk kilometers ver van de bewoonde wereld wanen.

Er zijn negen treden. 'Enig idee of het de vierde tree van boven of van beneden is?' vraagt Nelson op een nogal sardonische manier.

Ruth schudt haar hoofd en trekt haar jack strakker om zich heen. Het is erg koud.

'Laten we de vierde van onderen proberen,' zegt Nelson. 'We moeten een beetje opschieten, voor het geval het weer omslaat. Ga je gang, Charlie.'

De man zet oorbeschermers op en richt de boor op de vierde tree. Een

explosie van geluid. Stof stuift op en de zeemeeuwen vliegen krijsend weg.

Het beton breekt snel. Nelson kan niet meer wachten. Hij gaat op zijn knieën zitten en haalt de brokstukken met zijn blote handen weg.

‘Ligt er iets onder?’ roept Ruth.

‘Ik geloof... ja, ik zie iets.’ Hij buigt zich voorover.

‘Wacht!’ zegt Ruth, wier forensische instinct in opstand komt. ‘Dat mag je zo niet doen. Je moet de plek in kaart brengen en de vondst aantekenen.’

Nelson negeert haar. Hij steekt zijn handen in het gat en haalt er iets uit. Het is een metalen kistje met de afmetingen van een schoenendoos. Het lijkt niet aangetast te zijn door het verblijf onder de grond. Het metaal glanst zelfs nog een beetje in het flauwe zonlicht.

‘Wat is het?’ vraagt Ruth.

‘Volgens mij is het een radio,’ zegt Hastings. ‘Ik ken die dingen. Noodradio’s in kistjes van roestvrij staal. Mijn vader had er in de oorlog een.’

Nelson schudt het kistje. Ruth trekt een pijnlijk gezicht.

‘Er zit iets in,’ zegt hij.

‘Zit er een sleutel bij?’ vraagt Hastings.

‘Ik ga echt niet naar een sleutel zoeken,’ antwoordt Nelson. Hij zet het kistje met een bons op de grond, grijpt de boor en richt hem op de deksel.

‘Nee!’ roept Ruth. ‘Je zou de inhoud nog beschadigen! En je moet handschoenen aantrekken.’

Nelson kijkt nijdig, maar legt de boor neer en vraagt aan Charlie of hij zijn handschoenen mag lenen. Hij morrelt aan het deksel en dan gaat het kistje zomaar open.

‘Krijg nou wat,’ zegt Hastings. ‘Het zat helemaal niet op slot.’

Ruth buigt zich naar voren als Nelson een voorwerp uit het kistje haalt. Een zwarte, ronde schijf die iets weg heeft van een klein autostuur.

‘Wat is dat?’ vraagt Ruth.

Weer is het Hastings die antwoord geeft.

‘Een filmspoel.’

Jack Hastings nodigt hen uit met hem mee naar huis te gaan om de film te bekijken. Hij blijkt een ouderwetse projector te hebben. 'Ik hou van oude 16mm-films, het is een hobby van me. U kunt de film natuurlijk ook op een dvd laten overzetten, maar daar gaat tijd in zitten.'

Nelson aarzelt. Hij weet dat hij de film eigenlijk naar het politiebureau moet brengen om hem op dvd te laten zetten, maar door de opwindning over de vondst is hij roekeloos geworden. Hij wil weten wat er op de film staat die zo zorgvuldig was verborgen en zo slim is achterhaald. Het is bijna alsof Archie Whitcliffe hem aanspoort, hem prijst dat hij de code heeft ontcijferd (nou ja, Ruth dan) en de aanwijzingen heeft weten te volgen vanaf de oude paperbacks tot aan de trapreden van de vuurtoren. Wie heeft de film daar verborgen, vraagt hij zich af. Archie? Of Hugh, die vrijwilliger was bij de reddingsbrigade?

'De film kan beschadigd zijn,' zegt hij, 'maar het is te proberen.'

'Zo mag ik het horen,' zegt Hastings enthousiast.

Ze staan bij hun auto's op de klip. De boot tuft alweer naar Yarmouth. De lucht heeft nog dezelfde geelwitte kleur. Het is vier uur.

'Gaat u met ons mee, doctor Galloway?' vraagt Hastings beleefd.

Ruth aarzelt. 'Ik moet eigenlijk naar huis.'

'Clara vindt het vast niet erg om nog een uurtje te blijven,' zegt Hastings. 'Bel haar even.'

Ruth belt Clara die zegt dat ze met alle liefde nog een poosje blijft. 'We amuseren ons prima. We hebben torens gebouwd en naar muziek geluisterd en ik heb haar laten vingerverven.' Ruth krijgt meteen het gevoel dat ze zelf tekortschiet. Vingerverven heeft ze met Kate nog nooit gedaan. Zij zet Kate voor de televisie in plaats van haar naar muziek te laten luisteren. Clara weet blijkbaar veel beter dan zij wat je met baby's moet doen.

Ze rijden in konvooi naar Sea's End House. Als ze bij het hek zijn, begint het te sneeuwen.

'Ik kan beter naar huis gaan,' zegt Ruth.

'Het is geen sneeuw die blijft liggen,' zegt Hastings luchtig. 'Ik heb een neus voor die dingen.'

De projector staat in Hastings' studeerkamer, een vertrek met rondom boekenkasten, gecraqueleerde leren banken en twee grote hondenvanden. Er brandt een vuurtje in de open haard en het is er veel aangenamer dan in de kille zitkamer. Ruth gaat voor de haard staan om haar handen te warmen. In de kamer hangt een geur van honden en brandend hout. Hastings doet de rode, fluwelen gordijnen dicht en brengt de projector in gereedheid. Het is er een zoals je wel ziet in oude films, met twee grote spoelen waartussen de film loopt. Hij trekt voor een van de boekenkasten een groot scherm naar beneden. Stella komt binnen met thee en koekjes.

‘Wat een weer voor april,’ zegt ze.

‘Denkt u dat het nog erger zal worden?’ vraagt Ruth ongerust. Het is zo heerlijk warm en knus in de kamer. Als ze op een van die gerieflijke banken gaat zitten, komt ze nooit meer overeen. Ze kan beter naar huis gaan, naar Kate.

‘Vast niet,’ zegt Stella geruststellend.

Stella verlaat de kamer. De projector begint te snorren en op het scherm verschijnen cirkels met cijfers erin: 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2. Dan, zo abrupt dat ze ervan schrikken, verschijnt er een gezicht op het scherm. Een jongeman met donker haar en een rond brilletje.

‘Wat ik ga vertellen,’ zegt hij monotoon, ‘is de waarheid, de hele waarheid en niets dan de waarheid.’

De jongeman draagt een uniform. Ruth is niet goed in uniformen maar meent boven de borstzak een vliegersinsigne te zien. RAF? De jongeman zit vlak voor de camera en lijkt nerveus te zijn. Af en toe kijkt hij bezorgd naar de onzichtbare persoon die de film opneemt. De camera

wordt langzaam gedraaid om de kamer te tonen. Ze zien een verduisterd raam, een mededelingenbord en een slap hangende Engelse vlag.

‘Herkent u de kamer?’ vraagt Nelson aan Hastings.

‘Ik weet het niet zeker. Het zou de oude padvindershut kunnen zijn. Daar kwam de burgerwacht altijd bijeen.’

‘Mijn naam is Hugh P. Anselm,’ zegt de man. Hij duwt zijn bril hoger op zijn neus. ‘Ik ben tweede luitenant-vlieger bij de RAF. Tot voor kort was ik lid van de burgerwacht van Broughton Sea’s End.’ Hij likt aan zijn lippen en kijkt naar de persoon achter de camera. ‘Wat ik ga vertellen, is gebeurd in de vroege ochtenduren van 8 september, 1940. Mijn collega’s en ik hebben een met bloed bezegelde eed gezworen de gebeurtenissen van die nacht nooit bekend te maken. Daarom mag deze film pas openbaar worden gemaakt na mijn dood en die van mijn kameraad Archibald Whitcliffe.’

‘Archibald!’ zegt een geamuseerde stem buiten beeld. Archie Whitcliffe is blijkbaar de man achter de camera. Hugh Anselm negeert de onderbreking. Hij begint vloeiender te vertellen en leunt iets naar voren alsof hij zijn woorden kracht wil bijzetten.

‘We zullen deze film verbergen op een plek waar hij niet zal worden gevonden. Als de tijd komt, zullen we gecodeerde instructies achterlaten omtrent de vindplaats. Het verhaal dat ik ga vertellen is niet aangenaam. Het zal misschien moeilijk te begrijpen zijn voor toekomstige generaties. Ik verzoek u daarom drie dingen te onthouden: het was oorlog, we waren bang en we stonden onder leiding van een nogal typische man.’

Ruth werpt een snelle blik op Jack Hastings die achter de projector zit. Hij leunt naar voren met zijn hand tegen zijn mond gedrukt.

‘Op 7 september 1940,’ zegt Hugh Anselm en hij slaat even zijn ogen neer om zijn aantekeningen te bekijken, ‘ontvangst het hoofdkwartier van de binnenlandse strijdkrachten het codewoord *Cromwell*. Dat wilde zeggen dat er hoogstwaarschijnlijk binnen twaalf uur een invasie zou plaatsvinden. Kapitein Hastings bracht ons peloton meteen in staat van paraatheid. We hadden langs de kust al verdedigingswerken aangebracht. Er lag een brander – een boot vol explosief materiaal – kort op het strand afgemeerd. Om elf uur ’s avonds zijn drie van ons onder bevel

van sergeant Austin in de patrouilleboot uitgevaren. We zijn rond middernacht teruggekeerd. Om twee uur 's nachts maakten we ons net gereed voor de volgende patrouille, toen de uitkijk in de toren het signaal *vijand in aantocht* gaf door middel van drie lange en twee korte flitsen met de lantaarn. Kapitein Hastings en sergeant Austin zijn toen naar het strand afgedaald.

'De rest van het peloton bleef boven op de klip wachten. We zagen een boot naderen, een kleine boot met een buitenboordmotor, die niet aanstond. De boot werd geroeid. We zagen meteen dat hij maar traag vooruitkwam en dat er slechts één man roeide. De boot voer tot aan het strand en de inzittenden stapten uit. We zagen dat twee van de mannen een derde droegen. Er waren in totaal zes mannen. Kapitein Hastings is naar de rand van het water gelopen, heeft zijn vuurwapen op hen gericht en hun het bevel gegeven te blijven staan, in naam van de koning. Ze gehoorzaamden meteen en staken hun handen omhoog. De leider sprak Engels met een buitenlands accent. Hij zei dat zijn naam Karl von Kronig was, kapitein in het Duitse leger. Hij en zijn mannen waren commando's op een verkenningsmissie. Ze waren onder vuur genomen door de kustwacht en een van zijn mannen was ernstig gewond. Kapitein Hastings gaf ons een teken de mannen gevangen te nemen. We hadden touwen bij ons, maar hadden niet gedacht dat ze zich zonder slag of stoot zouden overgeven. We bonden hun handen vast en namen hen mee de helling op naar het zomerhuis achter in de tuin van Sea's End House. Donald had de sleutel. Soldaat Whitcliffe en ik droegen de gewonde man. Hij kreunde en we zagen dat hij een schotwond had.

'In het zomerhuis ontstond er een verschil van mening. Sergeant Austin, die kort daarvoor zijn zoon had verloren, wilde de zes mannen ombrengen. Hij had een oud dienstpistool waar hij mee zwaaide terwijl hij sprak. Ik gaf mijn mening, alhoewel ik daar als eenvoudig soldaat eigenlijk geen recht op had. Ik zei dat de mannen krijgsgevangenen waren en dat het onze plicht was hen gevangen te zetten en de gewonde man te laten verzorgen. Ik sprak vermoedelijk op een nogal aanmatigende toon. Kapitein Hastings werd kwaad en zei dat ik mijn mond moest houden. Hij richtte zijn wapen op Von Kronig en vroeg of er nog meer Duitsers

in de omgeving waren. Nee, zei Von Kronig, een lange, blonde man die de uitstraling van een echte leider had. Ze waren alleen maar een kleine verkenningspatrouille. Kapitein Hastings zei tegen hem dat Duitsland de oorlog nooit zou winnen. Von Kronig glimlachte en zei dat hij vond dat ze die al gewonnen hadden. Toen schoot sergeant Austin hem neer.

‘Hij was op slag dood. Sergeant Austin was een scherpschutter. De andere Duitsers begonnen te schreeuwen, maar kapitein Hastings richtte zijn wapen op hen en zei dat ze stil moesten zijn. Kapitein Hastings gaf zijn pistool aan korporaal Hoffman en zei dat hij hen onder schot moest houden en luisteren naar wat ze zeiden (korporaal Hoffman kwam oorspronkelijk uit Duitsland). Hij nam de rest van ons mee naar buiten. Daar zei hij dat we de mannen moesten doodschieten. Anders zouden ze de autoriteiten inlichten over de moord op hun kapitein en we moesten sergeant Austin beschermen. Bovendien was het oorlog en waren zij de vijand. We moesten hen doodschieten en de lijken begraven. Ik protesteerde, maar kapitein Hastings zei weer dat ik mijn mond moest houden. Danny protesteerde ook maar Donald zei dat het alleen maar vuile moffen waren en dat ze met ons precies hetzelfde zouden hebben gedaan. Uiteindelijk heb ik me erbij neergelegd en daar schaam ik me nog steeds voor.

‘We hebben de vier mannen die konden lopen mee naar buiten genomen. Vier van ons hielden hen vast, terwijl hun handen nog op hun rug vastgebonden waren. Ze wisten gelukkig niet wat er ging gebeuren. Kapitein Hastings ging achter hen staan en gaf hun één voor één een nekschot. Daarna ging hij weer naar binnen om de gewonde man dood te schieten. We zeiden geen van allen iets. Er stond een harde wind en ik geloof niet dat iemand de schoten heeft gehoord. Sea’s End House ligt erg afgelegen. Een van de mannen riep God aan voordat hij stierf. Ik onthield dat en heb later mijn rozenkrans in zijn handen gestopt.

‘Kapitein Hastings zei dat we de mannen naar het strand moesten brengen en begraven. Er is een spleet in de rotswand, waar je alleen kunt komen als het eb is. Archie, Danny en ik droegen elk een lijk. De anderen werden naar beneden gesleept op een stuk zeildoek dat we eerder gebruikt hadden om schietkatoen te maken. Hun boot hebben we op

het strand in brand gestoken. Inmiddels begon het licht te worden. Ik zal nooit vergeten hoe ik die ochtend de zon zag opkomen in het besef dat ik een moordenaar was geworden. Archie en ik hadden de taak gekregen het graf dicht te gooien, en toen heb ik mijn rozenkrans in de handen van die Duitse soldaat gelegd. Moge God me vergeven, maar ik heb sindsdien nooit meer de rozenkrans gebeden.

‘Om ongeveer zes uur zijn we teruggekeerd naar het zomerhuis. Kapitein Hastings pakte zijn mes en maakte bij ieder van ons een sneetje in onze handpalm. Een voor een drukten we onze handen tegen elkaar zodat ons bloed zich mengde en zwoeren we dat we nooit aan een levende ziel zouden vertellen wat er was gebeurd. Toen zijn we naar het huis gegaan, waar mevrouw Hastings een ontbijt voor ons heeft gemaakt.’

Hugh Anselm haalt diep adem en duwt zijn bril weer omhoog. Wat ziet hij er jong uit, denkt Ruth. Achttien? Negentien?

‘Soldaat Whitcliffe en ik zullen ons houden aan de eed die we hebben gezworen,’ zegt hij, ‘maar we zijn allebei van mening dat de waarheid ooit bekend moet worden. We hebben aan slechts één andere persoon verteld dat deze film bestaat. Van ons drieën zal degene die als laatste in leven is instructies achterlaten waar dit bewijsmateriaal te vinden is. Dat is alles wat ik erover te zeggen heb. Moge God ons allen genadig zijn.’

De film eindigt abrupt.

Jack Hastings reageert als eerste. ‘Mijn broer, Tony, heeft de schoten gehoord,’ zegt hij. ‘Dat heeft hij me later verteld. Hij zei dat hij knallen hoorde en donkere gedaanten in de tuin zag. Mensen die andere mensen droegen. Ik geloofde hem niet. Hij was pas drie.’

Ruth ziet in haar verbeelding een kleine jongetje voor het raam van de kinderkamer, gedaanten in de duisternis, het geluid van zware schoenen op het pad, onderdrukt gevloek, de vlammen van de brandende boot.

‘Wij dachten vroeger dat er in het zomerhuis spoken zaten,’ ging Hastings door. ‘We mochten er van mijn moeder nooit naar binnen omdat het zo dicht bij de rand van de klip stond.’

‘Gaat u dit aan uw moeder vertellen?’ vraagt Nelson en hij wijst met zijn hoofd naar het scherm.

Hastings kijkt somber. ‘Ik weet het niet. Ergens heeft ze er recht op om het te weten, maar ze aanbad mijn vader. Dit zou haar dood kunnen zijn. Ze weet er helemaal niets van.’

Ruth denkt aan wat Hugh Anselm had gezegd over dat ‘mevrouw Hastings het ontbijt voor ons maakte’. Wist Irene Hastings echt niet dat ze een ontbijt maakte voor mannen die zojuist moorden hadden gepleegd? Had haar man haar nooit verteld wat er die nacht was gebeurd?

‘Ik had geen idee...’ Jack Hastings kijkt geschokt en zet met trillende handen de projector uit. ‘Ik had geen idee dat het hierom ging. Ik wist dat er iets was gebeurd. Mijn vader vertelde wel eens iets over de burgerwacht en dat waren nooit grappige dingen, zoals in die televisieserie. Hij zei dat ze gereed waren geweest voor een invasie, dat ze tot de dood zouden hebben gevochten. Maar ik had nooit gedacht...’

‘Hebt u ook nooit enig idee gehad dat dit bewijsmateriaal bestond?’

Hastings schudt zijn hoofd. ‘Nee.’ Hij gaat zitten en ziet eruit alsof hij nooit meer zal kunnen opstaan.

‘Ik moet naar huis,’ zegt Ruth. Ze kijkt naar de klok, een lelijk model uit de jaren dertig, die op de schoorsteenmantel staat. Het is al zes uur.

Door het glas-in-loodraam van de voordeur ziet Ruth een vreemd blauw licht en als ze de deur opendoet, ziet ze waarom. De wereld is veranderd. De lange oprit is bedekt met een dikke laag sneeuw, de bomen zijn wit en Ruths auto is nauwelijks zichtbaar. De sneeuwlaag is maagdelijk en rein tot een van Hastings’ honden naar buiten stuift en opgewonden blaffend rondjes begint te rennen.

‘Jezus, wat een sneeuw,’ zegt Nelson.

‘O, god.’ Ruth kijkt er verslagen naar. ‘Hoe moet ik nu thuiskomen?’

‘Ik breng je wel, in mijn auto,’ zegt Nelson. ‘Die is groter en zwaarder dan de jouwe en heeft een bredere wielbasis.’

Woorden als ‘bredere wielbasis’ zeggen Ruth niets, maar ze is blij dat Nelson aanbiedt haar naar huis te brengen. Naar Kate. Na een vliegensvlug afscheid van Jack Hastings rennen ze over het besneeuwde gazon naar Nelsons Mercedes. De sneeuw kruipt in Ruths schoenen en binnen een paar seconden heeft ze ijskoude voeten. Nelson veegt de witte laag van de voorruit, stapt in en start de motor. Goed dat het een Duitse auto

is. Misschien had die onfortuinlijke legerkapitein gelijk en hebben ze de oorlog toch gewonnen.

Ruth leunt naar voren alsof ze de auto aanmoedigt de besneeuwde oprit te bedwingen. De banden slippen en Nelson vloekt, maar ze komen langzaam vooruit. De zachte sneeuw maakt een knerpend geluid onder de wielen.

‘Ik zou eigenlijk met sneeuwkettingen moeten rijden,’ zegt Nelson. ‘Maar in elk geval is de sneeuw nog niet bevroren.’

Eenmaal op de kustweg haalt Ruth iets geruster adem, maar als ze de hoofdweg naderen, zien ze dat er iets mis is. Zwaailichten flitsen en een man in een lichtgevend jack geeft hun een teken te stoppen.

‘Politie,’ zegt Nelson. Hij stapt uit en voert een kort gesprek met de man, die een paar keer onderdanig zijn schouders ophaalt. Dan komt Nelson naar haar raampje.

‘De weg is afgesloten wegens een geschaarde vrachtwagen.’

‘Jemig.’ Ruth wordt helemaal koud van ellende. ‘Wat nu?’

‘Aangezien er ook geen binnenweg is, zullen we terug moeten naar Sea’s End House.’

‘En Kate dan?’ Ruths stem trilt.

‘Er zal Kate niets gebeuren. Clara is bij haar. Ik zal proberen je thuis te krijgen. Ik zal versterking laten komen, desnoods een helikopter. Goed?’

‘Goed.’ Ruth laat hem een waterig glimlachje zien.

Jack en Stella nemen meteen het initiatief. Ze tronen Ruth mee naar de keuken terwijl Nelson naar het bureau belt. Irene zet thee en haalt porseleinen koppen en schotels tevoorschijn. Op aandringen van Stella belt Ruth Clara. De opgewekte stem van het meisje stelt haar enigszins gerust.

‘Wat vervelend. Die weg is echt een ramp. Maar maak je geen zorgen, Ruth. Ik kan best op de bank slapen. Ik heb Kate een flesje gegeven en nu ziet ze er slaperig uit.’

‘Is Tatjana al terug?’

‘Nee, maar het is bar en boos buiten. Misschien blijft die in de stad overnachten.’

‘Dat zou kunnen. Ik kom zo spoedig mogelijk naar huis.’

‘Is goed. Maar je hoeft je echt geen zorgen te maken.’

Ruth hangt op. Ze voelt zich iets beter, al is ze nog niet echt gerust. Het is net alsof ze nog steeds met de navelstreng aan Kate verbonden is. Ze is inmiddels in staat haar baby voor korte tijd bij iemand achter te laten, maar na een paar uur slaat de paniek toe. Alsof het nog niet erg genoeg is dat ze elke dag na haar werk als een gek door de straten van King’s Lynn sjeest omdat ze nauwelijks kan wachten tot ze Kate’s wangetje tegen haar gezicht kan drukken en haar heerlijke babygeur opsnuiven, zit ze nu kilometers bij haar vandaan ingesneeuwd en voelt ze zich alsof die navelstreng zal knappen, zo groot is de onzichtbare kracht van haar dochter.

Nelson komt de keuken in. ‘Zolang het sneeuwt kan de helikopter niet opstijgen.’ Ruth had niet geweten dat hij het echt had gemeend van die helikopter. ‘We zullen moeten wachten tot het ophoudt.’

‘Jullie blijven voorlopig gewoon bij ons,’ zegt Stella. ‘We gaan zo dadelijk samen eten en daarna zal ik de logeerkamer voor u in orde maken, inspecteur. Ruth, jij vindt het zeker niet erg om in Clara’s kamer te slapen?’

‘Nee,’ zegt Ruth. ‘Maar misschien kunnen we er zo dadelijk wel door.’

Hastings komt juist met een besneeuwde pet binnenstappen. ‘Ik vrees van niet. Het sneeuwt behoorlijk. Ik ben tot aan de kustweg gelopen. Die vrachtwagen zit muurvast. Ik wist dat er zo iets zou gebeuren. Ik heb de gemeenteraad al honderd keer gewaarschuwd.’

Het is een vreemde, surreële avond. Ondanks herhaalde geruststellingen van Clara (Kate slaapt, alles is in orde, ze maken het allebei prima), is Ruth gespannen en prikkelbaar. Bovendien kan ze de gebeurtenissen van die dag niet vergeten – het tochtje met de boot, de ontdekking van het begraven kistje en de film. Tijdens het avondeten – een glanzend gewreven eetkamertafel, flakkerende kaarsen, een overdaad aan zilver en porselein – ziet ze aldoor het gezicht van Hugh Anselm en hoort ze zijn stem, de stem van een vroegrijpe tiener. *Het verhaal dat ik ga vertellen is niet aangenaam... er was een verschil van mening... uiteindelijk heb ik erin toegestemd en daar schaam ik me nog steeds voor.* Maar zijn relaas was niet

dat van een tiener. Hij was een man die voor een afschuwelijke keuze was gesteld en een onmenselijke hoeveelheid schuld had moeten torsen, en dat nog voordat hij twintig was. Wat voor leven had Hugh Anselm daarna gehad, vroeg ze zich af. Waarom had hij uiteindelijk besloten de gezworen eed te breken? Waarom had hij Dieter Eckhart die brief geschreven? Dieter, die nu dood is.

Hoewel hij vandaag heeft vernomen dat zijn vader in koelen bloede vijf mannen heeft vermoord, lijkt Jack Hastings niet erg van streek. In de studeerkamer had hij er daarstraks bij gezeten als een gebroken man, maar nu speelt hij de hartelijke gastheer. Hij schenkt hun glazen bij en vertelt amusante anekdotes over zijn familie. Zijn moeder glimlacht stilletjes voor zich uit. Hoeveel weet zij? Hoeveel vermoedt ze?

Niettegenstaande alle tegenstrijdige emoties heeft de avond een magische sfeer. De formele eetkamer, het kaarslicht en de wetenschap dat het buiten nog steeds sneeuwt, dragen er allemaal toe bij dat de kleine groep rond de tafel tijdelijk afgescheiden lijkt te zijn van de rest van de wereld. Het is alsof ze een tijdreis maken, denkt Ruth. Als ze straks opstaan en de deur openen om naar de witte wereld te kijken, zal het dan 2009 of 1940 zijn? Of zal het 1840 zijn en zullen de wielen van rijtuigen sporen in de sneeuw maken? Zal het waarschuwend licht van de vuurtoren knipperen, driemaal lang en tweemaal kort? Zal Buster Hastings over het hellende pad naar de zee lopen met zijn pistool in zijn hand?

Diep in haar hart vindt ze het leuk om hier met Nelson te zijn. De tafelschikking, Jack en Stella, Ruth en Nelson, doet bijna suggereren dat ze een stelletje zijn. Ze heeft nog nooit met Nelson gedineerd en het zit er ook niet in dat het nogmaals zal gebeuren. Ze vindt het leuk om over de tafel heen naar hem te kijken, ze vindt het ook leuk dat zij en Nelson over dingen kunnen vertellen die ze samen hebben beleefd (zoals het verhaal over het lijk uit de ijzertijd op de Saltmarsh, de ontdekking die tot hun eerste ontmoeting heeft geleid), en ze zwijmelt een beetje als ze naast elkaar met een glaasje cognac op de bank zitten als ze zich na het eten met z'n vieren hebben teruggetrokken in de salon.

Irene is naar bed gegaan. 'Ze slaapt tegenwoordig beneden. Dat is

makkelijker voor haar.' Nadat Stella even is gaan kijken of haar schoonmoeder nog iets nodig heeft, komt ze binnen met koffie in kleine gouden kopjes, gekleurde suiker en bonbons.

'Hemel,' zegt Ruth, die iets te veel gedronken heeft, 'eten jullie elke avond zo?'

Ze ziet Nelson glimlachen boven zijn cognac.

'We eten minstens eenmaal per week in de eetkamer,' zegt Hastings. 'We zouden het jammer vinden om dat gebruik in het slop te laten raken.'

'Maar meestal zitten we gewoon in de keuken,' zegt Stella. 'Jack leest dan de krant en ik luister naar de radio. Daarom vind ik het zo leuk om gasten te hebben.'

'Geeft u vaak een diner?' vraagt Nelson. Hij zegt 'diner' alsof het een woord uit een vreemde taal is.

'Niet erg vaak.' Stella's ogen flonkeren ondeugend als ze de koffiekopjes rond geeft. 'Jack ligt met de helft van de burens overhoop.'

'Stella! Dat is helemaal niet waar.'

'Ik kan mijn burens ook niet uitstaan,' zegt Nelson. 'Maar mijn vrouw blijft ze uitnodigen.'

Hij had tot dan toe niets over Michelle gezegd. In elk geval heeft hij haar naam niet genoemd, denkt Ruth.

'Beste kerel, je moet thuis wel de baas blijven, hoor,' zegt Hastings.

'Dat is makkelijker gezegd dan gedaan,' antwoordt Nelson. 'Ik ben in de minderheid. Ik heb twee dochters, ziet u.' Hij kijkt heel even naar Ruth. 'Het is altijd drie tegen een.'

'Clara kon Jack ook altijd om haar vinger winden,' zegt Stella. 'Dat zul jij nog wel merken, Ruth.'

Ruth glimlacht stijfjes.

'Ik vind het niet erg om in de minderheid te zijn,' zegt Nelson. 'Ook al heb ik al vijftien jaar niet als eerste van de badkamer gebruik kunnen maken. Ik heb het veel moeilijker nu ze volwassen worden.'

Stella knikt. Er ligt een warme blik in haar ogen. 'Daar heb je volkomen gelijk in, Harry. Wat voelde ik me ellendig toen Alastair net het huis uit was! Ik ging steeds op zijn kamer een potje zitten huilen. Met

Giles en Clara was het trouwens hetzelfde liedje. Daarom vind ik het zo leuk dat Clara een poosje thuis is.'

'Maar ze vertrekt binnenkort weer,' zegt Hastings. 'Ze heeft serieuze plannen voor de TEFL-studie.'

'U bent vast trots op haar,' zegt Ruth, die vindt dat ze ook wel eens iets mag zeggen.

'Ja,' zegt Stella. 'Ze heeft het niet makkelijk gehad. Vooral op school. Ik was erg blij dat ze toch kon gaan studeren en haar studie ook heeft afgemaakt. Ik hoop alleen dat ze nu...' Ze maakt haar zin niet af. In de haard knapperen de houtblokken en in de hal slaat de klok.

'Middernacht,' zegt Nelson. 'Ik ga maar eens naar bed.'

'Ik ook,' zegt Ruth en ze bloost. Nelson grinnikt naar haar.

'Trek je van ons niks aan, ha ha.' Jack Hastings haakt er meteen op in.

'Doe niet zo raar, Jack,' zegt Stella bedaard. 'Kom, Ruth, dan zal ik je Clara's kamer wijzen. Die is in de toren. Die van jou is nog een verdieping hoger, Harry, en heeft een eigen badkamer. Zo krijg je toch nog een kleine compensatie voor al die jaren dat je in de rij hebt moeten staan.'

Clara heeft een gerieflijke, rommelige kamer, maar omdat het een torenkamer is, is hij helemaal rond en passen de meubels niet erg goed. Het bed steekt uit tot het midden van het vertrek en de kast en boekenkasten staan met hun rechte ruggen tegen de ronde muren. Clara had deze kamer blijkbaar als kind ook al, want er staat een grijnzend hobbelpaard en op de vensterbank zit een verzameling teddyberen. Je kunt echter zien dat de kamer onlangs is opgeknapt met neutraal bloemetjesbehang en gordijnen die opzij worden gehouden met strikjes. Ruth loopt naar het raam en kijkt naar buiten. In de diepte is de zee. Het lijkt niet juist om sneeuw op het strand te zien, alsof de wereld een negatief is geworden, met zwarte golven die breken op de witte kust. In de verte ziet ze lichtflitsen. Dat zal op de weg zijn, maar de flitsen doen haar denken aan de vuurtoren en alle jaren waarin de lichtbundel over het water gleden om schippers te waarschuwen voor de gevaarlijke rotsen. Aan de voet van de toren ziet ze aan een smalle streep sneeuw waar de grond abrupt

ophoudt. De tuin en het zomerhuis zijn voor altijd verdwenen. Ruth denkt aan de nacht waarin de Duitsers aan wal waren gegaan, de schoten in de duisternis, de peuter die uit het raam keek. Misschien dit raam? Ze huivert.

Ze wast zich in de badkamer, een smalle ruimte die van de kamer lijkt te zijn afgesnoept. Stella heeft haar een nachtjapon gegeven, maar het is een lang geval met tierelantijntjes waar ze geen zin in heeft. (Waarom niet? vraagt ze zichzelf streng af. Niemand ziet je immers?) Toch houdt ze liever haar T-shirt en onderbroek aan. Ze doet een snuifje van Clara's parfum op, ook al schaamt ze zich over haar gedrag. Wat bezielt haar? Ze heeft Nelson op de gang welterusten gewenst en zal hem morgen pas weer terugzien. Ze legt haar mobieltje op het nachtkastje en wou dat ze nog een keer naar huis kon bellen, maar Clara zal inmiddels wel slapen. Wat mal dat zij nu in Ruths bed ligt en Ruth in het hare (alhoewel Clara had gezegd dat ze op de bank zou gaan slapen). De laatste keer dat ze haar had gesproken was Tatjana nog niet terug geweest. Die had blijkbaar besloten in Norwich te overnachten.

Ruth slaakt een diepe zucht. Ze is zo mogelijk nog nerveuzer dan daarstraks. Elke zenuw voelt aan alsof hij op knappen staat. Zo komt ze nooit in slaap. Ze haalt een glas water uit de badkamer. Misschien is ze gewoon een beetje dronken. Maar kleine slokjes water helpen ook niet. Ze besluit te gaan lezen tot ze in slaap valt en loopt naar de boekenkast. Clara blijkt een erg ruime smaak te hebben: studieboeken, Dickens, Jilly Cooper, Agatha Christie. Ruth denkt aan Archie en zijn misdadromans. Hoe had hij die ingewikkelde code verzonnen? En waarom had hij de boeken nagelaten aan Maria, die volgens Nelson niet eens erg goed Engels spreekt. Misschien had hij geprobeerd er op die manier voor te zorgen dat de film nooit gevonden zou worden. Dan zou hij zijn belofte aan Hugh zijn nagekomen terwijl hij de reputatie van de burgerwacht had beschermd. En wie, vraagt ze zich opeens af, was de derde persoon die op de hoogte was geweest van het geheim? De persoon die door Hugh in de film wordt genoemd. Iemand die inmiddels ook dood moet zijn.

Ruth ziet *Riders* staan. Ze is dol op boeken over paarden. Als ze het

boek uit de kast haalt, verschuift er een klein in leer gebonden boek dat op een dikke pil van Jilly Cooper ligt. Het is een dagboek.

Ze weet dat ze er niet in mag kijken. Dat weet ze. Ze heeft er geen recht op Clara's dagboek te lezen. Dat zou een schandalige schending van haar privacy zijn. Ze moet het gewoon weer in de boekenkast leggen.

Ze slaat het open.

Ik haat zijn vrouw, leest ze. Ik wil hem vermoorden omdat hij me heeft bedrogen.

Ruth stopt met lezen. Met het boek tegen zich aan gedrukt loopt ze naar het raam. Het sneeuwt niet meer. Over Sea's End House is een mantel van stilte neergedaald; alles is bedekt, gesloten, geheim. De wegen zijn onbegaanbaar. Ruth zit kilometers ver van huis. Clara past op haar baby. Ze hoort in gedachten hoe Clara op de avond van de naamgevingceremonie had gezegd: *Ik ben twee keer van school gestuurd. Van verschillende scholen.*

Waarom was ze van school gestuurd?

Ze hoort Stella weer zeggen: *Ze had het niet makkelijk op school.*

Waarom had ze het niet makkelijk op school?

Impulsief loopt Ruth naar het nachtkastje en begint de laden te doorzoeken. In de derde vindt ze waar ze naar zocht.

Een kleermakersschaar.

23

‘Nelson!’

Het is donker op de overloop. Een wenteltrap leidt naar de kamer van Nelson. Ruth snelt de trap op, maar voordat ze halverwege is, gaat de deur open.

‘Ruth? Wat is er?’

Nelson komt naar beneden in een T-shirt en boxershorts. Ondanks haar zenuwen valt dat Ruth meteen op.

‘Nelson!’ Ze grijpt zijn arm vast. ‘Ik moet je iets vertellen.’

Ze draait zich om en slaakt een gil, want vlak voor haar staat een kleine gedaante in een lang, wit gewaad.

‘Jezus, Ruth, hou je gedeisd,’ zegt Nelson.

Ruth haalt diep adem en ziet dat de gedaante Irene is en het lange witte gewaad een chenille ochtendjas. Ze grijpt de arm van de oude vrouw.

‘Irene! Waarom is Clara van school gestuurd?’

Achter haar begint Nelson te protesteren, maar Irene lijkt helemaal niet verbaasd te zijn over de vraag. Ze knippert bedaard een paar keer met haar ogen.

‘Het was drukte om niets. Volgens mij was het net zo goed de schuld van dat andere meisje.’

‘Maar wat heeft ze gedaan?’

‘Ze zeiden dat ze... iemand had verwond.’

‘Verwond? Hoe?’

‘Gestoken. Met een schaar.’

Ruth kreunt en trekt Nelson mee naar haar kamer. Irene daalt onverstoord de trap weer af.

‘Wat is er aan de hand?’ vraagt Nelson geprikkeld.

‘Dat heb je toch gehoord? Clara heeft iemand gestoken. Daarom is ze van school gestuurd.’

‘Dat was jaren geleden.’

‘En dit lag in de la van haar nachtkastje.’

Nelson pakt de schaar van haar aan en bekijkt hem.

‘Nelson!’ Ruth heeft moeite niet te gaan krijsen. ‘Clara past op onze baby!’

Nelson kijkt naar haar op en ze ziet aan de toenemende angst in zijn ogen dat het hem begint te dagen. ‘We moeten naar haar toe,’ zegt hij.

‘Dat kan niet. De weg is afgesloten.’

‘Dan stuur ik iemand van mijn team. Waar is mijn telefoon?’

Hij holt naar boven. Ruth wil zich aankleden, maar Nelson is alweer terug voordat ze zich heeft kunnen verroeren.

‘Ik bel Judy wel. Die woont het dichtst bij jou.’

‘Maar hoe moet ze er komen?’ jammert Ruth.

‘Ze heeft zo’n grote jeep met vierwielaandrijving. Ze wordt er op het bureau dag en nacht mee geplaagd.’

Het duurt tergend lang voordat Judy opneemt. Ruth luistert naar Nelson die door de kamer ijsbeert terwijl hij haar opdrachten geeft.

‘... bij Ruth... ja... zo snel mogelijk... breek desnoods de deur open... je kunt om versterking vragen, maar ik weet niet of gewone patrouillewagens er kunnen komen... ja... en dan bel je me.’

‘Denk je dat het haar zal lukken?’ vraagt Ruth. Ze klemt haar handen om haar armen om het beven tegen te gaan.

‘Vast wel. De wegen zijn glad, maar die auto van haar is daar juist geschikt voor. Ze schat dat ze over een uur bij je huis kan zijn.’

‘Een uur!’

‘Hier en daar ligt nogal een dikke laag sneeuw.’

‘O, Nelson.’ Ruth laat zich op het bed neervallen. ‘Als Kate maar niets overkomt!’

Nelson gaat naast haar zitten. ‘Natuurlijk niet.’ Maar zijn stem trilt een beetje.

‘Stel dat ze haar iets aandoet!’

‘Ze doet haar heus niets. Maak je nu maar geen zorgen.’

Ruth begint te huilen en na een korte aarzeling neemt Nelson haar in zijn armen.

Judy rijdt New Road bijna voorbij. Vanwege de sneeuw ziet alles er vreemd en onbekend uit. Ze betrapt zich erop naar voren geleund te zitten, als een oud dametje in een Morris Minor. Haar koplampen maken doffe gele cirkels in de duisternis. Ze heeft al twee keer gecontroleerd of ze het wel doen. Het sneeuwt niet meer, maar de weg is glad. Als ze New Road in slaat, voelt ze de auto een beetje slippen. Jezus, als ze hier verongelukt, is het Nelsons schuld.

Maar de stevige, tractorachtige banden van de auto laten zien wat ze waard zijn. Judy grijnst tevreden. Ze hadden haar allemaal uitgelachen toen ze deze auto kocht. ‘Ga je vaak terreinrijden?’ had Clough spotkend gevraagd. Clough is de laatste tijd nog onhebbelijker dan anders, noemt haar ‘Bridezilla’ en praat alsof hij vindt dat de voorbereidingen voor het huwelijk haar van haar werk houden. Kwal. Ze begint er spijt van te krijgen dat ze hem een uitnodiging heeft gestuurd. Bovendien is het helemaal niet waar. Ze stort zich juist op haar werk om er niet aan te hoeven denken dat ze straks in een lange, witte jurk ‘ja’ moet zeggen ten overstaan van honderden mensen. Waarom heeft ze er niet op aangedrongen alleen voor de wet te trouwen? Of op de Bahama’s? Ach, de Bahama’s, dat zou leuk zijn geweest.

Maar nu ligt ze in elk geval een streepje voor op Clough. Nelson heeft haar gebeld, niet hem. Ze weet dat het vanwege haar auto is, maar het bewijst dat ze gelijk had toen ze die kocht. Daar heeft Clough met zijn stomme Saab mooi niet van terug. Nelson heeft háár hulp ingeroepen en zal haar eeuwig dankbaar zijn dat ze... ja, waar zal hij haar eigenlijk dankbaar voor zijn? Ze is zo opgegaan in haar rol van redder in de nood dat ze er niet bij heeft stilgestaan dat ze geen flauw idee heeft wat er aan de hand is. Waarom moet ze midden in de nacht over een spekgladde weg naar Ruths huis rijden en zich desnoods met geweld toegang verschaffen? Verkeert Ruths baby in gevaar? En de babysitter dan? ‘Ze heet Clara,’ had Nelson afgemeten gezegd. ‘En als ze

moelijk doet, neem je haar in hechtenis.’ ‘Wat?’ ‘Doe het nou maar gewoon, Judy. Alsjeblieft.’

Alsjeblieft. Hij had alsjeblieft gezegd. En Judy. Meestal was het ‘Johnson’. De achterdocht die sinds de dag van de naamgevingceremonie zachtjes in Judy’s hoofd heeft gefladderd, slaat zijn vleugels weer uit. Waarom maakt Nelson zich zo druk om Ruths baby? Clough heeft haar verteld over het incident in Broughton. Dat Nelson in slaap was gevallen met de baby in zijn armen. Zou het... Nee, dat bestaat niet.

New Road is een ijsbaan. Eén fout van haar kant en ze glijdt het moeras in en dan vinden ze haar nooit terug. Ze klemt haar handen om het stuur. Ze heeft een uitstekende rijstijl (tot haar grote genoegen heeft ze bij de verplichte slipcursus hoger gescoord dan Clough), maar dit is toch iets anders. Stapvoets rijdt ze voort, luisterend naar de sneeuw die onder de banden kraakt. Als ze haar aandacht ook maar even laat verslappen, kan het haar einde zijn.

Als ze het ziet, denkt ze eerst dat ze het zich verbeeldt. Een donkere gedaante met een capuchon die door de berm sjouwt. Wie is er zo mesjokke om in dit weer hier te gaan lopen? De angst slaat haar om het hart. Er gaan beelden door haar hoofd van mysterieuze personen die naast nietsvermoedende reizigers opduiken, van slachtoffers van auto-ongelukken die opeens op je achterbank zitten met een grijns op hun verminkte gezicht, van de derde man – de man met de kap – Christus op de weg naar Emmaüs. Het geluid van haar ademhaling, luid en onregelmatig, vult de auto. Ze kijkt in het achteruitkijkspiegeltje. Doe een beetje normaal, zegt ze tegen zichzelf. Maar ze blijft stokkend ademen.

Ze is nu vlak bij de gedaante. Is het een visioen dat in de sneeuw zal verdwijnen? Stel dat hij zich omdraait en een gloeiende bijl in zijn handen blijkt te hebben.

De gedaante kijkt om en trekt de capuchon naar achteren. Het is Cathbad.

‘Ik hou zo veel van haar. Ik had nooit gedacht dat ik zo veel van een baby zou houden.’

‘Ik weet het.’ Nelson streelt haar haar.

‘Als haar iets gebeurt...’

‘Er gebeurt haar heus niets.’

‘Hoe weet je dat?’

Nelson zegt niets. Ze voelt zijn hart kloppen onder de dunne stof van zijn T-shirt. Ze rilt.

‘Je hebt het koud. Kruip weer in bed.’

‘Laat me niet alleen,’ zegt Ruth.

‘Ik ga nergens naartoe.’

‘Cathbad!’ Judy laat het raampje zakken. Dat gaat een beetje stug vanwege de sneeuw die eraan geplakt zit. ‘Wat doe jij hier?’

‘Zet de motor niet af,’ zegt Cathbad. Met een vaardige beweging trekt hij het portier open en klimt soepel in de hoge auto.

‘Ben je op weg naar Ruth?’ vraagt Judy. Ze drukt op de knop om het raampje weer te sluiten. Dan trekt ze voorzichtig weer op.

‘Waar zou ik hier anders naartoe moeten?’ Cathbad zit te bibberen, ook al is hij zo verstandig geweest onder zijn cape een dik jack en een legerbroek aan te trekken.

‘Ze is niet thuis.’

‘Dat weet ik.’

‘Waarom ga je dan?’

Cathbad verstelt eerst de stoel, zodat hij zijn benen kan strekken. ‘Ik weet het niet. Ik voelde opeens dat ik moest gaan. Ik heb daarstraks naar haar huis gebeld en ontving negatieve vibraties van het meisje dat opnam.’

‘Negatieve vibraties? Jezus, Cathbad.’

‘En wat doe jij hier?’

‘Nelson heeft ook zijn twijfels over dat meisje.’

‘O ja?’ Cathbad klinkt tevreden. ‘Begint Nelson zijn instincten te vertrouwen? Dat is mooi.’

‘Vind je?’

‘Tuurlijk. Zeker voor hem. Pas op.’ De auto slipt een beetje.

‘De weg is erg glad.’

‘Volgens mij vriest het aardig.’

Daar hoefde je geen helderziende voor te zijn. Op Judy’s dashboard staat min vijf. De ruitenwissers schrapen over ijs. Judy heeft maar een paar meter zicht.

‘Je lijkt wel gek dat je probeerde dat hele eind te lopen,’ zegt ze.

‘Krankzinnigheid heeft geneugten die alleen de krankzinnige kent,’ antwoordt Cathbad.

Echt iets voor Cathbad. Judy geeft geen antwoord omdat ze haar aandacht bij het rijden moet houden. Cathbad zit ontspannen te neuriën. Vorig jaar heeft hij bij Nelson in de auto gezeten toen die een andere auto achternazat. Wie zoiets overleeft, is misschien nergens meer bang voor. Ondanks alles is Judy blij dat ze gezelschap heeft. Ze vindt het doodeng op de Saltmarsh, die in het donker een vormeloze massa is. De aanwezigheid van een medemens, ook al heeft die de neiging in spreuken te spreken, doet haar onbeschrijflijk veel goed.

Ruths huisje duikt uit het niets op. Het ene moment kruipen ze door het lege, witte niets, het volgende moment zien ze het blauwe hek en de drie huisjes, elk met een sneeuwhoed. Het buitenlicht floept aan als ze voor de deur stoppen. Binnen is het volkomen donker. Het is twee uur.

‘De andere twee huizen staan leeg,’ zegt Cathbad.

‘Dat weet ik.’ Judy zet de motor af. ‘Ik zou hier voor geen goud willen wonen.’

Ze stapt uit. Het is zo koud dat ze haar hart een slag voelt missen van de schok. Cathbad lijkt helemaal hersteld te zijn. Hij springt uit de auto en loopt naar de voordeur. Er staat een flinke wind en stuifsnieuw is opgewaaid tot grillige heuvels die bijna tot de ramen reiken.

Cathbad klopt aan.

‘Cathbad?’ Judy geeft het niet graag toe, maar ze is bang. Ze is opeens zo bang dat ze geen voet kan verzetten. ‘Stel dat...’ Ze stopt.

Cathbad pakt haar handen. ‘Judy,’ zegt hij, ‘je bent sterk. Je bent een geweldige, sterke vrouw.’

Gek genoeg voelt ze zich opeens inderdaad weer sterk. Sterk genoeg om zich van Cathbad los te maken en hard op de deur te bonzen. ‘Open-doen!’

Het geluid eechoot in het huis. Dan blijft het stil. Judy en Cathbad kijken elkaar aan.

‘We zullen de deur moeten openbreken,’ zegt Judy. ‘Ik heb een breekijzer in mijn auto.’

Cathbad heft zijn hand op. ‘Ssst.’

Heel langzaam gaat de deur open met de ketting erop. Iemand zegt met een klein stemmetje: ‘Wie is daar?’

‘De politie.’ Met trillende vingers steekt Judy haar identiteitskaart door de kier van de deur.

Rammelend wordt de ketting weggehaald en dan zien ze een blond meisje, erg jong en erg bang, met een deken om zich heen geslagen.

‘Ik ben brigadier Judy Johnson. Inspecteur Nelson heeft me gestuurd.’

‘Ik ken u,’ zegt Clara. ‘U was hier op het feestje.’

‘Waar is de baby?’

‘Boven.’

Judy holt de smalle trap op. Ze is nu niet bang meer. Adrenaline stroomt door haar heen. Wat ze ook te zien zal krijgen – en gedurende de rit zijn er allerlei gruwelijke scenario’s aan haar geestesoog voorbijgetrokken – ze kan het aan. Ze duwt de deur van Ruths slaapkamer open en ziet in het schemerdonker het ledikantje naast het bed. Ze doet het licht aan en doorkruist met grote stappen de kamer. Kate ligt op haar zij, toegedekt met een roze deken. Ze haalt rustig adem. Judy trekt haar handschoenen uit en voelt aan het wangetje van de baby. Het is warm. Kate beweegt zich in haar slaap.

‘Wat is er aan de hand?’ Clara staat achter haar. Ze klinkt nog steeds angstig.

‘Je nam de telefoon niet op. Inspecteur Nelson maakte zich zorgen.’ Judy toetst zijn nummer al in.

‘Ik sliep.’

‘Hallo? ... Ja, alles is in orde, ik sta naast haar ledikantje... Ja, heel zeker... Ik zal het doorgeven... Goed.’

Clara staart haar vol ontzag aan. ‘Hoe bent u hier gekomen?’

‘Ik heb een auto met vierwielaandrijving.’

‘Wat doet die druïde hier?’

‘Dat leg ik zo dadelijk wel uit. Zou ik een kopje thee kunnen krijgen?’
Als ze beneden komen, blijkt dat de druïde al thee heeft gezet. Omdat op de bank lakens en dekens liggen, gaan ze aan de tafel bij het raam zitten. Het heeft iets intiems zoals ze daar met z’n drieën aan Ruths tafel zitten. In Ruths huis en Ruths thee drinkend. Op Ruths baby passend. Clara legt beide handen om haar mok en staart dromerig in het niets. Cathbad doet twee suikerklontjes in Judy’s thee, wat vreemd is omdat hij niet heeft gevraagd of ze suiker gebruikt. En ze heeft inderdaad graag twee klontjes in haar thee.

‘Heb je Nelson gebeld?’ vraagt hij.

‘Ja.’

‘Heeft hij dank je wel gezegd?’

‘Nee.’

‘Is Ruth bij hem?’

Judy ziet hoe hij kijkt. ‘Ja.’

‘Inspecteur Nelson wil dat ik hier vannacht blijf,’ zegt Judy tegen Clara. ‘Als je daar geen bezwaar tegen hebt.’

Clara haalt haar schouders op. ‘Zoals u wilt. Er zijn boven twee bedden. Een eenpersoons en een tweepersoons.’ Haar blik gaat nieuwsgierig van Judy naar Cathbad.

‘Ik neem het tweepersoons,’ zegt Judy.

Ruth zit voorovergebogen met haar hoofd tussen haar knieën. Nelsons stem lijkt van heel ver te komen.

‘Gaat het weer een beetje?’

‘Ja.’ Met moeite gaat Ruth rechtop zitten. ‘Het is een reactie op de opluchting dat alles in orde is met haar.’

‘Dat snap ik.’ Nelson woelt in zijn haar tot het recht overeind staat. Hij wordt grijs, denkt Ruth. Hij heeft een zware stoppelbaard. Het moet al tegen de ochtend lopen.

‘Zeg nog eens wat Judy zei?’

‘Dat ze Kate heeft gezien en dat die rustig lag te slapen.’

‘En Clara?’

‘Die slaapt op de bank.’

‘Denk jij dat ze Dieter Eckhart heeft vermoord?’

‘Het zou kunnen.’ Nelson wrijft over zijn gezicht. ‘Bij steekwonden is er meestal sprake van een misdaad uit hartstocht. Je zegt dat ze in haar dagboek heeft geschreven dat ze hem wilde vermoorden?’

‘Ja. Maar meer heb ik niet gelezen.’ Ruth wijst naar het boekje dat nu op het nachtkastje ligt.

‘Ik zal het morgen meenemen. En de schaar ook, al staan onze vingerafdrukken daar nu op.’

Ruth huivert. ‘Ik blijf het eng vinden dat ze bij Kate is.’

‘Ik heb tegen Judy gezegd dat zij of Cathbad bij Kate in de kamer moet slapen.’

‘Wat doet Cathbad daar eigenlijk?’

Nelson haalt zijn schouders op. ‘Je weet hoe hij is. Hij duikt op de vreemdste momenten op.’

Ze denken allebei aan andere momenten waarop Cathbad was opgedoken, precies op tijd om gered te worden of een ander te redden. Cathbad is magie, zei Erik altijd. Hij schijnt in elk geval in staat te zijn te verschijnen wanneer hij maar wil.

‘Ik moet maar eens teruggaan naar mijn kamer,’ zegt Nelson. Hij pakt Ruths horloge van het nachtkastje. Het is halfdrie.

‘Ja,’ zegt ze, maar ze blijven allebei zitten.

Ruth meent Nelson iets te horen mompelen, maar verstaat het niet. Ze doet haar ogen dicht en draait zich naar Nelson als die zijn lippen op de hare drukt.

Uiteindelijk kiest Judy toch het eenpersoonsbed. Alleen maar omdat ze liever niet een kamer wil delen met een baby. Stel dat Kate wakker wordt en gaat huilen? Dat is voor Judy angstaanjagender dan mysterieuze gedaanten op de weg.

‘Mij best,’ zegt Cathbad. ‘Dan slaap ik hier wel.’

‘Sorry,’ zegt Judy. ‘Ik ben gewoon niet erg moederlijk ingesteld.’

Cathbad kijkt haar aan. ‘Dat waag ik te betwijfelen.’

‘Heb jij kinderen?’ vraagt Judy.

‘Ja, een dochter.’ Cathbad gaat zachter praten: ‘Ik heb haar niet vaak gezien toen ze klein was. Dat probeer ik nu in te halen.’

Ze staan op de gang te fluisteren, wat de indruk wekt – net als de sneeuw en de thee daarstraks – dat ze vertrouwd zijn met elkaar, alsof ze huisgenoten zijn of een ‘logeerpartijtje’ houden, zoals Judy’s nichtjes dat noemen.

‘Ik weet niet zeker of ik kinderen wil,’ zegt ze. ‘Het is zo’n grote verantwoordelijkheid.’

‘En hoe denkt je verloofde daarover?’

Judy aarzelt voordat ze antwoord geeft. Hoe weet Cathbad dat ze gaat trouwen? Is haar verlovingsring hem opgevallen? De manier waarop hij ‘verloofde’ zegt, klinkt een beetje onaangenaam.

‘We hebben het er nooit over gehad,’ zegt ze waardig.

Cathbad grinnikt. ‘Dan zou ik dat maar gauw doen, als ik jou was.’ Hij trekt zich terug in Ruths kamer.

Judy wast zich in de badkamer, waar haar opvalt dat Ruth verrassend dure zeep gebruikt. Waarom brengt Cathbad haar altijd uit haar evenwicht? Ze heeft hem een jaar geleden voor het eerst ontmoet. Nel-

son moest toen midden in de nacht tijdens een zware storm te voet de Saltmarsh doorkruisen en Cathbad was de enige die wist waar het mysterieuze, verborgen pad was. Dat had indruk gemaakt op Judy. In tegenstelling tot de rest van het team vindt ze hem geen zonderling en deelt ze hem niet in bij de vreemde figuren die bij politiebureaus rondhangen en ongevraagd hulp en advies bieden. Cathbad heeft iets kalms over zich dat Judy aanstaat. Hij heeft genoeg aan zichzelf; hij heeft geen behoefte aan goedkeuring van anderen. Darren is net een grote labrador, die onophoudelijk heen en weer draaft en iedereen likt. Aai me, hou van me, speel met me. En hij wil tien kinderen.

De tweede keer dat Judy Cathbad zag, was afgelopen zomer tijdens het zonnewendefeest op het Romeinse opgravingsterrein bij Swaffham. Het was een nogal wilde nacht geweest. Ze had met Cathbad gedanst, maar ook met Dave en Ierse Ted. Ze ziet weer voor zich hoe Cathbad boven op een heuvel een vuur had ontstoken. De vlammen in de duisternis, de zang van de druïden, de geur van brandende kruiden. Ruth was er ook geweest, met haar vriend Max, de archeoloog. Waar was die eigenlijk gebleven?

Ze had voor het eerst echt met Cathbad gesproken op het naamgevingfeestje voor Kate. Ze hadden het gehad over katholicisme en heidendom en de rol van peetouders. Judy probeert zich te herinneren of ze hem toen had verteld dat ze ging trouwen. Ze weet wel dat ze hem toen best aantrekkelijk had gevonden, in tegenstelling tot voorheen. Ze weet alleen niet precies waarom.

De logeerkamer is erg klein en er staat alleen een eenpersoonsbed, een commode en een klerenkast. De rest van de ruimte wordt in beslag genomen door stapels dozen, waardoor het geen gezellige kamer is. Op de commode liggen een heleboel tubes crème en make-upartikelen. Geen wonder dat Tatjana er zo goed uitziet. Er ligt ook een boek in een vreemde taal en een foto van een mooi kindje met donkere ogen. Ze pakt de foto en bekijkt hem. Ze heeft op haar vrijgezellenfeestje een poosje met Tatjana zitten praten, maar die had niets over een kind gezegd. Ze draait de foto om. Op de achterkant staat in schoonschrift: *Jacob 1995*.

Judy kruipt in het smalle bed en doet gedecideerd het licht uit. Ze

moet echt gaan slapen, anders is ze morgen geen cent waard. Misschien zijn de wegen morgenochtend door al die sneeuw nog steeds moeilijk begaanbaar en zal het nog een hele toer zijn om thuis te komen. En misschien moet ze hier blijven tot Ruth of Nelson komt. Ze gaat abrupt rechtop zitten.

‘Cathbad?’

Hij verschijnt in de deuropening. Hij heeft zijn camouflagebroek nog aan, en een zwart T-shirt.

‘Cathbad, denk jij dat Nelson de vader van Kate is?’

Cathbad ploft neer op het voeteneinde van het bed. ‘Ja,’ zegt hij.

‘Jezus.’ Judy moet het even laten bezinken. Ze weet dat het niet juist is dat ze hier samen met Cathbad in het donker zit. Het is niet juist omdat het zo goed voelt.

‘Zijn er nog meer mensen die het weten?’

Cathbad schudt zijn hoofd. ‘Dat geloof ik niet. Het zijn geen van tweeën mensen die snel iets verklappen.’

‘Maar Nelson is getrouwd.’

‘En ik weet zeker dat hij van zijn vrouw houdt.’

‘En Ruth?’

Cathbad slaakt een zucht. ‘Volgens mij houdt ze van hem. Maar hij? Hij houdt van de baby en van het idee dat hij weer vader is geworden, maar ik denk niet dat hij Michelle ooit zal verlaten.’

‘Cathbad?’

‘Ja?’

‘Ben je echt een tovenaar?’

Cathbad lacht. Zijn tanden zijn erg wit in het schemerdonker.

‘Wat denk jij?’

‘Ik heb geen idee.’

‘Ik ben geen tovenaar,’ zegt Cathbad. ‘Ik ben alleen maar iemand die probeert op een bepaalde manier te leven. In harmonie met de natuur en met oude tradities. Mijn moeder daarentegen...’ Hij lacht zachtjes. ‘In de middeleeuwen zou ze op de brandstapel terecht zijn gekomen. Ze had middeltjes om ervoor te zorgen dat de kippen legden, om een ontrouwe man weer op het rechte pad te krijgen en om mannen onweerstaanbaar

te maken voor vrouwen. Zij was een echte heks en toch ging ze elke zondag naar de kerk. Ik heb het nu over het platteland van Ierland. Daar ging iedereen naar de kerk, ook al stonden die kerkgangers de volgende ochtend bij de achtertuin van mijn moeder in de rij.'

Judy probeert zich Cathbad voor te stellen als kind. Hij heeft iets leeftijdsloos. 'Mijn vader komt ook uit Ierland,' zegt ze. 'Hij is bookmaker.'

'Dat verklaart de band tussen ons.'

'Is er dan een band tussen ons?'

'Ik vind van wel. Jij niet?'

Judy beweegt haar benen zonder Cathbad aan te raken. De kamer is veel te klein en lijkt steeds kleiner te worden.

'Wil je gaan slapen?' vraagt Cathbad.

Het is alsof hij een heel andere vraag stelt. Judy heeft moeite het juiste antwoord te vinden.

'Ja,' zegt ze uiteindelijk.

Veel later ontwaakt Judy uit een vreemde droom over ijsschotsen, gedaanten met lange mantels en vreugdevuren. Ze tast op de vloer naar haar horloge. Het is vijf uur.

Op de gang is het stil. Clara roert zich beneden nog niet. Opeens schrikt Judy zich lam van een zachte bons en iets wat tegen haar benen strijkt. Ze onderdrukt een gil en als ze naar beneden kijkt, ziet ze lichtgevende groene ogen. Ze was helemaal vergeten dat Ruth een kat heeft. Trillend streelt ze Flint, die haar kopjes geeft. Waar zou hij al die tijd gezeten hebben?

Ze gaat Ruths slaapkamer binnen. Kate slaapt nog en maakt zachte, snuivende geluidjes. Cathbad ligt dwars op het tweepersoonsbed. Slappend ziet hij er veel jonger uit.

'Cathbad?'

Hij schiet wakker.

'Je hebt geen baard meer.'

Cathbad steekt zijn hand naar haar uit en trekt haar naast zich op het bed.

'Het is voorbestemd,' zegt Cathbad en hij kust haar hals.

Daar geloof ik niet in, wil Judy zeggen. Ik ben een rationeel mens, een politieagent en ik ben nog nooit met iemand anders dan Darren naar bed geweest. Maar ze kust hem, gretig, gulzig, en drukt zich tegen hem aan.

25

Ruth wordt tegen negenen wakker. De gordijnen zijn open en het is erg licht in de kamer. Nelson is er niet. Met het dekbed om zich heen geslagen loopt ze naar het raam. De hemel is strakblauw en de sneeuw verblindend wit. Er staan geen voetafdrukken op het pad naar het strand, waar de zee vreedzaam over de bevroren kiezels kabbelt. Met dekbed en al loopt Ruth op haar blote voeten de badkamer in. Vanuit het badkamerraam, dat aan de zijkant van het huis zit, ziet ze Nelson in zijn hemdsmouwen de sneeuw rond zijn auto wegscheppen. Ze blijft dromerig, gedachteloos, naar hem staan kijken. Hij werkt hard en zijn adem blijft in wolkjes om hem heen hangen, maar hij doet het fout, want hij buigt zijn rug in plaats van zijn knieën. Dat heeft Ruth al eens eerder opgemerkt. Wanneer was dat ook alweer?

Waarom is ze weer met hem naar bed gegaan? Ze had juist zo haar best gedaan zich van hem te distantiëren, onafhankelijk te blijven, zijn huwelijk niet in gevaar te brengen. Misschien is ze nu weer zwanger. Misschien gaan ze er een gewoonte van maken om eens per jaar met elkaar naar bed te gaan en hebben ze over vijf jaar een heel gezin. Doe niet zo raar, zegt ze tegen zichzelf. Het is hoogst onwaarschijnlijk dat ze weer zwanger is en gisteravond was een unieke situatie. Alweer een unieke situatie. Vanwege de sneeuw, het huis, de opluchting dat met Kate alles in orde was. Een combinatie van omstandigheden die niet herhaald zal worden. Ruth kan voortgaan op de ingeslagen weg. Ze leunt tegen het raam, dat beslagen raakt van haar adem.

Terwijl ze staat te kijken komt er iemand anders naar buiten: Jack Hastings. Hij heeft een warme jas aan en een pet op en zoals altijd dertelen de honden om hem heen. Hij zegt iets tegen Nelson. Nelson lacht.

Het geluid bereikt Ruth achter het raam. Ze trekt zich terug. Ze wil niet dat ze haar hier zien staan als een mollige Lady of Shalott. Bovendien moet ze zelf ook maar eens iets gaan doen.

Ze belt Judy. Het duurt lang voordat Judy opneemt en ze klinkt eigenaardig, nerveus, anders dan anders. 'Is er iets met Kate?' vraagt Ruth bezorgd.

'Nee, hoor,' zegt Judy, 'Cathbad geeft haar een flesje.'

'Is Cathbad er dan nog steeds?'

'Ja, er ligt een dik pak sneeuw.'

'Wat is Clara aan het doen?'

'Thee aan het zetten.'

'Blijf alsjeblieft bij Kate tot ik er ben,' zegt Ruth. 'Ik hoop dat het niet al te lang zal duren.'

Ze stapt in het bad om te douchen en wast haar haar met een sterk geurende shampoo. Het is niet prettig om de kleren van gisteren weer te moeten aantrekken. Wat had Nelson tegen haar gezegd? 'Ik slaag er niet in je uit mijn gedachten te bannen, Ruth. Ik probeer het wel, maar je bent er de hele tijd.' Ze weet niet wat ze voor Nelson voelt. Het is allemaal zo ingewikkeld en zo doortrokken met vrees. Maar één ding is zeker: toen hij dat had gezegd, had haar hart van pure vreugde een slag gemist. Nelson houdt niet van haar en dat weet ze, maar hij kan haar niet vergeten. Dat is beter dan niets.

Het ontbijt is een lastige horde. Nelson mijdt haar blik. Stella bakt eieren met spek en praat over ditjes en datjes zoals een goede gastvrouw betaamt. Jack is zwijgzaam en geeft de honden de randjes van het spek. Irene is nergens te bekennen. 'Moeder heeft slecht geslapen,' legt Stella uit.

'Ik kan sneeuwkettingen lenen van Jack,' zegt Nelson zonder naar Ruth te kijken. 'En de kustweg is weer open. We kunnen dus gaan.'

'En mijn auto?'

'Die zul je hier moeten laten staan. Ik zal hem later wel door iemand laten ophalen. We moeten er allereerst voor zorgen dat jij thuiskomt.'

'Ja,' zegt Ruth.

'Laten we dus zo snel mogelijk gaan.'

‘Drink wel eerst een kopje koffie,’ zegt Stella. Ze pakte de koffiepote van de Aga.

Ruth heeft opeens geen zin om te vertrekken. Ze verlangt natuurlijk naar Kate, maar wil eigenlijk ook wel hier blijven, waar iemand eten voor haar maakt en koffie voor haar zet. Ze wil bij de haard de krant lezen. Ze wil met haar benen opgetrokken op de bank naar de sneeuw kijken. Ze wil Stella’s dochter zijn. Ze wil hier blijven met Nelson.

Maar zodra Nelson zijn koffie op heeft, staat hij op. ‘Hartelijk dank voor de gastvrijheid,’ zegt hij formeel.

‘Geen dank, beste kerel, geen dank,’ zegt Jack.

Ruth vraagt zich af of Nelson er moeite mee zal hebben, nu hij ‘beste kerel’ is geworden, om het feit dat Jacks vader een meervoudig moordeenaar was aan de orde te stellen. Ze weet dat Nelson de film in zijn auto heeft gelegd, samen met het dagboek en de schaar. Zijn volgende bezoek aan Sea’s End House zou wel eens een heel ander karakter kunnen hebben. Hastings, die gisteren zo murw had geleken nadat ze de film van Hugh Anselm hadden gezien, gedraagt zich nu weer heel charmant. Hij schudt Ruth hartelijk de hand en wuift haar dank opzij. ‘Geen dank, geen dank. We vinden het alleen maar fijn dat we iets voor je konden doen.’

Ruth wendt zich tot Stella. ‘Dank je wel voor alles.’

Stella omhelst haar. ‘Kom gerust nog een keer en breng dan je dochtertje mee.’

‘Dat zal ik doen.’

‘Vooruit, Ruth,’ zegt Nelson, ongeduldig als vanouds. ‘We moeten gaan.’

De rit naar de Saltmarsh is prachtig. De weilanden zijn wit en schitteren in de zon, de bomen kunnen zó op een kerstkaart. Alles wat lelijk en noodzakelijk is – de vuilnisbelt, de vakantieflats, de stacaravan waar je hamburgers kunt kopen – is bedekt met dit vriendelijke laagje magie. Het is moeilijk te geloven dat de sneeuw gisteravond zo angstaanjagend was, zo’n dreigende natuurkracht. Nu is het de sneeuw van sleetje rijden, kerstversiering en Holiday on Ice. Ze zien tieners op vuilniszakken van

een heuvel roetsjen, kinderen die in de voortuin een sneeuwpop maken, een gezin op weg naar de kerk om braaf een gloedvolle preek aan te horen. Ruth was helemaal vergeten dat het vandaag zondag is. Ze zien weliswaar ook een paar gestrande auto's en een op zijn kop staande fiets waarvan de wielen nog draaien, maar voor de rest is de sneeuw alleen maar leuk, gemaakt voor pret. Op de doorgaande wegen is gestrooid en als ze King's Lynn naderen, zien ze steeds meer verkeer. De wereld komt weer op gang.

'Het dooit,' zegt Nelson. Het lijkt uren geleden dat hij iets heeft gezegd.

'Het is niet te geloven, al die sneeuw in april,' zegt Ruth. Ze heeft een droge mond en vindt dit zelf de onbenulligste opmerking die ze ooit heeft gemaakt.

Ze rijden in stilte door de Saltmarsh. Het vlakke landschap met de dwergbomen en het eeuwig wuivende gras is een glad, wit terrein geworden dat zich rondom hen uitstrekt als een maanlandschap. De vogels vliegen lager dan anders, op zoek naar voedsel. Af en toe duikt een strandloper het riet in en eenden waggelen verbaasd over bevroren getijdenpoelen.

'Ruth...' zegt Nelson.

'Ik kan nauwelijks wachten tot ik weer bij Kate ben,' zegt Ruth in het wilde weg. 'Het lijkt een eeuwigheid geleden dat ik haar heb gezien. Ik ben Judy zo dankbaar dat ze bereid was om helemaal naar mijn huis te rijden...' Ze stokt.

'Ruth.' Nelson mindert vaart en stopt. Rij door, dringt Ruth zwijgend aan. Ik wil nergens over praten. Nu niet en nooit niet.

'We moeten praten.'

'Waarover?' vraagt ze.

'Waarover? Jezus. Over alles.'

'Er valt niets over te zeggen.' Ruth frunnikt aan haar veiligheidsgordel. Opeens lijkt de auto te klein. Ze weet dat Nelson naar haar kijkt maar ze heeft honderd redenen om niet naar hem te kijken.

'Ruth...' Hij slaat een overredende toon aan. 'Wat er vannacht is gebeurd... had niet mogen gebeuren.'

‘Dat weet ik,’ zegt Ruth. Ze kijkt uit het raam. In de verte is de zee te zien.

‘Ik bedoel, het was geweldig, maar...’

‘Wat bedoel je met “geweldig”?’

‘Je weet best wat ik bedoel. Als ik een vrij man was, zou het iets anders zijn. Maar ik ben geen vrij man. Dat weet jij net zo goed als ik.’

Zou het dan inderdaad anders zijn? Ruth betwijfelt dat. Als vrijgezel zou Nelson niet eens naar haar gekeken hebben, maar op zoek zijn gegaan naar een kloon van de blonde Michelle. Het was slechts een samenvoeging van omstandigheden, toeval, en een heleboel andere woorden die hetzelfde betekenen. Woorden die betekenen dat zij en Nelson niet voor elkaar voorbestemd zijn.

‘Ik weet dat je getrouwd bent,’ zegt Ruth, zo kalm mogelijk. ‘Ik heb dat altijd gerespecteerd. Ik heb nooit iets van je verlangd, zelfs niet voor Kate. Of wel soms?’

‘Nee.’

‘Nou dan. Het zal niet weer gebeuren. Daar zal ik voor zorgen.’

Nelson zucht. Ruth weet niet of het een zucht van opluchting of van spijt is. Eventjes zitten ze zwijgend naast elkaar te kijken naar het oneindige witte moerasland. Dan start Nelson de motor.

Judy’s jeep staat voor het huis geparkeerd naast Clara’s met sneeuw bedekte Mini. Ruth stapte uit zodra de auto tot stilstand is gekomen. Ze kijkt niet om of Nelson meekomt.

Ze doet de deur open en ziet een bizar huiselijke tafereel. Clara zit aan tafel te lezen met haar oordopjes in. Judy is in de keuken en Cathbad ligt op de vloer met Kate te spelen.

Ruth rent naar Kate, tilt haar op en drukt haar zo strak tegen zich aan dat de baby begint te piepen. ‘Dag, lieve schat van me,’ fluistert ze.

‘Hoi,’ antwoordt Cathbad vanaf het vloerkleed.

‘Hallo, Cathbad. Wat doe jij hier?’

‘Vraag maar aan Judy.’

Met Kate in haar armen snelt Ruth naar Judy en omhelst haar, een beetje onhandig omdat de baby tussen hen in zit.

‘Heel erg bedankt dat je helemaal hierheen bent gekomen.’

‘Geen dank. Daar zijn we voor. Ik was net bezig brood te roosteren. Ik hoop dat je het niet erg vindt.’

‘Natuurlijk niet. Neem wat je wilt.’

‘Eerlijk gezegd heb je niet veel in huis. Hoofdzakelijk kattenvoer en Similac.’

‘Waar is Flint?’

‘Die ligt op jouw bed te ronken. Ik schrok me vannacht lam van hem.’

Nelson is binnengekomen en praat zachtjes met Cathbad. Ruth loopt naar Clara, die haar vragend aankijkt.

‘Dank je wel dat je bent blijven overnachten, Clara.’

Clara doet de oordopjes uit. ‘Graag gedaan. Maar het was echt niet nodig om versterkingen te sturen. Ik kon best in mijn eentje op Kate passen.’

Ruth glimlacht een beetje gegeneerd. In het daglicht lijkt haar angst enigszins overdreven. Tot ze zich het dagboek herinnert. *Ik haat zijn vrouw. Ik wil hem vermoorden.* Nee, ze is blij dat Judy hier vannacht was. En Cathbad. Al is haar nog steeds niet duidelijk wat hij hier eigenlijk doet.

Voordat ze hem dat kan vragen, neemt Nelson het woord. Met zijn lengte, donkere kleding en strenge gezicht valt hij uit de toon in de kleine, knusse kamer. Hij lijkt die indruk nog te willen versterken door op een afgemeten, zakelijke toon te praten zonder met iemand oogcontact te maken.

‘Ik breng je wel even naar huis, Clara,’ zegt hij. ‘De weg is nog erg verraderlijk.’

‘Ik kan ook wel een lift gebruiken,’ zegt Cathbad, die een sneetje toast aanpakt van Judy.

‘Nee,’ antwoordt Nelson abrupt. ‘Rij jij maar met Johnson mee.’

Zo, ik ben weer Johnson, denkt Judy. Maar Nelson had haar wel bedankt toen hij daarstraks had opgebeld. Ze ligt nog steeds een punt voor op Clough.

‘Ik wil je best naar huis brengen, Cathbad,’ zegt ze zonder naar hem te kijken.

Nelson en Clara lopen naar de deur. Ruth bedankt Clara nogmaals, in een poging iets goed te maken voor het gebrek aan vertrouwen van gisteravond. Nelson zegt geen woord.

Judy pakte haar mobieltje en haar tas. ‘Ga je mee, Cathbad?’

‘Jullie hoeven niet meteen weg te hollen,’ zegt Ruth, die het best leuk zou vinden om een poosje met Judy en Cathbad te kletsen, toast te eten en hun te vertellen over alle wonderbaarlijke dingen die Kate al kan.

‘Ik heb een hoop te doen,’ zegt Judy.

‘Ja, natuurlijk. Vanwege de bruiloft en zo,’ zegt Ruth, die vriendelijk wil overkomen. ‘Het is een spannende tijd voor je.’

‘Och,’ zegt Judy. Nogal onverschillig, vindt Ruth.

Zodra de deur achter Cathbad en Judy is dichtgegaan, begint Kate te huilen. De hele nacht heeft ze zich als een engeltje gedragen (‘Ze is maar één keer wakker geworden,’ had Cathbad gezegd, ‘en toen heb ik voor haar gezongen en is ze weer in slaap gevallen’), maar nu verandert ze in Damien uit *The Omen*. Ruth probeert het met melk, pap, een dansje en een liedje, maar haar zangtalent kan blijkbaar niet tippen aan dat van Cathbad want na de eerste noten van ‘Hop Marianneke’ begint Kate nog harder te huilen. Uiteindelijk zet Ruth de televisie aan, Kate op haar arm wiegend terwijl ze onhandig op de afstandsbediening drukt. Ze zapt langs plechtige missen en zwart-witfilms, op zoek naar iets wat geschikt is voor kinderen. Opeens houdt Kate op met huilen. Als gebiologeerd staart ze naar het felgroene scherm waarop kleine mannetjes als waanzinnigen heen en weer rennen. Ik had het kunnen weten, denkt Ruth. Kate heeft de voetbaltic van haar vader geërfd. Ook dat nog. Maar Ruth is zo blij dat Kate stil is dat ze zich niet echt verongelijkt voelt. Ze gaat met haar op de bank zitten om naar Manchester United tegen Chelsea te kijken.

Zo treft Tatjana haar aan als ze tien minuten later binnenkomt.

‘Ik wist niet dat je van voetballen houdt, Ruth.’

‘Hé, ben je daar?’

Tatjana ziet er blozend en opgewonden uit. Ze heeft haar werkkleding

nog aan (een mantelpakje met een prachtige snit en een lange zwarte jas) en heeft een aktetas bij zich.

‘Waar heb je gezeten?’ vraagt Ruth. ‘Ik heb je een paar sms’jes gestuurd, maar je hebt niet gereageerd.’

‘Mijn mobieltje had geen bereik.’ Tatjana zet haar tas neer en streelt afwezig met één vinger Kate’s wangetje. Kate houdt haar ogen op de bal gericht.

‘Waar heb je overnacht?’ vraagt Ruth.

‘Bij vrienden van de universiteit. Het sneeuwde zo hard en ze zeiden dat de wegen onbegaanbaar waren geworden.’

‘Dat is ook zo. Ik zat ingesneeuwd op Sea’s End House.’

‘Meen je dat? En wie paste er op de kleine?’

‘Clara. Misschien herinner je je haar van het naamgevingfeestje.’

Tatjana zet grote ogen op. ‘Het blonde meisje dat met die Duitser samen was? Maar je kent haar nauwelijks.’

Ruth reageert geprikkeld. Ze kan niet goed tegen kritiek op haar gedrag als moeder, zeker nu niet, omdat ze zich schuldig voelt over hoe snel ze de kans had aangegrepen om Kate achter te laten bij iemand die ze inderdaad amper kent.

‘Het is een heel aardig meisje.’

‘Is die vriend van haar niet vermoord?’

‘Ik hoop niet dat je daarmee wilt zeggen dat –’ begint Ruth gepikeerd.

‘Ik wil helemaal niets zeggen,’ antwoordt Tatjana. ‘Koffie?’

Er hangt een onbehaaglijke stilte terwijl Tatjana koffiezet. Kate kijkt nog steeds als gehypnotiseerd naar de voetbalwedstrijd en kraait verrukt als Chelsea scoort. Ruth weet nu al wat Nelson daarvan zou zeggen. Moet ze opstaan om Tatjana te helpen met de koffie? Het is voor het eerst in de twee weken sinds haar aankomst dat Tatjana heeft aangeboden iets huishoudelijks te doen. Maar wat bedoelde ze met die opmerking over Clara? Dat Ruth Clara vannacht in Sea’s End House is gaan verdenken, is nog tot daar aan toe, maar dat Tatjana in het wilde weg suggereert dat ze wel eens iets te maken kan hebben met de moord op Dieter, is heel andere koek. Misschien is ze prikkelbaar vanwege haar

vragen over waar ze vannacht heeft uitgehangen. Het staat haar per slot van rekening vrij om te doen wat ze wil.

Als Tatjana een mok koffie voor haar neerzet, zegt Ruth verzoenend: 'Dank je wel. Het was echt fijn om je een poosje hier te hebben.' Tatjana gaat overmorgen weer naar huis.

'Ik heb er ook van genoten,' zegt Tatjana nogal formeel. 'Het was leuk om je opnieuw te leren kennen. En kennis te maken met Kate.'

Ze kijken allebei naar Kate, die bij Ruth op schoot in slaap is gevallen. De wedstrijd gaat door zonder dat er iemand kijkt. Ruth neemt kleine slokjes van haar koffie, oppassend voor het hoofdje van de baby. Opeens buigt Tatjana zich naar haar toe en zegt op indringende toon: 'Geniet van haar, Ruth. Het gaat zo snel voorbij.'

'Dat zal ik doen.' Ruth krijgt een brok in haar keel.

'Ik heb Jacob maar een paar jaar mogen houden,' zegt Tatjana zachtjes. 'Nu wou ik dat ik elke seconde van die tijd samen met hem had doorgebracht.'

Ruth krijgt tranen in haar ogen. 'Je kon het niet van tevoren weten.'

'Nee,' zegt Tatjana. Haar ogen blijven droog. Haar gezicht drukt opeens weer iets van de felheid uit die Ruth zich herinnert van de avond in het dennenbos. 'Je kunt niets van tevoren weten. Niemand weet wat er gaat gebeuren. Pas dus goed op je baby, Ruth. Zij is het enige belangrijke.'

Die zomer hadden Tatjana en Ruth alle mensen die ze ontmoetten naar het jongetje, zijn grootouders en het verwoeste dorp gevraagd. Als het mensen uit het zuiden waren, uit de buurt van Trebinje, werd Tatjana bijna hysterisch en dwong ze volslagen vreemden naar de foto van Jacob te kijken terwijl ze hun huilend smeekte haar te helpen. En soms was ze volkomen kalm, bijna kil. Dan vertelde ze Ruth voor de zoveelste keer het verhaal dat haar was verteld: over de brandende huizen, de oude vrouwen en de kinderen die op een rij waren gezet en hadden gedacht dat ze gespaard zouden blijven, de schoten, het gegil, de lijken die in de ondiepe graven waren gevallen maar later waren opgegraven en god mocht weten waar opnieuw waren begraven. Ruth was de enige die Tat-

jana in vertrouwen nam en soms had ze het gevoel dat ze het gewicht van al dat verdriet niet kon dragen.

Eén keer had ze geprobeerd er met Erik over te praten. Ze wilde Tatjana's vertrouwen niet schenden, maar had behoefte aan advies en Erik, haar mentor en vriend, was daarvoor de aangewezen persoon.

Het was niet makkelijk geweest hem te spreken te krijgen. Naarmate de weken verstreken leek Erik steeds meer tijd te besteden aan zijn strijd tegen de autoriteiten, meestal in gezelschap van een Bosnische politica genaamd Dragana (Ruth zou later nog vraagtekens zetten bij die relatie). Het was het oude verhaal. Van hogerhand wilde men dat de massagraven zo snel mogelijk geruimd werden. Erik wilde tijd om forensische proeven te doen, databases na te trekken, proberen zo veel mogelijk van de slachtoffers te identificeren. Hij kreeg een bijna Messiaans uiterlijk, met wilde ogen, een wilde haardos, en wilde uitlatingen over hoe belangrijk het was erachter te komen wie de slachtoffers waren.

Op een avond had ze hem heel toevallig gezien. Omdat er geen stromend water in het hotel was moesten ze bij toerbeurt emmers water halen uit de rivier die door de stad stroomde. Het water was erg schoon, het kwam regelrecht uit de bergen zeiden de bewoners, maar de archeologen namen geen risico's. Het moest tot op de laatste druppel meerdere malen gekookt worden. Ruth was bezig haar emmers te vullen, tot haar knieën in het water dat haar vermoeide benen heerlijk koelde, toen ze Erik op de oever zag zitten. Hij keilde stenen over het snelstromende water.

'Pooh-stokjes,' zei ze.

Erik had vaag geglimlacht. Hij begreep zulke opmerkingen vaak niet.

'Hoe gaat het, Ruthie?' Hij was opgestaan om haar te omhelzen en ondanks alles had Ruth dat moment gekoesterd, zij alleen met Erik in de koele, naar varens geurende namiddag.

Van dichtbij zag Erik er moe uit. Zijn huid zat iets te strak gespannen over zijn jukbeenderen en zijn beroemde blauwe ogen waren roodomrand.

'Hoe gaat het met *jou*?' had ze gevraagd.

'Niet beter of slechter dan met ons allemaal,' had hij geantwoord. Nu

ze daaraan teruggedacht, was Erik waarschijnlijk degene die Cathbad zijn manier van praten had bijgebracht.

‘Ik maak me zorgen om Tatjana.’

Toen had Erik gezegd: ‘Arme Tatjana. Ze zal geen rust hebben tot ze hem heeft begraven.’

Ze had hem niets verteld, maar hij had het evengoed geweten.

Nelson en Clara rijden zwijgend door het besneeuwde moeras. Een paar keer komt Nelsons radio krakend tot leven, maar hij negeert het. Clara staart uit het raam en behandelt hem alsof hij een taxichauffeur is – of haar vader. Eenmaal op de weg naar Broughton Sea's End stopt Nelson op een parkeerhaven.

Clara kijkt op. 'Wat –'

Nelson haalt het kleine, in leer gebonden boekje uit zijn jaszak.

'Is dit van jou?'

Clara's gezicht verandert zo snel dat het bijna lachwekkend is. 'Ja!' zegt ze fel. 'Wat doet u daarmee?'

'Luister goed, Clara,' zegt Nelson. 'Ik kan makkelijk een huiszoekingsbevel krijgen om je hele kamer overhoop te halen. Wil je dat?'

'Dat durft u nooit,' zegt Clara, maar haar gezicht is weer veranderd en staat nu waakzaam.

'Denk je?' zegt Nelson. 'Dit is een onderzoek naar een moord, jongedame. Niet een of ander dom spelletje.'

Clara probeert het dagboek van hem af te pakken, maar Nelson houdt het buiten haar bereik.

'Je hebt geschreven dat je Dieter Eckhart haat en hem wilt vermoorden.'

'Niet waar!'

'Zal ik het je voorlezen?'

Clara slaat haar hand voor haar mond alsof ze zichzelf ervan wil weerhouden iets te zeggen. Nelson ziet dat haar nagels tot op het vlees zijn afgebeten.

'Wanneer ben je erachter gekomen dat Dieter getrouwd was?'

Clara geeft geen antwoord.

‘Dat was natuurlijk een lelijke tegenvaller, dat je vriendje getrouwd was en kinderen had.’

Stilte.

‘Wat zouden je ouders hiervan zeggen?’

Dat treft doel. Clara’s onderlip trilt. ‘Vertelt u het hun alstublieft niet.’

‘Clara.’ Nelson probeert de vriendelijke toon aan te slaan die Judy altijd bezigt. ‘Heb jij Dieter vermoord?’

‘Nee!’ Clara gaat rechtop zitten, opeens weer fel.

Nelson pakt een plastic zakje van de achterbank. Het is een transparant diepvrieszakje (uit Ruths werktas) met daarin de schaar.

‘Is deze schaar van jou?’

Clara staart naar het zakje alsof ze haar ogen niet kan geloven.

‘Clara.’ Nog vriendelijker. ‘Is deze schaar van jou?’

Clara schudt haar hoofd. Met een klein stemmetje zegt ze: ‘Ik heb hem van mijn oma geleend. Zij gebruikt hem bij het tuinieren.’

‘Wanneer heb je hem geleend?’

‘Dat weet ik niet precies. Een paar weken geleden.’

‘Waar had je hem voor nodig?’

‘Om een patroon voor een jurk te knippen. Dieter had me uitgenodigd voor een bal op de universiteit. Ik wilde iets nieuws om aan te trekken.’ Ze krijgt tranen in haar ogen.

‘Maak je vaak kleren voor jezelf?’

‘Ja.’ Haar tranen zijn nu tranen van woede. Ze strijkt ze weg met de rug van haar hand.’

‘Clara...’ Hij weet dat hij niet te ver mag gaan. Hij zal meer dan genoeg tijd krijgen om met haar te praten als het onderzoek van de schaar iets oplevert. Als hij haar nu te indringend ondervraagt, in zijn eentje zonder collega, loopt hij het risico dat ze een klacht tegen hem indient waardoor het hele onderzoek op losse schroeven kan komen te staan.

‘Als je met me wilt praten, weet je me te vinden,’ zegt hij.

Clara kijkt hem minachtend aan. ‘Ja, ja. Zou u me nu alstublieft naar huis willen brengen?’

Nelson zet Clara af bij Sea's End House en rijdt naar huis. Michelle had er niet moeilijk over gedaan dat hij vannacht niet was thuisgekomen (ze had zelf gezien wat voor weer het was), maar zou het niet leuk vinden als hij nu naar zijn werk ging, vooral omdat het zondag is. Bovendien is hij toe aan een douche en een dutje.

Eigenlijk wil hij naar huis gaan en een hele week slapen. Met zijn vrouw in zijn armen wegzakken in een schuldeloos niets. Jammer genoeg wordt hij echter door zulke acute schuldgevoelens geplaagd dat hij zich afvraagt of hij ooit nog zal kunnen slapen. Alsof het nog niet erg genoeg is dat hij zijn vrouw heeft bedrogen door met een andere vrouw naar bed te gaan en dat die andere vrouw zijn kind heeft gebaard, heeft hij zich daar nu opnieuw aan bezondigd. En zou hij het graag nog een keer willen doen. Dat is hem nu duidelijk. Ruth heeft hem in haar greep, en niet alleen als de moeder van zijn kind. Hij *wilde* gisteravond met haar naar bed. Toen ze in het kaarslicht bij Jack Hastings aan tafel zaten, had hij er zelfs over gefantaseerd dat hij met haar getrouwd was. Getrouwd met een vrouw zo intelligent en opmerkelijk als Ruth, een vrouw die zij aan zij met hem zou werken, een vrouw die hem begrijpt, hem complementeert, hem compleet maakt. Als hij aan Michelle denkt, denkt hij allereerst aan haar schoonheid. Zelfs na een huwelijk van negentien jaar is hij niet immuun voor haar uiterlijk. Soms stokt de adem nog steeds in zijn keel als hij naar haar kijkt, en eerlijk gezegd vindt hij het prachtig dat hij zo'n mooie echtgenote heeft. Als hij met Ruth getrouwd was, zou niemand op een half bewonderende, half afkeurende manier over zijn 'fotomodel' praten. Niemand zou zeggen 'Wat ziet ze toch in hem?' – een opmerking die hem altijd een stiekem genoeg bezorgt. Maar hij voelt zich tot Ruth aangetrokken, dat staat buiten kijf. Gisteravond, toen hij over de tafel heen naar haar had gekeken, had hij haar mooi gevonden, met die glimlach rond haar volle lippen en dat zachte, warrige haar. Hij had haar begeerd en al probeerde hij nog zo hard de schuld af te schuiven op de sneeuw, de geïsoleerde omstandigheden en de bezorgdheid om Kate, *dit* was de reden waarom hij haar op Clara's bed in zijn armen had genomen. Het was zijn schuld.

'Het zal niet weer gebeuren,' had Ruth gezegd. Wil dat zeggen dat zij

niet wil dat het nogmaals gebeurt? Zelfs als vrijgezel was Nelson er niet de man naar geweest om zich af te vragen of een vrouw hem wilde of niet. Als hij een vrouw zag die hem beviel, vroeg hij haar mee uit. Als ze ja zei, ging hij ervan uit dat ze hem wel mocht. Als ze nee zei, had ze pech gehad. Over Michelle had hij geen moment getwijfeld. Toen hij haar in de snoepwinkel van Blackpool voor het eerst had gezien, was hij meteen verliefd op haar geworden. Michelle was er samen met haar jongere zusje om felgekleurd snoepgoed voor verrassingspakketjes te kopen. Nelson was er met een vriend om een schunnig cadeau voor een vrijgezellenfeest te kiezen. Ze waren aan de praat geraakt. Zonder zich iets van zijn gezichten trekkende vriend en Michelles giechelende zusje aan te trekken, had hij gevraagd of hij haar telefoonnummer mocht hebben. 'Zo'n meisje ziet jou niet staan, man,' had zijn vriend gezegd toen ze met een weerzinwekkende, fallische zuurstok de winkel hadden verlaten. Nelson was dat niet met hem eens. Ze had hem toch haar telefoonnummer gegeven? En hij had gelijk gekregen. Een halfjaar later waren ze getrouwd.

Hij heeft dus eigenlijk geen maatstaf om te kunnen beoordelen of Ruth verliefd op hem is of niet. De seks is geweldig, dat geeft hij onmiddellijk toe. En ze zijn voor altijd met elkaar verbonden vanwege Kate, maar liefde? Hij neemt dat woord nooit in de mond, zelfs niet voor zichzelf. Soms fantaseert hij dat hij hen allebei kan hebben, de mooie echtgenote en de intelligente maîtresse, dat hij zowel van zijn tienerdochters als zijn illegale baby mag genieten. Maar hij weet dat het niet kan. Hij is katholiek opgevoed. Hij weet dat dit hem nog duur zal komen te staan. Hij hoopt alleen, als hij vermoeid de auto op de oprit zet, dat het pas zover zal komen als hij deze zaak heeft opgelost.

Als hij naar binnen gaat, ruikt hij een heerlijke geur, de geur van zijn kinderjaren, zo prikkelend dat het water hem in de mond loopt en zijn ogen ervan gaan prikken. Michelle komt de keuken uit in een duur trainingspak met een schort eroverheen.

'Ik vond dat ik vandaag weleens rollade kon maken,' zegt ze. 'Omdat het zo koud is.'

Hij kust haar geparfumeerde wang. Over haar schouder ziet hij dat

Rebecca zowaar bezig is de tafel te dekken. Het licht speelt op de glazen, het bestek en de placemats (met afbeeldingen van Lancashire). In de keuken staat Radio 2 aan en de geur van het gebraden vlees vult het hele huis.

Nelson drukt zijn gezicht in Michelles hals om zijn schuldgevoelens te verbergen.

Na het eten zit hij te dommelen bij een voetbalwedstrijd. Michelle en Rebecca zijn gaan zwemmen op Michelles fitnessclub. Nelson weet dat hij in bed veel beter zou slapen, maar het is ondenkbaar dat een gezonde vent midden op de dag in bed kruipt. Bovendien is het een wedstrijd van Manchester United. Dus hangt hij tussen slapen en waken in: Michelle, Ruth, een boot die in een donkere inham drijft, sneeuw op het strand, het geluid van schoten in de nacht, Clara's gezicht toen hij haar het dagboek liet zien, een gekromde gedaante op de gang.

Opeens schiet hij overeind.

Wat deed Irene midden in de nacht op de trap van de toren, als ze juist op de begane grond sliep omdat dat 'makkelijker voor haar' was?

Clara had gezegd dat de schaar van haar grootmoeder was.

Nelson loopt naar de studeerkamer waar hij de dozen met de kerkblaadjes en een doos *Sea's End* heeft staan. In de laatste doos zitten de paperassen van Hugh Anselm, de film en wat foto's die Stella Hastings hem heeft gegeven. Hij pakt een van de foto's en doet die in zijn portefeuille. Na haastig een briefje voor Michelle gepend te hebben, verlaat hij het huis.

Hij krijgt eerst geen antwoord bij de flat van Maria, maar net als hij wil weggaan, hoort hij een wat angstige stem die vraagt: 'Wie is daar?'

'Inspecteur Nelson. Mag ik even boven komen, Maria?'

De zoemer van de intercom gaat. Hij neemt de trap met drie treden tegelijk.

De kamer is net zo keurig als de vorige keer. Geen geur van gebraden vlees en geen televisiegeluiden op de achtergrond. Maria en haar zoontje zijn een bordspel aan het doen. George zit op de vloer en gooit geconcentreerd de dobbelstenen.

'Slangen en ladders,' zegt Maria.

'Leuk spel,' zegt Nelson. 'Ik was er vroeger dol op, ondanks die grote slang helemaal aan het einde.'

'Wilt u misschien een kopje koffie?' Maria blijft ongerust kijken.

'Nee, dank je wel. Ik wil je alleen een foto laten zien.'

'Een foto?'

'Ja.' Nelson haalt de foto uit zijn portefeuille.

'Weet je nog dat je hebt gezegd dat er af en toe een oude dame bij Archie op bezoek kwam? Was dat soms deze vrouw?'

Maria kijkt naar de foto waarop Irene voor Sea's End House zit. Stella had gezegd dat hij ongeveer een jaar geleden was genomen.

'Ja,' zegt Maria traag. 'Dat is ze. Mevrouw Hastings.'

Maria mag graag een poosje uit het raam kijken nadat George in slaap is gevallen. Niet dat het uitzicht zo geweldig is: een pompstation, de huizen aan de overkant, ooit misschien geschikt voor jonge gezinnen, nu opgedeeld in eenkamerflats zoals de hare, en de zijkant van een groot reclamebord waarop een glanzende rode auto staat afgebeeld tegen een glanzende blauwe achtergrond. Niettemin vindt ze het prettig om in de donkere kamer te zitten (ze doet het grote licht niet aan vanwege George) en te kijken naar wat er buiten gebeurt: de auto's die naar de benzinepomp rijden, zakenmensen in nette pakken die ongeduldig staan te wachten terwijl hun tank wordt gevuld, vermoeide ouders met kinderen, jonge mannen met tatoeages die in auto's rijden met allerlei extra accessoires; mensen die zich in het licht van de straatlantaarns door de straat haasten, lampen die aangaan in de kleine flats. Ze zit op honderden kilometers afstand van haar familie, maar op de een of andere manier zijn deze anonieme vreemdelingen haar familie geworden. Als ze in het donker luistert naar haar zoons luidruchtige ademhaling (de dokter moet nodig weer eens naar zijn sinussen kijken), voelt ze een merkwaardige genegenheid, bijna liefde, voor de mensen buiten. Die hebben allemaal hun eigen leven, hun eigen kleine lichtcirkel, maar zij kan, vanaf haar uitkijkpost, over hen allen waken. Soms kiest ze er een-tje, een vrouw die zware boodschappentassen draagt of een bleke man die bij de benzinepomp muntjes opgooit in zijn hand, en bidt ze speciaal voor hen een tientje van de rozenkrans. Dat weten die mensen niet, maar het geeft haar een goed gevoel.

Vanavond ontbreekt het knusse, veilige gevoel. Ze is nerveus, onrustig. Ze weet waarom dat is. Vanwege die politieman, Nelson, die vragen

was komen stellen. Ze houdt niet van de politie. Ze is altijd bang dat als de mensen zien hoe ze leeft, hoe weinig geld ze heeft, dat ze dan zullen proberen George bij haar weg te halen. Toen Nelson was vertrokken had hij geprobeerd een briefje van vijf pond in haar handen te stoppen. 'Koop maar iets voor George,' had hij gezegd, maar ze had het boos geweigerd. Ze was misschien maar een eenvoudig meisje uit de Filipijnen, maar ze wist heel goed dat je nooit geld mocht aannemen van een man, zeker niet van een politiemann. Die fout had ze één keer gemaakt, met de vader van George, een paar maanden nadat ze in Engeland was aangekomen, en het zou haar niet weer gebeuren.

Met Archie was het iets anders geweest. Maar Archie was dan ook een oude man, hij had haar grootvader kunnen zijn, zoals hij vaak zei. Soms leek hij echter helemaal niet oud. Hij had nog altijd een krachtige, verreikende stem, niet zo'n ijle piepstem als de andere oude mensen in het tehuis. Archie klonk nog steeds als een militair. Sommige andere personeelsleden vonden dat niet prettig; die vonden hem te bazig en te veel met zichzelf ingenomen. Maria echter vond dat een man zich als een man diende te gedragen. Ze vond het nooit erg dat Archie haar opdrachten gaf; per slot van rekening was hij de oudste van hen tweeën. Ze hadden ook altijd zo fijn gepraat, 's avonds in zijn kleine kamer. Over George en Maria's plannen voor hem. George zou een belangrijk man worden, net zoals zijn vader, en dingen doen om de wereld te verbeteren. Archie was een belangrijk man, daar was Maria van overtuigd. Daarom was het niet juist dat hij was weggenomen, zomaar opeens midden in de nacht. Dorothy zei dat ze er niet over mochten praten, maar Maria wist wat ze dacht. Het was niet juist. Het was niet wat God had gewild.

Zelfs bij het pompstation is alles vanavond anders. Normaal gesproken geeft het haar een veilig gevoel omdat het dag en nacht open is, de bijbehorende winkel een lichtbaken van hoop in het donker. Maar vanavond komt er niemand tanken en staat er alleen maar iemand in een lange, zwarte jas bij de bandenspanningsmeter. Die persoon bevalt Maria helemaal niet. Mensen zonder auto dienen niet bij pompstations rond te hangen, maar deze persoon staat er al zeker twintig minuten. Hij is niet eens de winkel binnen gegaan. Hij staat daar maar, uit het zicht

van iedereen behalve van Maria. Ze gaat even bij George kijken. Als ze terugkomt staat de gedaante er nog steeds. Is het een man of een vrouw? Ze weet het niet. Hij of zij draagt een lange jas en een wollen muts die het haar bedekt, en ze kan niets opmaken uit het postuur. Maria kijkt nog vijf minuten naar de gedaante en dan dringt de angstaanjagende waarheid tot haar door. *Zij* houdt die persoon niet in de gaten, die persoon houdt *haar* in de gaten.

Ook al is Nelson nog zo moe, slapen is er voorlopig niet bij. Michelle is naar bed en Rebecca kijkt in de woonkamer naar een of ander muziekprogramma. Hij zit in de studeerkamer de paperassen van Hugh Anselm door te nemen. Hij weet niet waarom hij dat doet of wat hij denkt te vinden. Hij weet alleen dat hij een doorbraak nodig heeft. Is het mogelijk dat Irene, die over de negentig moet zijn, drie mensen heeft vermoord om de goede naam van haar man te beschermen? Het is op zijn zachtst gezegd onwaarschijnlijk. Ze heeft de traplift van Hugh misschien nog wel kunnen stilzetten en mogelijk zelfs Archie kunnen smoren, maar Dieter Eckhart, een gezonde jonge vent in de kracht van zijn leven? Onmogelijk. Zou iemand anders het voor haar hebben gedaan? Jack, bijvoorbeeld, of zelfs Clara?

Hij moet eigenlijk de film nog een keer bekijken, maar kan dat vanavond niet opbrengen. Hij is niet in staat nogmaals naar het gezicht van Hugh Anselm te kijken, zo serieus, zo gekweld, zo *jong*. Nelson is er de man niet naar om zijn verbeelding de vrije teugel te geven, maar toen hij naar de film keek, was het net alsof Hugh het tegen hém had. Alsof hij zei: Zorg ervoor dat men dit te horen krijgt. Zorg ervoor dat zulke dingen niet weer gebeuren. Zorg ervoor dat mijn moordenaar gepakt wordt.

De oudste documenten van Hugh Anselm zijn van 1960. Zover Nelson het heeft kunnen bekijken, staat er niets in over de moorden en erg weinig over de burgerwacht. Hugh heeft vanaf 1960 een dagboek bijgehouden dat een stuk of twintig schriften beslaat. Hij schreef niet elke dag en wat hij schreef, ging hoofdzakelijk over politiek. Hugh had veel hoop gevestigd op J.F. Kennedy en Harold Wilson, maar in beiden was hij vrij snel teleurgesteld geraakt. Hij had zijn vertrouwen in Kennedy

verloren vanwege de Varkensbaai, en beschreef de moord op Kennedy als ‘een tragedie, maar misschien is het beter dat hij zo in onze herinnering blijft voortleven. Anders zou zijn presidentschap hoogstwaarschijnlijk zijn geëindigd in een nevel van schandalen en gebroken beloften.’ Hij had Wilson bewonderd om zijn kritiek op Amerika aangaande Vietnam, en om de oprichting van de Open Universiteit (Anselm was een groot voorstander van voortgezet onderwijs en volgde de ene studie na de andere), maar vond dat Wilson uiteindelijk ‘de arbeiders had teleurgesteld’. Zijn grootste minachting gold echter Margaret Thatcher. Vele pagina’s zijn gewijd aan haar onrechtvaardigheid, haar oorlogszucht, haar gebrek aan mededogen, zelfs aan haar haar (‘dat stijve kapsel, net een helm’) en haar stem (‘huichelachtig’). Kwam dat omdat Margaret Thatcher tot de Conservatieve Partij behoorde, of omdat ze een vrouw was, vraagt Nelson zich af. Hij begint onder Anselms vurige socialisme een mate van hooghartigheid en seksisme te bespeuren als hij leest dat Anselm geen goed woord over heeft voor de manier waarop Shirley Williams zich kleedt en dat hij wou dat Tony Benn zijn titel had behouden.

In het dagboek staat erg weinig over zijn privéleven. Zijn vrouw Anne noemt hij alleen met een verwijzing naar haar politieke ideeën. *Anne heeft een noodlottig zwak voor David Owen; Anne is van mening dat Thatcher normale moederlijke gevoelens heeft – daar ben ik het niet mee eens.* Een paar keer noemt hij zijn broer Stephen (*Steve is een Tory van nature*) en eenmaal zijn nichtje Joyce (*een afgrijselijk kind*). De enige interessante documenten zijn de kladversies van twee brieven die hij achter in een van de schriften aantreft.

De eerste is gericht aan Archie Whitcliffe.

Beste Archie (Ik zou hier Archibald zetten als ik had kunnen zien wat voor gezicht je zou trekken!),

Je vraagt je vast af waarom je na al die jaren weer iets van me hoort. Ik hoop dat het goede jaren voor je zijn geweest, zoals dat voor mij, tot op zekere hoogte, het geval is. Ik schrijf je omdat ik heb gelezen dat ene Gerald Whitcliffe is bevorderd tot hoofdinspecteur. Een korte speurtocht op het internet (een schitterende uitvinding – ben

jij 'online'?) heeft uitgewezen dat deze hoogvlieger inderdaad jouw kleinzoon is. Wat zul je trots op hem zijn, beste Archie, en wat heerlijk voor je dat je kleinkinderen hebt. Mijn vrouw en ik hebben helaas nooit kinderen gekregen en mijn lieve Anne is vorig jaar overleden. Wellicht is die droeve gebeurtenis een van de oorzaken dat ik steeds meer ga nadenken over het verleden. Ik heb gemerkt dat ik tegenwoordig zelfs meer tijd besteed aan het verleden dan aan het heden. En daardoor voel ik een sterke wens je weer eens te zien, oude kameraad. Niet om te praten over [het volgende woord is dik doorgestreept] maar om als twee oude vrienden herinneringen op te halen. Is het daar niet eens tijd voor? Heb jij ook een brief ontvangen van Daniel? Bij mij wekte die erg veel [...]

Zo eindigt de brief, onafgemaakt. Is er ooit een definitieve versie van verzonden? Zijn de twee oude vrienden ooit bij elkaar gekomen? De documenten wijzen daar niets over uit.

De tweede brief is geadresseerd aan Irene Hastings.

Beste Irene,

Het was heerlijk om je na al die jaren weer eens te zien. Ik heb genoten van de ochtend die we samen hebben doorgebracht. Dank je voor je condoleances voor de dood van mijn lieve Anne. Jij weet beter dan wie ook hoe het voelt als je na zo veel jaren je levensgezel verliest. Wat betreft ons gesprek [...]

Ook deze brief is niet afgemaakt.

Blijkbaar is Irene Hastings dus zowel bij Hugh Anselm als bij Archie Whitcliffe op bezoek gegaan. Op geen van beide brieven staat een datum, maar Kevin Fitzgerald had gezegd dat Anne Anselm acht jaar geleden was gestorven. In de brief aan Archie schrijft Hugh dat zijn vrouw 'vorig jaar' is overleden. De brief aan Irene zal kort na de dood van Anne zijn geschreven, aangezien Irene hem had gecondoleerd. Wat had Hugh met Irene besproken? En waarom waren de brieven niet afgemaakt?

Nelson bedenkt opeens dat hij de andere brief, de brief die Archie had

gelezen op de dag voordat hij was gestorven, niet heeft gevonden. Hij bestudeert het doorgestreepte woord in de brief van Hugh Anselm aan Archie Whitcliffe. Volgens hem staat er 'Lucifer'.

Maria kijkt vanachter het gordijn naar de gedaante. Haar hart bonkt zo dat ze het gevoel heeft dat het in het hele gebouw te horen is. Als ze zich omdraait en George rustig ziet slapen, is het net alsof ze een andere wereld betreedt: het nachtlampje, het beeld van de maagd Maria, haar uniform op een hangertje aan de deur. Ze kijkt weer uit het raam. Hij staat er nog steeds. Ze beschouwt hem maar als een hij. Alleen een man kan er zo dreigend bij staan. Hij staat nu bijna recht onder haar raam en kijkt naar boven. Soms lijkt hij in het donker te verdwijnen, dan rijdt er een auto langs en ziet ze hem weer. Hij staat daar maar. Licht, donker, licht, donker.

Maria staat zelf ook in het donker. Ze wou dat ze de gordijnen kon dichtdoen, maar durft zich niet te vertonen, zelfs niet heel even. Ze drukte zich tegen de muur en hoopt dat ze hem ziet zonder dat hij haar kan zien. Wat wil hij van haar? Ze bidt snel een paar weesgegroettes, maar hij gaat niet weg. Ze pijnigt haar hersenen of er een andere bruikbare heilige is. Judas Taddëüs, de patroonheilige van de Hopeloze Gevallen? De heilige Agnes die een baard liet staan om een opdringegrige aanbieder af te schrikken? Is deze man een aanbieder? Het is niet onmogelijk. Er zijn meer mannen geweest die met haar uit wilden, en sommigen waren erg vasthoudend. De schoonmaker op haar werk die een enorm boeket voor haar deur had achtergelaten. Het had haar angst aangejaagd dat hij wist waar ze woonde. Hoe was hij door de beveiligde voordeur gekomen? Wekenlang had ze met een mes onder haar kussen geslapen, maar uiteindelijk had de man een andere baan gevonden en was hij vertrokken. Daarna had ze zich weer veilig gevoeld.

Maar deze man is geen aanbieder, dat weet ze zeker. Hij houdt niet van haar. Uit zijn houding spreekt geen hoop of verwachting. Hij staat te kijken alsof ze *Slangen en Ladders* spelen en hij haar volgende zet afwacht. En dan zal hij toeslaan. Hij wil niet met haar trouwen, hij wil haar vermoorden.

Nelson gaapt en wrijft in zijn ogen. Hij is doodmoe, maar wil nog niet naar bed gaan. Als hij nog iets langer wacht, slaapt Michelle hopelijk. Als ze nog wakker is, heeft ze misschien zin in seks en voor het eerst sinds hij getrouwd is, wil Nelson geen seks met zijn vrouw. Hij voelt zich veel te schuldig.

Hij zit achter het bureau en luistert naar de televisie in de kamer ernaast. De woorden van Hugh Anselm – belerend, intelligent, soms bedroefd – laten hem niet los. Wie was in februari naar Hugh gegaan, had zijn traplift stilgezet en hem laten sterven, worstelend met de veiligheidsriem, niet in staat de juiste knoppen te vinden? Wie was 's nachts geluidloos de kamer van Archie binnen gegaan om een kussen op zijn gezicht te drukken? Wie had Dieter Eckhart doodgestoken en zijn lichaam in de zee gegooid? Was het steeds dezelfde persoon geweest of ging het om drie verschillende mensen?

We hebben aan slechts één andere persoon verteld dat deze film bestaat. Wie van ons drieën als laatste in leven blijft, zal instructies achterlaten over waar dit bewijsmateriaal te vinden is.

Wie van ons drieën...

Nelson pakt de onafgemaakte brieven van Hugh Anselm weer. *Heb jij ook een brief ontvangen van Daniel?*

Hij herinnert zich wat Irene Hastings had gezegd toen hij haar voor het eerst had ontmoet. *Er waren een paar jonge jongens. Je kon dienstdoen in de burgerwacht als je te jong of te oud was voor het leger. Van Hugh en Danny weet ik het niet zeker, maar Archie leeft nog...*

Danny. Daniel. De mysterieuze derde man. De man van wie niemand zich de achternaam herinnert. De man die was verdwenen. Maar Hugh had een brief van hem ontvangen en, Hugh kennende, had hij die brief bewaard.

Hij neemt opnieuw de schriften door, nu speurend naar de naam Daniel. Daniel Abse, de mp. Danny de Vito, de acteur (Hugh bleek een fan te zijn geweest van de Amerikaanse televisieserie *Taxi*). Daniel Barenboim (die hij bewonderde om zijn werk in het Midden-Oosten). Er zit geen brief bij van een voormalige kameraad genaamd Daniel of Danny.

Vertwijfeld pakt hij uiteindelijk de doos met de kerkblaadjes. En daar, tussen een recept voor gestoofde snoek en een oproep voor Graven voor Victorie, vindt hij het. December 1940.

BEWONER VAN BROUGHTON OP TRAGISCHE WIJZE OMGEKOMEN

Het lichaam dat gisteren is aangespoeld op het strand van Broughton is geïdentificeerd als dat van Daniel West, 18, zoon van Marjorie en wijlen Lawrence West, woonachtig te Broughton. Daniel was leerling-monteur in Jensen's Garage en een enthousiast lid van de burgerwacht. Hij had gehoopt volgend jaar in het leger te worden ingelijfd. Stephen Jensen, 50, zei dat de jongen 'een ijverige leerling' was en heeft de moeder zijn condoleances aangeboden.

Daniel West was dus dood. Hij was een paar maanden na de moord op de zes Duitsers omgekomen. Het lijkt niet logisch dat Irene en Archie zich dat geen van beiden herinnerden. Maar nog onlogischer is dat Hugh Anselm zeventig jaar na de dood van Daniel een brief van hem had ontvangen. Het kan onmogelijk dezelfde Daniel zijn.

Hij schrikt op als zijn telefoon gaat en kan hem eerst niet vinden omdat hij in de doos met paperassen is gevallen. Op het laatste nippertje neemt hij op.

Clough.

'Kunt u even komen? Het gaat om die vrouw, Maria. Ze denkt dat iemand haar probeert te vermoorden.'

Pas na twaalfen arriveert Nelson bij Maria's kleine flat. Maria zit aan de tafel met Clough. Een agent in uniform is bezig de straten rond het gebouw te inspecteren. George ligt te slapen in het tweepersoonsbed. De hele situatie maakt een wat surreële indruk, niet in het minst omdat het gesprek op een fluistertoon moet worden gevoerd. In de schemerige kamer brandt alleen het nachtlampje van George, dat blauwe sterren en manen maakt op het plafond. Maria is zichtbaar van streek – er staat een mok voor haar en als ze die optilt om te drinken, beeft haar hand.

'Ik heb maar een kopje thee voor haar gezet,' zegt Clough. Een beetje verdedigend, vindt Nelson.

'Geweldig. Ik zal je voordragen voor een onderscheiding.'

'Ze was nogal overstuur.'

Maria kijkt met grote, betraande ogen naar Nelson op. 'Er staat buiten iemand die me wil vermoorden.'

'Rustig aan, Maria. Laten we bij het begin beginnen.'

Hoewel Nelson zo zachtjes mogelijk praat, beweegt George zich in zijn slaap. Maria kijkt ongerust. 'Hij heeft zijn slaap nodig! Hij moet morgen naar school.'

'Ik weet het,' fluistert Nelson nog zachter. 'Wat kun je me over die mysterieuze persoon vertellen?'

'Het was om ongeveer negen uur. Toen ik uit het raam keek, zag ik hem. Hij keek naar me.'

'Waar stond hij precies?'

Maria neemt Nelson mee naar het raam om het aan te wijzen. Het pompstation is verlaten. Het enige licht is dat van de winkel en van een groot, verlicht reclamebord waarop een Volkswagen Golf wordt gead-

verteerd. Terwijl Nelson staat te kijken komt er een politieagent in beeld die zijn zaklantaarn langzaam heen en weer laat gaan. Nelson ziet dat het Roy 'Rocky' Taylor is. Hij kent hem wel. Niet wat je noemt een groot licht.

'Daar stond hij,' zegt Maria. 'Hij keek naar boven. Om negen uur zag ik hem voor het eerst en om elf uur stond hij er nog steeds.'

'Stond hij daar alleen maar te staan?'

'Ja, maar om tien over elf belde er iemand aan. Ik weet zeker dat hij het was.'

'Heb je opengedaan?'

'Nee. Ik heb dit nummer gebeld. Het is van de agent die samen met u hier was. Judy.' Ze laat hem Judy's visitekaartje zien. 'Ik heb haar gebeld omdat ik haar aardig vind.'

'Brigadier Johnson had geen dienst,' zegt Clough, 'daarom heb ik op het telefoontje gereageerd.'

Maria kijkt hem nogal argwanend aan.

Agent Taylor verschijnt in de deuropening. Nelson gaat met hem praten. Er zijn buiten geen rondhangende figuren te bekennen. De mensen van het pompstation hebben niets gezien. Hun beveiligingscamera's dekken het deel van de straat voor het flatgebouw van Maria niet. Nelson vraagt zich af of de mysterieuze figuur dat wist. Hij vraagt aan Taylor of hij met andere bewoners van het gebouw heeft gepraat. Nee, zegt de agent sullig. Daartoe had hij geen opdracht gekregen.

Nelson zucht. 'Goed. Je kunt in de auto op ons wachten.'

Hij keert terug naar Maria die weer aan de tafel is gaan zitten. Clough zit naast haar, maar ver genoeg bij haar vandaan om het professioneel te houden.

'Maria, heb je die persoon goed kunnen bekijken?'

'Nee. Het is donker en hij droeg donkere kleding en een muts.'

'Wat voor soort muts?'

'Een gebreide muts. Net zoals George als hij gaat voetballen.'

'Wat voor kleur was die muts?'

'Zwart.'

'Heb je zijn gezicht gezien? Toen hij naar boven keek?'

‘Niet goed.’

‘Had hij een lichte of een donkere huid?’ Nelson moet oppassen waar hij zijn voeten neerzet in het mijnenveld van de politieke correctheid.

‘Een lichte. Net als u.’

‘Wat voor kleren had hij aan?’

‘Een lange donkere jas. En een lange broek.’

‘Weet je zeker dat het een man was?’ vraagt Clough.

Maria kijkt naar hem. Haar lip begint te trillen. ‘Nee.’

Clough en Nelson wisselen een blik. Nelson is zo moe dat hij amper kan praten. Ze hebben geen bewijs kunnen vinden dat de geheimzinnige belager bestaat, maar ze mogen niet vergeten dat Maria degene is aan wie Archie de cryptische aanwijzingen heeft nagelaten. Zij is degene die in haar onschuld een zeventig jaar oud geheim heeft gekregen. Probeert iemand haar bang te maken? Probeert iemand de code te pakken te krijgen?

‘Maria,’ zegt hij. Zijn geruststellend bedoelde toon klinkt bijna sinister vanwege het gefluister. ‘De boeken die Archie je heeft nagelaten?’

‘Ja?’ Maria kijkt hem verbaasd aan.

‘Mag ik die even zien?’

Maria bukt zich naar de zwarte hutkoffer naast het bed. Moeizaam tilt ze het deksel op (Clough snelt toe om haar te helpen) en haalt er acht verfromfaaide paperbacks uit. Nelson laat van elk boek de pagina’s langs zijn duim ritselen. Hij mijdt Cloughs blik. In *Evil Under the Sun* vindt hij waar hij naar zocht: een brief.

‘Wist je dat dit hierin zat?’ vraagt hij aan Maria.

Maria kijkt verbijsterd. ‘Nee.’

‘Vind je het goed als ik hem meeneem?’

‘Natuurlijk.’

Nelson vouwt de brief dubbel en stopt hem in zijn zak. Hij weet dat Ruth zou hebben gezegd dat hij handschoenen had moeten aantrekken.

Bij de deur vraagt hij: ‘Maria, heb je aan iemand verteld dat Archie jou die boeken heeft nagelaten?’

‘Iedereen in het verzorgingshuis weet dat. Dorothy zei dat het een eerbetoon aan ons allemaal was. Dat hij iets had nagelaten.’

Daar is Nelson niet zo zeker van. Als Archie Greenfields Care Home er had willen bewijzen, had hij dat openlijk kunnen doen. Nee, de boeken waren speciaal voor Maria bedoeld.

‘Verder nog iemand?’

‘Mijn moeder. Ik bel haar elke zondag en heb het haar verteld.’

Nelson kijkt om zich heen, naar de slapende jongen onder het blauwe lampje, het beeld van de maagd Maria, de kale muren, het uniform aan de deur, de ontbijtspullen die op het aanrecht al klaarstaan voor morgenochtend. Hij denkt aan de brief in zijn zak. Is er iemand die weet dat die in het boek zat?

‘Probeer je geen zorgen te maken, Maria,’ zegt hij. ‘Het was waarschijnlijk gewoon een dakloze die een plek zocht om te slapen, maar ik zal zeggen dat er om het halfuur een patrouillewagen langs moet rijden, zodat we er zeker van kunnen zijn dat hij niet terugkomt. Als je weer ergens bang van mocht worden, bel je me maar.’

‘Of mij,’ zegt Clough.

‘Dat is erg aardig van u,’ zegt Maria. ‘Gaat u nu maar. George heeft zijn nachtrust nodig.’

Op de terugweg naar huis, met de raampjes open om wakker te blijven, denkt Nelson na over de gevoelige band die Maria met Archie Whitcliffe had, zo vol mededogen. Waarom had Archie haar zijn boeken nagelaten? Waarom had hij het geheim dat hij zo lang en zo slim had bewaard, juist aan haar toevertrouwd? Had Archie zijn testament besproken met Hugh Anselm? Hadden ze het bij hun laatste ontmoeting daarover gehad, aangenomen dat die ontmoeting had plaatsgevonden? *Wie van ons drieën als laatste in leven blijft, zal instructies achterlaten over waar dit bewijsmateriaal te vinden is.* Archie was de laatste van de drie geweest. Waarom had hij besloten zijn geheim op deze manier door te geven?

Bij hem thuis brandt geen licht meer. Michelle en Rebecca zijn blijkbaar naar bed, maar als Nelson de studeerkamer binnen gaat, ziet hij dat de computer nog aanstaat. In het blauwe schijnsel van het computerscherm haalt hij de brief uit zijn zak en leest:

Beste Archie en Hugh,

Als jullie dit lezen ben ik al heel lang dood. Ik heb mijn zusje verzocht deze brief te versturen op haar tachtigste verjaardag. Dat is in het jaar 2001. Ik kan me nauwelijks iets voorstellen bij die datum. Ik denk dat de wereld dan niet eens meer bestaat. Misschien zal een meteoriet de aarde hebben vernietigd, zoals Hugh altijd zegt.

Het spijt me, maar ik kan er niet mee leven. Met de wetenschap wat we die arme mannen die avond hebben aangedaan. Ik droom er steeds over en in mijn dromen willen ze wraak op me nemen, omdat ze weten dat het mijn schuld is. Ik had ze moeten tegenhouden. Ik weet dat jij het hebt geprobeerd, Hugh, maar het was niet genoeg. Ik weet dat we de film hebben opgenomen zodat iedereen ooit zal weten wat er is gebeurd, maar ik vind dat we ook een soort offer moeten brengen. Dat ook wij een leven moeten opofferen. Daarom ga ik dat doen. Morgenochtend, voordat het licht wordt, ga ik naar het strand van Broughton. Ik ben van plan om vanaf Sea's End Point de zee in te lopen en zo ver mogelijk bij de kust vandaan te zwemmen. Ik ga zwemmen tot ik niet meer kan en dan laat ik me door de zee meenemen. Dit klinkt erg mooi. Ik denk alleen niet dat het mooi zal zijn, maar wel terecht. Misschien kunnen jullie dan allemaal in vrede verder leven.

Ik hoop van harte dat jullie dit zullen lezen aan het eind van een lang en gelukkig leven.

Jullie vriend,

Danny

Nelson blijft lange tijd met de brief in zijn hand in de donkere kamer zitten. Hij weet absoluut zeker dat dit de brief is die Archie op de avond voor zijn dood heeft gelezen. De brief die hij jarenlang in de klassieker van Agatha Christie had bewaard. Had de titel van het boek betekenis? *Evil Under the Sun*. Maar de moorden waren gepleegd bij het licht van de maan, en de enige getuige was Jack Hastings' broer, die inmiddels ook al heel lang dood was.

Archies herinneringen moesten zijn opgerakeld door Nelsons bezoek. Daarom was hij die avond in slaap gevallen met het woord 'Lucifer' op

zijn lippen. Lucifer – het plan om de zee in een vuurzee te veranderen. Tenzij het een verwijzing was naar Buster Hastings, de ‘sluwe duivel’, de man die in koelen bloede vijf mensen had vermoord (naast de man die was omgebracht door zijn trouwe adjudant) en zijn ondergeschikten had gedwongen plechtig te zweren dat ze het eeuwig geheim zouden houden. Archie had zich aan zijn belofte gehouden, maar die nacht was er iemand zijn kamer binnen gedrongen toen hij sliep en was hij door verstikking om het leven gebracht. Wie van degenen die nog in leven waren, was tot moord bereid om Hastings’ naam te beschermen?

En wie zou er nog meer vermoord worden?

Al met al is Ruth blij als ze maandag weer aan het werk kan. Een politieagent heeft op zondagmiddag haar auto teruggebracht. Een groot deel van de sneeuw was toen inmiddels gesmolten. 's Avonds, toen ze met Tatjana televisiekeek, hoorden ze aldoor brokken sneeuw van het dak glijden en toen Ruth naar bed ging – vrij vroeg omdat ze moe was – waren er op de Saltmarsh al donkere vlekken te zien en staken de toppen van het riet boven de witte deken uit.

Op maandag schijnt de zon alsof het lente is en zijn de wegen schoon. Er liggen alleen nog groezelige sneeuwhopen in de berm. Het terrein van de universiteit is echter nog wit. Bij de ingang van de faculteit Natuurwetenschappen staat een grote sneeuwpop met een sjaal met het UNN-embleem om zijn nek, maar net als Ruth erlangs loopt, valt zijn hoofd naar voren, als ware hij een verslagen tiran. Zo dadelijk zal alle sneeuw verdwijnen, als een winterse droom. En zo moet je afgelopen zaterdagavond ook beschouwen, zegt Ruth streng tegen zichzelf. Als een droom. Nu gaat het gewone leven weer door. Ze zucht als ze de trap op loopt naar de afdeling Archeologie.

Ze heeft om tien uur een bespreking met de veldploeg. Trace is er niet, maar Ted, Craig en Steve persen zich in Ruths kantoortje en Ruth vertelt hun in het kort over de ontdekking van de film. Het team staat nog steeds in dienst van de universiteit voor het erosieonderzoek, maar Ruth vindt dat ze op de hoogte gehouden moeten worden, omdat zij degenen zijn die de skeletten hebben gevonden. Ze is met Nelson overeengekomen geen details te verstrekken, maar alleen te vertellen dat er nieuw bewijsmateriaal is opgedoken. Ze mag niet onthullen hoe de politie achter het bestaan van de film is gekomen, al zijn de archeologen

uiteraard nieuwsgierig. Vooral Ted stelt lastige vragen. ‘Hoe komt het dat die film na zeventig jaar opeens tevoorschijn is gekomen? Wie waren die mannen precies? Die Dieter zei dat het Duitsers waren. Heb je enig idee door wie ze zijn vermoord?’

‘Meer kan ik er niet over zeggen,’ antwoordt Ruth dan. ‘Het is vertrouwelijke informatie. De politie is nog bezig met het onderzoek.’

‘Stelt de politie een onderzoek in naar de dood van Dieter?’ vraagt Ted. ‘Als je het mij vraagt zit er een luchtje aan.’

‘Ik kan er verder niets over zeggen.’

Craig schiet haar te hulp door te vragen naar Operatie Lucifer. Ongelucht vertelt Ruth hun over de keten van explosieven die langs de stranden van North Norfolk was gelegd, de vuurschepen en de vaten met schietkatoen.

‘We kunnen er vanochtend wel even een kijkje gaan nemen,’ zegt Ted. ‘We moeten toch nog een stuk van die kust doen.’

‘Wees alsjeblieft voorzichtig,’ zegt Ruth. ‘Je weet maar nooit of sommige van die explosieven niet per ongeluk nog op scherp staan.’

Het is net alsof er in haar leven opeens allerlei onontpofte bommen opduiken, denkt ze als de deur achter de drie mannen is dichtgegaan, en verdraaid, nog voordat Ted, Craig en Steve naar het einde van de gang zijn gestommeld, komt Phil charmant glimlachend binnen.

‘Kan ik je even spreken, Ruth?’

‘Ik heb over een uur een *tutorial*.’

‘Aan een paar minuten heb ik genoeg.’

Phil gaat tegenover haar zitten en trekt zijn ooghoeken tot rimpeltjes, waarschijnlijk omdat Shona hem wijsmaakt dat dat sexy staat.

‘Wat een sneeuw, hè? Shona en ik zijn met de jongens gaan sleeën. Dikke pret.’

‘Dat zal best.’

‘Hoe was de situatie op New Road? Zo ver van de bewoonde wereld was er vast geen doorkomen aan.’

‘Op zaterdag lag er vrij veel sneeuw. Vanochtend was alles weg.’

‘Ik hoor van Shona dat jullie opwindende ontdekkingen hebben gedaan.’

Ruth is kwaad op zichzelf dat ze Shona over de tocht naar de vuurtoren heeft verteld. Ze had het alleen gedaan omdat ze hoopte dat Shona zou komen babysitten.

‘Ja, we hebben nieuw bewijsmateriaal ontdekt over de skeletten die op het strand van Broughton Sea’s End zijn gevonden.’

Phil houdt zijn hoofd schuin, wachtend op verdere informatie.

‘Ik weet niet goed hoeveel ik je mag vertellen,’ zegt Ruth ongemakkelijk. ‘De politie is ermee bezig.’

‘Vooruit, Ruth. Ik ben het hoofd van de faculteit.’

Dat is waar. Maar het is ook waar dat Ruth is toegevoegd aan de afdeling Ernstige Delicten en daardoor deel uitmaakt van het politieteam. Ze behoort tot beide kampen en de grond ertussenin is opeens veranderd in een mijnenveld.

‘Die arme Dieter Eckhart.’ Phil buigt eerbiedig zijn hoofd. ‘Hij zei dat het Duitsers waren.’

‘Ja, we zijn er vrijwel zeker van dat het Duitse soldaten waren. De zuurstofisotoopanalyse wijst daar in elk geval op.’

‘Weet je hoe ze zijn omgekomen?’

‘Ze zijn doodgeschoten.’

Phil zet grote ogen op. ‘Door Engelsen?’

‘De politie heeft daarover een verklaring in haar bezit.’

‘Een verklaring? Van wie?’

‘Ik denk niet dat ik je dat mag vertellen.’

Phil probeert een andere tactiek. ‘En hoe zit het met de dood van Eckhart? Ik hoor allerlei geruchten.’

‘De politie is bezig met het onderzoek.’

‘Denken ze dat hij is vermoord?’

‘Daar kan ik niets over zeggen.’

‘Dan is het antwoord ja.’

Ruth zegt niets en nadat Phil nog een paar minuten irritant is blijven dralen, gaat hij gelukkig weg.

Maandags geeft Ruth meerdere *tutorials*. Om twee uur verwacht ze weer een aantal studenten. Ze haalt in de kantine een broodje en keert snel

terug naar haar kantoor om zich op de les voor te bereiden, waarbij ze omzichtig langs de open deur van Phils kantoor loopt, omdat ze geen zin heeft om nogmaals door hem voor het blok te worden gezet met het risico dat ze te veel zal loslaten.

Ze stopt net de laatste hap van het broodje in haar mond terwijl ze verdiept is in botziekten, het onderwerp van de les, als de telefoon gaat. Het is Craig. Ted en hij hebben op een strand bij Broughton een boot gevonden die er oud uitziet. Zou het een van de vuurschepen kunnen zijn waar ze het over had? Wil ze misschien een kijkje komen nemen?

Ruth wil niets liever. Ze smakt ernaar om het universiteitsgebouw te verlaten en echt archeologisch werk te verrichten, een vondst te bekijken, de zon en de wind op haar gezicht te voelen, maar zelfs als ze meteen na haar *tutorial* vertrekt, kan ze niet om vijf uur terug zijn om Kate op te halen. Hoewel Sandra het vermoedelijk niet erg zal vinden om haar een uurtje langer te houden, kan Ruth ook wel Tatjana vragen om haar op te halen. Tatjana's congres is afgelopen en ze heeft vanochtend nog gezegd dat ze voor vandaag geen plannen had. Morgen gaat ze naar huis. Haar koffers zijn al gepakt en ze heeft alle toeristische attracties van King's Lynn en Norwich bekeken. Ruth heeft Tatjana met opzet geen enkele keer gevraagd haar met Kate te helpen, maar denkt niet dat ze het vervelend zal vinden om haar deze kleine gunst te bewijzen. Per slot van rekening heeft Ruth haar bijna drie weken onderdak geboden.

Ze belt Tatjana op haar mobiele telefoon. Ze had niet verwacht dat haar vriendin bezwaren zou hebben, ze had zelfs gedacht dat Tatjana haar halverwege al zou onderbreken om te zeggen dat ze Kate uiteraard best wilde ophalen, maar Tatjana luistert zonder een woord te zeggen terwijl Ruth hakkelt en in herhalingen valt. Ruth herinnert zich te laat hoe vervelend ze het vindt om mensen om gunsten te moeten vragen. Als ze uiteindelijk zwijgt omdat ze niet weet wat ze nog meer zou moeten zeggen, zegt Tatjana: 'Als ik het goed begrijp, wil jij dus dat ik jouw dochter ga halen?'

De manier waarop ze 'jouw dochter' zegt, bevalt Ruth allerminst.

'Ja,' zegt ze bedeesd.

'Omdat het jou te veel moeite is?'

‘Nee! Daar gaat het niet om. Craig heeft iets gevonden dat interessant kan zijn...’

‘Interessant, maar niet van levensbelang. Het is niet noodzakelijk dat je er vandaag naartoe gaat, of wel soms?’

‘Nee, maar...’

‘Je verwacht gewoon van ons allemaal dat we naar je pijpen dansen.’ Tatjana lacht, maar ze klinkt niet geamuseerd. ‘Shona, Judy, ik. We moeten allemaal op jouw baby passen omdat jij wilt rondzwalken met inspecteur Nelson om net te doen alsof je misdaden oplost. Dat is niet jouw taak, Ruth. Jouw taak is moeder te zijn.’

‘Ik ben niet alleen moeder, maar ook archeoloog.’

‘Inderdaad.’ Weer lacht Tatjana. ‘En hoe staat het daarmee, Ruth? Hoeveel artikelen heb je gepubliceerd? Waar is dat boek dat je wilde schrijven? Daar is nog steeds niks van gekomen, hè?’

‘Ik heb het druk...’

‘Je hebt het druk? Ja, met vaderloze baby’s krijgen.’

Ruth is sprakeloos. Dit soort dingen zou ze van haar moeder verwachten. Niet van Tatjana, die geacht wordt haar vriendin te zijn.

‘Het spijt me dat je er zo over denkt,’ zegt ze uiteindelijk.

‘Ja.’ Opeens klinkt Tatjana erg moe. ‘Het spijt mij ook. Voor ons allemaal. Vooral voor Kate.’ En dan hangt ze op.

Ruth beeft over haar hele lijf. Ze blijft naar haar telefoon staren alsof die haar kan vertellen waarom Tatjana zo lelijk deed. Ze wist dat Tatjana het haar kwalijk nam dat ze Clara op Kate had laten passen. Daar heeft ze ook wel begrip voor. Niemand weet beter dan zij hoe Tatjana denkt over mensen die hun carrière boven het welzijn van hun kinderen stellen. Waarom had ze eigenlijk gedacht dat Tatjana aan haar kant zou staan? Tatjana vindt het een schande dat ze haar dochter aan de zorg van anderen overlaat terwijl ze ‘rondzwalkt’ met Nelson. Toch had ze niet zo veel venijn verwacht, zo veel... *haat* is het enige woord ervoor. De minachting in Tatjana’s stem was zo groot dat Ruth zich voelt alsof ze lichamelijk is aangevallen. Ze voelt zich ook vernederd. Ze had juist gedacht dat ze het lang niet slecht deed, dat ze het bekende acrobatenummer meester was, dat ze alle ballen in de lucht wist te houden door

zowel een goede moeder te zijn als te blijven werken en niet afhankelijk te zijn van anderen. Nu blijkt dat Tatjana vindt dat ze juist wel afhankelijk is van anderen. Denkt iedereen er zo over? Shona, Judy, Cathbad, Phil? Moet je Ruth zien. Die doet tegenwoordig niks anders dan voor politieagent spelen. In plaats van voor haar baby te zorgen, laat ze het arme kind achter bij wildvreemde mensen. En dat noemt zich moeder.

Misschien is het waar. Had ze Shona niet laten opdraven om op Kate te passen zodat zij die skeletten kon uitgraven op het strand? Was niet gebleken dat Shona duidelijk niet met baby's overweg kon toen ze Kate zo had laten huilen dat het kind er bijna ziek van was geworden? En had Ruth kort daarna, ondanks het feit dat Shona zo'n waardeloze oppas was, Kate niet nogmaals aan haar zorgen toevertrouwd, omdat ze naar een vrijgezellenavond wilde? Een vrijgezellenavond! Wat voor soort moeder ging naar wijnbars en nachtclubs en kwam pas ver na middernacht thuis? Vervolgens had ze Kate achtergelaten bij Clara, een meisje dat ze amper kende, omdat ze per se met haar neus op Nelsons onderzoek wilde zitten en iets wilde meepikken van de glorie van het politiewerk. Toegevoegd aan de afdeling Ernstige Delicten! Wat een onzin! Het was háár schuld dat Clara met Kate was ingesneeuwd en dat Judy haar leven op het spel had moeten zetten om door het besneeuwde moeras naar haar huis te rijden. Geen wonder dat Judy sindsdien amper een woord tegen haar had gezegd. En nu heeft ze weer precies hetzelfde gedaan. Ze heeft Tatjana beledigd. En waarom? Om een ouwe schuit te gaan bekijken. En je zou zien dat het een doodgevone vissersboot was die tijdens een storm was vergaan.

Tegen de tijd dat haar studenten arriveren, beleefd in de deuropening blijven staan en wat aan hun paperassen frunniken, heeft Ruth het besluit genomen om na de *tutorial* regelrecht naar huis te gaan. Het is afgelopen met al dat belachelijke speurwerk. Het gaat haar niet aan of het wrak op het strand van een vuurschip is dat deel uitmaakte van Operatie Lucifer. Het gaat haar niet aan door wie Archie Whitcliffe, Hugh Anselm en Dieter Eckhart zijn vermoord. Het is haar taak, zoals Tatjana terecht heeft opgemerkt, moeder te zijn. Het is de hoogste tijd dat ze daarmee gaat beginnen.

Het wordt niet de beste *tutorial* die ze ooit heeft gegeven. Gelukkig doen de studenten zelf het meeste werk omdat een van hen een verhandeling voorleest en de anderen die vervolgens bespreken. Het zijn allemaal volwassen studenten uit China en Amerika, die elkaar uitermate beleefd behandelen. Het enige wat Ruth hoeft te doen is het gesprek af en toe wat bijsturen en een paar misverstanden omtrent de neanderthaler rechtzetten. Daarna verlaten ze haar kantoortje weer, waarbij de Chinese studenten beleefd voor haar buigen.

Haar telefoon gaat. Het is Nelson.

‘Ruth, ik ga naar Sea’s End House. Ik heb nog een paar vragen voor de familie Hastings. Wat ben jij aan het doen?’

‘Craig van de veldploeg heeft gebeld om te zeggen dat ze op een strand in de buurt van Broughton een boot hebben gevonden. Ze denken dat het wel eens een van de vuurschepen zou kunnen zijn, die in de oorlog deel uitmaakten van de kustverdediging.’

‘Ga je ernaartoe?’

‘Misschien.’

‘Dan zie ik je daar wel. Ruth?’

‘Ja?’

‘Wees voorzichtig.’

Ruth hangt op en toetst het nummer van Sandra in. Ze gaat alleen maar een kijkje nemen. Uiterlijk om zes uur is ze thuis.

Nelson had gevraagd of hij Irene onder vier ogen kon spreken, maar als hij bij Sea’s End House aankomt, krijgt hij van Stella te horen dat haar schoonmoeder onwel is geworden en niet gestoord kan worden.

‘Wat heeft ze?’ Nelson beantwoordt Stella’s glimlach niet.

‘De dokter zei dat het een lichte beroerte kan zijn geweest.’

‘Jezus,’ zegt Nelson geschrokken. Een beroerte is een ernstige zaak. Waarom hebben ze niet onmiddellijk een ambulance gebeld?

‘Op haar leeftijd zijn deze dingen bijna onvermijdelijk,’ zegt Stella terwijl ze hem voorgaat naar de zitkamer. ‘Het heeft geen zin haar in het ziekenhuis te laten opnemen. Ze kan net zo goed hier blijven, rustig in haar eigen bed.’

Ze zegt het met een gelaten houding die Nelson stoort. Rustig in haar eigen bed. Ze bedoelde 'rustig inslapen in haar eigen bed'. Nelson was zelf niet van plan zo aan zijn einde te komen. Hij zou sterven bij een achtervolging of omdat hij een kind van de verdrinkingsdood redde. Rustig inslapen is een sterk overschat begrip, wat hem betreft

'Hoe oud is Irene?'

'Drieënnegentig.' Weer zo'n bedaarde glimlach.

Het is vreemd om hier te zitten zonder dat Irene binnenkomt met de thee. Jack en Clara zijn ook nergens te bekennen, maar dat vindt Nelson juist prettig. Hij heeft Stella altijd beschouwd als het evenwichtigste lid van de familie.

'Jack en Clara zijn een eindje gaan wandelen met de honden,' legt Stella uit. 'Jack moest er even uit. Hij maakt zich zo veel zorgen om Irene. En Clara was ook aan een frisse neus toe. Ze heeft het de laatste tijd niet makkelijk.'

'Was ze erg van streek om de dood van Dieter Eckhart?'

'Ja. Ik geloof dat ze veel om hem gaf.'

'Was ze verliefd op hem?'

Stella kijkt een beetje verwijtend. 'Ze kenden elkaar pas een paar weken.'

Dat maakt niet uit, wil Nelson tegen haar zeggen. Was het voor hem niet liefde op het eerste gezicht geweest toen hij Michelle in de snoepwinkel van Blackpool had gezien?

'Mevrouw Hastings,' zegt hij. Zaterdagavond hadden ze elkaar getuoyeerd, maar dat lijkt lang geleden. 'Hoeveel weet u over de oorlogsjaren in Sea's End House?'

'Vrij veel,' zegt Stella kalm. 'Meer dan Jack, denk ik. Irene heeft me er veel over verteld. Buster ook. Het interesseert me namelijk.'

'Wist u dat Irene regelmatig bij Archie Whitcliffe op bezoek ging?'

'Ja. Ze was erg op hem gesteld. Buster was een vaderfiguur voor hem geweest.'

Nelson kon zich de bejaarde man met de legerdas moeilijk voorstellen als iemand die een vader had, een echte dan wel een figuratieve. Hij denkt aan wat Archie over Buster Hastings had gezegd. *Geweldige kerel.*

Een slimme duivel. Eentje van de oude stempel. Niet echt een liefdevolle beschrijving.

‘En Hugh Anselm? Ging ze ook bij hem op bezoek?’

‘Ze is één keer gegaan, een paar jaar geleden. Ze had niet zo’n nauwe band met Hugh. Ik geloof dat Buster hem niet erg mocht. Hij noemde hem altijd “die verdraaide communist”.’ Ze lacht zachtjes.

‘Hebt u Hugh ooit ontmoet?’

‘Ja. Toen Irene bij hem op bezoek wilde, heb ik haar gebracht.’

‘En Archie?’

‘Een of twee keer.’

Zo zie je maar weer, denkt Nelson. Al die tijd had hij gedacht dat Jack de sleutel was tot Sea’s End House, maar nu blijkt het de bedaarde vrouw te zijn die tegenover hem zit. Dankzij Irene wist ze wat zich hier in de oorlog had afgespeeld, ze herinnerde zich Buster en had dienstgedaan als chauffeur toen Irene bij Archie en Hugh op bezoek was gegaan.

‘Heeft Buster het ooit over Daniel West gehad?’

‘Daniel West? Nee, dat geloof ik niet. Wie is dat?’

‘Een van de jongere leden van de burgerwacht. Hij heeft in 1940 zelfmoord gepleegd.’

‘Zelfmoord gepleegd? Wat erg.’

‘Hij heeft het gedaan omdat hij niet kon leven met de herinnering aan een oorlogsmisdaad die is gepleegd door Buster Hastings en zijn mannen.’

‘Een oorlogsmisdaad? Hoe bedoelt u?’

‘Wat heeft Jack u verteld over de film die we afgelopen zaterdag bij u thuis hebben bekeken? Toen het zo sneeuwde?’

‘Dat het een hoop nonsens van Hugh was.’

‘In de film beschuldigt Hugh Anselm kapitein Hastings en diens sergeant van de moord op zes weerloze Duitse soldaten, van wie we de lijken op het strand van Broughton Sea’s End hebben gevonden.’

‘Dat bestaat niet!’

‘Uw man geloofde het onmiddellijk.’

‘Jack? Dat meent u niet.’

‘U hebt zelf gezegd dat men het hier erg zwaar had in de oorlog. Mensen die het zwaar hebben, kunnen vreemde dingen doen.’

Haar blik vertelt hem dat ze bereid is dat in elk geval toe te geven. Op de achtergrond tikt een klok.

‘Mevrouw Hastings,’ zegt Nelson. ‘Weet u hoe Hugh Anselm is gestorven?’

Stella kijkt hem verbaasd aan. ‘Was het niet een ongeval?’

‘Hij is dood aangetroffen op zijn traplift.’

‘Wat vreselijk.’

‘We vermoeden dat er kwade opzet in het spel is.’

Het was zijn bedoeling haar te choqueren en dat lukt. Ze zet grote ogen op en klemt haar handen om de armleuningen van haar stoel.

‘Hoe bedoelt u?’

‘Ik bedoel dat iemand zijn traplift halverwege de trap heeft stilgezet. Iemand die wist dat Hugh Anselm aan een hartaandoening leed en dat hij in zijn paniekerige pogingen om zich te bevrijden een fatale hartaanval zou kunnen krijgen.’

‘En wat wilt u daarmee zeggen?’

‘Archie Whitcliffe is door verstikking om het leven gebracht,’ zegt Nelson cru. ‘Ik denk dat Hugh en Archie door dezelfde persoon zijn vermoord.’

‘Archie? Door verstikking om het leven gebracht? Daar geloof ik niks van.’

‘Autopsies liegen niet,’ zegt Nelson, alhoewel dat niet helemaal waar is.

Stilte. Achter de ruiten van de tuindeuren ziet Nelson de zee, hardblauw onder de bleekblauwe lucht. Een jacht met witte zeilen vaart traag langs de horizon.

‘Inspecteur Nelson.’ Stella is erg bleek, maar haar stem klinkt vast. ‘Moet ik hieruit concluderen dat u iemand in onze familie ervan verdenkt deze afgrijselijke misdaden te hebben gepleegd?’

‘Ik verdenk niemand en iedereen,’ zegt Nelson, nogal pompeus.

‘Wat wil dat zeggen?’

‘Iemand heeft die mannen vermoord en volgens mij is het gedaan om de nagedachtenis van Buster Hastings te beschermen. Hetzelfde geldt voor Dieter Eckhart. Hij stond op het punt de waarheid te ont-

dekken en ik denk dat iemand hem heeft vermoord om dat te voorkomen.’

Ze staart hem aan, haar handen nog steeds om de armleuningen van haar stoel geklemd. Dan gaat er een wekker, waar ze allebei van schrikken. Stella kijkt op haar horloge.

‘Ik moet even bij moeder gaan kijken. Neemt u me niet kwalijk, ik ben zo terug.’

Ze verlaat de kamer. Nelson loopt naar het raam en kijkt naar de baai met de vuurtoren. Op de vensterbank staat een rijtje potplanten waarvan er een, ziet hij nu, is geplant in een Duitse officiershelm.

Ruth is blij dat ze is gekomen. Het is een prachtige dag. De zee glinstert in de zon en de sneeuw is van het strand verdwenen. Als het niet zo koud was dat het bijna pijn doet om adem te halen, had ze kunnen denken dat het zomer was. Nu heeft Ruth er spijt van heeft dat ze geen sjaal bij zich heeft.

Craig staat onder aan de helling op haar te wachten. Hij heeft een warme duffelse jas aan en een zwarte wollen muts op.

‘Waar is Ted?’

‘Die moest terug. Een of ander huiselijke crisis. Ik heb gezegd dat ik op je zou wachten.’

‘Dat is aardig van je.’

Ruth loopt achter Craig aan over het strand en vraagt zich af wat Ted voor huiselijke crisis kan hebben. Voor zover ze weet is hij niet getrouwd en woont hij ook niet samen. Hij is een nogal raadselachtige man, Ierse Ted. Hij heeft ooit tegen haar gezegd dat Ted niet eens zijn ware naam is.

Sandra had het helemaal niet erg gevonden om een uurtje langer op Kate te passen. ‘Het is geen enkel probleem. Je maakt je te veel zorgen, Ruth.’ Maar Ruth kan het niet helpen. Na wat Tatjana heeft gezegd, voelt ze zich aangeslagen en kwetsbaar. Ze heeft een paar keer geprobeerd Tatjana te bellen, maar haar mobiel staat uit. Is ze echt zo’n slechte moeder? Ze houdt meer van Kate dan van wie ook ter wereld, maar misschien is dat niet genoeg. Zeker is dat het moederschap haar niet komt aanwaaien, zoals bij vrouwen als Michelle.

Ruth weet nooit wat ze tegen Sandra of de andere moeders moet zeggen – die ene afgrijselijke ochtend op de moeder-en-babygroep heeft dat meer dan duidelijk gemaakt. Ze weet niet welk babyvoedsel ze moet kopen en welke autostoeltjes je niet moet hebben. Ze heeft nooit een tijdschrift voor jonge ouders gelezen en nooit naar *Supernanny* gekeken. Zij en Kate moeten improviseren en ze had gedacht dat het lang niet slecht ging, tot dat gesprek met Tatjana.

Maar Tatjana heeft haar eigen problemen. Ruth weet dat maar durft er met haar vriendin nog steeds niet over te praten. Ze heeft er de afgelopen weken een paar keer de gelegenheid voor gehad, maar die steeds laf voorbij laten gaan. Morgen gaat Tatjana naar huis en dan zal Ruth haar misschien nooit meer zien.

Ze hebben Broughton verlaten en lopen over het strand waar de vaten zijn gevonden. Het is eb. Getijdenpoelen strekken zich voor hen uit en Ruth ziet de overblijfselen van de victoriaanse strekdam, die als een slijmerig groen monster uit het water oprijst, maar krijgt het onbestemde gevoel, misschien vanwege de wilde kreten van de zeemeeuwen, dat het getijde op het punt staat te keren. Ze mogen wel oppassen. Bij vloed kun je niet van dit strand afkomen en de klippen zijn te hoog om tegenop te klimmen.

‘Is het nog ver?’ vraagt ze.

‘Het is achter de volgende strekdam.’

Ze klimmen tegen de met scherpe eendenmosselen bedekte rotsblokken op en dan ligt er weer een baai voor hen, een volmaakte halve cirkel, uitgesneden uit de zandstenen rotswand. En daar, oprijzend uit het ondiepe water, ziet Ruth de nog goed herkenbare romp van een boot. Het hout is deels door het zeewater weggevreten waardoor ze de blauwe lucht dwars door de boeg heen kan zien, maar de vorm is nog intact. Het is een boot van niet onaanzienlijke afmetingen, minstens zo groot als de politieboot waarmee ze naar de vuurtoren zijn gebracht en ze vindt dat hij er zowel onheilspellend als triest uitziet.

‘Heb je enig idee hoe oud hij is?’ vraagt Ruth. Hoewel ze vandaag toevallig haar laarzen niet aan heeft, waadt ze toch door het ondiepe water. Het is ijskoud.

‘Ik weet het niet zeker, maar naar de vorm te oordelen schat ik hem op zestig tot zeventig jaar oud.’

Ruth weet niets over de vorm van boten, maar deze ziet eruit alsof hij hier al een eeuwigheid ligt. ‘En waarom denk je dat het een vuurschip was?’ vraagt ze.

‘Er liggen vaten in,’ zegt Craig. ‘Kom maar kijken.’

‘We moeten wel snel zijn,’ zegt Ruth met een blik op de zee. De golven komen erg snel op hen af.

‘We hebben alle tijd van de wereld,’ zegt Craig.

Nelson staat nog uit het raam te staren als Stella weer binnenkomt.

‘Hoe is het met haar?’ vraagt hij.

‘Naar omstandigheden goed. Ze is rustig.’ Weer die gelaten toon. Het werpt een schaduw over de zonnige middag, een schaduw die ook op Stella’s gezicht ligt als ze bij Nelson voor het raam komt staan.

Het enige wat van de tuin van Sea’s End House over is, is een strook grond van ongeveer een meter breed langs de hele breedte van het huis. De achtertuin is volledig verdwenen, maar iemand probeert van die strook evengoed nog iets te maken. Er is een lange baan gras en de border ziet er verzorgd uit.

‘Gek dat de bloemen na de sneeuw gewoon weer opkomen,’ zegt Stella. ‘Lentebloemen zijn stugger dan ze eruitzien.’

‘Tuiniert u graag?’ vraagt Nelson. Hij houdt er zelf niet van, alleen van grasmaaien. Michelle is dol op tuincentra. Die zijn voor haar een hemel op aarde.

‘Nee. We hebben iemand die de tuin verzorgt. Niet dat er erg veel te doen is, maar hij heeft het altijd gedaan, net als zijn grootvader vroeger.’

Er klikt iets in Nelsons brein als hij naar de spichtige tulpen kijkt die uit de kalkgrond zijn opgekomen.

‘Zat hij niet bij de burgerwacht? Uw vroegere tuinman?’

‘Donald Drummond? Ja. Hij was een toegewijde vriend van Buster. En ook van Irene.’

Zo duidelijk alsof het geluid door de lucht rondom hem wordt versterkt, hoort Nelson de stem van Hugh Anselm: *Donald zei dat het alleen*

maar smerige moffen waren en dat ze met ons precies hetzelfde zouden doen.
Donald Drummond, de tuinman.

Dan, alsof een caleidoscoop voor zijn ogen draait, zo snel dat de kleuren in elkaar overlopen en de vormen wazig worden, ziet Nelson zichzelf uit Archie Whitcliffes raam kijken. Hij ziet de tuinman het gras maaien. Dan ziet hij zichzelf op het terrein van Hugh Anselms verzorgingshuis, waarvan de tuin zo keurig wordt bijgehouden, het gras gemaaid, de borders beplant.

‘Hoe heet de tuinman die u nu hebt? Hoe heet de kleinzoon van Donald?’ vraagt hij, zo fel dat Stella achteruitdeinst.

‘Craig. Ik neem aan dat u hem kent. Hij is eigenlijk archeoloog. Hij zit in de ploeg van Ruth.’

30

De romp van de boot is zo sterk verweerd en zo dik bedekt met schelpen dat je amper het verschil ziet met de rotsen. Ruth kijkt over de rand. Ze ziet waterpoelen, mosselen die als onsmakelijke tumors aan het hout gehecht zitten, een kreeft die behoedzaam over een verrotte bank scharrelt. De structuur van de boot is echter behouden gebleven en er is zelfs een eenvoudige kajuit waarvan de deur vergrendeld is. In het open gedeelte staan twee vaten. Ruth klimt in de boot, bukt zich en trekt aan iets wat onder een van de vaten uitsteekt. Het ziet eruit als schietkatoen. Het is gevlekt en verkleurd door het water, maar ruikt nog steeds naar zwavel.

Ze kijkt naar Craig, die ook in de boot tuurt.

‘Hoe komt het dat deze boot tot nu toe door niemand is ontdekt? Bij eb is hij toch goed zichtbaar.’

‘O, men weet er wel van, hoor. Hij staat zelfs aangegeven op de kaarten. Alleen heeft niemand het verband gelegd met de vuurschepen.’

Het is mogelijk dat de boot hier al lag voordat Hastings en zijn mannen besloten hem te gebruiken voor de explosieven, denkt Ruth. Hij lag misschien al jaren op dit eenzame strand en dat moet Hastings dan geweten hebben, want hij kende deze kust natuurlijk als zijn broekzak. Hij kon naar dit strand gevaren zijn in de boot van Sydney Austin, samen met Ernst, de wetenschapper, om het weggrottende wrak te vullen met explosieven en schietkatoen. Misschien hadden ze zelfs een manier bedacht om hem van een afstand te laten exploderen. Door de explosie zou de zee in een vuurzee zijn veranderd.

‘Wat zou er in de kajuit zitten?’ zegt ze. ‘Die is vergrendeld.’

‘Ik kan wel even kijken,’ zegt Craig en hij klimt over de rand van de boot.

‘Eigenaardig,’ zegt Ruth. ‘De grendel ziet er nieuw uit. Hij is helemaal niet verroest.’

‘Dat is inderdaad vreemd.’ Craig komt naast haar staan. Hoewel de boot klem zit tussen de rotsen, helt hij licht met hun tweeën aan boord. Het hout kraakt. Ruth hoopt dat het niet zal breken.

De grendel laat zich soepel verschuiven. Te soepel. Ruth krijgt een vaag voorgevoel dat er iets niet in orde is. De golven komen met een donderend geraas aanrollen. Boven hen krijsen de meeuwen. Het getijde is gekeerd.

‘Kijk er maar even in,’ zegt Craig.

Ruth draait zich om, opeens bang. Het duurt een paar seconden voordat ze beseft dat ze in de loop van een pistool kijkt.

Nelson belt naar Ruths mobieltje. Ze neemt niet op. Stella blijft verbaasd achter als hij opeens het huis uit rent. Hij sprint naar het einde van de oprit en holt over het voetpad naar het parkeerterrein. De auto van Ruth staat er, samen met een blauwe Nissan.

Hij rent naar de reling en kijkt naar beneden. Het water lijkt aan het stijgen te zijn. Witgekuifde golven komen aangesnel en breken op de victoriaanse strekdam. Er is niemand op het strand. Op de plek waar de skeletten zijn gevonden fladdert nog steeds een strook politielint in de wind. Hij kijkt op zijn horloge. Vijf uur. Een onschuldig tijdstip. Michelle knipt nu iemands haar en kletst over vakanties. Rebecca komt thuis uit school, neemt wat toast en gaat online om te chatten met haar mysterieuze vriendinnen. Clough vraagt wie er zo dadelijk meegaat naar de pub. Judy negeert hem. En Ruth? Ruth zou nu Katie bij Sandra moeten afhalen. In plaats daarvan staat haar auto hier en is ze zelf nergens te bekennen. Wat had ze gezegd? *Craig van de veldploeg heeft gebeld om te zeggen dat ze op een strand bij Broughton een boot hebben gevonden.*

Hij rent terug naar Sea's End House en daalt de helling af naar het strand. Dezelfde weg die kapitein Hastings en zijn mannen in die maanloze nacht hebben genomen, maar nu is het klaarlichte dag op een namiddag in het voorjaar. Dan kan Ruth toch niet in gevaar verkeren? Hij kijkt op naar het huis, naar de gotische extravagantie uit de jaren dertig,

de grijze muren die oprijzen boven de rand van de klip. In dat huis ligt een zieke vrouw. Misschien ligt ze op sterven. Hij denkt aan de schaduw die hij op het gezicht van Stella Hastings heeft gezien en huivert.

Ik ben van plan om vanaf Sea's End Point de zee in te lopen en zo ver mogelijk bij de kust vandaan te zwemmen. Ik ga zwemmen tot ik niet meer kan en dan laat ik me door de zee meenemen.

Danny West was vanaf dit strand naar zijn dood gezwommen. Dieter Eckhart was vermoord en zijn lichaam was op de rotsen gegooid. Zes vermoorde mannen waren begraven in een opening tussen de rotswanden. Hugh Anselm had gezegd dat het strand van Broughton een ongezonde sfeer had. Niet verbazingwekkend, als je bedenkt waar hij hier getuige van was geweest, maar Nelson had zelf ook iets dergelijks gevoeld – al had hij niet onder woorden kunnen brengen wat het precies was – toen hij deze kleine baai voor het eerst zag, met aan de ene kant de rotswand en aan de andere kant het hoge grijze huis. De dood was hier geen vreemde.

Hij loopt naar de strekdam en kijkt naar de baai die erachter ligt. Ook daar is niemand te bekennen. Het is het strand waar de vaten zijn gevonden. De klippen zijn daar nog hoger en hebben gele en grijze strepen. *Een strand in de buurt van Broughton*, had Ruth gezegd. Hij belt nog een keer naar haar mobieltje. Geen gehoor. Hij probeert het bij haar thuis en krijgt het antwoordapparaat. Hij weet zelf niet wie hij had gedacht dat er zou opnemen. De kat? Dan belt hij Judy, want die kent deze streek het best.

‘Judy? Welk strand komt er na Broughton?’

‘Noordwaarts of zuidwaarts?’ Het prettige van Judy is dat ze nooit onnodige vragen stelt.

‘Noordwaarts.’

‘Rockham. En daarna Cromer.’

‘Kun je daar op het strand zelf komen?’

‘Ja. Er is een trap.’

‘Kun je daar dan zo snel mogelijk naar toekomen? Breng Clough mee.’

‘Goed.’

Als Nelson de verbinding verbreekt, spoelt er een golf over zijn voeten. Zo dadelijk zijn de stranden onbereikbaar en Ruth is hier ergens. Ze hebben geen moment te verliezen.

‘Wat heeft dit te betekenen?’ vraagt Ruth kwaad.

‘De kajuit in, Ruth.’ Craig glimlacht op die innemende manier die haar altijd zo heeft aangestaan. Van alle leden van de veldploeg had ze hem het meest gemogen, omdat hij haar nooit tegensprak.

‘Doe niet zo raar. Stop dat pistool weg.’

‘Als je niet doet wat ik zeg, vermoord ik je. Net zoals ik Eckhart en de anderen heb vermoord.’

‘Heb *jij* dat gedaan?’

‘Ja,’ zegt Craig, nog steeds op die aimabele, redelijke toon. ‘Ik moest wel. Ik moest de nagedachtenis van mijn grootvader beschermen.’

‘Je grootvader?’

‘Donald Drummond. Mijn moeders vader. Hij was een van de leden van de burgerwacht.’

Donald. De tuinman, die vermoedelijk de sleutel van het zomerhuis had gehad. De man die de Duitsers onmiddellijk had willen vermoorden.

‘Hij was een goed mens,’ zegt Craig. ‘Ik ben door hem grootgebracht. Mijn vader is ’m gesmeerd toen ik nog klein was en mijn moeder redde het niet in haar eentje. Mijn grootouders waren er altijd voor me. Constant, blijvend. Het was een andere generatie. Een betere generatie.’

Ruth herinnert zich nu dat Craig haar heeft verteld dat hij door zijn grootouders is grootgebracht. Dankzij hen weet hij hoe je ossenstaartsoep moet maken. Is hij door hen een moordenaar geworden?

‘Mijn opa heeft me alles over de oorlog verteld,’ zegt Craig. ‘En toen ik oud genoeg was, heeft hij me ook verteld dat ze die Duitsers hadden doodgeschoten. “Het was een kwestie van wij of zij,” zei hij. Dat was me volkomen duidelijk. Hij deed alleen maar zijn plicht, hij vocht voor zijn land.’

‘Ze hebben die Duitsers in koelen bloede doodgeschoten!’

Nu wordt Craig kwaad. ‘Wat weet jij ervan? Waar zouden jullie zijn,

jij en al die andere weekhartige liberalen, als zij jullie niet hadden beschermd? Zij hebben deze kust verdedigd. Ze waren bereid hun leven ervoor te geven.'

'Heb jij Archie en Hugh ook vermoord?'

'Van Archie vond ik het erg,' zegt Craig. 'Hij was een goed mens, maar hij was van plan het geheim aan iemand te verraden. Ik verzorgde de tuin van het tehuis en had gemerkt hoe goed hij met die Maria kon opschieten. Toen Nelson bij hem op bezoek was geweest, wist ik dat het tijd was om in actie te komen. Ik ben na mijn werk naar zijn kamer gegaan en heb hem laten inslapen. Het was binnen een paar minuten gebeurd. In zekere zin heb ik hem uit zijn lijden verlost. Archie vond oud worden een ramp. En hij vond het vreselijk om in dat tehuis te moeten wonen.'

'En Hugh? Je kunt niet zeggen dat je hem uit zijn lijden hebt verlost.'

'Hugh was een vuile communist. Mijn opa haatte hem. Vandaag zou hij dienstweigeraar zijn geweest, maar toen zat hij de hele tijd te zeuren over zijn gewetenswroeging. In oorlogstijd is er geen plaats voor gewetenswroeging. Maar Hugh heeft altijd gevonden dat hij beter was dan de rest. En uiteindelijk heeft hij ons verraden aan die Duitse journalist. Onze oorlogsgeheimen verklappen aan een Duitser! Hugh heeft zijn verdiende loon gekregen.'

'Dus jij hebt zijn traplift stilgezet?'

'Fluitje van een cent. Ik had de looper gepikt van die achterlijke bewaker, dus kon ik gewoon naar binnen. Ik hoefde alleen maar op de knop te drukken. Ik wist dat Hugh een hartkwaal had. Ik wist dat zijn pogingen om zich te bevrijden zijn dood zouden worden. Eigen schuld. Had hij maar niet al die ingezonden brieven moeten schrijven dat we op vriendschappelijke voet moesten staan met de Duitsers. Op vriendschappelijke voet! Het is om misselijk van te worden.'

Craig buigt met een zelfvoldane glimlach zijn hoofd. Nu zijn aandacht even van haar is afgewend, drukt Ruth op willekeurige toetsen van de telefoon in haar zak, in de hoop dat ze iemand zal bereiken. 'Help me,' zegt ze hardop. 'Ik ben op een strand bij Broughton. Craig wil me vermoorden.'

‘Wat doe je?’ Craig heft zijn hoofd op en knijpt zijn ogen half toe.

‘Niks.’

‘Geef me je telefoon.’

‘Ik heb helemaal geen telefoon.’

Craig komt dichterbij haar staan, zet het pistool tegen haar slaap en trekt haar hand uit haar zak. Hij pulkt haar vingers van de telefoon en gooit die in de zee. Ruth hoort de plons en ondanks haar penibele situatie kreunt ze. Haar telefoon! Daar zit haar hele leven in. Nu ligt hij op de bodem van de zee tussen de mosselen en de roestige blikjes.

‘Ga geen gekke dingen doen, Ruth. Ik ben een scherpschutter. Mijn grootvader heeft me leren schieten.’

‘En tuinieren.’

‘Precies. Mijn familie heeft de tuin van Sea’s End House altijd onderhouden. Zelfs nu er bijna geen tuin meer over is, verzorg ik die nog. Omdat het me aan het hart gaat.’

Het was erg vreemd om een moordenaar dergelijke dingen te horen zeggen. Ik blijf de tuin verzorgen. Omdat het me aan het hart gaat. Had deze man, die altijd zo bedaard sprak, een archeoloog nota bene, werkelijk drie mensen vermoord?

‘Ik ben blij dat ik die Duitser om zeep heb gebracht,’ zegt Craig. ‘Hij was bezig belastende informatie op te graven over kapitein Hastings en zijn mannen. De schoft! Hij kon nog niet in hun schaduw staan! Bovendien zat hij Clara te belazeren. Hij heeft me op een avond in de pub zelf verteld dat hij getrouwd was. Hij vertelde het op zo’n opschepperige manier. Dus heb ik hem die avond opgewacht. Ik had de sleutel van de berging waar het tuingereedschap wordt bewaard en toen ik klaar was met de tuin ben ik daar gewoon gaan zitten wachten. Eckhart zat in zijn auto iemand te sms’en. Zijn vrouw waarschijnlijk. Ik heb gevraagd of hij me kon helpen. Ik heb net gedaan alsof ik auto-pech had. Toen we op het parkeerterrein waren, heb ik hem doodgestoken en van de klip gegooid.’

‘Clara was doodongelukkig. Je hebt haar hart gebroken.’

Craig lacht. ‘Daar komt ze wel overheen. We kunnen een Hastings echt niet laten trouwen met een Duitser, die hun pure Engelse stam-

boom zou bederven. Nee, Clara is voorbestemd voor betere dingen. Misschien trouw ik zelf wel met haar.'

Je bent niet goed wijs, denkt Ruth. De Hastings zullen hun dochter nooit toestemming geven met de tuinman te trouwen. Voor hen is Craig, net als zijn grootvader vroeger, een bediende. Ze zouden Clara nog eerder met Dieter Eckhart hebben laten trouwen. Klasse is een sterkere sociale lijm dan nationaliteit. Maar Ruth gaat dat natuurlijk niet allemaal tegen Craig zeggen. Ze moet hem aan de praat houden en ervoor zorgen dat hij medelijden met haar krijgt.

'Vermoord me alsjeblieft niet, Craig. Denk aan mijn baby. Ze heeft me nodig.'

'Je baby? Je bemoeit je nauwelijks met haar. Als ze je nooit meer ziet, zal ze je helemaal niet missen.'

Alweer een 'pluim' voor haar moederschap. Maar Ruth weet dat Kate haar wel degelijk nodig heeft en alleen al om die reden is ze niet van plan zich te laten vermoorden. Ze laat zich abrupt opzij vallen en voelt de verrotte planken van de boot breken. Craig schiet, maar mist. De kogel boort zich in een van de vaten. Binnen een paar seconden staat de zee in brand.

Nelson ziet de rook vanaf de klippen van Rockham. Judy en Clough zijn er nog niet, maar hij wacht niet op hen. Hij laat zijn auto achter op het gras en rent naar de trap, een gammel, houten geval met een bord erbij waarop in niet mis te verstane woorden staat: WAARSCHUWING! NIET AFDALEN BIJ VLOED. VERDRINKINGSGEVAAR. Nelson holt de gladde treden af naar het halvemaanvormige kiezelstrand. Het is door een muur van grijze stenen gescheiden van de volgende inham, maar de zee heeft de voet van de klip nog niet bereikt. Misschien heeft hij voldoende tijd om bij Ruth te komen. De rook hangt spiraalsgewijs in de lucht, alsof er een lichtkogel is afgevuurd. Wat is daar in godsnaam aan de hand? Heeft Ruth dit gedaan om zijn aandacht te trekken? Zo ja, dan is dat gelukt...

Hij rent over het strand, uitglijdend op de kiezels. Michelle heeft ooit tegen hem gezegd dat dit goed is voor je conditie. Het is eerder een marteling, zo'n nachtmerrie waarin je door mul zand rent en helemaal

niet vooruitkomt, alsof de grond is veranderd in kauwgom en er loden gewichten aan je voeten hangen. Hoelang nog voordat hij bij het volgende strand is? De golven slaan al over de punt van de strekdam. Hij zal eroverheen moeten klimmen. Was hij maar wat fitter. Waarom heeft hij zijn lidmaatschap van de fitnessclub ook laten verlopen?

Zijn telefoon gaat. Zonder te stoppen neemt hij op.

Het is Judy.

‘We zijn in Rockham. Waar bent u?’

‘Op het strand.’

‘Op het strand ernaast staat een boot in brand. Huizenhoge vlammen en sterke rookontwikkeling.’

‘Zien jullie Ruth ergens?’

‘Nee, maar we kunnen er niet dicht genoeg bij komen.’

‘Bel de kustwacht. En de brandweer.’

‘Heb ik al gedaan. De kustwacht zegt dat het springvloed is. U kunt beter teruggaan.’

‘Nee. Ik moet zien dat ik op dat strand kom.’

Hij klapt het telefoontje dicht. Eindelijk is hij bij de dam, die blijkt te bestaan uit grote, grijze, met zewier bedekte bouwstenen. Hij probeert houvast te krijgen, maar valt terug en komt languit op het kiezelstrand neer. De golven breken bulderend op de kop van de dam. Hij zou terug moeten gaan en op de mensen van de kustwacht wachten. Michelle noch Ruth heeft er iets aan als hij hier omkomt. Toch loopt hij weer op de muur af, grijpt met zijn vingertoppen de rand van de stenen en hijst zich met pure wilskracht omhoog. Het lukt. Nu staat hij boven op de muur. De baai is gevuld met zwarte rook. Hij ziet helemaal niets en blijft even staan om op adem te komen. Plotseling wordt hij van achteren geraakt door iets wat aanvoelt als een vloedgolf. Hij valt en slaat met zijn hoofd tegen de stenen.

Door de kracht van de explosie wordt Ruth door de lucht geslingerd. Ze smakt neer op het strand, op haar rug, niet in staat zich te bewegen. Vlak voor zich ziet ze een ondoordringbare muur van vlammen. Waar is Craig? Die kan dit onmogelijk overleefd hebben. Haar ogen branden

van de rook en ze heeft moeite met ademen, maar ze weet dat ze van dit strand af moet zien te komen. Als het vuur haar niet te pakken krijgt, krijgt het getijde haar wel. Ze krabbelt overeind en begint wankelend in de richting van de rotswand te lopen. Misschien kan ze nog net op tijd over de strekdam naar de baai ernaast klimmen. Ze valt, haalt haar knie open en merkt opeens dat ze in het water zit. Ze blijft geknield zitten, blij met de frisse kou en gooit handenvol water tegen haar hete gezicht. Het zout prikt, maar zelfs dat is haar welkom. Het is een bewijs dat ze nog leeft.

Als ze achteromkijkt, ziet ze alleen maar duisternis. Zelfs de vlammen zijn verdwenen. De stank is overweldigend. Zeker vanwege de brandende olie. Hastings' oude boobytrap is uiteindelijk geëxplodeerd, en hoe! Maar waar is Craig, de man die zichzelf de taak had opgelegd de naam van Hastings te beschermen? Als er gerechtigheid bestaat, is hij samen met het eerste vat de lucht in gevlogen. Gedood door de verdedigingswerken van zijn geliefde burgerwacht. Maar Ruth gelooft niet in dergelijke gerechtigheid. Moeizaam waadt ze door het water, dat nu bijna tot haar borst reikt. Als ze bij die dam kan komen, kan ze eroverheen klimmen en hulp gaan zoeken. Iemand zal de rook toch wel gezien hebben? Zal de vuurboot uiteindelijk haar redding zijn?

Ze is duizelig en heeft moeite zich te oriënteren. Ze merkt pas dat ze de dam heeft bereikt als ze tegen de stenen stoot. Ze valt en krijgt wat zout water naar binnen, maar slaagt erin op de muur te klimmen. Ze glijdt er bijna weer af als er een golf over haar heen slaat, grijpt zich nog net op tijd vast en kruipt over het zeewier en de scherpe mosselen. Ze is er bijna. Nog een klein stukje.

'Hallo, Ruth,' zegt een bekende stem.

Het is Craig. Op de een of andere manier bevindt hij zich boven haar. Hij staat op het hoogste deel van de strekdam. Zijn gezicht is zwart van de rook maar hij lijkt ongedeerd. Poëtische gerechtigheid is hier duidelijk ver te zoeken. Hij heeft zo te zien het pistool niet meer, maar hij is sterker en zwaarder dan zij. En hij heeft al drie mensen vermoord.

Ruth ligt op haar buik op de natte, glibberige muur. Golven slaan over haar heen, ijskoud en meedogenloos. Ze ziet Craig naderen, zijn stevige werkschoenen, zijn kletsnatte legerbroek, zijn tot vuisten gebalde handen. Ze is volkomen machteloos. Ze kan niet eens gaan staan, want dan wordt ze door de golven meteen weer omvergegooid. Ze kan maar één ding doen... Als Craig binnen haar bereik is, grijpt ze zijn enkel en trekt.

‘Godver!’

Hij verliest bijna zijn evenwicht, knikt voorover. Zijn gezicht is op eens vlak bij het hare. Ze klauwt ernaar, in een wanhopige poging hem van de muur af te krijgen. Maar hij vecht terug, grijpt haar vingers en duwt met zijn volle gewicht tegen haar aan. Ze voelt dat ze begint weg te glijden. Dan rijst hij weer hoog boven haar op. Ze ziet een duivelse witte grijns op zijn zwarte gezicht.

‘Adieu, Ruth. Ik zal Ted en de anderen de groeten van je doen. Jammer dat het zo met je moet aflopen. Ik zal aan iedereen vertellen dat ik mijn uiterste best heb gedaan je te redden.’

Hij trapt hard op haar hand. Ze laat los en zakt achteruit in de kolkende zee. Dit is haar einde. De lange afdaling naar de bewusteloosheid, het water dat zich boven haar hoofd sluit, haar leven dat in een draaikolk aan haar wordt ontnomen – Kate, Nelson, haar ouders, Erik, Peter, al-

les. Terwijl ze zinkt, denkt ze: Wie zal Kate nu grootbrengen? Ze hoopt dat Nelson het zal doen en niet haar ouders. Maar als ze aan Kate denkt, krijgt ze opeens bovenmenselijke kracht. Ze begint te zwemmen, te vechten tegen het getijde. Opeens komt ze boven het water uit, hoestend en proestend. Ze ziet Craig, zwart afgetekend op de muur, maar dan slaat er een nieuwe golf over haar heen. Ze trapt met haar benen, reikt naar de muur en ditmaal sluiten haar vingers zich om iets heen, een metalen ring, waarschijnlijk bedoeld om boten aan af te meren. Het roestige ijzer snijdt in haar hand, maar ze houdt het koppig omklemd terwijl ze door de golven tegen de muur wordt gesmeten. Craig kan haar niet zien. De lucht is gevuld met rook en hij denkt waarschijnlijk dat ze al is verdronken.

Ze heeft geen idee hoe lang ze aan die ring hangt. Keer op keer wordt ze door de stroming naar achteren getrokken en weer tegen de stenen gesmeten. Ze heeft het zo koud dat ze er bijna van gaat hallucineren. Ze is bang dat ze onderkoeld zal raken. Misschien kan ze de ring beter loslaten en zich door het water laten meenemen. Maar dan hoort ze dat iemand haar roept. De stem lijkt van heel ver te komen, al lijkt hij ook in haar hoofd te zitten.

‘Ruth. Grijp mijn hand.’

Het is Tatjana. Wat zij hier doet begrijpt Ruth niet. Ze raakt in de war met een andere dag, een ander vuur, de vlammen van een brandende stad. Tatjana met een geweer in haar hand die zegt: ‘Ik moet dit doen, Ruth. Hou me niet tegen.’

Ook Tatjana lijkt bovenmenselijke kracht te bezitten. Ze hijst Ruths druipende lichaam boven het water uit, terwijl Ruth zich met haar voeten tegen de gladde stenen probeert af te zetten. Ruth komt weer op haar buik op de muur te liggen, maar Tatjana blijft aan haar trekken. ‘Kom mee. We kunnen hier niet blijven.’ Waarom niet? Het enige wat Ruth wil is hier blijven liggen en slapen, al slaat de hele Noordzee over haar heen.

‘Kom op, Ruth. We moeten gaan.’

Nelson drijft. Het water is donker en ergens wel prettig. Het spreekt tot hem met de Ierse stem van zijn moeder. ‘Stil maar, jochie. Je bent nu

veilig.' Dan hoort hij een andere stem die vreemd genoeg aan Cathbad toebehoort.

'Vooruit, Nelson. Geef het nu niet op. Doe je best.'

Nelson doet zijn ogen open en ziet de hemel uiteenspatten.

Een andere stem.

'Hallo! Wakker worden! Werk aan de winkel!'

Jezus, nu gaan zijn hallucinaties over Clough. Hij doet zijn ogen weer dicht en geeft zich over aan het getijde.

Tatjana heeft een rood jack aan en Ruth volgt dat blindelings als ze over de muur naar de rotswand rent. Tatjana springt op het strand.

'Spring, Ruth.'

Ruth springt. Het water komt maar tot haar knieën, maar het zuigt, waardoor lopen moeilijk is. Ze houdt haar blik gericht op het rode jack en sjokt moeizaam voort. Het herinnert haar aan die dag met Trace, toen ze ook bij vloed probeerden over het strand te lopen. Maar in tegenstelling tot Trace kijkt Tatjana steeds om, haar aansporend, haar opbeurend. 'Vooruit, Ruth. Je kunt het best. Je moet dit doen. Kate heeft je nodig.' En elke keer geeft die naam Ruth nieuwe kracht. Je moet dit doen. Kate heeft je nodig. Ze strompelt voort, half lopend, half zwemmend. Craig is nergens te bekennen. In de verte ziet ze Sea's End House. De vlag wappert vrolijk. Als ze eerst maar eens bij die strekdam zijn, dan kunnen ze daar vast wel iemand om hulp roepen.

Ze zijn er bijna als hij uit het niets verschijnt. Misschien had hij zich in een van de grotten verscholen. Ruth weet dat hij dit strand op zijn duimpje kent. Zonder iets te zeggen waadt hij met grote stappen door de schuimende branding. Ruth begint te gillen.

Hij stort zich boven op haar, zodat ze achterover in het water valt, maar ze vecht terug. Opeens wordt hij omhooggetrokken. Zeker door Tatjana. Ruth hoort haar gillen en schreeuwen, en dan hoort ze een ander geluid, een luid, mechanisch geruis, vlak boven hen.

'Laat haar los!'

Ruth rukt zich los en zwemt in de richting van de geluiden. De golven lijken opeens verschrikkelijk hoog. Nu hijsen andere handen haar

op de dam. Tatjana komt naast haar staan en slaat haar arm om haar heen. Craig ligt nog in het water en terwijl Ruth toekijkt, reiken mensen ook naar hem. Boven hen allen hangt een helikopter die van de baai een draaikolk maakt. Daar is Judy. Ze doet Craig handboeien om.

‘Hij heeft geprobeerd me te vermoorden,’ zegt Ruth.

‘Ik weet het,’ zegt Judy. ‘Ik heb het gezien.’

‘En dat is nog lang niet alles.’

De politieboot komt langs en deint op het woelige water. Judy stapt in met Craig, Tatjana en Ruth volgen en vallen uitgeput neer op de bankjes. Ze varen door de baai. Snel worden ze in thermische dekens gewikkeld en krijgen ze bekertjes hete thee, en opeens voelt Ruth zich geweldig, onoverwinnelijk. Ze begint te lachen. Judy kijkt bezorgd naar haar.

‘Stil maar, Ruth. Het is voorbij.’

Ruth kan niet ophouden met lachen. Ze voelt van alles, blijdschap, angst, uitputting en een overweldigende opluchting dat ze nog niet hoeft te sterven.

Tatjana legt haar hand op haar arm.

‘Ruth. Het spijt me van vanochtend.’

‘Laat maar zitten. Je hebt mijn leven gered.’

‘Je hebt jezelf gered.’

‘Wat doe je hier eigenlijk?’

‘Je hebt me gebeld.’

‘Ik heb in het wilde weg op de toetsen gedrukt,’ zegt Ruth. ‘Dan was jouw nummer blijkbaar het laatste dat ik had gebeld.’

‘Ik vond dat je klonk alsof je hulp nodig had.’

‘Dank je wel.’

‘Je had de politie moeten bellen,’ zegt Judy een beetje verwijtend. Ze zit naast Craig die, gewikkeld in zijn deken, voor zich heen staart. Je kunt je moeilijk voorstellen dat hij een paar minuten geleden nog zo onmenselijk had geleden, een monster, bezeten van duivelse krachten.

‘Ik ben eraan gewend de wet in eigen hand te nemen,’ zegt Tatjana.

Ze kijkt naar Ruth en glimlacht.

Als Nelson zijn ogen opendoet, wordt hij gedragen in een soort hangmat. De hemel glijdt langs met een adembenemende snelheid, vol zee-meeuwen, zwart afstekend tegen wit. Nu is hij omgeven door mensen en licht, geluiden als van videospelletjes, het gebrom van een motor, een wegstervende sirene.

‘Nou, nou, dat was op het nippertje.’

Nelson richt zijn ogen op Clough. De brigadier is drijfnat en besmeurd met roet, maar hij lacht.

Een ander gezicht komt in beeld – vriendelijk, van middelbare leeftijd, niet bekend.

‘Blijf maar rustig liggen. Niet zo veel bewegen.’

‘Waar ben ik?’

‘In een ziekenauto. Op weg naar het ziekenhuis. Maakt u zich geen zorgen, alles komt in orde. We nemen u alleen voor de zekerheid even mee.’

‘Waar is Cathbad? Ik dacht dat ik zijn stem hoorde.’

‘Nee, hij is er niet,’ zegt Clough. ‘Alleen Johnson en ik. Zij is hulp gaan halen en ik zag u in het water vallen. Het was een hele toer om u eruit te halen.’

‘Deze jongeman heeft uw leven gered,’ zegt de ambulancearts. ‘Hij heeft u uit de zee gevist. Tegen de tijd dat wij arriveerden, had hij al mond-op-mondbeademing toegepast.’

Nelson sluit zijn ogen weer. ‘Maak me dan alsnog maar af,’ zegt hij.

Het was het einde van de zomer. Op sommige akkers was het gewas gerijpt, maar er was niemand om het te oogsten. Een paar vrijwilligers probeerden werkploegen te organiseren om te hooien, maar niemand wist eigenlijk hoe het moest en bovendien waren de meeste boerderijen tot op de grond afgebrand.

In het hotel werd het steeds minder aangenaam naarmate het kouder werd. ’s Nachts floot de wind door de gebroken ruiten en lag Ruth te bibberen in haar dunne slaapzak. Ze wist dat ze binnenkort naar huis moest gaan. Het academische jaar stond voor de deur en ze wilde eigenlijk ook wel terug, weer in een normaal bed slapen, televisiekijken en

niet alleen maar rijst en bonen eten. Aan de andere kant wilde ze ook erg graag blijven. Hoe konden ze hier weggaan terwijl er nog stapels lijken op identificatie lagen te wachten? Wekelijks bereikte hun nieuws over een nieuw massagraf. Erik was overal tegelijk. Als Che Guevara reed hij rond in een jeep, met een doek voor zijn mond tegen het stof, om de vrijwilligers aan te sporen, met de ambtenaren te bakkeleien, bekers gestolen wijn uit te delen aan zijn vermoeide werkkrachten, hen te prijzen, aan te moedigen en medeleven te tonen. Hij had voor ieder van hen een speciaal zinnetje. Als hij Ruth zag, kwam er een zachte blik in zijn ijsblauwe ogen en zei hij: ‘Waar zou ik zijn zonder mijn Ruthie?’ En Ruth, verkleumd, doodmoe, misselijk van de misère die ze elke dag zag, fleurde dan weer helemaal op.

Tatjana werd erg stil toen de zomer overging in de herfst. Soms dacht Ruth dat ze de hoop had opgegeven Jacob ooit te kunnen vinden. Maar ze huilde nog steeds elke nacht en als er mensen uit het zuiden kwamen, bestookte ze die nog steeds met vragen. Alleen leek het nu alsof ze niet verwachtte antwoord te krijgen.

Eind september reisde een kleine groep, onder wie Ruth en Tatjana, naar een stad in de buurt van Mostar, de hoofdstad van het nieuwe Herzegovina. Ze hadden geruchten gehoord over een graf in de buurt van een groot vluchtelingenkamp. Men had kinderen uit het kamp met menselijke beenderen zien spelen.

Het was de eerste keer dat Ruth naar een van die beruchte kampen ging en toen hun vrachtwagen langzaam tussen de rijen tenten door reed en kinderen opgewonden achter hen aan holden, zag ze opgelucht dat het niet zo erg was als ze had gevreesd. Er heerste orde, vanuit een vrachtwagen van het Rode Kruis werd voedsel uitgedeeld en de mensen deden duidelijk pogingen om het leven een min of meer normaal aanzien te geven: een groepje jongens was aan het voetballen, vrouwen hingen de was op, kinderen speelden in een riviertje.

Tatjana zat naast haar, stijf van de spanning. Toen een van de kinderen tegen de zijkant van de vrachtwagen sprong, gilte ze geschrokken.

‘Wat is er?’ vroeg Ruth.

‘Niks.’

Op een heuvel ten noorden van het kamp vonden ze de eerste beenderen. De grond was weggespoeld door zware regens en beenderen lagen open en bloot over het terrein verspreid. Ze waren zelfs meegevoerd naar het riviertje dat langs het kamp stroomde. Gedurende drie dagen probeerden de archeologen de beenderen te sorteren, catalogiseren en pogingen te doen ze te identificeren. Het was landbouwgrond en tussen de menselijke beenderen zaten botten van dieren, maar alles wees op een massamoord: mannen, vrouwen en kinderen van wie de lijken in een ondiepe kuil waren gegoooid.

Naarmate de dagen verstreken trok Tatjana zich steeds meer in zichzelf terug. Ze deed haar werk efficiënt, maar zat 's avonds een beetje apart van de anderen, weggedoken in haar jas, verzonken in haar gedachten.

Op de vierde dag van hun verblijf kwam Ivan, een chauffeur, het kamp binnen stormen met het nieuws dat een groep rebellerende Serviërs zich in de buurt ophield. Ze hadden de kerk in brand gestoken en waren nu op weg naar het vluchtelingenkamp. Terwijl hij sprak, zagen ze de rook opstijgen boven de bomen, een donkere wolk in de avondlucht.

Ruth herinnert zich dat ze nog nooit van haar leven zo bang was geweest. Ze had vijftientig jaar geleefd zonder ooit in gevaar te hebben verkeerd. Ze was geen type voor extreme takken van sport. De enige keer dat ze misschien met haar leven had gespeeld, was toen ze een dubieuze portie kebab had gegeten bij Bilal's All Night Burger Stall. Nu was er een bende moordzuchtige bandieten naar hen op weg – mannen die er niet voor terugschrokken onschuldige burgers te vermoorden. Ze herinnert zich dat ze van pure angst had overgegeven, achter de tenten, toen Erik en de anderen bezig waren hun spullen in de vrachtwagen te laden.

Erik was volkomen kalm gebleven. Zelfs nu voelt Ruth een plaatsvervangende trots als ze eraan terugdenkt hoe Erik erop had gestaan naar het vluchtelingenkamp te gaan. 'Wie weet, misschien zullen er dankzij onze aanwezigheid levens worden gered. Per slot van rekening vallen wij onder de International Aid Effort. Ze kunnen ons moeilijk allemaal in koelen bloede vermoorden.'

Ivan had zijn arm vastgegrepen. Zijn altijd zo blozende gezicht was spierwit van angst.

‘U begrijpt het niet, professor Anderssen. Het is...’ Hij had een Servische naam genoemd die Ruth niets zei.

Maar die naam zei Tatjana blijkbaar wel iets. Ze kwam uit de schaduwen naar voren en begon Ivan in het Bosnisch te ondervragen. Ruth herinnert zich dat Ivan steeds benauwder was gaan kijken. Het was net alsof de dingen die hij in het brandende dorp had gezien minder angst-aanjagend waren dan zijn confrontatie met deze kleine donkerharige vrouw.

De hele nacht hadden ze in het kamp gewacht. Erik had gezegd dat ze een kampvuur moesten maken. ‘Door de eeuwen heen is het altijd hetzelfde geweest. Vuur troost ons en waarschuwt onze vijanden. Het is zowel de vlam van de haard als de witte hitte van de strijd.’ Dus hadden ze zich rond Eriks kampvuur geschaard, zo dicht bij de vlammen als ze durfden. Eerst alleen de archeologen, maar gaandeweg waren de vluchtelingen gekomen, steeds meer, zodat de kring rond het vuur zich uitspreidde als rimpels op het water van een vijver. Het leek wel of iedereen die nacht zo dicht mogelijk bij het vuur wilde zijn.

Behalve Tatjana. Al in het begin van de avond merkte Ruth dat ze ontbrak, maar ze durfde Erik en het geruststellende kampvuur niet te verlaten. Naarmate de nacht zich voortsleepte, werd haar echter duidelijk dat ze haar vriendin moest gaan zoeken. Ze liep naar de tenten van de archeologen aan de rand van het terrein en zag dat Tatjana in de vrachtwagen zat, met een geweer in haar handen en Ivan doodsbang naast haar.

‘Tatjana! Wat doe je daar?’

‘Hou je erbuiten, Ruth,’ zei Tatjana, bleek maar kalm. ‘Dit heeft niets met jou te maken.’

‘Wat moet je met dat geweer? Wat is er aan de hand?’

Uiteindelijk had Tatjana het haar verteld. Ze wist wie de rebellenleider was. Het was de man die Jacob had vermoord.

‘Wat ga je doen?’

Maar Ruth wist al wat ze ging doen.

‘Ik ga hem vermoorden,’ had Tatjana kalm geantwoord.

Ze had die blik weer in haar ogen. Die intense felheid, die Ruth bijna niet kon aanzien.

‘Ik moet dit doen, Ruth. Hou me niet tegen.’

En dus had Ruth haar niet tegengehouden. Ze had niet geweten wat ze tegen haar vriendin moest zeggen, was niet in staat geweest woorden van rede, begrip of troost te vinden. Ze had Tatjana laten gaan. En toen ze de volgende ochtend hoorde dat de rebellenleider dood was, doodgeschoten in zijn slaap, had ze geweten dat ze had gefaald.

Ze vindt nog steeds dat ze had gefaald. Maar nu begrijpt ze het. Nu begrijpt ze het maar al te goed.

32

MEI

Kate wordt al aardig zwaar, denkt Ruth. Het was niet meegevallen om haar gedurende de hele plechtigheid te dragen en nu die voorbij is wil iedereen ook nog foto's maken. Met pijnlijke armen hijst ze haar dochter iets hoger op.

'Draai haar een beetje, Ruth. Ja, oké. Nog een klein stukje. Lachen, Kate!'

Ruth heeft ook bijna kramp in haar wangen omdat ze voortdurend zonnig en moederlijk probeert te blijven kijken. Ze snapt nog steeds niet goed waarom ze zich door Nelson hiertoe heeft laten overhalen. Sinds de dag waarop Craig werd gearresteerd en hijzelf ternauwernood aan de verdrinkingsdood wist te ontsnappen, was hij geobsedeerd geweest van het idee dat Kate in een katholieke kerk gedoopt moest worden.

'Maar, Nelson,' had Ruth gezegd, 'ik geloof helemaal niet in die dingen. Het lichaam, het bloed, de heiligen en het leven na de dood.'

'Je gelooft ook niet in die onzin van Cathbad, maar je hebt hem evengoed een naamgevingceremonie laten houden. Wat is het verschil?'

Ruth zou diverse verschillen kunnen noemen (bijvoorbeeld dat niemand haar zou kunnen verwijten dat ze de naamgevingceremonie alleen maar heeft gehouden opdat Kate op een 'heidense' school toegelaten zal worden) maar uiteindelijk heeft ze erin toegestemd. Nelson is sinds de gebeurtenissen bij Broughton Sea's End nogal gedeprimeerd, wat ze niet van hem gewend is. Misschien komt dat omdat het hem niet was gelukt Ruth te redden. Of omdat hij zijn leven aan Clough te danken heeft. In elk geval is hij overbezorgd en nerveus. Hij belt Ruth een paar keer per dag om te vragen hoe het met Kate is en zeurt haar voortdurend aan haar hoofd over het welzijn van de baby.

‘We waren het erover eens dat ik dit in mijn eentje zou doen, Nelson, weet je nog wel?’

Wat uiteindelijk voor Ruth de doorslag heeft gegeven is dat Nelson en Michelle, als peetouders van Kate, een officiële plaats in het leven van haar dochter krijgen. Eerlijk gezegd vindt Ruth het achteraf gezien een beetje hoog gegrepen dat ze alles helemaal in haar eentje wilde doen. Na die angstaanjagende minuten in het water, toen ze niet alleen haar eigen leven maar ook dat van Kate aan haar ogen voorbij zag trekken, is het tot haar doorgedrongen dat het voor Kate niet goed is als ze slechts één persoon heeft op wie ze kan rekenen. Ruth is niet bang voor de dood, maar wel voor het feit dat Kate dan helemaal alleen achterblijft. Dat is de enige reden waarom ze erin heeft toegestemd Kate in een katholieke kerk te laten dopen, al had ze als voorwaarde gesteld dat pastoor Hennessey uit Sussex zou komen om de plichtigheid te verrichten. Ze heeft ook een testament laten opmaken, waarin ze Nelson en Michelle aanwijst als voogden in geval van haar overlijden. Ze heeft er niets op tegen Kate aan de zorgen van Michelle toe te vertrouwen. Michelle is een goede moeder en dan groeit Kate tenminste op in het huis van haar halfzusjes. Dat is veel beter dan een steriel bestaan bij Ruths ouders in Londen.

Nelson heeft aan Michelle uitgelegd dat Ruth, die van huis uit katholiek is, heeft besloten Kate ‘voor alle zekerheid’ te laten dopen. Beter tweemaal dan helemaal niet. Michelle heeft dat zonder meer geaccepteerd. Ze heeft wonderbaarlijk weinig belangstelling voor religie en had het ook niet erg gevonden toen Nelson hun eigen kinderen wilde laten dopen. Als je iets moet zijn, waarom dan niet katholiek, is haar filosofie. En meisjes kun je ook nog eens mooi aankleden voor hun eerste heilige communie.

Michelle ziet er vandaag zelf ook heel mooi uit in een roze bloemetjesjurk en een met kralen versierd vestje. Ruth voelt zich onaangenaam bij haar afsteken in haar donkere broek en witte blouse. Gelukkig brengt Cathbads paarse mantel wat evenwicht in de zaak. Ruth had bedacht dat het een beetje gek zou staan als ze alleen Nelson en Michelle als peetouders zou aanstellen, dus heeft ze ook Cathbad en Shona gevraagd. Hoe meer, hoe beter. En, zoals pastoor Hennessey had opgemerkt, drie van de vier waren zelfs katholiek.

‘Maar ik ben nou niet bepaald een praktiserend katholiek,’ had Cathbad gezegd, wat nogal een understatement was.

‘Men kan niet ontsnappen aan de katholieke Kerk,’ had pastoor Hennessey glimlachend geantwoord. ‘Ook al zou je de duivel aanbidden, voor ons blijf je een afvallige katholiek.’

Tatjana had Cathbad een duivelaanbidder genoemd, herinnert Ruth zich. Ze heeft nooit helemaal begrepen of dat een grapje was of niet. Ze weet wel dat Tatjana niets meer te maken wil hebben met de katholieke Kerk. Nadat Tatjana Ruth had gered toen ze opeens op de strekdam was verschenen als een van Eriks Noorse watergeesten, hadden ze tot diep in de nacht zitten praten. Tatjana had Ruth verteld dat ze zich in allerlei vormen van spiritualiteit had verdiept in haar pogingen zich te verzoenen met Jacobs dood.

‘Ik heb van alles geprobeerd: regressie- en reïncarnatietherapie, seances, boeddhisme, zoroastrisme, ik ben zelfs lid geweest van een groep die zich “De broederschap van de visser” noemt. Rick deed er gelukkig niet moeilijk over. Hij had wel graag gewild dat we samen kinderen zouden krijgen, maar dat kon ik niet opbrengen. Ik wilde geen kind. Ik wilde Jacob. Als Kate iets zou overkomen, zou je haar toch niet vergeten als je een ander kind zou krijgen?’

‘Nee,’ zei Ruth en ze klopte het stiekem af.

‘Ik wilde in contact komen met mijn zoontje, ook al was dat natuurlijk niet mogelijk. Bij hoeveel zogenaamde mediums ben ik niet geweest die zeiden: “Er is een jongetje dat naar zijn moeder vraagt.” Oplichters zijn het. Allemaal. Ik heb me een tijdje door die lui laten bedotten, maar Rick heeft me geholpen in te zien wat een charlatans het zijn. Mensen die zich aan je verdriet hechten en zich eraan voeden als vampiers. Nee, het enige wat uiteindelijk heeft geholpen, is dat ik de plek heb gevonden waar hij was begraven. Wat dat betreft had Erik gelijk. Je moet een graf zien. Het is een fundamentele menselijke behoefte.’

‘Dus je hebt het gevonden?’

‘Ja. Ik heb een heel bijzondere vrouw leren kennen, Eva Klonowski, die aan het hoofd staat van de Internationale Commissie van Vermiste Personen. Ze is forensisch archeologe en werkt sinds de jaren negentig

in Bosnië. Zij heeft me geholpen. Ze maken daar gebruik van allerlei nieuwe technologieën – satellietfoto's en spectraalanalyse – en vinden zelfs nu nog steeds beenderen. We hebben een graf gevonden dat op de juiste plek en uit de juiste periode leek te zijn. De lijken waren meerdere keren verplaatst, maar Eva heeft me geholpen een DNA-onderzoek te laten doen. Dat financieren ze niet, zie je, behalve in bijzondere omstandigheden. Het onderzoek wees uit dat het Jacob en mijn ouders waren. Ik heb mijn ouders daar begraven, aan de voet van de heuvel, maar ik heb de beenderen van Jacob laten cremen en de as meegenomen naar huis. Vind je dat gek?'

'Nee.'

'Ik ben blij dat ik het heb gedaan, want de as is het enige wat me een beetje troost biedt. De urn staat thuis op een tafeltje naast mijn bed, en een kleine hoeveelheid van de as zit hierin.' Ze wees naar het medaillon dat ze om haar hals droeg. 'Kun je dat begrijpen?'

Ja, Ruth begreep het. Ze heeft nu inzicht in de hartverscheurende wereld van het moederschap. Dit was het eerste echte gesprek dat ze met Tatjana voerde sinds die dag in het dennenbos. Ze was blij dat ze haar vriendin terug had en dat er iets was gered uit de puinhopen van Bosnië. Maar de dag daarop was Tatjana teruggegaan naar Amerika en Ruth heeft geen idee of ze haar ooit nog zal zien.

Tatjana maakt dus geen deel uit van de groep die zich heeft verzameld in de sfeerloze, moderne St.-Petrus en Pauluskerk. Judy is er evenmin, want die is op huwelijksreis. Ruth is vorige week op haar bruiloft geweest, een groots evenement in een veel mooiere kerk. Judy was een mooi bruidje, professioneel opgemaakt, waardoor haar natuurlijke schoonheid adembenemend was. Haar collega's hadden buiten een erehaag gevormd en de geijkte grapjes over fouilleren, knuppels en handboeien waren niet van de lucht geweest.

Ruth had weinig gelegenheid gekregen om met Judy te praten. De receptie, in een viersterrenhotel, was drukbezocht en ze was ingedeeld aan een tafel met Judy's collega's. Nelson was er met Michelle, maar zij zaten aan een tafel voor veel belangrijkeren personen. Hij had verveeld gekeken, aan zijn stropdas zitten frunniken en een nors gezicht getrokken bij de

grapjes over de politie. Michelle had er uiteraard heel mooi uitgezien en precies de juiste hoed op gehad. Na het diner was er een disco. Ruth had zich plichtsgetrouw bij de vrouwelijke agenten gevoegd die snel de dansvloer hadden opgeëist en ze had zelfs een onbeholpen dansje gemaakt met Clough (omdat Trace weigerde te dansen). Maar toen op 'YMCA' een nummer van Kylie volgde, was ze ertussenuit geknepen, op zoek naar frisse lucht en een plek waar ze eventjes haar schoenen kon uitdoen. Nadat ze een paar deuren had geprobeerd die allemaal toegang gaven tot vergaderzalen, had ze tuindeuren naar een terras gevonden. Opgelucht was ze op een van de stenen bankjes gaan zitten, maar tot haar grote verbazing was ze niet alleen geweest. Judy was er ook. Ze stond naar de hoteltuin te kijken, die er in het maanlicht mysterieus uitzag.

'Gefeliciteerd,' had Ruth gezegd. Ze had zich een beetje onbeholpen gevoeld. Wat zeg je tegen een bruid? Het leek niet juist dat ze hier in haar eentje stond in haar witte bruidsjaпон. Een bruid dient voortdurend in gezelschap te verkeren, daar heeft ze haar bruidsmisjes voor. Moeten die er niet voor zorgen dat ze geen moment alleen is? 'Het is een prachtige bruiloft. Ik weet zeker dat jullie heel gelukkig zullen worden.'

Judy had op een wat vreemde manier gelachen. Haar ogen schitterden en haar sluijer zat scheef. 'Ja? Weet je dat zeker? Ik niet.' En toen had ze haar rokken opgetild en was ze de zaal weer ingegaan waar nu een conga werd gedanst.

Wat had Judy daarmee bedoeld? Ruth wil het niet weten. Ze heeft genoeg aan haar eigen onzekerheden. Als Judy, eindelijk getrouwd met haar jeugdliefde, niet gelukkig is, welke hoop was er dan voor de rest van hen?

Clara is ook niet gelukkig. Ruth ziet haar achter in de kerk zitten, bleek en liefvallig in een grijs kokerjurkje. Ruth heeft haar voor de doopplechtigheid uitgenodigd omdat ze echt op Kate gesteld lijkt te zijn. En omdat Ruth gewetenswroeging heeft omdat ze haar, al was het maar heel kort, van de moorden heeft verdacht. Ze ziet nu in dat Clara gewoon een stuurloze jonge vrouw is, die nog niet weet wat ze wil en rouwt om het verlies van haar eerste echte liefde. In elk geval heeft ze inmiddels deelgenomen aan een paar opgravingen en lijkt ze serieus te overwegen

forensische archeologie te gaan studeren. Ruth hoopt alleen dat Clara een minder roerige loopbaan zal krijgen dan zichzelf.

Irene Hastings is dood. Ze is gestorven op het moment dat Craig probeerde nog een moord te plegen om haar familienaam te beschermen en Nelson bijna verdrong. De manier waarop Stella Hastings die middag had gekeken zit Nelson echter nog steeds dwars. Ze had geweten dat haar schoonmoeder het niet lang meer zou maken. Had ze haar dood bespoedigd? Hoeveel had Irene over de moorden geweten? Ze was bij Archie Whitcliffe en Hugh Anselm op bezoek gegaan. Ze had nauwe banden gehad met alle leden van de burgerwacht, inclusief Craigs grootvader die haar zo 'toegewijd' was geweest. Ze was van genoeg dingen op de hoogte geweest om bloeiende plantjes in een Duitse officiershelm te zetten. Zou Irene met Craig onder één hoedje hebben gespeeld? Van wie was die tuinschaar eigenlijk? En wie had Craig gewaarschuwd dat Hugh Anselm weer last had gekregen van zijn geweten?

Nelson houdt deze vragen echter voor zich. De zaak is gesloten en Whitcliffe is tevreden. Craig zal worden aangeklaagd voor de moord op Archibald Whitcliffe, Hugh Patrick Anselm en Dieter Eckhart. Hij heeft een volledige bekentenis afgelegd.

Archie heeft een militaire begrafenis gekregen, geleid door pastoor Weston, en ligt nu begraven op het kerkhof van Broughton. Er wordt misschien nog een onderzoek ingesteld naar de dood van de zes Duitse soldaten. Hughs film, die al die jaren zo zorgvuldig bewaard is gebleven, is naar de Crown Prosecution Service gestuurd, maar het lijkt niet veel zin te hebben nog iets met deze zaak te doen, nu alle betrokkenen dood zijn. De Duitse families ontbreekt het aan elke behoefte aan wraak; ze willen alleen de stoffelijke overschotten van hun geliefden terug. Zoals Erik had geweten, helpt het als je een graf hebt om te bezoeken. Ruth heeft de rozenkrans opgestuurd naar de familie van Manfred Hahn, in wiens hand hij was gevonden. Manfred moest de man zijn geweest die God had aangeroepen voordat hij werd doodgeschoten, wat de jonge Hugh Anselm had gehoord. Manfred Hahns kleindochter heeft Ruth een keurige brief gestuurd dat ze de rozenkrans altijd zal bewaren. Ruth

hoopt dat Hugh tevreden zou zijn geweest over deze *entente cordiale*.

De reputatie van Buster Hastings, de ‘sluwe duivel’, die ‘tot het einde had gevochten’, zal dus waarschijnlijk intact blijven, maar de kleinkinderen van de mannen van de burgerwacht – Clara, Craig en Whitcliffe – zullen zich alles herinneren.

Whitcliffe gaat een flat kopen voor Maria.

‘Hij zegt dat zijn grootvader dat zou hebben gewild,’ had Nelson tegen Ruth gezegd.

‘Daar heeft hij waarschijnlijk gelijk in. En hij valt dus eigenlijk best wel mee.’

Nelson denkt er het zijne van. Is hoofdinspecteur Whitcliffe soms de vader van Maria’s zoontje? Heeft Archie de code aan haar doorgespeeld, omdat hij wist dat die dan uiteindelijk terecht zou komen bij de politie, en hoopte hij dat de ouders van George dan verenigd zouden worden? Is dat de betekenis van de cryptische zin in Archies testament? *Gerald, ik ben erg trots op je en ik weet dat je zult doen wat er gedaan moet worden*. Nelson weet het niet en Whitcliffe laat niets los. Nelson weet wel dat hij nu moeite heeft net zoveel haat en minachting voor zijn meerdere te koesteren als voorheen. En dat vindt hij jammer. Hij mist het.

Sea’s End House wordt afgebroken. Het is onbewoonbaar verklaard en alhoewel Jack Hastings nog dreigt de zaak voor te leggen aan het Europees Hof voor de Rechten van de Mens lijkt hij zich ermee verzoend te hebben dat hij zijn ouderlijk huis moet opgeven. Hij is erg aangeslagen door de dood van zijn moeder en de weinige keren dat Ruth hem sindsdien heeft gezien, vond ze hem er terneergeslagen uitzien, gekrompen zelfs, weer een man met een klein postuur. Hij heeft het er niet meer over dat je huis je domein is en heeft zelfs gezegd dat hij overweegt in Spanje te gaan rentenieren. Ruth vindt het zelf ook wel jammer dat het sinistere grijze huis op de klip gaat verdwijnen. Nooit zal ze de nacht vergeten die ze daar heeft doorgebracht – de sneeuw op het strand, Nelsons gezicht in het kaarslicht, de klok die middernacht sloeg. Ze kampt nog steeds met het eigenaardige gevoel dat de tijd was verschoven, dat als ze tijdens dat dinertje naar buiten zou zijn gegaan, ze niet de met sneeuw bedekte auto’s en de zwaailichten op de kustweg zou hebben gezien,

maar kapitein Hastings en zijn mannen die over het hellende pad naar het strand afdaalden; ze zou de boot hebben gezien die naar de kust werd geroeid en de schoten hebben gehoord die in het nu verdwenen zomerhuis waren afgevuurd. Ze zou zelfs hebben gezien hoe het ondiepe graf tussen de rotswanden van de klip werd gegraven. Ze denkt aan Tony, Jacks oudere broer, het kind dat uit het torenraam stond te kijken. Tony, die zo jong is gestorven aan kanker. Was het zijn dood waar Irene Hastings door was gekweld of de dood van de zes mannen die op bevel van haar echtgenoot waren vermoord?

Cathbad wil met Kate op de foto. Ruth draagt haar kind dankbaar aan hem over. Ze heeft zo onderhand geen gevoel meer in haar armen. Cathbad houdt Kate vast met haar gezicht naar voren, als een sporttrofee. Het is Ruth opgevallen dat veel mannen dat doen. Shona zet hen op de foto en laat zich dan samen met hem en de baby kieken. Ze zijn net een gezinnetje, als je Cathbads mantel wegdenkt. Ruth ziet dat Phil verongelijkt toekijkt. Ruth weet dat Shona graag een baby wil, maar dat Phil geen zin heeft om nogmaals vader te worden. Ze is benieuwd of Shona hem uiteindelijk zal kunnen overhalen. Phil is in elk geval gek op haar en loopt als een jonge hond achter haar aan met haar roze sjaal als een eigendomsbewijs over zijn arm.

Cathbad geeft Kate terug aan Ruth. ‘Zullen we nu een foto maken van jou met alle peetouders?’ stelt hij voor. ‘Dan roep ik Harry en Michelle even.’

‘Nee, laat maar,’ zegt Ruth. Ze heeft er allang genoeg van, alhoewel Kate ervan lijkt te genieten. Ruth had een kleine plechtigheid gewild, zonder ophef, een paar vrienden en een borreltje achteraf, maar Nelson heeft een lunch voor alle genodigden geregeld in The Phoenix. En alhoewel pastoor Hennessey zijn best heeft gedaan om het eenvoudig te houden – hij draagt bijvoorbeeld geen kazuifel – was de doop op zich, zelfs in summiere vorm, een indrukwekkende gebeurtenis geweest.

‘Verwerp je Satan... en al zijn werken... en al zijn loze beloften?’

Het was Ruth opgevallen dat Cathbad erg stil was toen deze vraag tot de peetouders werd gericht. Nelson had echter op heldere toon geantwoord: ‘Ja.’ Alsof het een bruiloft was.

‘Geloof je in God, de almachtige Vader, Schepper van hemel en aarde? Geloof je in Jezus Christus, zijn enige Zoon, onze Heer, die is geboren uit de heilige Maagd Maria, die is gekruisigd, gestorven en begraven, en die is opgerezen uit de dood en nu zit aan de rechterhand van God?’

Bijna een strikvraag, dacht Ruth. Maar weer antwoordde Nelson zonder aarzelen: ‘Ja.’ Naast hem mompelden Michelle en Shona instemmend. Cathbad keek raadselachtig.

Pastoor Hennessey stak een kaars aan – een miniversie van Cathbads heilige vuur – en liet die vasthouden door Nelson. Toen pakte hij het heilige water en goot het uit over Kate’s hoofd. Ruths mond viel open. Ze had een paar symbolische druppels verwacht. Kate schrok er zo van dat ze vergat te huilen. Ruth dacht aan haar ouders, die geloofden in een volledige onderdompeling voor volwassenen. Ze waren er ook vandaag niet bij, want voor hen verschilde deze plechtigheid niet van de heidense naamgevingceremonie. Misschien was dit nog erger. Heidenen kon je beschouwen als onschuldige excentriekelingen, maar de heilige katholieke Kerk, de gemeenschap der heiligen, de vergeving der zonden – dat waren dingen waar niet mee viel te spotten.

‘Kate Scarlett. Ik doop je in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.’

Ruth hoopt van harte dat alle geesten tevreden zijn.

Buiten schijnt het zonnetje op hun gezichten en staan de bomen in bloei. Het is bijna zomer. Kate’s eerste zomer. Nelson loopt weg om de auto’s te organiseren en Ruth blijft achter met Michelle.

‘Wat een flinke meid,’ zegt Michelle. ‘Ze heeft niet eens gehuild.’

‘Ze is dol op al die aandacht.’

‘Die van mij waren net zo.’

Michelle steekt haar vinger uit en streelt afwezig Kate’s haar, de lok die aldoor de verkeerde kant op gaat, koppig tegen de stroom in.

‘Wat grappig,’ zegt Michelle. ‘Harry heeft ook zo’n plukje dat de verkeerde kant op groeit.’

En de hele middag, tijdens de lunch met de speeches en de overdaad aan goede wensen, ziet Ruth op Michelles gezicht langzaam groeiende achterdocht.

DANKWOORD

Broughton Sea's End is een denkbeeldig dorp. Er is echter een stadje in Lincolnshire, genaamd Moulton Sea's End, dat zich zo gelukkig mag prijzen de plek te zijn waar mijn goede vrienden John en Colin wonen. Ik heb een deel van de naam geleend, maar verder niets. Verscheidene dorpen aan de oostkust van Norfolk worden daadwerkelijk bedreigd door de kusterosie, in het bijzonder Happisburgh.

Het invasieverhaal is ook volledig fictief. Tijdens de Tweede Wereldoorlog bestond er wel vrees voor een invasie en voor details daarover heb ik dankbaar gebruikgemaakt van twee boeken, geschreven door James Hayward: *The Bodies on the Beach* en *Myths and Legends of the Second World War*. Ik dank BBC 2's *Coast* voor de luisterpost en dr. Matt Pope die als eerste met het idee kwam van de lijken op het strand.

Dank aan Andrew Maxted en Lucy Sibun voor hun archeologische deskundigheid. Daarbij teken ik aan dat ik hun aanwijzingen alleen heb gebruikt voor zover die me van pas kwamen voor de plot, en dat eventuele fouten geheel voor mijn rekening komen. Dank aan Marjorie Scott-Robinson voor de achtergrondinformatie over Norfolk en het idee van de traplift. Dank aan Peter Woodman voor zijn kennis van klassieke films, en aan Becki Walker die met een scherp oog heeft proefgelezen.

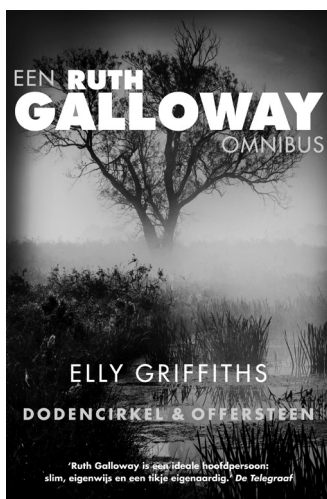
Dank, zoals altijd, aan mijn redacteur Jane Wood en alle medewerkers van Quercus. Dank aan Tim Glister en iedereen bij Janklow and Nesbit. Bijzondere dank aan Tif Loehnis, zonder wie de Ruth Galloway-serie nooit geschreven zou zijn.

Liefs en dank aan mijn man Andrew en onze kinderen, Alex en Juliet.

Elly Griffiths, 2010

Lees ook de eerste twee Ruth Galloway-thrillers,
samen in een omnibus:

De eerste zaak (*Dodencirkel*) brengt Ruth Galloway naar de verraderlijke Saltmarsh moerassen van Norfolk waar een kinderskelet is gevonden. Het blijkt om een tweeduizend jaar oud skelet te gaan. Tot grote teleurstelling van inspecteur Nelson, die hoopte dat het de beenderen waren van een meisje dat al tien jaar vermist wordt. Maar dan verdwijnt opnieuw een meisje. Ruth wordt het onderzoek ingetrokken, met gevaar voor eigen leven...

In de tweede zaak (*Offersteen*) wordt Ruth bij een bouwterrein geroepen waar opnieuw een kinderskelet is gevonden. Het vreemde is dat de schedel ontbreekt. Is dit een ritueel offer geweest? Harry Nelson leidt het onderzoek en de inmiddels zwangere Ruth blijft als archeologe

nauw betrokken. Iemand ziet haar echter als sleutelfiguur en probeert haar op een nietsontziende manier uit de weg te krijgen...

Auteur Elly Griffiths over haar hoofdpersoon: 'Ruth Galloway is slim, heeft droge humor en past niet in maatje 36. Samen met haar twee katten woont ze op de afgelegen Saltmarsh van Norfolk en als forensisch archeologe wordt ze vaak ingeschakeld bij moordzaken, waarbij ze samenwerkt met de knorrige inspecteur Harry Nelson.'

'Eigentijds, vlot geschreven en met een mooi plot. Hopelijk laat Griffiths het niet bij dit ene boek.' *VN Detective & Thrillergids*

'*Dodencirkel* is een leuke mix van het thrillergenre en een vleugje archeologie, een heel goed debuut.' *Crimezone*

Paperback, 576 blz., ISBN 978 90 325 1261 3

